

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

EKİM

1. GENEL KONGRESİ

*değerlendirme
ve
kararlar*

EKSEN
YAYINCILIK

EKİM

I. GENEL KONGRESİ

Değerlendirme ve Kararlar

EKSEN
YAYINCILIK

EKSEN Basım Yayın Ltd. Şti.
Guraba Hüseyinağa Mah.,
Şekerci Sk., Emel Apt.,
No: 25/2, Aksaray / İSTANBUL
Tel: 525 59 61

Baskı Tarihi: Mayıs 1992

Baskı: Aydınlar Matbaacılık

İÇİNDEKİLER

- 5 Sunuş**
- 11 Merkez Komitesi'nin EKİM I. Genel Konferansı'nın Toplanmasına İlişkin Kararı**
- 31 EKİM I. Genel Konferansı Bildirisi**
- DEĞERLENDİRME VE KARARLAR**
- 63 Bugünün Dünyası: Süreçler ve Eğilimler**
- 93 Bugünün Türkiye'si: Düzen ve Devrim**
- 121 Parti: Proletaryanın Devrimci Öncüsü**
- 141 İşçi Hareketi ve Sosyalist Hareket**
- 157 Kürt Ulusal Sorunu**
- 207 Demokratik İstemler ve Sosyalizm Perspektifi**
- 229 Toplumsal Muhalefet Hareketleri**
- 249 Örgütsel Sorunlar**
- EKLER**
- 269 Açılış Konuşması**
- 277 EKİM'in Doğuşu ve Örgütsel Şekillenışı Üzerine Değerlendirme**

SUNUŞ

EKİM'i ortaya çıkaran sürecin ilk adımı, geleneksel devrimci harekette bir yol ayrımına işaret eden Nisan 1987 tarihli bildiri oldu. Bunu *Yakın Geçmişe Genel Bir Bakış ve Platform Taslağı* başlıklı ilk belgeler izledi. 1987 Ekimi'nde yayın hayatına başlayan *Ekim* ise, ideolojik, politik ve örgütsel alanlarda, bu hareketin asıl şekillenme sürecini başlattı.

Bununla birlikte, burada toplu olarak sunulan EKİM I. Genel Konferansı Belgeleri'nde yer alan bilgilerden de anlaşılacağı gibi, örgütsel planda bu hareketin marksist-leninist normlara uygun asıl kalıcı şekillenmesi, daha yakın bir dönemin, asıl olarak 1989-1990 yıllarının bir ürünüdür. Bunun kendine özgü nedenlerini, bu derlemenin "Ekler" bölümünde sunduğumuz bir değerlendirmede kısmen bulmak mümkün. Bizim asıl anlamlı bulduğumuz nokta ise, iki yılı kapsayan bu sürecin ardından, 1991 yılının ilk aylarında, EKİM'in, mevcut örgütlerinin tam temsiline dayanan ilk konferansını toplamış olmasıdır. Zira kongre ya da konferanslar, ciddi bir devrimci siyasal

örgütün yaşamında, çok özel bir yere ve öneme sahiptirler. Örgütsel demokrasinin en üst platformunu oluştururlar. Bu platformlarda, örgütün genel iradesi açığa çıkar; onun yeni dönemdeki yönelim ve görevleri belirlenir. İdeolojik planda geleneksel devrimci hareketten koparak onu aştığı iddiasındaki bir hareketin, örgütsel planda da bu aşamaya ulaşmış olmasını, onun payına anlamlı bir başarının ifadesi saymak gerekir.

*

“Biz bir toplumsal devrim hareketiyiz, bir ihtilal örgütüyüz. Toplumsal devrimin, ihtilalin yönlendirici ve sürükleyici gücü olacak leninist bir partinin yaratılması yakıcı çabası içindeyiz. Bizim acil sorunumuz parti, temel sorunumuz devrim ve iktidardır. Tüm teorik, politik ve örgütsel sorunlarımızın temel eksenini bunlardır. Tüm çabalarımızın yöneleceği şaşmaz hedefler bunlar olmalıdır. Dolayısıyla ve hiç kuşkusuz, Konferansımızın asıl gündemi bu sorunlardır. Tüm öteki sorunların genel ve ortak eksenini, parti ve devrimdir. Türkiye devrimini temel teorik ve taktik sorunlarının yanı sıra, dünya devriminin ve sosyalizminin tarihsel deneyimleri konusunda açıklığa kavuşmak, bu deneyimlerin ışığında teorik bakımdan gelişip güçlenmek, dünyanın bugünkü tablosu, bugünün dünyasında devrimci süreçler, dinamikler ve olanaklar, dünya komünist ve işçi hareketinin bugünkü durumu ve sorunları, tüm bunlar parti ve devrim davasının sorunlarıdır bizim için. Konferansın tüm gündemi, tüm tartışmaları, tüm çözümleme ve kararları bu ikili etrafında oluşmalı, şekillenmeli, bu ikili davaya hizmet etmelidir.

Öte yandan, bu perspektifin de bir yansıması olarak, daha ortaya çıkış anından itibaren Hareketimizin sahip olduğu üstünlüklerden biri, sorunlarını kendi örgütünün sınırlı durumu içinde değil fakat devrimci hareketin ve işçi hareketinin genel sorunları ve ihtiyaçları çerçevesinde ele almak, görev ve hedeflerini bu geniş çerçeve içinde tanımlamaktır. Böyle olunca, tabiidir ki Konferansımızın gündemi de devrimci hareketin ve işçi hareketinin temel ve yakıcı sorunlarına, bu sorunlardan çıkan görev ve ihtiyaçlara göre şekillenecektir. Ele alacağı sorunlar, tespit edeceği görevler ve hedefler, tek kelimeyle

yerine getireceği misyon, buna göre belirlenecektir Muhakkak ki örgütümüzün kendi gelişmesinin özgün sorunları, bugün ulaştığı aşamada karşı karşıya bulunduğu kendine özgü somut görevleri de ele alınacak, somut sonuçlara ve kararlara varılacaktır. Fakat bütün sorun, bunu sözünü ettiğimiz geniş çerçeveye içinde ve ona tabi olarak yapabilmektir. İşin özünde bizim için sorun, EKİM Hareketi'nin teorik, politik ve örgütsel gelişme ihtiyaçları değil, tam da bu aynı alanlarda genel olarak Türkiye komünist hareketinin ihtiyaçları ve karşı karşıya bulunduğu görevlerdir. Kendi rolümüz, kendi misyonumuz bu çerçeveye içinde belirecek, belirlenecektir."

Bu pasajları, bu kitapta yayınladığımız belgelerin ilkinin oluşturduğu, "Merkez Komitesi'nin EKİM I. Genel Konferansı'nın Toplanması İlişkin Kararı" başlıklı metninden aktarıyoruz.

EKİM I. Genel Konferansı'nın temel belgelerini oluşturan *Değerlendirme ve Kararlar*'ın konuları gözden geçirildiğinde, bu perspektifin, konferans çalışmalarında somut olarak gerçekleştiği görülür. Hangi sınırlar içinde bir başarıyla? Buna okurlar, kuşkusuz öncelikle de marksist-leninist okurlar, karar vermelidir. Belgelerin bu toplu yayınıyla amaçladığımız da budur.

*

EKİM I. Genel Konferansı Bildirisi, Mart 1991 tarihini taşımaktadır. Ayrı bir broşür olarak yayınlanmış olmasının yanı sıra, *Ekim*'in Nisan 1991 tarihli 43. sayısında tam metin olarak ayrıca yer almıştır. *Değerlendirme ve Kararlar* ise, *Ekim*'in 44-48. sayılarında (Mayıs 1991-Eylül 1991) yayınlanmıştır. Geniş okur kesimlerine ulaşamaması ve parça parça yayınlanmış olması, bir dizi temel konuyu kapsayan *Değerlendirme ve Kararlar*'ın, komünist ve devrimci kadrolar arasında yeterince tartışılıp değerlendirilememesi sonucunu yaratmıştır. Bu toplu yayınlara bunun koşullarını kolaylaştırdığımız inancındayız. Bu ancak bir yıl gibi önemli bir zaman kaybının ardından gerçekleşiyor olmakla birlikte, *Değerlendirme ve Kararlar* her zaman için canlılığını ve güncelliğini koruyan temel konulardan oluştuğu için, beklenen yararı yine de sağlayacaktır.

EKİMİ. Genel Konferansı'nın Toplanmasına İlişkin Karar metni incelendiğinde, “yeni bir ideolojik atılım” ihtiyacından sözedildiği, sosyalizmin tarihsel deneyimlerini değerlendirebilmenin ise, bunun gerçekleşeceği temel alanlardan biri olarak tanımlandığı görülecektir. Konferans bildirisinde, Konferans'ın soruna yaklaşımına ilişkin olarak bir ilk çerçeve sunulmuş bulunmakla birlikte, *Değerlendirme ve Kararlar* içinde aynı konuya ilişkin bir metin yayınlanmadı. EKİM'in bu soruna ayrı bir önem verdiği ve konuyu kamuoyu önünde tartışmaya açtığı bilinmektedir. Bunun bu soruna ilişkin olarak Konferans'ta ulaşılmış yöntemsel ve ideolojik sonuçlar temeli üzerinde gerçekleştiğine de kuşku yoktur. Fakat anlaşıldığı kadarıyla, muhtemelen de bu konunun kendine özgü mahiyetinden dolayı, sorunun henüz yeni yeni incelenmeye ve tartışılmaya başlandığı bir evrede, genel çerçevesiyle bir hareket için bağlayıcı olacak metinler içinde, böyle bir konuya şimdilik yer verilmemesi daha uygun görülmüştür.

Devrimci hareketin hemen tüm kesimlerinin, geçmişin bilince çıkarılamayan ve dolayısıyla aşılamayan ağırlıkları altında bir ideolojik bunalım ve çıkışsızlık yaşadığı şu içinde bulunduğumuz evrede, EKİMİ. Genel Konferansı'nın temel belgeleri olan *Değerlendirme ve Kararlar*'ın toplu yayını ile, önemli bir ihtiyaca yanıt verdiğimiz inancındayız.

**Merkez Komitesi'nin
EKİM I. Genel Konferansı'nın
Toplanmasına İlişkin Kararı**

Merkez Komitesi'nin EKİM I. Genel Konferansı'nın Toplanmasına İlişkin Kararı

Sevgili Yoldaşlar,

İlk oluşum süreci olarak değerlendirebileceğimiz bir dönemi, üç yılı bulan bir ideolojik, politik ve örgütsel gelişmeyi geride bırakan Hareketimiz, bugün artık yeni bir aşamaya geçişin eşiğindedir. Bu geçişi olanaklı kılacak gücü ve dinamizmi, Hareketimiz, ancak yeni bir ideolojik atılım ile bunu tamamlayacak yeni örgütsel ve politik açılımlarda bulabilir. Bu atılım ve açılımların gerçekleşme platformu, toplanması artık bir ihtiyaç haline gelen Örgüt Konferansımız olacaktır. Ön hazırlıklar, özellikle de ideolojik ön hazırlık ve tartışmalar için ihtiyaç duyulacak süreyi şimdiden saptamak güç olduğuna göre, kesin tarihi şimdiden saptanamayacak olan Konferansımızın hiç değilse önümüzdeki bir yıl içinde toplanması hedeflenmelidir.

Son toplantısında, Hareketimizin geride bıraktığı dönemi değişik yönleriyle ve bir bütün olarak ele alan, sorunlarımızı, ihtiyaçlarımızı ve görevlerimizi tartışan Merkez Komitesinin, yaptığı değerlendirme ve aldığı kararların genel çerçevesini ve esasını bu

şekilde özetlemek mümkün.

MK toplantısına konu olmakla birlikte Hareketimizin oluşum ve gelişme süreçlerinin toplu bir yeniden değerlendirmesine burada girmeyeceğiz. İlkın bu, bugüne kadar belli vesilelerle ve çeşitli yönleriyle zaman zaman yapıldı ve yayınlarımıza da yansıdı. İkinci olarak, böyle bir toplu değerlendirme daha çok Konferansa sunulacak Merkez Komitesi faaliyet raporunun konusudur. Ve son olarak, böyle bir toplu yeniden değerlendirmeyi yapmak ve bundan gerekli tüm sonuçları çıkarmak, Hareketimizin ulaştığı bu evrede artık esas olarak bir konferans sorunudur ve zaten Konferansımızın aslı görevlerinden biridir.

Bununla birlikte, alınan Konferans kararını gerekçelendirmek, Konferans için öngörülen misyon ve hedefleri temellendirmek, toplu ve çokyönlü olmasa bile Hareketimizin belli gelişme süreçlerini, bu süreçlerin belli özgünlüklerini değerlendirebilmek ölçüsünde olanaklıdır. Örneğin, Hareketimizin yeni bir aşamaya geçişin eşliğinde bulunduğunu, fakat bunun önkoşulunun, bu geçişi olanaklı kılacak temel itici etkenin, geline aşamada kendini dayatan yeni bir ideolojik atılım olduğunu tespit ettiğimize göre, bundan ne anladığımızı da açıklıkla ortaya koymak durumundayız. Bu amaçla ve bu sınırlar içinde toplantımızın bazı değerlendirmelerini genel çizgiler içinde ortaya koyacağız.

Biz bir toplumsal devrim hareketiyiz, bir ihtilal örgütüyük. Toplumsal devrimin, ihtilalin yönlendirici ve sürükleyici gücü olacak leninist bir partinin yaratılması yakıcı çabası içindeyiz. Bizim acil sorunumuz parti, temel sorunumuz devrim ve iktidardır. Tüm teorik, politik ve örgütsel sorunlarımızın temel eksenı bunlardır. Tüm çabalarımızın yöneleceğı şaşmaz hedefler bunlar olmalıdır. Dolayısıyla ve hiç kuşkusuz, Konferansımızın asıl gündemi bu sorunlardır. Tüm öteki sorunların genel ve ortak eksenı, parti ve devrimdir. Türkiye devriminin temel teorik ve taktik sorunlarının yanı sıra, dünya devriminin ve sosyalizminin tarihsel deneyimleri konusunda açıklığa kavuşmak, bu deneyimlerin ışığında teorik bakımdan gelişip güçlenmek, dünyanın bugünkü tablosu, bugünün dünyasında devrimci süreçler, dinamikler ve olanaklar, dünya komünist ve işçi hareketinin bugünkü durumu ve sorunları, tüm

bunlar parti ve devrim davasının sorunlarıdır bizim için. Konferansın tüm gündemi, tüm tartışmaları, tüm çözümleme ve kararları bu ikili etrafında oluşmalı, şekillenmeli, bu ikili davaya hizmet etmelidir.

Öte yandan, bu perspektifin de bir yansıması olarak, daha ortaya çıkış anından itibaren Hareketimizin sahip olduğu üstünlüklerden biri, sorunlarını kendi örgütünün sınırlı durumu içinde değil fakat devrimci hareketin ve işçi hareketinin genel sorunları ve ihtiyaçları çerçevesinde ele almak, görev ve hedeflerini bu geniş çerçeve içinde tanımlamaktır. Böyle olunca, tabiidir ki Konferansımızın gündemi de devrimci hareketin ve işçi hareketinin temel ve yakıcı sorunlarına, bu sorunlardan çıkan görev ve ihtiyaçlara göre şekillenecektir. Ele alacağı sorunlar, tespit edeceği görevler ve hedefler, tek kelimeyle yerine getireceği misyon, buna göre belirlenecektir. Muhakkak ki örgütümüzün kendi gelişmesinin özgün sorunları, bugün ulaştığı aşamada karşı karşıya bulunduğu kendine özgü somut görevleri de ele alınacak, somut sonuçlara ve kararlara varılacaktır. Fakat bütün sorun, bunu sözünü ettiğimiz geniş çerçeve içinde ve ona tabi olarak yapabilmektir. İşin özünde bizim için sorun, EKİM Hareketinin teorik, politik ve örgütsel gelişme ihtiyaçları değil, tam da bu aynı alanlarda genel olarak Türkiye komünist hareketinin ihtiyaçları ve karşı karşıya bulunduğu görevlerdir. Kendi rolümüz, kendi misyonumuz bu çerçeve içinde belirecek, belirlenecektir.

Türkiyeli komünistler bugün ciddi teorik, politik ve örgütsel sorunlarla yüzyüzeler. Evrenseli kucaklayan bir teorik gelişme ve yetkinleşme; politik sorunlarda ve görevlerde netlik; işçi sınıfını temel alan ve tüm topluma hitabeden etkin bir siyasal faaliyet; böyle bir faaliyetin güvencesi ve yürütücüsü olarak ihtilalci bir sınıf örgütlenmesi; ve tüm bunların cisimleşmiş bir birliği ve ifadesi olarak, leninist bir işçi sınıfı partisi. Tüm bunlar aynı görevler ve sorunlar zincirinin kopmaz halkalarıdır; bir bütün oluşturmaktadırlar. Sorunların politik ve örgütsel boyutları Hareketimizin bir dizi değerlendirmesine konu olmuş bulunmaktadır. Bu değerlendirmeler konuya ilişkin Konferans tartışmaları için bir hareket noktası olabilecek yeterliliktedirler bizce. Kaldı ki bu sorunlar Merkez Yayın Organında tekrar tekrar işlenmektedirler de.

Sorunların asıl önemli boyutu doğal olarak teorik alandır.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Hareketimizin yeni bir teorik atılım ihtiyacı çerçevesinde ve bunun genel planda aslında Türkiyeli komünistlerin karşı karşıya bulunduğu bir acil ihtiyaç olduğu düşüncesiyle, teorik alandaki sorunlarımız, görevlerimiz ve Konferansın bu alanda bir başlangıç olarak atabileceği ilk adımlar üzerinde durmak istiyoruz. Konferans öncesi tartışmalar ve hazırlıklar bakımından ayrı bir önem taşımaktadır bu.

Neden yeni bir ideolojik atılım?

Bu soruya ilişkin en kapsamlı ve açıklayıcı yanıtı, bizzat kendi bugüne kadarki ideolojik gelişme süreçlerimizin taşıdığı özgünlüklerin somut değerlendirmesinden giderek ulaşabiliriz. Bu ise bizi Hareketimizi ortaya çıkaran dinamiklere, bu dinamiklerin kendine özgü karakterine ve kapsamına, bunların ideolojik gelişmemizde nasıl ifade bulduğuna, ne gibi sonuçlar yarattığına bakmaya götürür.

Halkçı bir ideoloji ve küçük-burjuva bir toplumsal kimlikle karakterize olan geçmiş devrimci hareketten bir kopma olarak ortaya çıkış, Hareketimizin en belirgin özelliklerinden biridir. Halkçılıktan bu kopuş, özü ve niteliği bakımından, teoride ve pratikte küçük-burjuva sosyalizminden proleter sosyalizmine bir geçişi hiç kuşkusuz. Bununla birlikte ortaya çıkışımızdaki bu özellik, doğal olarak genel şekillenmemizi olduğu kadar, onun özü ve temeli demek olan ideolojik şekillenmemizi de çeşitli bakımlardan etkiledi, hatta koşullandırdı.

Bilindiği gibi, bizi küçük-burjuva hareketten kopmaya götüren süreçler, içinden geldiğimiz örgütlerin geride bıraktığı yıkıntıyı sorgulamakla başlamıştı. Bu evrede tartışma ve eleştiri henüz politika ve örgüt sorunları çerçevesinde sürüyordu. Fakat eski örgütlerimizin ve bir bütün olarak Türkiye devrimci hareketinin geride bıraktığı politik süreçlerin belirgin küçük-burjuva toplumsal karakteri, bizi hızla hareketin sınıfsal konumunu ve bakış açısını sorgulamaya, buradan da teorik ve programatik temelini tartışmaya götürdü. Yaşadığımız ideolojik sıçramanın iki temel ve dinamik ögesi, marksist dünya görüşünün proleter sınıf özü ve devrimci yöntemi konusunda ulaştığımız açıklıklar oldu. Birincisi halkçılığı anlamanın ve aşmanın itici gücü olurken, ikincisi onun dogmatik, donmuş teorik önyargılarını ve kalıplarını bir bir kırıp geride bırakmak olanağı sağladı bize. Bu ikili sayesinde gerisi bir bakıma kendiliğince

den geldi. Halkçı teori ve program bütün büyüsunü bir anda yitirdi. Bu teori, program, politika ve pratikleri hedef alan eleştirici çaba, Hareketimizi şekillendiren, ona bugünkü marksist-leninist kimliğini ve gelişme düzeyini sağlayan ideolojik atılımın temellerini ve kapsamını oluşturdu. Marksist dünya görüşünün proleter sınıf özünde ve bilimsel devrimci yönteminde açıklık, Türkiye devriminin temel ve taktik sorunlarında açıklık, Türkiye devrimci hareketinin geçmişten bugüne gelişme süreçlerinde açıklık, tüm bunlar birarada Hareketimize belli bir ideolojik güç ve dinamizm kazandırdı.

Fakat öte yandan, daha önce de ifade ettiğimiz gibi, bu ideolojik gelişme bir bakıma bünyesinden koptuğumuz ve eleştirisi temelinde geliştiğimiz geçmiş devrimci hareketin teorik-siyasal platformuyla koşullanmış, büyük ölçüde onunla sınırlanmıştı. Geçmiş devrimci hareketin teorik ve politik perspektiflerini kendi özgünlükleri, demek oluyor ki, kısırlılığı ve darlığı içinde ele alıp eleştirmek, gerek kapsam gerekse derinlik bakımından bizim teorik gelişmemizde de belli bir sınırlılığa yolaçtı. Eleştiri esas olarak Türkiye devriminin teorik ve taktik sorunları çerçevesinde, ya da daha doğru bir ifadeyle, Türkiye devrimci hareketinin buna ilişkin teorik ve taktik anlayışlarının ele alınması çerçevesinde kaldı. Bu, ele alınan sorunların evrensel ve tarihsel boyutlarıyla işlenmesinde kaçınılmaz olarak belli sınırlılıklar ve darlıklar yarattı. Özellikle devrim sorununa ilişkin tartışmalarda, gerek halkçılığın kaynakları ve gerekse leninist bakışımızın temelleri konusunda buna aykırı olumlu bir tutum sergilendiyse de, bu bile yeterli olamadı.

Oysa tartışılan tüm sorunlar tarihsel ve evrensel boyutlar taşıyordu. Türkiye devrimci hareketinin kendine özgü gibi görünen sorunları, gerçekte dünya devrimci hareketinin her ülkeye belli özgünlüklerle yansıyan genel sorunlarıydı. Teori alanında bilimsel tutum ve yöntemin yitirilmesi, marksist teorinin cansız dogmalara, sloganlara indirgenmesi ve bunun bir sonucu olarak teorik kısırlaşma, halkçılık ve demokratizmde ifadesini bulan teorik sapma ve deformasyonlar, sosyalizmin küçük-burjuva ve milliyetçi yorumları, proleter enternasyonalizminden uzaklaşmada ifadesini bulan ulusal bencillik, dargörürlülük ve sınırlılıklar vb., tüm bunların yalnızca Türkiye'ye özgü bir yanı yoktu. Dünyada modern revizyonizme

karşı tavır alan ve ortadoks marksist olmak iddiasındaki partilerin bile yaygın ortak zaafıydı bunlar. İspanya gibi gelişmiş kapitalist bir ülkede işçi sınıfını hala sözde burjuva devrimin ve demokratik cumhuriyetin sorunlarıyla şaşırtanların varlığı yanında, Türkiye'deki burjuva demokratik önyargılar hayli hafif ve masum kalırdı. Brezilya'da "faşizm tehlikesi"ne karşı burjuva merkez ve sol partilerle ittifak arayanların yanında, Türkiye'deki anti-12 Eylülcü reformist taktikler devrimci bile sayılabilirdi. Bunlar yalnızca örneklerdir. Fakat sorunların genel ve evrensel olduğuna çarpıcı kanıtlardır. Bizim teorik gelişmemiz bakış açısı olarak, mantık olarak sorunların bu evrensel boyutlarını kucaklamakla birlikte, somut muhtevaolarak Türkiye devrimci hareketinin özgün kavrayışlarının eleştirisi ve aşılmasıyla sınırlıdır henüz. Ancak ortaya çıkış koşullarımızın kendine özgü durumuyla açıklanabilecek, bir ölçüde ve ancak bir dönem için mazur görülebilecek bu durum, gelinen aşamada artık bir yetersizliğin, bir zaafın ifadesi sayılmalı ve geride bırakılabilmelidir.

Fakat sorun bu kadarla da bitmiyor. Sözüünü ettiğimiz genel sorunların tarihsel kaynakları bir yana, başlıbaşına bir temel sorunlar demeti oluşturan dünya sosyalizminin yaşadığı tarihsel süreçler ve sonuçlar var orta yerde. Yüzyılın ilk yarısında muazzam bir güce ulaşan dünyakomünist hareketi, bugün yalnızca bir yıkıntıdan ibarettir. Komünist idealleri sürdürmek çabasındaki sınırlı güçler ise (ki bunlar hiç de "kardeş" parti bildiklerimizden ibaret değil) parçalı ve dağınık durumdadırlar. Başta Ekim Devrimi, yüzyılın ilk yarısını kapsayan devrimler ve devrimci değişimler dalgasıyla elde edilen toplumsal ve siyasal mevziler bugün hemen hemen tümünden yitirilmiş bulunmaktadır. Sosyalist inşa süreçleri kesintiye uğramış, yozlaşma ve restorasyonlarla sonuçlanmıştır. Tüm bu tarihsel deneyimi değerlendirmek, sonuçlar ve dersler çıkarmak, bundan yeni teorik sonuçlara ulaşmak tüm dünya komünistleri gibi ülkemiz komünistlerinin de önünde temel bir sorun olarak durmaktadır. Bu geçmiş tarihsel deneyimler anlaşılmadığı, bundan gerekli sonuçlar çıkarılamadığı sürece, dünya devriminin ve sosyalizminin gelecekteki başarılı bir gelişmesinden kesin olarak sözedilemez. Bu bir yana, uluslararası marksist-leninist hareketin ciddi yeniden bir canlanışından bile sözedilemez. Modern revizyonist akımda ifadesini bulan sonuçlara

tavır almanın böyle bir yeniden canlanmaya kesin olarak yetmediğini, bürokratik bozulmayı ve revizyonist ideolojik yozlaşmayı yaratan toplumsal, politik ve düşünsel ön süreçler konusunda, dünya komünist hareketinin, bu arada Stalin dönemi SBKP'sinin ve Komintern'in bizzat kendi ideolojik ve politik zaafı ve hataları konusunda açıklığa kavuşmadıkça bunun mümkün olamayacağını, son otuz yılın uluslararası "anti-revizyonist" deneyimi açıklıkla göstermiştir.

30 yıldır modern revizyonizme karşı mücadele eden marksistler olmasına rağmen, Kruşçevleri ve Kruşçevizmi ortaya çıkaran ön süreçleri tahlil etmek ve anlamak için bir çabanın gösterilmemesi gerçekten şaşırtıcı bir olgudur. Bunun kendisinin bile tahlile ve anlaşılma ihtiyacı vardır. Kruşçevleri ve Kruşçevizmi ortaya çıkaran ön süreçleri anlamak zorundayız. SBKP'nin ve Sovyet toplumunun Kruşçevizme bu denli kolay uyum sağlamasının nedenlerini incelemek ve anlamak zorundayız. Kruşçev ve avanesinin "hain"liği ancak öznel bir faktör olabilir; oysa Kruşçevizmin kendisi nesnel toplumsal bir olgudur. Bir marksistin başka türlü düşünmesi mümkün değildir. Marksistler II. Enternasyonal revizyonizmini, klasik revizyonizmi, belli toplumsal koşulların ürünü toplumsal bir olgu olarak tahlil edip tanımladılar. Gariptir ki "anti-revizyonist akım" otuz yıldır "hain Kruşçev kliği" edebiyatının ötesine fazla geçememiştir. Sosyalizmi ve dünya komünist hareketini yıkıma götüren süreçleri "hain klik"lerle açıklamak hafifliği daha başından bize ters ve yabancı gelmişti. Bir düşünce ve bir siyasal akım olarak modern revizyonizm bir toplumsal üründür. Modern revizyonizm küçük-burjuva bürokrat ve aristokrat kastı yaratmadı, tersine, zaten var olan böyle bir kastın kendini sistemli bir ideolojik temele, politik programa ve kimliğe büründürmesinin ifadesi oldu yalnızca. Partide ve iktidarda bu tür bir kastlaşmayı ve yozlaşmayı yaratan süreçleri, nesnel ve öznel etkenleri anlamak zorundayız.

Öte yandan, yozlaşma ve çürüme yalnızca iktidar partilerinde de yaşanmadı. Bir bütün olarak dünya komünist hareketini de kapsadı ve onu bugün bir yıkıntı haline getirdi. Bunu yalnızca Kruşçevizmin gücüne ve dayatmalarına yormak, bir başka hafiflik olabilir ancak. Avrupa komünist partilerindeki ideolojik bozulma ve revizyonist eğilimlerin savaşın hemen ertesinde belirmeye başladığının güçlü

kanıtları var. Bunu besleyen tarihsel ve toplumsal koşullar kadar, bunu kolaylaştıran ideolojik etkenler de incelenmek durumundadır. Bunun bizi dosdoğru Komintern 7. Kongre'sinin ideolojik platformuna ve politik sonuçlarına götüreceği kuşkusuzdur. Dimitrov'un Kongre'ye sunduğu eklektik raporu ve sonrasındaki bir dizi belgeyi yeniden incelersek, Avrupa komünist partilerindeki ideolojik yozlaşmanın ve reformculuşmanın bir çok başlangıç ögesini orada bulmakta hiç de güçlük çekmeyiz. Savaş sonrası dönemde kendi burjuva hükümetlerine katılan ve savaşın sarstığı burjuva toplumlarının yeniden oturmasına yardımcı ya da alet olan komünist partilerinin bu vahim sonuçlar yaratan tutumlarını ancak 7. Kongre'nin ideolojik platformu ve Komintern'in savaşa karşı çelişkili ve tutarsız tutumlarıyla birlikte anlayabiliriz.

Tüm bu örnekler öncelikle konunun yöntemsel çerçevesine ve kapsamına işaret etmeye yöneliktir. Busınırlı örnekler bile önümüzde ciddi bir teorik inceleme ve değerlendirme alanı olduğunu gösteriyor. Bunu yapmak, revizyonist akım karşısında Marksizmin genel teori ve ilkelerini samimiyetle savunan çeşitli partilerin, buna rağmen neden emperyalist rekabette artık başa güreşen bir ülkede bile hala demokratik devrim programına çakılıp kaldığını, bir başka ülkede “faşizm tehlikesi”ne karşı mücadele gerekçesiyle burjuva muhalefetin yedeğine düştüğünü anlamamızı da kolaylaştıracaktır. Popülizmin ve demokratizmin tek, hatta belki de asıl kaynağının maoculuk olmadığını, maoculuğa yöneltilen keskin eleştirilere rağmen “kardeş” partilerin ve Türkiye'deki bir dizi grubun hala aynı ideolojik zaafı taşımaya devam etmeleri dahi göstermektedir. Bundan çıkan sonuç, dünya komünist hareketinin geçmişini değerlendirmenin ve anlamının, asıl olarak, dünya komünist hareketinin bugününü anlamak, onu bugünkü kısırlık ve kişiliksizlikten kurtarmak bakımından canalcı bir önem taşıdığı gerçeğidir. Bu, dünya komünist hareketinin geçmişini değerlendirmeyi, **bugüne ve geleceğe dönük sorunlarımız ve görevlerimiz çerçevesinde** ele almamız gerektiği anlamına gelir. Akademizme, liberal savrulmalara ve kaba bir inkarcılığa düşmemek bakımından tek doğru tutum ve yöntem budur.

Ekim Üçüncü Yılında başlıklı başyazımızda (*Ekim*, sayı: 25,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ekim 1989) daha bir yıl önce de belirtildiği gibi, bu bizim için hiç de yeni bir perspektif değil. Hareketimizin önplandaki kadroları bu tarihsel sorunların ve onların taşıdığı muazzam önemin daha ilk çıkışımızdan itibaren farkındaydılar. Fakat yalnızca teorik hazırlığımız henüz bu alanda sağlıklı değerlendirmeler yapabilmemize elvermediği için değil, bundan daha önemli bir etken olarak, tam da o dönemde bu sorunlar üzerinde ulusal ve uluslararası çapta yoğun bir liberal ideolojik saldırı kampanyası yürütüldüğü için, bu sorunları gündemimize almaktan geri durduk. Devrimin ve sınıf mücadelesinin sorunlarını önplana çıkardık ve dünya sosyalizminin inkarcı bir saldırı ile karşı karşıya olan geçmiş kazanımlarını ve mirasını savunduk.

“Biz başından beri geçmişideğerlendirmeninevensel bir boyutu da olduğu bilinciyle hareket ettik”, diyen Ekim’in yukarıda sözü edilen başyazısı, bu tutumumuzu şöyle ifade etmişti:

“... öncelikle kendi hareketimizin yakın geçmişini değerlendirmek, anlamak ve aşmakla başlanmalıydı. Bu bize, sosyalizmin tarihsel deneyimini, dünya komünist hareketinin geçmişini sağlıklı bir değerlendirmeye tabi tutacak teorik, politik ve moral güç ve olanakları da sağlardı. Böylece, ‘sosyalizmin sorunları’ nı tartışmak bizim için, boş ve sorumsuz aydınların amaçsız akademik gevezelikleri olmaktan çıkar, asli devrimci görevlerimizden kopmadan, gerçekleştirmeye çalıştığımız devrim ve kurmak hedefinde olduğumuz sosyalizm için, mirasçısı ve çağdaş sürdürücüleri olduğumuz bir geçmişten, sosyalizmin ve dünya komünist hareketinin geçmişinden, gerekli deney ve dersleri çıkarmak çabası olurdu”

Ulaştığı aşamada Hareketimiz, “geçmişideğerlendirmenin evrensel boyutunu” gündemine almak durumundadır. Bunu sağlıklı bir şekilde başarabilmenin “teorik, politik ve moral güç ve olanak”larına artık az çok sahiptir. Doğu Avrupa’daki çöküntünün yarattığı tartışmalar ve zihinlerde yarattığı karışıklıklar gözönüne alındığında bu alandaki görevimize yönelmede geç kaldığımız bile söylenebilir. Ulaşacağımız açıklıklar ve sonuçlar, yalnızca sosyalizm mücadelesine teorik, politik ve örgütsel cephelerde yeni bir güç katmakla kalmayacak, modern revizyonizme ve popülizme karşı mücadelede bize yeni güçlü ideolojik silahlar da sağlayacaktır.

Önümüzdeki teorik sorunların bir diğer boyutu, dünyanın bugünkü tablosudur. Bu tablo çok çeşitli öğeler içermektedir. Dünya kapitalizminin bugünkü durumu, çelişkileri, eğilimleri; Doğu Avrupa'daki çöküntü ve bu çöküntü sonrasında emperyalist dünyanın iç ilişki ve çelişkilerinde yaşanmakta olan gelişme ve değişimler (dünyanın "yeni düzeni"); kapitalist dünyanın çeşitli alanlarında sınıf mücadeleleri; işçi sınıfının durumu ve çeşitli ülkelerin işçi hareketleri; dünyada ilerici, devrimci ve komünist güçler ve akımlar vb. Genel tablonun değişik öğelerini oluşturan tüm bu sorunlar bizi yakından ilgilendirmektedir. Yalnızca kendi devrimimizin sorunlarıyla bağlantılı yönleri bakımından da değil; tam da dünya devriminin asli sorunları olarak. Marksist-leninistler olarak kaldığımız ve proleter enternasyonalizmi ilkesini herşeyin üstünde tuttuğumuz sürece, başka türlü davranamayız. Dünya devriminin sorunları her zaman bizim asli sorunlarımızdır, öyle olmalıdır.

Bu alana bugüne kadar yeterli ilgi göstermediyse eğer, bu ulusal dargörürlüğümüzden değil teorik çalışma alanındaki yetersizliklerimizdendir. Sözü edilen sorunlar görüldüğünden zor ve kapsamlıdır. Zira bugünkü dünya tablosunu tam olarak değerlendirebilmek ve anlayabilmek, ancak ikinci emperyalist savaş sonrası süreçleri bugüne olan evrimleri içinde değerlendirebilmek ölçüsünde olanaklıdır. Oysa bu dönem, dünya komünist hareketinin yaşadığı yıkım ve içine girdiği teorik kısırlaşma nedeniyle bugüne dek doğru dürüst tahlil edilememiştir. Bu işimizi daha da güçleştirmektedir. Fakat bu yapılamadan da dünya devriminin sorunları, olanakları, güçlükleri anlaşılamayacaktır. Uluslararası işçi hareketinin stratejik ve taktik sorunlarına ve görevlerine isabetli çözümler üretilemeyecektir. Bugünkü dünyayı tam ve doğru kavramak, doğru ve başarılı bir politikanın zorunlu koşuludur. Aynı şekilde bu yapılamadan Türkiye devriminin de olanakları ve engelleri tam yerli yerine oturtulamayacaktır. Yaşadığı dünyanın mevcut tablosunu, ilişkilerini, çelişkilerini, olayların gelişme seyrini, devrimci ve karşı-devrimci dinamiklerini vb., tahlil edip anlayamayan bir marksist hareket düşünülemez. Bu yapılamadığı sürece evrensel bakış ve enternasyonalist perspektif kaçınılmaz bir biçimde dayanaksız iddialar olarak kalır.

Geniş bir teorik çalışma alanı demek olan tüm bu sorunlar zincirinin zorlu bir manzara oluşturduğuna kuşku yok. Tarihsel evrimin on yıllardır biriktirdiği el değmemiş sorunlardır bunlar. Ya da yalnızca liberal, troçkist, “bağımsız” marksist bir kısım aydınların el attığı, kendilerine göre inceledikleri ve tartıştıkları sorunlardır. Ortadoks olmak iddiasındaki marksistler ise ya bu sorunlara gözlemlerini kapamışlar, ya yeni olan sorunlar karşısında eskimiş bazı formülleri ve çözümleri yinelemekten öteye gidememişler, ya da en kötüsü, bu sorunların bilincinde bile olamamışlardır. Bugün önümüzde kapsamlı bir manzara sergileyen bu sorunlar, bize uluslararası marksist-leninist hareketin bugünkü durumu hakkında dolaysız bir fikir verebilir. Hareketin uzun yıllardır yaşamakta olduğu tıkanıklığın ve çoraklığın hem nedeni hem de sonucudur bu çözülememiş sorunlar. Uluslararası marksist-leninist hareketin geçmişini ve bu temelde kendini anlayamadan yeni bir canlanma ve toparlanma yaşaması, dolayısıyla da tarihsel evrimin biriktirdiği çeşitli sorunların üstesinden gelmesi gerçekten güç olurdu.

Biz, yalnızca Hareketimiz de değil, bir bütün olarak Türkiyeli komünistler, bu sorunların ne ölçüde üstesinden gelebiliriz? Uluslararası hareketin önünde on yıllardır birikmiş, onu ezip bunaltmış bu sorunları çözme gücü ve yeteneğini belli bir ülkenin komünistleri gösterebilirler mi? Bunlar önemli ve gerçekten zorlu sorular. Fakat biz iyimser ve inançlıyız. Türkiye’nin devrimci kaynaşmalara sahne ve evrensel sonuçlar yaratacağına inandığımız büyük bir toplumsal devrime gebe toprağı, aynı zamanda, bu sorunları üstlenmenin ve üstesinden gelmenin de güçlü bir zeminidir. Devrim toprağı devrimci teoride büyük atılımların da toprağı olmuştur genellikle. Sorunların gündemimize tüm kapsamı ve açıklığı ile girmiş olması bile büyük bir ilerlemedir ve bir rastlantı değildir. Bugün dünyanın hiç bir yerinde bu sorunlara bu denli geniş, canlı, yakıcı ve denebilir ki kitlesel bir ilgi gösterilebildiğini sanmıyoruz. Mücadele içindeki binlerce devrimci ve devrimci işçi bu sorunlarda açıklığa kavuşma isteğı ve susuzluğu içindedir. Muhakkak ki bu da bir rastlantı değil. Ciddi teorik sorunlar münferit ya da sorumsuz aydınların, akademis-

yenilerin değil, devrim yapmak heyecan ve abası içindeki devrimcilerin gündemine girmişlerse eğer, bu, bu sorunların az çok tatmin edici bir çözümü için koşulların olgunlaştığına bir gösterge sayılmalıdır. Öte yandan, Türkiye'nin marksist-leninistleri yaşayacaklarsa, iddia ve misyonlarını srdreceklerse eğer, bu sorunları üstlenmek, üstesinden gelmek, zmek zorundadırlar. Türkiye'deki genel marksist-leninist potansiyel ve birikim gözönüne alındığında, bunun başarılacağından kuşku duymak için bir neden olduğunu sanmıyoruz.

Liberal aydınların ve troçkist mezheplerin ideolojik kargaşaya, inkarcılığa, daha da kötüsü, siyasal ve örgütsel tasfiyeye dayanak yaptıkları bu sorunların, Türkiyeli marksist-leninistlerin zm gündemine leninist bir temelde ve sağlıklı bir biçimde girebilmesi için hareketimiz üzerine düşeni yapabilmelidir. Konferansımız, bu sorunları hiç değilse genel çerçevesiyle ele almayı, ilk yaklaşım ve değerlendirmelerini ortaya koymayı, ve böylece, bu sorunların zmne götürecek sürecin başlangıç adımlarını atmayı başarabilirse eğer, bu Hareketimiz için yeni bir ideolojik ve politik atılımın zemini olacaktır. Dahası, bizzat bu ilk adımın kendisi, bu sorunların zmne katkıda bulunabilecek güçlerin birliğine de büyük bir itilim kazandıracaktır. Buson noktayı gözden kaçırmamalıyız; Türkiye gibi zengin bir toprakta teorik gelişme ve atılımın önemli potansiyel güçleri vardır. Bütün sorun onları sağlam bir ekseninde birleştirebilmek, doğru bir yörüngeye ekbilmektir.

*

Hareketimizin küçük-burjuva sosyalizminden ideolojik kopuşunu ve son üç yıldır yaşadığı ideolojik gelişmeyi örgütümüzün en st platformu olarak değerlendirmek, doğaldır ki Konferansımızın asli görevlerinden biridir ve temel bir gündem maddesidir. İdeolojik gelişmemizin esasını toparlayan yazılar şimdilerde yeniden basılmaktadır ve bu tüm yoldaşlar için onları **yeniden** incelemeye belli bir kolaylık demektir. Bu mutlaka yapılabilmeli, Konferans öncesinde ve Konferansa bir hazırlık olarak bugüne dek yazdığımız herşey eleştirici bir gözle ve dikkatle **yeniden incelenmeli ve**

tartışılabilir ve tartışılmalıdır. İdeolojik gelişmemizin içeriği, sınırları, gücü ve kuşkusuz yetersizlikleri konusunda sağlam bir yargıya ulaşabilmek bakımından önemli ve gereklidir bu.

Burada, son toplantımızdaki tartışmalar temelinde, kendi yargımızı da kısaca özetlemek istiyoruz. Daha önce de ifade etmiştik, bizim ideolojik gelişmemizin esasını Türkiye devriminin temel ve taktik sorunlarına ilişkin görüşlerimiz oluşturuyor. Bu alanda, gerek sorunları ele alış yöntemi gerekse genel teorik çerçeve bakımından, sağlam bir konumdayız. Net ve isabetli tespitlerimiz var ve zaten Hareketimizin mevcut ideolojik gücü asıl buradan gelmektedir. Devrimin sorunlarını tartışırken konuları tarihsel ve evrensel boyutta irdelemeye ve kavramaya çalıştık. Açıkça irdelleyip eleştirmiş olmasak bile, dünya komünist hareketinin bu alandaki geçmiş ve mevcut hatalı görüşlerini gözönünde bulundurduk ve bunların olumsuz etkisinden sakındık. İdeolojik gelişmemizin daha önce üstünde durulan kusurları yanında, bu kendi payımıza olumlu bir tutumdu hiç kuşkusuz.

Fakat bununla birlikte, güçlü olduğumuzu düşündüğümüz bu aynı alanda bile henüz ciddi yetersizliklerimiz, dolayısıyla önemli görevlerimiz var. Gerek Türkiye'nin toplumsal-siyasal gerçeklerine, gerekse bu çerçevede Türkiye devriminin teorik ve politik sorunlarına ilişkin görüşlerimiz henüz genel değerlendirme ve tespitlerden öteye geçmiyor. Bunları açmak, işlemek, geliştirip derinleştirmek somut incelemeler içinde somut çözümlemelere tabi tutmak durumundayız. Bunun yapılamaması şimdi bile ciddi karışıklıklara neden olabiliyor. Kürt ulusal sorunu buna bir örnektir. Devrimci bir temelde gelişiyor olsa da milliyetçilik ile sosyalizm arasındaki ilkesel farkı unutanlar, Kürt ulusal devrimci hareketini "sosyalist" görme eğilimi taşıyanlar çıkabiliyor zaman zaman. Ya da, ulusal devrimci hareketi **ezilen ulusun meşru hakları** çerçevesinde desteklemek ile, ulusal sorunun **proletaryanın sınıf perspektifleri ve çıkarları** temelinde bir çözümünü savunmak, bu çerçevede Türk ve Kürt işçilerinin şaşmaz bir şekilde ortak politik sınıfsal örgütlenmesini savunmak biçimindeki ikili tutumu ve görevi bağdaşmaz sayanlar olabiliyor. Köylü sorunu bir başka örnek olarak verilebilir. Köylülük içinde farklılaşmanın önemli boyutlar kazandığı ve köylülüğün kapitalist iliş-

kiler içinde yeni toplumsal kategorilere dönüştüğü gerçeğini görebilmek, popülist şartlanmalardan kurtulma bakımından kuşkusuz büyük önem taşır. Fakat bu farklılaşmanın somut boyutları, ortaya çıkmış yeni tabakalaşmanın somut biçimleri, farklı katmanların gücü, istemi, tepkileri vb., tüm bunlar konusunda somut bir tahlil ve açıklık tutarlı bir politika izleyebilmenin önkoşuludur.

Öte yandan, gerek tarihsel sorunların ve deneyimlerin, gerekse bugünkü dünya sorunlarının incelenmesi ve kavranması alanında atacağımız adımların, Türkiye devriminin ve genel olarak politik mücadelenin sorunları konusunda önümüze yeni ufuklar açması da beklenmelidir. Bu çabanın bize bugünkü ideolojik konumumuzun gücünü ve yetersizliklerini daha iyi anlama olanağı sağlayacağı kesindir.

Konferansımız, Türkiye devriminin programatik, stratejik ve taktik sorunlarına ilişkin perspektiflerimizi, tüm öteki tartışma ve değerlendirmelerin ışığında yeniden, daha güçlü, daha tam ve daha somut tanımlamak durumundadır.

Çağdaş dünyanın sorunlarını ele almadaki ciddi yetersizliklerimizden daha önce söz etmiştik. Bu alanda pek az şey yapmış bulunuyoruz. Doğu Avrupa'daki gelişmelere gösterilen yakın ilginin ürünü metinlerimiz ise doğal olarak, dünya komünist hareketinin geçmiş süreçleri ve sosyalist inşa deneyimleri konusundaki zayıflığımızın belirgin izlerini taşıyor.

Teorik çalışmanın çeşitli alanlarında geride bıraktığımız üç yıllık dönemde şüphe yok ki daha ciddi adımlar atılabilirdi. Fakat öznel zaaflarımız bir yana bırakılırsa, bu alanda değerlendirilebilecek kadroların sınırlılığı, bu sınırlı kadroların bir bölümünü bile hiç değilse bir dönem politik ve örgütsel görevlere ayırmak zorunluluğu, politik yaşamın taktik (aktüel) sorunlarına gösterilmesi gereken zorunlu ilgi, bu çerçevede gazeteden gelen gerçekten ağır ve periyodik yükler vb., tüm bunlar belli birikim zayıflıkları ile de birleşince, arzulanan düzeyde bir çalışma koyulamadı ortaya. Bunlara, bu toplanımızda üzerinde önemle durulan ve görüşlerimizi açmada kuşkusuz dizginleyici bir rol oynayan mükemmeliyetçi eğilimi de eklemek gerek. Özellikle tarihsel sorunların ele alınmasında ifade bulan bu eğilim, sorunların önemi, çapı, kaygan zeminlere düşmeye

müsait karakteri vb. haklı gerekçelere dayansa bile, ulaştığımız ilk sonuçların ortaya konmasına, hiç değilse tartışmaya açılmasına engel olmamalıydı. Bu, sorunların tüm örgütün ve belki de dışımızdaki devrimci çevrelerin katkılarıyla geliştirilmesine de olanak sağlardı. Nitekim ilk ortaya çıkışımızda da böyle olmuştu. Ulaştığımız ilk sonuçları açıklıkla ortaya koymak bir bakıma yolu açmış, giderek bu görüşler geliştirilip olgunlaştırılmıştı.

*

Hareketimiz toplumda yeni bir devrimci canlanmanın uç verdiği bir dönemde ortaya çıktı. Bu canlanmaya, onun ortaya çıkardığı sorunlara ve görevlere yakın bir ilgi gösterdi. Mücadelenin siyasal sorunlarına bu yakın ilgi denebilir ki Hareketimizin temel üstünlüklerinden biridir. Bu üstünlüğümüzün temeli teoriyi pratikten, düşüncüyü eylemden ayrı ele almayan yöntemsel ve ilkesel kavrayışınızdı. Politik sorunlara bu yakın ilgiyi, politik çalışmaya ve örgütsel oluşum ve gelişmeye gösterilen özenle de birleştirebilmek, Hareketimizin sağlıklı gelişmesinin zemini oldu. Güçlerin değerlendirilmesi bakımından bunun teorik çalışmada belli bir zayıflığa yolaçmak pahasına olduğu bir gerçek olsa bile, sonuç Hareketimiz için olumludur. Zira politik mücadeleden ve örgütsel şekillenmeden koparılmış bir teorik çabanın iyi ve sağlıklı sonuçlara varamayacağı genel bir gerçek olmanın ötesinde, bizzat bizimle aynı dönemde işe başlayan çeşitli çevrelerin kendine özgü deneyimiyle bile doğrulanmıştır. Akademizm, liberal savrulmalar, politik ve örgütsel tasfiye, aydın elitizmi vb., tüm bu deneyimlerin değişik biçimleri ve olumsuz sonuçları olmuştur.

Bugün geride bırakılan üç yıllık dönemde ortaya konan siyasal tespit, tutum ve tahlillerimize birarada bakıldığında, bunların isabetli olduğunu, zaman ve olaylar tarafından doğrulandığını görüyoruz. Bunu teorik-politik perspektiflerimizin, olaylara bakış açımızın olumlu bir sınanması sayabiliriz.

Konferansımızın toplanacağı dönemin, Türkiye’de toplumsal hareketliliğin ve siyasal olayların yeni boyutlar kazandığı bir evre olacağı muhakkaktır. Dönemi, gelişmeleri, tek tek siyasal sorunları,

devrimci dinamiklerin verili durumunu, imkanları ve ihtimalleri değerlendirmek, ortaya devrimci hareketin ve mücadelenin önünü açacak değerlendirmeler koymak, görevler ve taktikler saptamak Konferansımızın temel bir sorunu, temel bir görevi olacaktır.

*

Parti sorunu, Konferansta artık somut bir sorun olarak, çözümlenmek üzere gündeme alınması gereken bir sorun olarak, çözümlenmesi için atılması gerekli adımların neler olduğunun somutça tanımlandığı bir sorun olarak ele alınmalıdır. Türkiye’de mücadelenin ulaştığı boyutlar, işçi hareketindeki gelişmeler, parti sorununu ertelenemez bir görev haline getirmiştir.

Birlik sorunu da bu çerçevede değerlendirilmelidir. Çapını çizdiğimiz tüm görevlerin üstesinden gelebilmek, ya da bu görevlerin üstesinden gelebilecek çapta bir partiyi yaratabilmek, Türkiye’deki tüm marksist-leninist güç ve potansiyeli aynı çatı altında birleştirebilmekten geçiyor bir yönüyle de. Türkiye eğer gerçekten ciddi bir proleter devrim ülkesiye, bu devrimin sürükleyicisi olabilecek düşünsel ve politik kuvvetlere de potansiyel olarak sahiptir demektir. Hareketimiz başından beri bu potansiyelle iyimser baktı, devrimci hareketin iç evriminin ve ayrışmasının ileriye, proleter sosyalizmine önemli güçler çıkaracağına inandı. Bu öngörü devrimci hareketin yapısının, evriminin ve ulaşılan aşamadaki çelişki ve dinamiklerinin somut bir tahliline dayanıyordu. Olaylar yanılmadığımızı gösterdi. Bugün devrimci hareketin çeşitli kesimleri, iç ve uluslararası olayların da etkisi ve yardımıyla, olumlu arayışlara sahne. Bunu önemle ve dikkatle değerlendirmek, bize yüklediği görev ve sorumlulukları somut olarak saptamak Konferansımızın önemli görevleri arasındadır.

Öte yandan, belli çevrelerle aramızdaki sorunların ve farklılıkların geçmişe göre hayli azaldığı da bir gerçektir (Kurtuluş Hareketi örneği). Bu durumu değerlendirmek ve eğer, var olan sorunlar ve farklılıklar artık tek örgüt çatısı altında birleşmeye engel olacak düzeyde ve nitelikte değilse, böyle grup ya da gruplarla birlik sorununu parti sorunu çerçevesinde somut bir çözüme ve karara bağlamak da Konferansımızın önemli bir gündemi ve görevidir.

Merkez Yayın Organında işlenmekte ve tartışılmakta olan bu sorun, muhtemelen 4. yıla ilişkin başyazıya da konu olacağı için, sorunun ayrıntılarına burada girmiyoruz.

*

Yoldaşlar,

Yeni bir aşamaya, her bakımdan bir üst aşamaya geçiş, Hareketimiz için acil bir ihtiyaçtır. Bunu gerçekleştirmek Konferansımızın göstereceği başarıya bağlıdır. Konferansın başarısı ise iyi bir hazırlık demektir. Konferansımızın gündeminde ancak iyi bir hazırlıkla üstesinden gelinebilecek ciddi sorunlar var. Burada alışlagelmiş bir davranışla başarılı olacağımıza kuru bir inancı dile getirmek yerine, örgüt organlarını ve tüm yoldaşlarımızı mümkün olduğunca iyi hazırlanmaya, sorunlara ilişkin yoğun bir inceleme ve tartışma içine girmeye çağırıyoruz. Zira başarılı olmanın en iyi güvencesi budur. Bu açıdan önümüzdeki bir yılı iyi kullanabilmeliyiz.

Tüm organlar ve tüm yoldaşlar, Konferans sorununa ve gündemine ilişkin görüş, eleştiri, değerlendirme ve önerilerini ortaya koymak ve tüm örgüte iletme hakkına sahiptirler. Ve aynı şekilde, böyle bir görev ve sorumlulukla da karşı karşıyadırlar. Sorunların niteliğine bağlı olarak ortaya çıkacak metinler (Konferans kararı saklı tutularak) Merkez Yayın Organında da yayınlanabilir. Gerekli gören organlar ya da yoldaşlar, sorunlara ilişkin görüş ve değerlendirmelerini, çözümleme, karar önerileri ya da tezler halinde doğrudan Konferansa da sunabilirler.

Konferansın oluşumuna ve öteki sorunlara ilişkin düşünce ve kararlarımız ayrıca iletilecektir.

Yoldaşça Selamlar
Merkez Komitesi
Eylül 1990

EKİM
I. Genel Konferansı
Bildirisi

EKİM

I. Genel Konferansı

Bildirisi

Mevcut tüm örgütlerimizin seçilmiş delegeler temelinde tam ve geniş bir temsiline dayanan EKİM I. Genel Konferansı yapıldı. Hareketimiz bu aşamaya dört yıla yaklaşan zorlu bir gelişme süreci içinde ulaştı. Dört yıl önce sınırlı sayıda komünistin Türkiye devrimci hareketinin geleneksel ideolojik-politik platformundan köklü bir kopuşuyla başlayan süreç, ideolojik, politik ve örgütsel bir gelişme bütünlüğü içinde ilerleyerek, EKİM'e gerçek manada bir siyasal hareketkimliği kazandıran bir aşamaya vardı. Konferansımız bu süreci bir ilk oluşum dönemi olarak değerlendirmekte, yeni doğan bir siyasal hareket için yeni olmanın güçlükleriyle dolu bu dönemin asgari bir başarıyla geride bırakıldığını, EKİM'in onu partiye yakınlaştıracak yeni bir gelişme dönemine girdiğini tespit etmektedir.

'80'li yılların ortası ve onu izleyen ilk yıllar, Türkiye devrimci hareketi için, 12 Eylül'le başlayan gerileme ve karmaşanın hala sürdüğü bir dönemdi. Yenilginin sersemletici etkisi henüz bütünüyle atılamadığı gibi, yenilgi ortamında boyveren ve onun sonuçlarından

beslenen liberal tasfiyeci akımın yarattığı güçlü kan kaybı da bir türlü durdurulamamıştı; tersine, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa’-da başlayan yeni dönemin gerici-liberal rüzgarı tasfiyeci süreçlere taze kan sağlamakta, devrimci hareketin yaşadığı kargaşayı arttırmaktaydı. Yenilginin ortaya çıkardığı gerçekler geçmişin halkçı teori ve programlarına olan inançları sarsmış, fakat bunları marksist dünya görüşü temelinde aşma yeteneği gösterilemediği ölçüde, bu durum, bir ideolojik belirsizlik, ya da daha da kötüsü bir ideolojik kargaşa etkenine dönüşmüştü. Oysa aynı dönemde toplumda yeni bir devrimci canlanışı haber veren ilk kıpırdanışlar işçi hareketi şahsında kendini ortaya koymaktaydı. Tüm belirtiler, Türkiye’nin, odağında işçi sınıfının bulunacağı yeni bir devrimci döneme girmekte olduğunu işaretlemekteydi.

Geçmişin küçük-burjuva ideolojik-politik platformundan marksist-leninist bir kopuş, hem devrimci hareketi kolay bir yenilgi ve dağılmaya götüren bir niteliği aşmak, ve hem de, yeni bir döneme girmekte olan işçi hareketinin teorik, politik ve örgütsel ihtiyaçlarına denk düşecek bir yeni yöneliş içine girebilmek demektir. Yenilginin uyarıcı sonuçları bir yandan, gelişmekte olan işçi hareketinin olumlu baskısı öte yandan, ileriye doğru bu tür bir sıçrama için uygun bir zemin oluşturmaktaydı.

EKİM, bu ortamın bir ilk ürünü olarak doğdu ve bu ihtiyacın somut bir karşılığı oldu. Türkiye’nin nesnel devrimci olanaklarından ve gelişmekte olan işçi hareketinden de aldığı manevi güçle, o güne kadar hep liberal tasfiyeci bir konuma geçişin bir manivelası olarak kullanılagelen geçmiş eleştirisini, ilk kez devrimci bir temelde yapmayı başararak marksist-leninist bir platforma ulaştı. Yalnızca iç ve uluslararası liberal tasfiyeci dalgaya karşı değil, yanısıra, geçmişin yanlışlığı pratik içinde kanıtlanmış küçük-burjuva halkçı platformuna tutunmakta ısrar edenlere karşı da, marksist-leninist bir alternatif olarak çıktı ortaya.

Konferansımız, içten ve dıştan birbirini güçlendirerek esen tasfiyeci rüzgarlara direnerek ve bir yenilgi ve dağılma ortamının içinden, bütünüyle yeni (marksist-leninist) bir ideolojik çizgiye dayanan, farklı (proleter) bir sınıf yönelimi içine giren, yeni bir anlayış ve mücadele kültürüyle donatılmaya çalışılan kadrolara dayalı,

her geçen gün daha çok sayıda sınıf bilinci kazanmış işçi önderini saflarında toplayan bir marksist-leninist proleter sınıf rgt çıkarmayı başarmış EKİM'i, onu yaratan tarihsel ortamı ve toplumsal-siyasal dinamikleri, böyle değerlendirmektedir.

Konferansımız, EKİM'in katettiği bu mesafenin ve ulaştığı ge-lişme düzeyinin ifadesi olduğu kadar, onun bugün artık yeni bir döneme girdiğinin de bir göstergesidir. Partileşme sürecinde bir kilometre taşıdır.

* * *

Konferansımız, Türkiye'de ve dünyada, çelişkili görünmekle bir-likte birarada ele alındıklarında anlamlı bir bütün oluşturan, bir dizi önemli olay ve gelişmenin paralel yaşandığı bir zaman diliminde gerçekleşti.

Kapitalist-emperyalist dünya düzeninin özünde taşıdığı karmaşık çelişkiler, kendini Ortadoğu'da yıkıcı bir emperyalist savaş şeklinde somutlamış bulunuyordu. Böylece, sona eren soğuk savaş dönemi-nin, yerini, gerici-burjuva propagandanın iddia ettiği gibi barış ve yumuşamaya dayalı bir "yeni düzen"e değil, tersine, serbest kalan ve keskinleşen i çelişkiler zemini üzerinde yükselen yeni bir çatışmalar ve istikrarsızlıklar dönemine bıraktığı açığa ıktı. Kr-fez'deki emperyalist savaş, dünya ölçüsünde burjuva propagandanın dayanaksız ve aldatıcı hlyalarına aldanan yzmilyonlarca insan üzerinde sarsıcı bir etkiye yolaçtı.

Aynı zaman dilimi, Doğu Avrupa'nın uzun yıllar kapitalist sistem dışında kalmayı başarmış son ülkesi olan Arnavutluk'ta olayların renginin netleştiği, bu ülkenin girdiği yeni yönelimin kesinleştiği bir dönem olarak yaşandı. Bu olay, uluslararası devrimci proletaryanın yüzyılımızın ilk yarısını kapsayan saldırı dalgasının kapitalist sis-temden koparıp sosyalizm yoluna soktuğu Sovyetler Birliği ve tüm Doğu Avrupa lkelerinde, bu ilk saldırıyla elde edilen kazanımların artık tümden kaybedildiğini göstermek bakımından sembolik nite-likteydi. Bu bir dönemin başarı ve kusurlarıyla kapanışıydı. Ama bir dönemi kapatan bu gelişmeye, dünya ölçüsünde, yeni bir dönemin, yalnızca kapitalist dünyanın i çatışma ve istikrarsızlıklarıyla değil,

bu dünyanın kendisiyle çatışan toplumsal-siyasal güçlerin devrimci kaynaşmalarıyla da karakterize olan bir dönemin, bir yeni devrimler döneminin başladığını haber veren olayların ilk örnekleri eşlik etti.

Türkiye'nin bu bağlamda ayrı bir yere sahip olduğu bu aynı zaman diliminde gerçekleşen bir dizi kitle hareketiyle bir kez daha açığa çıktı. Zonguldak madenci fırtınası, Türkiye işçi sınıfı tarihinin en kapsamlı, en yüksek katılımlı kitle grevleri ve direnişleri, Kürt halk kitlelerinin zaman zaman isyana varan sayısız gösterileri, tümü de bu aynı döneme sığıdı.

Dünyada ve Türkiye'de son bir kaç ayın gündemini işgal eden bu olayların taşıdığı anlam ve önem ile Konferansımızın gündemini oluşturan teorik, siyasal ve örgütsel sorunların örtüşmesi, anlamlı bir rastlantının ifadesidir. Gündeminin kapsamı ve öneminden dolayı çalışmalarına bir zaman sınırlaması koymaktan kaçınan Konferansımız, bir dizi teorik, politik ve örgütsel sorunu ele alıp tartıştı, değerlendirmelere ve sonuçlara ulaştı. Günümüz dünyası, teorik ve taktik yönleriyle Türkiye devrimi, Türkiye işçi hareketi, Kürt sorunu ve Kürt ulusal hareketi, Türkiye sol hareketi ve komünist hareket, parti ve birlik sorunu, dünya sosyalizminin ve komünist hareketinin tarihsel deneyimleri, tüm bu sorunlar çerçevesinde EKİM'in gelişme süreci, bugünkü konumu, sorunları, görev ve hedefleri, ele alınan başlıca konular oldular.

* * *

* Sovyetler Birliği'ndeki yeni gelişmelerle birlikte Doğu Avrupa'nın yozlaşmış bürokratik rejimlerinin çökmesi, Sovyetler Birliği de içinde tüm Doğu Bloku'nu her bakımdan dünya kapitalist sisteminin bir parçası haline getirdi. Yüzyılımızın ikinci yarısına damgasını vuran Doğu-Batı kutuplaşmasının sonu anlamına gelen bu tarihsel önemde gelişme, dünya burjuvazisine kapitalizmin yeryüzü üzerindeki mutlak egemenliğini resmen ilan etme olanağı verdi. Ne var ki tam da bu gelişmenin kendisi, yarattığı sonuçlar ve önünü açtığı yeni süreçler yoluyla, kapitalizmin insanlık için bir çözüm olamayacağını, kapitalizmin mutlak egemenliğinin insanlık için yıkım demek olduğunu daha şimdiden göstermektedir. İnsanlık ve uygarlık her zaman-

kinden daha fazla olarak kapitalist barbarlığın yıkıcı tehdidi altındadır. Bir emperyalist haydutluk girişimi olan ve emperyalizmin kendi gerici çıkarları uğruna gerektiğinde klasik sömürgecilik yöntemlerine, müdahale, işgal ve savaşa başvurmaktan bir an bile geri durmayacağını gösteren Körfez savaşı, yeni dönem için bunun yalnızca bir ilk örneğidir. Kapitalizmin toplumların iç yaşamında yarattığı çok yönlü ve sürekli yıkımla birlikte ele alındığında, ilerici insanlığın yüzyıldır karşı karşıya kaldığı “sosyalizm ya da barbarlık” ikileminin bugün her zamankinden daha güncel hale geldiği görülecektir.

Doğu Avrupa’daki çöküşün dolaysız sonuçlarından bir diğeri, başlıca emperyalist güçlerin kendi aralarında bir ölçüde bastırılmış kalan çelişkilerinin hızla açığa çıkması oldu. Muazzam askeri gücüyle kendini kapitalist dünyanın rakipsiz egemeni olarak göstermek çabasındaki ABD’nin karşısında, iktisadi güçleriyle çoktan, siyasal güçleriyle gitgide ve askeri güçleriyle muhtemelen uzak olmayan bir gelecekte, başa güreşme iddiasında iki yeni emperyalist rakip var şimdi: Avrupa’da Almanya ve Pasifik’te Japonya. Emperyalistler arasında, dünya kapitalizminin yıllardır yaşadığı bunalımın da etkisiyle, sertleşerek süren iktisadi rekabet, bugün artık belirgin bir biçimde siyasal alana yükselmiş bulunuyor. Örneğin Almanya liderliğindeki Avrupa, ABD’nin siyasal ve askeri vesayetinden kurtulmak isteğini bugün artık somut çabalara dönüştürmüş bulunuyor. Uzak Asya’da siyasal etkinliğini günbegün geliştiren Japonya, bağımsız ve etkili bir askeri güç olmak için hummalı bir çaba gösteriyor. Rekabetin sertleşmesine yolaçan dünya kapitalizminin iktisadi bunalımı, sertleşen rekabetin tersten etkisiyle daha da ağırlaşacaktır. Bunalımın yıkıcı etkisini sınırlamaya yönelik olarak sürdürülegelen emperyalistler arası geleneksel işbirliği ise, sertleşecek rekabet koşullarında artık daha güç gerçekleşebilir bir iş olacaktır.

Bu etkenler birarada, Batılı kapitalist ülkelerde işçi sınıfı ve çalışan kitleler için yaşam koşullarının kötüleşmesi, bu temel üzerinde sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi anlamına gelir. On yıllardır kendi işçi sınıfını uysal bir uzantısı haline getirmeyi başarmış emperyalist burjuvazinin önümüzdeki dönemde bunda giderek zorlanması beklenmelidir. Öte yandan, Doğu Avrupa’daki çöküntü ve kapitalizmle tam bütünleşmenin gitgide daha çok açığa çıkan

sonuçları, Doğu Avrupa halklarının yaşamını derinden etkilemekte, çelişkileri uyarmakta, hoşnutsuzluğu artırmaktadır. Dünya gericiliğinin taşıdığı beklentilerin tersine, Sovyetler Birliği de içinde Doğu Avrupa, kapitalist sistemin zorlanacağı başlıca alanlar arasındadır. Kapitalizm bu ülke emekçilerine bir şey veremediği gibi geçmiş kazanımlarını da yoketmektedir. Yeni burjuvazi tarafından gerici bencil amaçlarla körüklenen milliyetçilik, şovenizm ve bunun yolaçtığı gerici milliyetçi çatışmalar, Doğu Avrupa halklarının kapitalizme geçişle birlikte yüzyüze kaldığı bir başka yıkıcı, yer yer felaket tehlikesi taşıyan sonuç olmaktadır.

Bunalım, toplumsal iskikrarsızlık, askeri yönetimler kısır döngüsü içinde bunalan Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri, özellikle de bu kıtaların “orta kuşak” olarak tanımlanan kapitalist yönden nispeten gelişmiş ülkeleri, güçlü devrimci dinamiklere sahiptirler ve yeni bir devrimler döneminin öncelikli alanlarıdır. Çözumsuz sorunların, zengin ve karmaşık çelişkilerin bir yoğunlaşma alanı olarak Ortadoğu, devrimci imkanları bakımından bugün için dünyanın en göze çarpan bölgesidir. Türkiye’nin bu coğrafyada ve bölgenin modern sınıf ilişkileri ve dolayısıyla işçi sınıfı bakımından en gelişmiş ülkelerinden biri olarak yer almasının, biz Türkiyeli komünistler için kuşkusuz ayrı bir önemi ve anlamı vardır.

* Son otuz yılına iki devrimci yükseliş ve bunların önünü kesen iki karşı-devrim dönemi sığdırmış olan ve şu an üçüncü bir devrimci yükselişin içinde bulunan Türkiye, emperyalist sistemin zayıf halkalarından biridir, bir devrim ülkesidir. Türkiye’nin temel iktisadi, sosyal ve siyasal gerçeklerinin marksist-leninist tahlili devrimimizin proleter sosyalist niteliğini ortaya koymaktadır. EKİM’in devrimimizin karakterine ilişkin bu temel görüşü, devrimci gelişme sürecimizin ortaya çıkardığı bugünkü olgularla da doğrulanmaktadır. Toplumsal çatışmanın karşıt kutuplarında net bir şekilde iki temel sınıf, proletarya ve tekелci burjuvazi yer almakta, olayların seyri, tüm öteki sınıf ya da katmanların toplumsal çatışmanın bu ana eksenine göre mevzileneceğini devrimci gelişmenin henüz bu oldukça geri düzeyinde bile göstermektedir. İşçi sınıfı devrimimizin yalnızca devrimci öncüsü değil, büyük gövdesiyle temel toplumsal gücüdür

de. Türkiye işçi sınıfı, kentin ve kırın geniş bir kitle oluşturan emekçi katmanlarını arkasına almayı başardığı ölçüde, devrimimize kendi sınıf damgasını vuracak, devrimin zaferi proletaryanın devrimci sınıf iktidarı ile taçlanacaktır.

Devrimimizin anayedeklerinden biri olarak Kürt ulusal hareketi, kendi sınırları içinde burjuva-demokratik bir nitelik taşıyor olmakla birlikte, kaderi Türkiye devriminin kaderiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Yalnızca teorik gerçekler değil, yalnızca tarihsel deneyimler de değil, bizzat bugünün Türkiye ve bölge gerçekleri, ulusal sorunun, köklü ve kalıcı bir çözüme, sömürgeci burjuvazinin sınıf egemenliğinin tasfiyesiyle ulaşılabileceğini gösteriyor. Dolayısıyla, Kürt sorunu, Türkiye devrimini geriye çekmeye ve geri bir kapsamda tanımlamaya gerekçe olamaz. Tersine, gerek bu sorunun köklü ve kalıcı çözüm ihtiyacı, gerekse Türkiye devriminin temel toplumsal-siyasal dinamiklerinin gücü, Kürt ulusal sorununu, kendi nesnel karakterine rağmen kendinden ileri bir devrim sürecinin, proleter devrim sürecinin bir bileşeni olarak ele almayı gerekli ve zorunlu kılıyor.

*** Odağında proleter kitlelerin bulunduğu günümüzün kitle hareketi, bugünkü biçimiyle henüz bir iktisadi ve siyasal haklar mücadelesi olarak gelişmektedir. Bu onun bugünkü politik ve örgütsel gelişme düzeyinin de bir göstergesidir. Ne var ki, Türkiye devriminin kaderi, proleter ve emekçi yığınların bugün için iktisadi ve siyasal haklar temeli üzerinde gelişen hareketinin, sermaye iktidarını devirme, bugünkü çıplak burjuva sınıf egemenliğini tasfiye etme mücadelesine, yani proletaryanın sosyalist iktidar mücadelesine bağlanıp bağlanmayacağına bağlıdır. Bu devrimci hedeflere bağlanamayan her devrimci eylem süreci, kendi başına anlamlı olamayacak, kaçınılmaz olarak kısırlaşacak, düzen kanalları içinde sıkışıp erecektir.**

Konferansımız, siyasal gericiliğin hüküm sürdüğü bir ülke olan Türkiye’de, temel demokratik siyasal haklar uğruna mücadelenin taşıdığı özel önemin bilincindedir. Dolayısıyla, komünistler, işçi ve emekçi kitleleri demokratik siyasal istemler uğruna tutarlı bir mücadeleye yöneltmekten, bu mücadele içinde işçi sınıfı ve emekçi

kitleleri siyasal bakımdan eğitmekten bir an bile geri duramazlar. Ama bu, sermaye iktidarının devrilmesini kolaylaştırmak, bu temel amaç için mücadele olanaklarını artırmak, bütün demokratik ögeleri, kurumları ve özelemleri bu temel amaç uğruna seferber etmek içindir. Kapitalist bir ülke olan Türkiye’de, siyasal gericiliğin temel toplumsal tabanı egemen sınıf olan burjuvazidir. Bir öteki ifadeyle, demokratik siyasal hakları elde etmenin ve kullanmanın önündeki asıl engel burjuvazi ve onun siyasal sınıf egemenliğidir. Bu, burjuvazinin devrilmesi ve siyasal iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi mücadelesi içinde ele alınmayan bir “demokrasi mücadelesi”nin, reformcu bir perspektife düşmeye ve dolayısıyla düzen içinde boğulmaya mahkum olduğu anlamına gelir.

Kapitalist bir toplumda, demokrasi mücadelesi ile sosyalist devrim ilişkisi, reform-devrim ilişkisinin/diyalektiğinin kendini gösterdiği temel alandır. Burjuvaziye devirme stratejisinden koparılmış, kendi başına bağımsız bir strateji, bir sözde devrim aşaması ve programı haline getirilmiş bir demokrasi mücadelesi, gerçekte burjuva toplumun tam demokratikleşmesi amacından öte bir anlam taşımaz. Bu ise proletaryanın dünya görüşü ve sınıf konumundan bakıldığında reformist-liberal bir konumu ifade eder.

* 12 Eylül saldırısıyla işçi sınıfının 20 yılda biriktirdiği hak ve kazanımları bir hamlede tırpanlayan ve onu ağır yaşam koşullarına mahkum eden Türk burjuvazisi, tam da bu yolla, Türkiye işçi sınıfını tarihinin en büyük atılımına hazırlamış oldu. İşçi sınıfının son yıllarda sürekli güçlenerek ve yaygınlaşarak sürmekte olan hareketliliğini toplu olarak değerlendiren Konferansımız, geçmiş onyılların deneyim ve birikimi üzerinde yükselen bugünkü işçi hareketinin, kendi gelişme tarihinin en ileri safhasına ulaştığı görüşündedir. Her yenisi bir öncekini aşan kesikli dalgalar halinde ilerleyen işçi hareketi gelişme çizgisini sürdürecektir. Kendi gücüne güven, birlik ve dayanışma bilinci ve pratiği, eylem potansiyeli, yasal çerçeveyi aşma isteği ve yeteneği, politikleşme eğilimi, sayıları sürekli çoğalan geniş bir öncü işçiler kuşağı, tüm bunlar işçi hareketinin olumlu ya da güçlü yanlarıdır.

Nedir ki, tüm bu üstünlüklerine, geçmişe göre sağlanan tüm bu

ilerlemelere rağmen, işçi hareketinin bugünkü düzeyi henüz geri bir gelişme safhasının ifadesidir. İşçi sınıfı hala sendikal mücadele ve örgütlenmenin son derece dar çerçevesi içindedir. Politik bilinci çok zayıf, politik eylemi çok geridir. İktisadi istemler ve büyük ölçüde kendisiyle sınırlı dar demokratik siyasal istemler uğruna mücadelenin ötesini, henüz yeni yeni ve ancak en gelişmiş kesimlerinde zorlayabiliyor. Kendi dışına bakamıyor, nesnel bakımdan öncü konumuna sahip bir sınıf olarak, toplumun öteki emekçi ve ezilen kesimlerinin çıkarlarına henüz sahip çıkamıyor. Pratikteki nispi ileri konumuna rağmen, burjuva bilincin güçlü etkisi altındadır. Yasaları aşan, belli zamanlarda işlevsiz kılan bir eylem yeteneği kazanmış olmakla birlikte, henüz ihtilalci gelenekler geliştirebilmiş değil, vb. Ve kuşkusuz, işçi sınıfı hareketinin nedenleri kendisini aşan asıl eksikliği ise, öncü işçi kuşağı ile birleşmeyi başarabilmiş bir devrimci sınıf öncüsünden (partisinden) hala yoksunluğudur. Partiden yoksunluk, devrimci sınıf önderliğinden yoksunluk demektir.

Türkiye işçi sınıfının en temel ve acil ihtiyacı, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığının bir ifadesi olarak öncü örgütüne, komünist sınıf partisine kavuşmaktır. Komünistler tüm çabalarını işçi hareketinin bu en temel ve en acil ihtiyacına yöneltmelidirler. Teorik boyutu marksist-leninist teori ve ilkelerle aydınlanmış sağlam bir marksist program ve taktikler demetine kavuşmak olan bu görevin, pratik ve örgütsel boyutu ise, işçi sınıfı hareketiyle politik ve örgütsel bağları geliştirmek, sınıfın en ileri, en devrimci ögeleriyle birleşmektir. Bu sonuncusu işçi hareketine pratik müdahale çabası içinde, onu politik ve örgütsel yönden geliştirmek çabası içinde başarılabilir; ve bu başarı, görevin teorik boyutunu sağlıklı bir temelde geliştirmenin de uygun maddizeminini oluşturur. İşçi sınıfının ileri ve öncü kesimlerini kazanmak ve bir bütün olarak sınıf hareketinin politik-örgütsel gelişmesinde mesafe katetmek, sağlam bir teorik temel ve doğru bir çizgiye sahip olmak kadar, işçi hareketinin kendi dinamik gelişiminin ortaya çıkardığı olanakları en iyi şekilde değerlendirmek ölçüsünde olanaklıdır. Bu, işçi hareketinin gelişme seyrini doğru kavramayı, bu seyre başarılı bir müdahale için gerekli taktiklere ve özgül siyasetlere sahip olmayı gerektirir. Sınıf hareketinin dar sendikal hareket/örgüt zeminini parçalamak, işçile-

rin dikkatini, bilincini ve eylemini temel toplumsal ve politik sorunlara yöneltmek komünistler için politik-pratik müdahale alanındaki en acil görevdir.

*** Ulusal sorun, toplumumuzunkapsamlı ve karmaşık sorunlarından biridir. Temel haklardan yoksun bırakılan ve ulusal baskı altında tutulan çok sayıda azınlık milliyetin varlığı yanında, Türkiye’de ulusal sorunun asıl kapsamını Kürt sorunu oluşturmaktadır. Devrimimizin çözmekle yükümlü bulunduğu temel sorunlarından biri olan Kürt sorunu, Kürt ulusal hareketinin son yıllardaki başarılı gelişimi ve ulusal uyanış ve başkaldırının kazandığı kitlesel boyutlar sayesinde, kendini bugün tüm toplumun, giderek tüm dünyanın gündemine sokmayı başarmıştır. Türkiye’de ve dünyada olayları etkileme gücüne sahip tüm mihraklar, Kürt sorununda yeni politikalar oluşturmak ve Kürt ulusal hareketini kendi konumlarına ve çıkarlarına uygun tarzda etkilemek, yönlendirmek çabası içindedirler. Emperyalist dünya ve onun desteğine sahip Türk burjuvazisi, hareketi dizginleme, kontrol altına alma ve giderek zararsız hale getirme doğrultusunda yeni planlar ve politikalar geliştirmektedir. Öte yandan, Kürt halk kitlelerinin önlenemeyen devrimci ulusal direnişi ile devrimci ulusal hareketin zorlu mücadelelerle kazandığı mevziler, Kürt burjuvazisini de ulusal sorunu kendi konumundan bir olanak olarak değerlendirmeye, buna ilişkin politikalar geliştirmeye gitgide daha belirgin bir biçimde yöneltmektedir.**

Bu koşullarda, Türkiye işçi sınıfının politik temsilcileri olarak komünistlerin, ulusal soruna ilişkin ilkesel ve pratik tutumlarını en net şekilde ortaya koymaları, Kürt sorununa ilişkin politikalarına pratik bir gerçeklik kazandırmaları her zamankinden ayrı bir önem kazanmış bulunuyor.

EKİM’in ulusal soruna, somutta Kürt ulusal sorununa ilişkin ilkesel ve pratik tutumu başından itibaren açık ve nettir. Marksist-leninist dünya görüşüne, uluslararası devrimci proletaryanın tarihsel deneyimlerine dayanan ve proletaryanın sınıf konumunun ifadesi bu tutum, iki yönlü bir görevde ifadesini bulmaktadır. Komünistler her türlü ulusal eşitsizliğe ve baskıya karşıdırlar; Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkının, ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkının kesin

ve kararlı savunucularıdır. Bu çerçevede, Türk şovenizmine, sömürgeci egemenliğe ve ulusal baskıya karşı kararlı bir mücadele içindedirler. Türk burjuvazisinin sömürgeci egemenliğine karşı Kürt ulusunun en temel ve meşru hakları uğruna savaşım yürüten devrimci Kürt ulusal hareketini içtenlikle desteklemektedirler. Komünistlerin ulusal soruna ilişkin ikili görevinin bir yönü budur. Öteki yön, proletaryanın iktidar savaşımında belli bir devletin sınırlarını kendine esas almak ilkesinden hareketle, bu belirli devletin sınırları içinde yeralan tüm ulus ve milliyetlerden işçilerin çıkar ve amaç birliğini, bu temel üzerinde ortak sınıf örgütlenmesini ve mücadele birliğini savunmak ve gerçekleştirmekte ifadesini bulur. Bu, en meşru ulusal haklar adına yürütülüyor olsa bile, işçi sınıfının mücadele ve örgüt birliğini bozmaya, sınıfın bilincini dar ulusal istemlerle sınırlamaya yönelik her türlü ulusal dargörürlülüğe ve milliyetçi çabaya karşı tavizsiz bir mücadele anlamına gelir. Bu, proletaryanın temel devrimci sınıf çıkarlarının bir gereğidir. Ulusal ilke ve amaçlardan değil, sınıfsal ilke ve amaçlardan hareket eden, haklı ve meşru da olsa ulusal istemleri kendi başına bir amaç olarak değil, proletaryanın temel sınıf çıkarlarına ve amaçlarına bağlı olarak ele alan, her türlü ulusal dargörürlülüğe, ulusal sınırlılığa karşı olan marksist-leninist konumun bir ifadesidir.

Ezilen ulusun meşru hakları, ulusal baskıya ve eşitsizliğe karşı haklı mücadelesi ile, proletaryanın temel devrimci çıkarları ve hedefleri arasındaki ilişkiyi doğru kurmak, ulusal soruna ilişkin marksist tutumun ve görevin bu ikili yönünü birlikte ele almak ve belli somut koşullarda doğru bir biçimde bağdaştırmakla olanaklıdır.

Konferansımız, ulusal soruna ilişkin marksist-leninist tutum ve politikaya gerçeklik kazandırmak yolunun, işçi hareketini bu sorun da tutarlı bir politik tutuma yöneltmekten geçtiğinin bilincindedir. İşçi hareketinin bugünkü politik geriliği ve burjuva bilincin genel etkisi, onu Kürt sorunu ve Kürt halkının haklı mücadelesi karşısında kayıtsız ya da edilgen kalmaya ittiği ölçüde, Kürdistan'da alt sınıflara dayalı olarak gelişen devrimci ulusal hareket yalnız kalmakta, bu onu Kürt üst sınıflarıyla birleşmeye ve dahası, örneğin din gibi geri ve gerici ideolojilerden yarar ummaya itmektedir. Gelişen işçi hareketi, Kürt sorunu karşısında, Kürt ulusunun meşru hakları ve haklı

mücadelesi alanında tutarlı bir politik tutum almayı başardığı ölçüde, ulusal sorunun yarattığı devrimci birikimi yedeğine almayı, onu burjuvaziye devirme mücadelesinin bir dayanağına dönüştürmeyi de başarmış olacaktır. Farklı milliyetlerden proletaryanın sınıf birliğinin gerekliliği üzerine, ya da örneğin ulusal dargörüşlülüğün ve ezilen ulus milliyetçiliğinin sakıncaları hakkında soyut sözlerle yetinmek ve oyalanmak yerine, bugün için komünistlere düşen asıl görev, proleter kitleler içinde, her konuda olduğu gibi ulusal sorun konusunda da devrimci bir bilinç ve daha da önemlisi devrimci bir pratik tutum geliştirmektir. Kürt ulusal hareketinin kaderini proleter devrimin kaderine bağlayabilmenin de, Kürt sorununda köklü ve kalıcı bir çözüme ulaşabilmenin de en kritik halkası, bu canalcı ve ertelenemez görevde somutlaşmaktadır.

* Türkiye tarihinde modern sınıflaşmanın ileri boyutlar kazandığı ve toplumu sarsan büyük hareketliliklerin yaşandığı son 30 yıl, bu nesnel-toplumsal zeminle de bağlantılı olarak, Türkiye sol hareketi için yeni bir dönem olmuştur.

'60'lı yıllarda sol adeta yeniden doğdu, tarihinde ilk kez olarak kitleleşti ve toplumun gündemine girdi. Ne var ki, orta sınıf aydınlarından sola kitlemel akışın ideolojik baskısı, Kemalizmin yedeğinde kalan eski TKP'nin reformist mirası ve dünya ölçüsünde revizyonizmin etkisi, birarada, '60'lı yılların Türkiye solu için, düzen çerçevesini ve kurumlarını aşamayan bir burjuva sosyalizmi dönemi olarak yaşanmasına yolaçtı. Burjuva sosyalizminin yeniden doğuş dönemine bu egemenliği, Türkiye solunun sonraki yıllarına, şimdilerde artık açıkça ve tümüyle bir düzen ögesi haline gelmiş güçlü bir reformist kanat miras bıraktı.

'60'lı yılların sonuna doğru gitgide radikalleşen kitle hareketlerinin uygun zemini, bu hareketlerin içinden yetişen ve alt sınıflardan gelen genç devrimcilerde (uluslararası devrimci akımın da etkisiyle) radikal bir politik şekillenişle birleşince, reformist gelenekten devrimci bir kopmanın olanakları oluştu. Bu devrimci kopma, tüm 70'li yıllara ve solun büyük bir kesimine damgasını vurdu. Öte yandan, devrimci akımın bu etkili varlığının yanı sıra, esas olarak da devrimci yükselişin baskısı ve bu baskı altında reformist politikaların iflası, bu aynı

yıllarda solun reformist kanadından bazı kopmalara ve solun devrimci kanadının bu kopmalarla güçlenmesine yolaçtı.

Bununla birlikte, çok sayıda örgütün toplamından oluşan solun bu devrimci kanadı, gerek toplumsal ortamı ve dayanakları, gerek burjuva sosyalizminin değişik biçimlerde süregelen ideolojiktikisi, gerekse de uluslararası ideolojik kaynakları dolayısıyla, kendi öznel iddiaları ne olursa olsun, küçük burjuva sosyalizmini aşamadı.

Türkiye solu 12 Eylül dönemine, '60'lı ve '70'li yıllarda şekillenen ve '70'li yıllar boyunca solun reformist ve devrimci kanatlarını oluşturan bu iki ana akımla girdi. Kendi özsel zayıflıkları ve karşıdevrimin baskısı bu iki akımı bir çözülme ve tasfiye sürecine soktu. Küçük çaplı bazı karşıkoyuşlar ve kopmalar dışında tutulursa, solun geleneksel reformist kanadı ruhunu düzene teslim etti ve sol içindeki tarihine böylece bir son verdi. Onlardan boşalan yeri bu kez devrimci kanadın bünyesinde yaşanan çözülme ve tasfiye süreçlerinin ortaya çıkardığı yeni reformist akım ve çevreler doldurdular. Öte yandan, demokrasi ve sosyalizmi bulanık bir biçimde iç içe taşıyan çelişkili yapısıyla devrimci hareket, '80'li yıllar boyunca yaşadığı çözülme ve iç ayrışmayla, yalnızca geriye dönük olarak reformizmi değil, ileriye yönelik olarak proleter sosyalizmini de besleyecek olanaklara sahipti. EKİM, bu tür bir dinamiğin ürünü olarak, devrimci hareketin bir dizi alanda kendine özgü üstünlükleri olan belli bir kesiminden kopmayla oluştu. Fakat dört yıla yaklaşan gelişme süreci içinde devrimci hareketin çok değişik gruplarından kopan yeni unsurlarla birleşmeyi de başardı bu arada. (Konferansımızın kendisi aynı zamanda bu çeşitliliğin de yansıdığı bir platform oldu.)

Bugün devrimci harekete bir bütün olarak bakıldığında, Türkiye'nin son derece uygun nesnel ortamına rağmen, devrimci grupların politik ve örgütsel planda bir kısırlık, ideolojik planda ise bir belirsizlik ve bunalım içinde oldukları görülmektedir. Ana sorun geçmişin yüklerini atamamak, marksist temellere dayalı devrimci bir ideolojik yenilenmeyi başaramamaktır. Eski teorik-politik görüşlere olan güven yitirilmiş, ama bunlar aşılamamıştır. Bu zaaf örgütsel kargaşayı beslediği gibi, olayların kendiliğinden itmesiyle girilen "sınıf yönelimi"nin sağlıklı bir zemine oturmasını da olanaksız kılmaktadır. Böylece '80'lerin son bir kaç yılında girilen "toparlan-

ma" heyecanıyla bir ölçüde yatıştırılan ya da öyle görünen iç tartışma ve arayışlar, şimdilerde yeniden yoğunlaşmaktadır. Bu sağlıklı bir gelişmedir. Zira '80'lerin ortasından farklı olarak, Türkiye'nin bugünkü nesnelliği, iç arayışları büyük ölçüde ileriye yöneltecek özelliklere sahiptir. Bu bağlamda EKİM'e düşen sorumluluklar da büyüktür. Zira EKİM, bu arayışları etkileme, ileriye yönelişleri hızlandırma ve ileriye çıkmayı başaracak öğelerle birleşme yeteneğine ve olanaklarına sahip tek örgüttür bugün için.

* Komünistler ve sınıf bilincine erişmiş işçiler için bugün en acil sorun partileşmektir. İşçi sınıfının marksist-leninist temellere dayalı partisini gecikmeksizin yaratmak, Türkiye'de olayların bugün ulaştığı düzey ve izlediği seyrin de dayattığı bir görevdir. Gelişme dinamizmini sürdüren işçi hareketi, bugün müdahale ve önderlik yeteneğine sahip bir devrimci öncüden yoksunluğun zayıflıklarını yaşıyor.

Konferansımız partileşme sürecini, birbirine kopmaz şekilde bağlı, organik olarak iç içe geçmiş bir teorik, politik ve örgütsel gelişme süreci olarak kavramaktadır. Kendi geçmişimizden olduğu kadar, uluslararası komünist hareketin tarihsel geçmişinden birikip bugünün komünistlerine miras kalan sorunların yanı sıra, günümüz dünyasının ve Türkiye'sinin yaşadığı karmaşık sorunların bir ihtiyaç haline getirdiği teorik atılım, partileşme sürecinin esas halkasıdır. Başarılı ve sağlıklı bir politik ve örgütsel gelişim ancak bu tür bir atılımla güvence altına alınabilir. Partileşmeye varacak bir politik ve örgütsel gelişimin ise temel alanını işçi sınıfı, esas içeriğini sınıfın öncü kesimiyle birleşmek ve sınıfın kitleleriyle bağları geliştirmek oluşturmaktadır.

Bugüne dek esas olarak birbirlerinden kopuk gelişen Türkiye devrimci hareketi ile işçi sınıfı hareketi, parti güçlerinin biriktiği iki ayrı alandır. İşçi sınıfının önemli bir kesimi sosyalizm fikriyle yüzyüze gelmiş öncü kuşağı ile, devrimci hareketin bünyesinde saklı duran ve ileriye çıkma eğilimi taşıyan marksist potansiyel, birarada partinin temel potansiyel güçlerini ifade etmektedirler. Bu potansiyel güçleri harekete geçirmede ve partileşme süreci içinde birleştirmede, ideolojik ve örgütsel bir konum kazanmış komünistlerin çabası özel, hatta belirleyici bir önem taşımaktadır. Komünistler için

esas olan sınıfın ileri öncü kesimlerini kazanmaktır. Deneyimler gösteriyor ki teorik gelişme gücüyle de birleştirilmiş bu tür bir çaba ve başarı, devrimci hareketin bünyesinde proletarya sosyalizmine yönelme eğilimindeki öğeleri ileriye çekmeyi, kazanıp birleştirmeyi kolaylaştırmaktadır.

Bütün bunlar birarada, partileşme sürecinin, komünistler için aynı zamanda bir birleşme süreci olduğu anlamına gelir. Konferansımız, Türkiye'nin bugünkü özgün koşullarında birlik sorununu parti sorununun ayrılmaz bir parçası olarak ele almaktadır. Bu konuda buraya kadar söylenelere ek olarak, daha önce EKİM tarafından değişik vesilelerle dile getirilen, ne var ki somut birlik girişimlerimiz sırasında anlamı ve önemi zaman zaman yeterince gözetilmeyen, üç temel noktayı yeniden vurgulamayı gerekli görmektedir.

1) Devrimci hareketin değişik kesimleri kök aldıkları geleneğe bağlı olarak, ilk ideolojik şekillenişlerini, ya modern revizyonizmin, ya çağdaş popülizmin, ya da ikisinin birarada etkisi altında yaşamışlar, sonraki evrimlerine rağmen bu etkiyi değişik düzeylerde bugüne dek taşımışlardır. Bu nedenle, ancak bu ideolojik geçmişle marksist-leninist temellere dayalı bir hesaplama eğilimi ve çabası içinde bulunan kişi, çevre ve örgütler, bizim için, *"grup kaynaklarından bağımsız olarak, proleter sosyalizminin güçlerini oluştururlar ve birlik perspektifimiz içinde yer alırlar."*

2) *"Birlik sorunu sözkonusu olduğunda, ... net ve kararlı bir sınıf yönelimi, ayrı ve özel bir önem taşır. Zira gerçek komünistlerin birliği kadar, hatta bundan da önemli ve acil olan komünistlerin sınıfla birliğidir. Komünistlerin birliği, komünistlerin sınıfla birliği sorununa ve sürecine bağlı ele alınmalıdır. Bu hem birliği kolaylaştıracak, hem de kalıcı ve sağlıklı kılacaktır. Sınıf hareketiyle kararlı ve militan bir birlik kurma çabası içinde değil de, aydın ya da sınıf dışı çevre ve örgütlerin görüşme diplomasisine, bu nedenle de kaçınılmaz olarak ideolojik uzlaşma ve tavize dayalı olacak bir birlik istemi, kolay gerçekleşemeyecek, gerçekleşse bile ne sağlıklı ne de uzun ömürlü olabilecektir."*

3) *"Şüphe yok ki parti birliği, temeli bu olmakla birlikte asla ideolojik-politik bir ortak kimlikte birleşmekten ibaret değildir."*

Parti yanısıra mücadele ve örgüt birliği demektir. Mücadelenin ve örgütlenmenin ilkelerinde ve pratiğinde anlaşmak, birleşmek ve kaynaşabilmek demektir."

*** Düzenin karşı karşıya bulunduğu çözümsüz sorunları netleştiren iktisadi ve politik olayların genel seyri, işçi sınıfı, Kürt halk kitleleri ve toplumun öteki bazı yoksul katmanlarındaki hareketlenmeler, bu olayların ve bu hareketlenmelerin gözle görülür hale getirdiği Türkiye'nin devrimci olanakları, Türk burjuvazisini işi sıkı tutmaya, baskı ve teröre dayalı temel politikalar yedeğinde, onları tamamlayacak bir biçimde bazı yeni taktikler ve yöntemler izlemeye yöneltmiş bulunuyor. Aslında yeni olmayan fakat gitgide inceltilen bu taktiklerle güdülen hesap, kitle hareketlerinin önünü almak, kitlelerdeki mücadele potansiyelini bu taktikler çerçevesinde açılan düzen içi kanallarda boğmak, ve son olarak, kitle mücadelelerini devrimcileştirmenin ve iktidar hedefine yöneltmenin güvencesi olan komünist ve devrimci hareketi tecrit edip ezmektir. Konferansımızın çalışmalarını sürdürdüğü günlerde ilk öğeleri açıklanan "Kürt reformu" ve 141-142. maddelere ilişkin değişiklik planı, bu çerçevede bir anlam taşımaktadır. Bu yeni girişimin en belirgin hedefi, gerek Türkiye genelinde gerekse Kürdistan'da solun reformist ya da reformizme eğilimli kesimleri düzen legalitesi içine alınıp ehlileştirilirken, devrimci çözümlerde ve iktidar perspektifinde, bunun bir gereği olarak da ihtilalci örgütlenme ve yöntemlerde ısrar eden kesimleri tecrit edip ezmeyi kolaylaştırmaktır.**

Ehlileştirme planlarının içyüzünü yığınlar önünde açığa çıkarmak, gerçekte baskı ve terör politikalarının tamamlayıcı öğeleri olan bu "reformlar"ı sözde düzenin bir yumuşaması olarak sunma eğilimi ya da çabası içinde olan reformist-legalist odakları teşhir etmek, kendilerini tecrit edip ezmek gerici politika ve çabalarını boşa çıkarmak, komünistlerin ve devrimcilerin bugünkü en önemli taktik görevleri arasındadır.

Bu politikaları boşa çıkarmanın bir boyutu da, ihtilalci örgütlenme ve mücadele biçim, araç ve yöntemlerinde yetkinleşmektir. Devrimin örgütlü militan güçleri, kendilerini acımasız teröre karşı her yönüyle hazırlayabilmelidirler. Bunun için geniş olanaklar sunan

kitle hareketliliklerinden en iyi şekilde yararlanmasını bilmeli, tecrite ve ezilmeye karşı militan kitle mücadelelerinin en iyi güvence olduğunu her zamankinden daha çok hatırlamalıdır.

Öte yandan, burjuva legalitesinin tuzaklarını bütün açıklığı ile teşhir etmek çabasını, mücadelenin zoruyla yaratılmış legal olanaklardan, dahası, burjuvazinin solun reformist kesimini ehlileştirmek hesabıyla yarattığı ek olanaklardan, devrimci amaçlarla, devrimci mücadele ve örgütlenmenin hizmetinde, en iyi şekilde ve sonuna kadar yararlanmak çabasıyla birleştirmesini bilebilmelidirler. Gericici "reform" planlarının bazı öğelerini gerisin geri burjuvaziye karşı kullanmak, yalnızca bir devrimci ustalık sorunudur. İhtilalci bir örgütsel temele sahip her örgüt bunda az çok başarılı olabilir. Yalnızca basın alanında değil, fakat olanaklı tüm alanlarda, legal biçim, yöntem ve araçlardan sonuna kadar yararlanabilir. Burjuvazinin yeni girişimlerinin bir amacının da legal alanı icazetçi konumu benimseyenlerle sınırlamak, komünist ve devrimci örgütlerin bu alanı kullanmasını engellemek olduğu gözönüne alınırsa, legal olanakları ısrarla ve ustalıkla kullanma devrimci taktiğinin önemi daha iyi anlaşılır. Kitle hareketinin baskısı ve yarattığı olanaklar bu açıdan da değerlendirilebilmelidir.

* Kitle hareketlerini devrimcileştirmek, barışçıl mücadelelerden militan eylemlere, sokak gösterilerine geçmesini kolaylaştırmak, devletin militarist güçlerine meydan okuyacak, gerektiğinde onlarla yüzyüze gelmekten, çatışmaktan, bu yolla eylem olanaklarını genişletmekten geri durmayacak bir çizgide ilerletmek, güncel görevlerin önemli bir boyutudur. Kürdistan'da kitle mücadeleleri, devrimci önderliğin de varlığı ve katkısı sayesinde, çoktan bu niteliğe ve düzeye ulaşmış bulunmaktadır. İşçi hareketi tüm eylemliliğine rağmen bu düzeyin henüz çok gerisindedir. Fakat burjuva legalitesinin sınırlarını parçalayan Zonguldak eylemi, işçi sınıfının militan patlamalara yatkınlığının bir göstergesi olmuştur.

Komünistler işçi hareketinin politik bilincini ve militan eylem yeteneğini ilerletmek için azami bir çaba sarfetmelidirler. Bunu, proleter yığınları, yalnızca onları da değil, genel olarak emekçi yığınları, militan siyasal mücadelelerden geçerek silahlı bir genel

ayaklanmada tepe noktasını bulacak bir devrimci sürece hazırlamanın bir gereği olarak kavramalıdır. Böyle bir süreci yalnızca iradi çabalarla yaratmak kuşkusuz olanaksızdır, fakat eğer toplumun potansiyel devrimci olanakları kadar olayların bugünkü genel seyri de böyle bir süreci şimdiden kuvvetli bir ihtimal olarak hissettiriyorsa, buna bugünden ve en iyi şekilde hazırlanmak ve yığınları kendi yönümüzden hazırlamak, gelecekte doğacak nesnel olanakları heba etmemenin de güvencesidir. Yığınları militan mücadele yöntemlerinin ve sermaye iktidarını devirmenin biricik yolu olarak silahlı ayaklanmanın propagandasını yapmak ise, komünistlerin her zamanki görevlerinin ayrılmaz bir parçasıdır.

*** * ***

Konferansımız, yalnızca bir kısmını ve özetle sunduğumuz genel perspektiflere ve görevlere ilişkin değerlendirmelerini, EKİM'in bir örgüt olarak somut durumu, konumu ve görevlerine ilişkin değerlendirmelerle birleştirmeye çalıştı.

EKİM, dört yıla yaklaşan gelişme çabası içinde ve bugün geline yerde ideolojik gelişmesinin köşe taşlarını döşemiş, belli bir kadro birikimine ulaşmış ve bu birikim bir ilk örgütsel çekirdeği şekillendirmede belli bir başarıyla değerlendirmiştir. Türkiye'de komünist hareketin güç ve potansiyeli EKİM'den ibaret olmamakla birlikte, EKİM'in attığı adımların, katettiği mesafenin Türkiyeli komünistler için en önemli kazanım olduğu tartışmasızdır. Bu özgün konumunu en iyi şekilde ve Türkiye komünistlerinin partileşme amacı doğrultusunda kullanabilmek, EKİM için canalcı bir sorumluluktur.

Katettiği mesafenin taşıdığı öneme rağmen, EKİM, henüz işin başındadır. Ciddi görevler, sorunlar ve zaafarla yüzyüzedir. Kendini yenilemeyi ve geliştirmeyi sürekli güçlendirilen bir çaba olarak ele almak zorundadır. Teorik alandaki sorumluluklarına az sonra değineceğiz. Politik alanda proleter kitleler üzerinde politik etkinlik kurmak ve bunu sürekli geliştirmek yakıcı bir görevdir. Yeni bir örgüt olmak, ilk oluşum döneminin zorunlu ve isabetli bir tercihi olarak illegal alanla sınırlanmak ve legaliteyi gereğince kullanamamak, etkili ve sistemli bir politik faaliyet için bir ilk kadro birikimi

yaratma zorlu çabasının üstesinden ancak gelebilmek, vb. nedenler, onun henüz çok dar ve politik etkisi sınırlı bir hareket olmasına yolaçmıştır. Ama artık bu ilk oluşum safhası geride kalmıştır. Artık genişlemek, politik etkisini yaymak potansiyel koşullarına sahiptir, bunun olanaklarını biriktirmiştir. Bunu kullanmak sorunu ve göreviyle karşı karşıyadır. Toplum içinde ve proleter yığınlar üzerinde etkinlik geliştirebilmek, politik faaliyetin açık-gizli, legal-illegal, barışçıl-militan tüm araç, biçim ve yöntemlerini kullanmayı gerektirdiği gibi, olaylara, özellikle işçi hareketliliğine etkili ve sistemli bir pratik müdahale çabasını da gerektirir. Bu ise, militan, kararlı ve ısrarlı bir çabanın yanı sıra, herşeyden önce bu müdahalenin sorunları konusunda politik bir açıklık ve netlik gerektirir.

EKİM bir ilk örgütsel omurga yaratmıştır. Fakat bu omurgayı fabrika tabanına dayalı hücre örgütlenmesi ile gerçek bir temele kavuşturmak gibi asli bir sorunla ve görevle yüzyüzedir. Bugünün bu acil görevi, aynı zamanda stratejik bir politik-örgütsel görevdir. Fabrikaları iktidar mücadelesinin ve devrimin kaleleri haline getirmek buradan geçer. Bugün için temel örgütlenme alanlarımız olan büyük sanayi kentlerinin proleter kitlelerinde yaşanan hareketlilik ve bu hareketliliğin sayılarını sürekli çoğalttığı öncü kuşak işçiler, bu örgütlenme hedefi için geniş potansiyel olanakları ifade etmektedir. Bir dizi fabrikadaki ilk ilişkilerimiz ise bunun mevcut somut olanaklarını... Bu ilişkileri genişletmek ve çoğaltmak çabası, fabrikalar temeline dayalı hücrelerle örgütsel temelimizi örmek çabasıdır da.

Örgütsel alandaki bir diğer temel görevimiz, mahalli örgütlenmelerimizi geliştirmek, olaylara ve kitlelerdeki hareketliliğe kendini uydurabilecek, bunların ortaya çıkardığı ve çıkaracağı müdahale ihtiyaçlarına zamanında ve az çok yeterli bir biçimde cevap verebilecek düzeyde teçhizatlandırmaktır. Bu aynı zamanda iyi kurulmuş bir örgütsel-teknik altyapı demektir.

EKİM, yeni bir çizgi, yeni bir gelenek, yeni bir kültür demektir. Ama bu, yeni dönem kadroların belli bir oranına rağmen, tüm bu yeniliklerin aslında geçmişten devralınan kadrolarla başarılmaya çalışıldığı gerçeğini değiştirmez. İşçi kökenli kadrolarımızın bir kesimi için de aynı şey geçerlidir. Bu, ideolojik, politik ve örgütsel her düzeyde, değişik kadrolarda değişik ölçülerde olmak üzere geç-

mişin izlerinin, önyargılarının, alışkanlıklarının yeni örgüt yaşamına taşınabilmesi demektir. Geçmişin bu etkilerini kazımak, örgüt yaşamımızın önemli bir sorunu ve kadro politikamızın önemli bir unsurudur. Sorun yalnızca geçmişin kalıntılarından da gelmiyor. EKİM, gelişme sağladığı ölçüde, bu, bugünün çok değişik örgüt ve çevrelerinden ona en ileri öğelerin akmasını da sağlıyor. Bu yoldaşlar, hareketimizin temel teorik görüşleri ve politikalarıyla birleştikleri için saflarımıza geliyor olsalar bile, iradeleri dışında geldikleri örgütlerin bir kısım ideolojik önyargılarını ve örgütsel alışkanlıklarını da birlikte getiriyorlar. Gerek mücadelenin yeni kazanımları olsun, gerekse başka saflardan gelsin, tüm yeni yoldaşlarını kendi ideolojik ve örgütsel potasında yeniden biçimlendirmek, örgüt yaşamımızın bugünkü temel sorunlarından biridir.

Öte yandan, gerek devrimci gelişmenin ortaya çıkardığı ihtiyaçlara cevap verebilen, gerekse sertleşen mücadelenin acımasız koşullarına ve gereklerine dayanabilecek bir kafa ve yürekle donatılmış hem bilinçli hem ihtilalci komünist kadro tipini yaratmak ve geliştirmek EKİM'in temel örgütsel görevleri arasındadır. EKİM üyeleri, bilen, düşünen, kavrayan, uygulayan, yargılayan, eleştiren, haklarını sonuna kadar kullanan, görev ve sorumluluklarına ise sadakatle sarılan, bilinçli, inisiyatifli, kişilikli, militan komünistler olabilmedirler. Hareketimizin ideolojik konumu ve kendine esas aldığı proleter sınıf zemini kadar, sosyalizmin ve dünya komünist hareketinin tarihsel deneyiminden çıkardığı ve kendi örgüt yaşamına imalatmeye çalıştığı eleştirici sonuçlar da bu nitelikte bir kadrolaşmanın olanaklarını oluşturmaktadır. Aynı zamanda bir "örgüt kürsüsü" olan Merkez Yayın Organımız, tüm yetersizliğine rağmen, katedilen mesafenin bir göstergesi sayılmalıdır.

Türkiye'deki devrimci gelişmeler ve evrensel düzeyde sonuçlar yaratacak bir devrimi vaadeden olanaklar, Türkiyeli komünistlerin dış dünya ile ilişkilerinin önemini olağanüstü artırmaktadır. Türkiye devrimini dünyaya tanıtmak, dünyada Türkiye devrimi ile dayanışma olanaklarını geliştirmek, olayların bugünkü düzeyinde olduğu gibi gelecekte de büyük önem taşıyacaktır. Avrupa'nın çeşitli ülkelerine dağılmış ve sayıları bir kaç milyonu bulan Türk ve Kürt işçi kitlesi bugüne kadarki deneyimin de gösterdiği gibi, bu tür bir çaba için son

derece elverişli bir ortam ve dayanağı ifade etmektedir. Bu kitle aynı zamanda Türkiye ve Kürdistan'daki devrimci gelişmelere dıştan bir devrimci siyasal destek olanağı olabildiği gibi, Türkiye'deki devrimci politik faaliyete önemli maddi-teknik olanaklar da sunabilmektedir. Sorunun tüm bu yönlerini birarada değerlendiren Konferansımız, yurtdışı faaliyetimizin güçlendirilmesini ve geliştirilmesini bir başka önemli görev saymaktadır.

* * *

EKİM'i I. Genel Konferans safhasına getiren Merkez Komite-miz, Konferansımızın toplanmasına ilişkin karar metninde, Türkiye-li komünistlerin içinde bulunduğumuz dönemdeki sorunlarını şöyle özetlemekteydi: *"Türkiyeli komünistler bugün ciddi teorik, politik ve örgütsel sorunlarla yüzyüzeler. Evrenseli kucaklayan bir teorik ve gelişme ve yetkinleşme; politik sorunlarda ve görevlerde netlik; işçi sınıfını temel alan ve tüm topluma hitapeden etkin bir siyasal faaliyet; böyle bir faaliyetin güvencesi ve yürütücüsü olarak ihtilalci bir sınıf örgütlenmesi; ve tüm bunların cisimleşmiş bir birliği ve ifadesi olarak, leninist bir sınıf partisi."*

"Tüm bunlar aynı görevler ve sorunlar zincirinin kopmaz halkalarıdır; bir bütün oluşturmaktadırlar", diyerek devam eden değerlendirme, bu *"sorunların asıl önemli boyutu doğal olarak teorik alandır"*, sonucuna varıyordu.

Konferansımız teorik faaliyeti, teorik sorunlarda gelişme ve yetkinleşmeyi Hareketimizin tüm faaliyetinin en can alıcı halkası olarak değerlendirmektedir. Politik ve örgütsel faaliyetin doğru bir çizgide, sağlıklı ve başarıyla geliştirilebilmesinin güvencesi buradan geçer. Nedir ki teorik çalışmaya atfettiğimiz bu önem, devrimci siyasal mücadelenin her zaman için teorik açıklığa duyduğu olağan ihtiyacın ötesindedir. Sorun Türkiye devriminin kendine özgü sorunlarında açıklığa kavuşmanın da ötesindedir. Yalnızca Türkiye'de değil bir bütün olarak dünyada, devrimci komünistlerin, belki de uluslararası komünist hareketin tarihinin hiç bir döneminde karşılaşılmamış ciddi teorik sorunlarla yüzyüze oldukları bir gerçektir. Karşı karşıya bulunulan sorunların manzarası baş döndürücüdür.

Bu sorunlar yığını dünya komünist hareketinin yüzyılımızdaki gelişme çizgisiyle doğrudan bağlantılıdır. Dünya komünist hareketinin ezici bir bölümüyle yüzyılımızın ikinci yarısında içine girdiği ve bugün açık bir sosyal-demokratlaşma ile sonuçlanan yozlaşma süreci, tarihsel gelişmenin ortaya çıkardığı yeni sorunlara ilişkin olarak marksist-leninist teorik gelişmenin zaafa uğramasına yolaçmıştır. Bu devrimci işçi hareketinin yeni sorunlar karşısında donanımsızlığı anlamına geliyor. Bu sorunların yalnızca dünya planındaki genel gelişmelerden ibaret olmaması, çok daha önemli olarak, sosyalist inşa deneyimlerinin sonuçta başarısızlığa uğramasının ve dünya komünist hareketinin bir çöküntü yaşamasının yarattığı sorunlarla birleşmesi, kargaşayı artırmakta ve boyutlandırmaktadır.

Tüm bunlar birarada, teorik alanda güçlenmeyi, bir teorik atılımı, Türkiye’de ve dünyada yakıcı hale getirmektedir. Devrim toprağının devrimci teoride büyük atılımların da zemini olduğu gerçeğinden hareketle, Konferansımız, bu alanda Türkiyeli komünistlere büyük sorumluluklar düştüğü inancındadır.

Konferansımız, solun hemen tüm kesimlerinde, aslında tüm dünya solunda, özel bir ilgiye ve yoğun tartışmalara konu olan sosyalist inşa deneyimlerine ve bir bütün olarak dünya komünist hareketinin tarihsel deneyimlerine de bir teorik atılım ihtiyacı çerçevesinden bakmaktadır.

Tarihsel haklılığına, insanlık tarihi içinde yarattığı silinemez izlere ve taşıdığı derin anlama rağmen, sosyalist inşa deneyimi, son tahlilde tarihsel güçlülere yenilerek, sonuçta başarısızlığa uğradı. Sosyalist inşa süreciyle kopmaz ilişki içinde bulunan, bu süreci etkileyen ve ondan etkilenen ve bir zamanlar dünya burjuvazisiyle boy ölçüşebilecek ölçüde güç kazanan dünya komünist hareketi ise, bugün yazık ki bir tarihsel enkaz durumundadır.

Bu tarihsel deneyimi değerlendirmek, ondan olanaklı tüm dersleri çıkarmak, bu çaba içinde marksist-leninist teoriyi geliştirip zenginleştirmek, geri durulamaz bir görevdir. Bugünün komünistleri, mirasçıları ve izleyicileri oldukları geçmiş hareketin tarihsel deneyiminden gerekli sonuçları çıkarmayı başaramazlarsa, bu sonuçlar temeli üzerinde kendilerini köklü bir biçimde yenileyemezlerse, bugünün ve geleceğin mücadelelerinde bunları hesaba katamazlarsa,

tarihsel amaçlarına ulaşmakta başarılı olmak bir yana, bugünkü hareketin sağlıklı gelişiminde bile mesafe alamazlar. Öte yandan, bu tarihsel deneyime sağlıklı bir biçimde, demek oluyor ki doğru bir yöntemle yaklaşabilmek, amaca ulaşabilmenin zorunlu koşuludur. Hatta denebilir ki, yöntem sorunu, tarihsel sorunlara ilişkin inceleme ve tartışmaların en canalcı ögesidir, Tarihsel sorunlara ilişkin tartışmaların, bir çok kişi, grup ya da partiyi bir çıkmazın içine ittiği, giderek, bu çabanın ilerletici bir sonuç yaratmak bir yana, çoğu kere bu kişi, grup ya da partilerin kendilerini tüketmeleriyle sonuçlandığı az rastlanır olaylardan değildir. Bu yalnızca tartışmacıların ideolojik konumlarından değil, kuşkusuz ki bir ölçüde ondan ayrı düşünülemez olan, yöntemlerinden de dolaydır.

Herşeyden önce amaç doğru saptanabilmelidir. Amaç tarihsel geçmiş kendi içinde ele alıp yargılamak ve bir hükme varmak değil, bu geçmişten bugün ve gelecek için sonuçlar çıkarmak, ya da daha doğru bir deyişle, bugünün ve geleceğin sorunlarını çözümlerken geçmişin deneyimlerini hesaba katmak, onlardan en iyi şekilde yararlanmaktır. Komünistler iki şeyi yapmaktan özenle kaçınmalıdırlar. Kendi misyonlarını tarihçilerinkiyle karıştırmamak ve tarihsel geçmişe karşı bilgiççe yargıçlıktan kaçınmak. Gerçek komünistler toplumsal devrim mücadelesinin öncüleridirler ve yüzleri hep ileriye, geleceğe dönüktür. Geçmiş onları, yalnızca gelecek mücadelesi için paha biçilmez değerde olan deneyimleriyle ilgilendirir. Komünist devrimciler olmanın bu basit kuralına yeterli özeni gösteremeyenler, yüzlerini geçmişe dönerek önce onu bir ağlama duvarına, sonra da bir küfür ve inkar nişangahına çeviriyorlar. Bu tür bir çaba hep bir ideolojik yozlaşma ve politik tükenişle son bulmuştur, bulmaktadır.

Öte yandan, sözkonusu olan bir tarihsel deneyimi değerlendirmek olduğuna göre, nesnel, dolayısıyla isabetli sonuçlara varabilmek için, bu deneyimi kendi nesnel tarihsel ortamı ve süreçleri, olanakları ve olanaksızlıkları içinde ele almak gerekir. Çözümlemesi gereken kişiler ve onların fikirleği değil, nesnel süreçler ve onların unsurlarıdır. Tarihsel kişiler ve onların taşıyıcısı oldukları görüş ve politikalar, ancak bu temel üzerinde ve bu temelle karşılıklı ilişkiler içinde anlamlandırılabilir. Daha genel bir ifadeyle, öznel

etkenler, ancak nesnel etkenler temelinde, onlarla diyalektik bağıntısı içinde doğru değerlendirilebilir, yerli yerine oturtulabilir. Burjuva tarih anlayışı ve yönteminin bir yansıması olarak, Sovyet tarihini ve bir bütün olarak bir kaç onyılın dünya komünist ve devrimci hareketini Stalin'in tarihsel kişiliği ile açıklama çabası marksist yönetime yabancıdır. Bu tür bir çabada herşey başaşağı konur. Sonuç bir kez daha inkarcılık içinde tükeniştir.

Bir başka yöntemsel yanlışlık, tarihsel deneyimi değerlendirmeyi Sovyet tarihini değerlendirmek çabasına indirgemek, bununla bağlantılı olarak da, dünya komünist ve işçi hareketinin tarihsel sorunlarını ve evrimini yalnızca Sovyet tarihi ile açıklamaktır. Oysa geçmiş dünya komünist hareketi bir bütündür. Ekim Devrimi ve Sovyetler Birliği'ndeki inşa sürecinin taşıdığı özel ağırlık ne olursa olsun, ilişki ve etkileşim asla tek yönlü değildir. Yalnızca dünya komünist hareketi ve genel olarak dünya devrimci süreci Sovyetler Birliği'ndeki gelişme süreçleriyle koşullanmamış, tersinden olarak, Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler de dünya komünist ve devrimci hareketinin durumuyla ve evrimiyle koşullanmıştır. Dünya sosyalizmini ve komünist hareketini bu bütünlüğü ve karşılıklı ilişkisi içinde ele almak, tarihsel katkıları olduğu kadar sorumlulukları da iki taraflı olarak değerlendirmek, bir yöntemsel zorunluluktur.

Yöntemsel yanlışların ötesinde, Türkiye sol hareketinde dünya sosyalizminin ve komünist hareketinin tarihine bakışta iki yanlış eğilim var. Bir kesim, tarihsel haklılıktan ve başarılardan hareketle, hareketin tüm görüş ve uygulamalarını doğrulamak, yanlışlarını rasyonalize etmek hatasına düşüyor. Bu eğilimin temsilcileri yaşanan tecrübeye, uğranılan akibete, bugünden bakıldığında açıkça görülebilen gerçeklere ve açık yanlışlara rağmen, geçmişe geçmişin kaçınılmaz olarak kendi koşullarıyla sınırlanmış bilinciyle bakmak hatasına da düşüyorlar. Daha çok liberal ya da troçkistlerin temsil ettiği bir öteki eğilim ise, tarihsel güçlükler zemini üzerinde beliren ve kuşkusuz harekete önemli zararlar veren görüş, politika ve uygulamalarını da kullanarak, hareketin tarihsel başarılarını karartmak, haklılığını tartışma konusu etmek ya da açıkça reddetmek, devrimci mirasına karşı inkarcı davranmak yolunu tutuyor.

Etkileri ve sonuçları bakımından olduğu kadar, insanlığın ilerle-

me davasına katkıları bakımından da 20. yüzyılın tartışmasız en önemli olayı olan Sosyalist Ekim Devrimi, yeni bir çağı, proleter devrimler çağını başlattı. Ekim Devrimi, aynı zamanda, kapitalist gelişmenin emperyalist aşamasında belirginleşen nesnel gerçeklerden hareketle ve Marksizmin devrimci yöntemi sayesinde marksist devrim teorisini geliştiren Leninizmin tarihsel bir doğrulanması da oldu. Kapitalizmin mutlak yasası olan eşitsiz ekonomik ve siyasal gelişme ile emperyalizm çağında tek tek ülke ekonomilerinin aynı zincirin birer halkası haline gelmiş olması olgusu, uluslararası proletaryanın burjuvaziye karşı iktidar savaşımının zaferini, klasik marksist teorinin öngördüğü gibi en gelişmiş bir dizi ülkede ve eşzamanlı olarak değil, fakat emperyalist dünya zincirinin çelişkilerinin yoğunlaştığı en zayıf halkalarından başlayarak bir olaylar dizisi olarak yaşanmasına yolaçacaktı. Ekim Devriminde doğrulanmasını bulan bu leninist öngörü, ama öte yandan, muzaffer bir Rus devriminin Avrupa'da devrimci süreci hızlandıracığı, Rus devriminin Avrupa'da birbirini izleyecek sosyalist devrimlerin başlangıcı olacağı öngörüsü ve beklentisiyle birleşiyordu.

Tarihsel süreç bu ikinci öngörüü tümüyle doğrulamadı. Ekim Devrimi gerçi Avrupa devrimine bir itilim kazandırdı, fakat bu Avrupa'da sosyalist devrimlerin zafere ulaşmasına yetmedi. Avrupa'da devrimci dalga çok geçmeden kırılıp çekilince, Ekim Devrimi büyük bir yalnızlıkla ve önceden kestirilemeyen sorunlarla yüzyüze kaldı. Tek ve üstelik son derece geri bir ülkede, geri bir iktisadi ve kültürel temel üzerinde ve tarihte ilk kez olarak, ileri bir toplumsal düzeni, sosyalizmi inşa etmek sorunu, bu onurlu ama son derece zorlu görev, tüm güçlükleriyle birlikte muzaffer Rusya proletaryasının zayıf omuzlarına bir tarihsel zorunluluk olarak kaldı. Ekim Devriminin sonraki seyri, çelişkileri, açmazları, yanlışları, trajedileri ve büyük kazanımlara ulaştığı bir tarihsel gelişme evresinde bu kazanımları kaybetme akibetiyle yüzyüze gelmek şeklindeki trajik sonu, tüm bunlar ancak bu tarihsel konum ve çerçeve gözönünde tutularak doğru kavranabilir.

Ekim Devriminin büyük tarihsel açmazı, yalnızca bir tek ülkede sıkışıp kalması değil, yanısıra, sosyalist ilişkilerin gerçek bir temeli olarak, asgari bir iktisadi ve kültürel gelişme düzeyini acımasız bir

kapitalist kuşatma altında kendi sınırlı iç imkanlarıyla yaratmak sorunuyla yüzyüze kalmasıydı. Bu iki güçlük birarada, içte ve dışta girilen zorlamaların, bu zorlamaların beslediği yanlışların ve zaafların tarihsel temeli oldu. Bu zorlamaların, içteki bedeli bürokratik deformasyon, öncünün ve iktidarın sınıftan ve çalışan kitlelerden gitgide uzaklaşması, kitlelerin edilginleşmesi ve gitgide sisteme yabancılaşması; dıştaki bedeli, Sovyet devrimiyle dünya devrimi arasındaki ilişkilerin doğru ele alınamaması, Sovyet devriminin çıkarlarını ve ihtiyaçlarını eksen alan bir eğilim gösterildiği ölçüde proleter enter-nasyonalizminden uzaklaşılması oldu.

Tek ve geri bir ülkede sosyalist inşayı gerçekleştirmek beklen-medik bir tarihsel sorun olduğu ölçüde, bu aynı zamanda, bu soruna ilişkin bir teorik hazırsızlık da demekti. Bu hazırlıksızlık bir yandan eski teorik kalıplara dogmatik bir biçimde bağlılığa, öte yandan ise iç ve dış zorlamaların gerektirdiği her durumda teoriyi eğip bük-meye, pratik ihtiyaçlara adapte etme ya da belli koşulların gerektir-diği bazı özel uygulama ve pratikleri teori düzeyine çıkarma eğilimi içinde marksist-leninist teoriden sapmalara yolaçtı.

Ekim Devrimiyle başlayan sürecin tam da geri ve kuşatma altında bir ülkede bile sosyalizmin kurulabileceğini kanıtladığı bir evrede, bu tarihsel başarının bir dizi olumsuzluk ve zaaf olarak yaşanan yan ürünleri, bu aynı sürecin ileriye yönelik rotasını değiştiren dinamik-lere dönüşebildi. Sosyalist Sovyetler Birliği dünya devrimci süreci-nin önemli bir dayanağı olmuş, Sovyet toplumu ileri bir gelişme düzeyine ulaşmış, sosyalizm bir dizi ülkeyi kapsayan bir sisteme dönüşmüştü. Nedir ki bu aynı başarı süreci kendisini bu düzeye ulaştıran dinamikleri de zaman içinde dumura uğratmış ya da tüket-mişti.

Son derece geri bir ülke olan Rusya'da yalnız kalan Sovyet iktidarı, yaşayabilmek için hızlandırılmış bir sanayileşme planı uygulamak zorundaydı. Bu yalnızca iktisadi değil, sosyal ve politik sonuçları bakımından da hayati önemdeydi. Nedir ki bu haklı ve yerinde çaba giderek sanayileşmeyi, bu çerçevede iktisadi etkeni, kendi başına abartmak, sosyalist kuruluşun idolojik, politik ve kültürel cephelerini ihmal etmek zaafına yolaçtı. Bunun birbirinden beslenen ikili sonucu, bir yandan yığınları siyasal yaşamda, iktidara katılım

ve iktidar organları üzerinde denetim alanlarında aktif kılamamak olurken, öte yandan bunun kendisi bir bürokratizme yolaçtığı ölçüde ise, yığınların bu durumuna seyirci kalmak ve gitgide olağan karşılamak oldu. Aynı zamanda bu, iktisadi kuruluşa başarıyla seferber edilen işçi ve emekçi yığınları, bu hedefle uyumlu olarak, daha çok iktisadi temalarla motive etmek, yığınların politik bilincini ve duyarlılığını geliştirmek görevini ihmal etmek sonucunu doğurdu.

Sosyalist kuruluşa kollektif mülkiyet ve planlı ekonomi temeli üzerinde bir iktisadi kuruluşa indirgemek ve sosyalizmde asıl canalcı sorun olan emekçi insanı özgürleştirmek, üretim ve yönetim işlerine egemen kılmak görevini ihmal etmek, geri toplumsal koşullardan ve kitlelerin anlaşılır politik edilgenliğinden beslenen bu zaaf, Sovyet iktidarında bürokratik deformasyonun yolunu açtı. Bu, sosyalist demokrasinin zaafa uğraması demektir. Partinin sınıfla, sınıfın iktidarla ilişkilerinde bozulmalar demektir. Beraberinde sosyalist iktidar (proletarya diktatörlüğü) kavramının çarpık bir kavranışını getirdi. Artık güçlü sosyalist iktidar güçlü bir devlet aygıtıyla özdeş tutulur hale geldi. Bu çarpıklık proletarya diktatörlüğünü sağlamlaştırmak adı altında devlet aygıtında güçlenmeye yolaçtığı ölçüde ise, aktif, dinamik, bilinçli, katılımcı ve denetleyici emekçi sosyalist insana olan ihtiyacı gitgide unutturdu. Proletarya diktatörlüğünün asıl anlamını proleter kitlelerin iktisadi ve politik yaşam üzerinde aktif ve bilinçli egemenliğinde bulduğu, proletarya diktatörlüğünü güçlendirmenin bu tür bir egemenlik eylemini ve sürecini geliştirmek, bu süreci paralel olarak ise bürokratik aygıtların etkisini sınırlamak demek olduğu gerçekleri unutuldu. Süreç içinde yerleşen ve meşrulaşan bu uygulama, parti ve devlet örgütünde belli ayrıcalıklarla da donanmış bir bürokratik kastın oluşumuna yolaçtı. Tersinden ise üretim ve yönetim süreçleri üzerinde etkili olmayan işçi sınıfının sosyalist mülkiyete ve iktidara yabancılaşmasıyla sonuçlandı.

Bu bürokratik deformasyon süreci, iktisadi, sosyal ve siyasal bakımdan ayrıcalıklı bir küçük-burjuva yöneticiler kastının oluşumunu besledi, ve bu kast, 50'li yıllarda, kendi ayrıcalıklı konumunu bir ideoloji ve program düzeyine çıkarmayı, partiye ve iktidara hakim kılmayı başardı. Revizyonist yozlaşma ve kapitalist restorasyonun toplumsal dayanağı oldu.

Proleter enternasyonalizmine her zaman sadık kalmış Bolşevikler önderliğinde zafere ulaşan Ekim Devrimine büyük bir enternasyonalist ruh hakimdi. Bolşevikler Ekim Devrimini dünya devriminin bir başlangıcı saydılar, kendi iktidarlarını ise bir ilk dayanak. Beklenen Avrupa devrimi gelmeyince ve çekilen devrim dalgası Sovyet iktidarını bir yalnızlığa bırakınca, yeni devrimlerle tamamlanincayakadar tek ülkede dayanmayı, sosyalist kuruluşu gerçekleştirmeyi yine enternasyonalizmin, dünya devrimi davasına en iyi hizmetin bir gereği saydılar. Bu arada Ekim Devrimi heyecanı içindeki dünya komünistleri de, Sovyet iktidarının tek başına dayanması için üzerlerine düşen azami çabayı sarfetmeyi kendi cephelerinden bir enternasyonalist görev olarak ele aldılar. İlk yıllarda tutarlılıkla izlenen bu karşılıklı tutarlı enternasyonalist çizgi, Sovyet iktidarının yalnızlığı uzadığı ve sosyalist kuruluşu iç imkanlarla ilerletmek ihtiyacı arttığı ölçüde, giderek zaafa uğradı. Sovyet iktidarında, bir zorunluluk olarak ortaya çıkan tek ülkede sosyalist kuruluşu, gitgide kendi içinde bir amaç ve dünya devrimci sürecinin tabi olmak durumunda olduğu bir eksen olarak görme eğilimine yolaçtı. Öteki ülkelerin proletaryasına ve devrimci olanaklarına güvensizliği besledi. Dünya devriminin başarısında kilit sorun Sovyetlerdeki sosyalist inşanın başarısı olarak görülünce, bunun Komintern politikalarında bozucu, tahripedici sonuçları oldu. Bu politikalar bazı devrimci olanakların gereğince değerlendirilememesine, hatta zaman zaman Sovyet devletinin uluslararası ilişkilerinin çıkarları adına heba edilmesin yolaçtı. Tek ülkede sosyalizmi kurmak zorunluluğu, sosyalizmin evrensel doğasına aykırı bir düşünceyle, tek ülkede sosyalizmin nihai zafere ulaşabileceği ve tüm toplumsal sonuçlarına varabileceği inancına, bu temelde milliyetçi-ütopik bir sapmaya dönüştü. Bu sapma uluslararası ilişkilerde güvenlik arayışının ve dünya komünist hareketinin sorunlarına da çoğu kere bu açıdan yaklaşma tutumunun ideolojik zemini oldu. Daha sonra Kruşçev'in teorileştirdiği "barış içinde birarada yaşama", "barış içinde yarış" revizyonist tezleri kuşku yok ki bu eğilim ve uygulamalardan kök aldı.

Bu tutum ve politikaların kısa dönemli olarak Sovyetler Birliği'ne ve sosyalist kuruluşu nefes aldırıtığı doğru olsa bile, soruna

tarihsel ölçülerle bakıldığında, dünya devriminin çıkarlarını esas alan bir ilkesel tutumda ısrar etmemekle, Sovyet iktidarının, son tahlilde, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşasının çıkarlarına da aykırı davrandığı, tarihsel olayların sonraki seyri ışığında, tartışmasıdır.

Sovyetlerdeki inşa sürecinin gerek içte ve gerekse dışta yüzyüze kaldığı sorunların ve düştüğü zaafların sorumluluğunu uluslararası komünist hareket ve işçi hareketi dolaysız olarak taşımaktadır. Sovyet devriminin yalnız bırakılması Avrupa işçi sınıfı için bir tarihsel sorumluluktur. Ülkelerinde ortaya çıkan devrimci olanakları ve fırsatları muzafter bir devrimle taçlandırmak gücü ve yeteneği gösteremeyen dünya komünistleri, aynı şekilde, durumun sorumlusudurlar. "Sosyalist anavatanı desteklemeyi" proleter enternasyonalizminin biricik gereği saymak, ama bunu, enternasyonalizmi asıl anlamlı ve derinlikli kılacak bir tarzda (kendi ülkesindeki devrimci olanakları kullanıp devrimi zafere ulaştırarak) gerçekleştirememek, çeşitli ülkelerin komünistleri için bir tarihsel sorumluluk payı yaratmaktadır. Hiç bir partinin kendi zayıflığı ya da kişiliksizliği, tekyanlı olarak Komintern'in politikalarıyla ya da SBKP'nin müdahalesiyle açıklanamaz. Tersinden olarak, Komintern politikalarında ve SBKP'nin kendi tutarlı konumunu yitirmesinde, II. Enternasyonal'den miras aldıkları ve kendi toplumlarının iktisadi-politik koşullarından beslenen ciddi ideolojik-politik zaaflarıyla, özellikle Avrupa komünist partilerinin önemli bir sorumluluğu vardır. (Bazı revizyonist fikirlerin Kruşçev'den yıllar önce Thorez ve Togliatti tarafından dile getirilmesi bir rastlantı değildir.)

Sosyalizmin ve dünya komünist hareketinin tarihsel deneyimlerine bazı özet çizgilerini sunduğumuz bu yöntemsel çerçeveden bakan Konferansımız, bu deneyimleri geleceğe yönelik olarak kavrama çabasının, bu alandaki dogmatik ve liberal inkarcı eğilimlere karşı mücadeleyle birarada yürütülmesi gerektiği görüşündedir.

* * *

Konferansımız, tarihin günümüz komünistlerine hemen her alanda birikmiş önemli güçlükleri aşma görevi yüklediğine ve bu tarihsel

sorumluluk ve görevlerin bilince çıkarılması gerektiğine işaret etmiştir.

Düne göre sosyalizmin nihai zaferi açısından daha olgunlaşmış bir dünyada, muzaffer bir Türkiye devriminin rolü ve etkileri kendi coğrafyasıyla sınırlı olmayacaktır.

Bu gerçeğin kendisi, Türkiye işçi sınıfının ve komünistlerinin tarihsel sorumluluğunu artırmaktadır. Bu tarihsel sorumluluk yerine getirildiği ölçüde, rüzgarı bu sefer kesin bir biçimde tersine döndürme onuru, Türkiye proletaryasına ait olacaktır.

İlk adım, ihtilalci proletarya partisinin yaratılmasıdır.

Bu görev, sol harekette ve işçi sınıfında birikmiş olan sosyalist potansiyelin birleşmesini zorunlu kılmaktadır.

Devrimin samimi takipçileri ve sınıfın öncü kuşağı bu tarihsel çağrıya kulak vermelidir, vermek zorundadır.

En güncel görev proletarya partisidir!

En büyük görev, en büyük çıkar proletarya devrimidir!

Tek sorumluluk dünya devrimi için Türkiye devrimine karşıdır!

Yaşasın Marksizm-Leninizm!

Yaşasın proletarya enternasyonalizmi!

EKİM

I. Genel Konferansı

Mart 1991

EKİM I. GENEL Konferansı

Değerlendirme ve Kararlar

BUGÜNÜN DÜNYASI: Süreçler ve Eğilimler

I

İnsanlık 20. yüzyılın son on yılına girmiş bulunuyor. Kapitalist barbarlığın sözcüleri bitmekte olan yüzyılın bilançosunu daha şimdiden çıkardılar, onu kapitalizmin sağlamlığına ve toplumsal sistem olarak ebediliğine kanıt saydılar, böylece “tarihin sonu”nu da ilan ettiler. Bu gerici burjuva propaganda cereyanının soldaki yankısı ise, çağa ilişkin marksist-leninist tanım ve tahlillerin geçersizliğini ilan etmek, kapitalizm önünde secdeye kapanmak oldu. Kuşku yok ki, hemen tamamı yüzyılın ilk yarısına sığan bir devrimci saldırı dalgasının kapitalist dünya sisteminden koparıp sosyalizm yoluna yönelttiği bir dizi ülkede, yüzyılın ikinci yarısında yaşanan ve içinde yaşadığımız zaman diliminde açık sonuçlara varan kapitalist restorasyon süreçleri, bu gerici propaganda saldırısının zeminini oluşturuyor. Dünya burjuvazisi bu güncel gelişmenin baskısını kullanarak yüzyılın bilançosunu tersyüz ediyor. Tarihi ve dolayısıyla tarihsel bilinci çarpıtmak istiyor. Oysa 20. yüzyıla damgasını vurmuş karmaşık

olaylar toplamına bir bütün olarak bakıldığında, bu bilançonun, elbette bütününü değil, ama özü ve esası itibarıyla kesin bir biçimde marksist-leninist bilimsel tanım, tahlil ve öngörülleri doğruladığı görülmektedir.

19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başı, kapitalizmin tekelci aşamaya ulaştığı, üretici güçlerin artık ulusal sınırlara sığmadığı, kapitalizmin emperyalist bir dünya sistemine dönüştüğü bir tarihsel evre oldu. Bu aşama, kapitalizmin özünde varolan çelişkileri görülmemiş düzeyde olgunlaştırıp keskinleştirmekle kalmadı, bu çelişkilerle evrensel bir karakter kazandırdı, onları dünyayı kucaklayan yenileriyle çoğalttı. (Emperyalizm ile sömürge, yarı-sömürge halkları arasındaki çelişki, emperyalistler arası çelişki.) Bu gelişmenin ilk sonucu, büyük kapitalist devletlerin dünyayı yeniden paylaşmak için yürüttükleri kıyasıya emperyalist mücadelenin 1914-1918 I. emperyalist dünya savaşına yolaşması oldu. Milyonlarca insan için ölüm, yüz milyonlarca insan için acı ve sefalet, üretici güçlerin muazzam boyutlarda yıkılması, uygarlığın maddi-manevi tahribi demek olan bu ilk emperyalist savaş, kapitalizmin bir genel bunalım aşamasına girdiğinin göstergesiydi. Sistem tarihsel bakımdan insanlığın ve uygarlığın sağlıklı ve özgürce gelişmesinin önüne artık bir engeldi ve devrimlerle yıkılmalıydı. Bu nesnel bir tarihsel ihtiyaçtı. 1917’de kapitalist dünya sisteminin en zayıf halkası olan Rusya’da patlak veren Sosyalist Ekim Devrimi, bu tarihsel dönemi başlattı. Çağ açan bu muazzam tarihsel olay, sistemin ebedi olmadığına bir ilk somut kanıtı olarak, kapitalizmin girmiş bulunduğu genel bunalımı keskinleştirdi, onu yeni boyutlar katarak derinleştirdi. Yeni çağ artık yalnızca kapitalizmin yeni bir aşaması olan emperyalizmle değil, fakat aynı zamanda, bizzat bu aşamanın kendisiyle olanaklı hale gelen proleter devrimler dönemiyle de karakterize olmaktaydı.

Emperyalist savaşın olgunlaştırdığı devrimci buhran Ekim Devriminin dünyayı sarsan etkisiyle de birleşince, kıta Avrupası yıllarca süren bir devrimci çalkantılar dönemi yaşadı. Bir dizi ülkede proletaryanın iktidar girişimlerinin sonuçta başarısızlığa uğraması, bu olayların tarihsel önemini ortadan kaldırmaz. 1917-1921 döneminde yoğunlaşan, sonraki bir kaç yılda yeni örnekleri görülen tüm bu devrim girişimleri, Ekim Devriminin bir istisna olmadığına,

onunla insanlığın yeni bir döneme, bir proleter devrimler dönemine girmiş bulunduğunun kanıtlarıydılar.

Öte yandan, kapitalizmin emperyalist aşamayla birlikte bir dünya sistemi haline gelmiş olması, tarih sahnesine sömürge, yarı-sömürge halklarının ulusal uyanışını ve emperyalist köleliğe karşı devrimci ulusal başkaldırıları çıkardı. Ekim Devriminin görülmedik bir ivme kazandırdığı bu devrimci süreç, 20. yüzyılın büyük bir bölümüne damgasını vuran ve kapitalizmin genel bunalımını ağırlaştıran bir öteki tarihsel etken oldu. 1917-1921 devrimci buhranını yalnızca Rusya'nın kaybıyla atlatmayı başaran ve 20'li yıllar boyunca geçici ve nispi bir toparlanma yaşayan dünya burjuvazisi, daha bu aynı yıllarda Doğu'da Çin Devriminin sarsıntısıyla boğuşmak zorundaydı.

1929'da patlak veren ve dünya kapitalizmini yıllarca soluksuz bırakan "büyük bunalım" kapitalist dünya ekonomisinin özünde yatan derin çelişmelerin ürünüydü ve dünya burjuvazisinin Ekim Devrimiyle birlikte kapılmış bulunduğu tarihsel karamsarlığı iyice pekiştirdi. Tüm 30'lu yıllar Avrupa'da bir toplumsal-siyasal istikrarsızlık ve devrimci çalkantılar dönemiydi. Burjuva gericiliğinin buna tepkisi faşizm oldu. Buhran emperyalistler arasındaki çelişkileri keskinleştiriyor ve yeni bir emperyalist paylaşım savaşını zorluyordu. Böylece faşizmi, daha birincisinden bu yana 20 yıl ancak geçmişken yeni bir emperyalist savaş izledi. 6 yıl süren ve onmilyonlarca insanın yaşamına malolan, Avrupa'yı ve sosyalist Sovyetler Birliği'ni harabeye çeviren bu savaş, kapitalist dünya sisteminin insanlığın ve uygarlığın önünde gerçek bir ayakbağı haline geldiğinin yeni bir kanıtı oldu. İnsanlığı kapitalizmin ürünü faşizm belasından sosyalist Sovyetler Birliği ve hemen tüm ülkelerde komünistler önderliğinde savaşan devrimci Avrupa halkları kurtardılar. Savaşı Doğu Avrupa'nın kapitalist sistemden kopması, bunu ise Uzak Doğu'da Çin, Kore ve Vietnam devrimleri izledi.

Bugün ébediliği kutsanan kapitalist dünya sisteminin yüzyılın ilk yarısındaki ve yaklaşık 40 yıl önceki bilançosu kabaca buydu. Tarihsel ölçülerle bakıldığında daha düne ait bu olaylar toplamı, bir dünya sistemi olarak kapitalizmin bir genel bunalım aşamasına girdiğine, onulmaz çelişkilerle yüzyüze bulunduğu, Batı'da pro-

leter devrimlerin Doğu'da milli kurtuluş devrimlerinin tehditi altında olduğuna dair marksist-leninist tahlilleri doğrulamıştır. Olayların varacağı sonuçlara ilişkin olarak yüzyılın ilk bir kaç on yılında taşınan ve daha çok da Ekim Devrimi coşkusundan beslenen iyimser beklentilerin (erken bir muzaffer dünya devrimi) gerçekleşmemiş olması, bu doğrulanmanın büyük teorik ve tarihsel önemini azaltmaz. Tarihin zikzaklı seyri elbette önceden kesin bir biçimde kestirilemezdi. Fakat sistemin çelişkileri ve bu çelişkilerin beslediği devrimci süreçlerin yönü, tüm insanlığı derinden sarsan olaylarla açığa çıkmıştır. Gerisi yalnızca bir tarihsel zaman sorunudur.

Bununla birlikte, yediği büyük darbelere ve uğradığı önemli kayıplara rağmen, kapitalist dünya sisteminin yüzyılın ikinci yarısında kendini toparladığı ve dahası yüzyılın ilk yarısında uğradığı kayıpları bugün büyük ölçüde artık giderdiği de bir gerçektir. Kapitalizmin ebediliğine ilişkin efsane de zaten bu güncel gerçeğe dayandırılmaktadır.

Kapitalist dünya sistemi bu geçici toparlanmayı bir dizi etkene borçludur.

Birincisi, ABD hariç, dünya egemenliğinde başa güreşen başlıca emperyalist ülkeler savaştan ya yenik ve yıkık (Almanya, Japonya, İtalya), ya da galip olsalar bile yıkık ve güçsüz (İngiltere ve Fransa) olarak çıktılar. Bu, ABD emperyaliziminin kapitalist dünya sistemi üzerinde tam ve mutlak bir hegemonya kurması, böylece sistemi zayıflatan emperyalistler arası çelişkilerin bir süre için geri planda kalması anlamına geliyordu. Aynı zamanda bu etken, hegemonik güç ve sistemin dünya jandarması olarak ABD'nin, dünya ölçüsünde tüm emperyalist-gerici güçleri sosyalist kampa ve devrimci süreçlere karşı bir blok halinde birleştirip örgütlemesi olanağı demektir.

İkincisi, savaş sonrası dönem kapitalist dünya ekonomisi için, arada yer yer ve kısa süreli bazı daralmalar yaşansa bile, tarihinin belki de en uzun ve en büyük genişleme dönemi oldu. Kapitalizm dünya ölçüsünde (coğrafi olarak) yayılarak ve iktisadi ve toplumsal yaşamın yeni yeni alanlarına nüfuz edip derinleşerek, büyük bir genişleme yaşadı. Teknolojik yenilikler bunu kolaylaştırdı. 1970 başlarına kadar süren bu genişleme dönemi, kapitalist sisteme nefes aldırttı. Batı burjuvazisi bu genişleme sayesinde ve dünya ölçüsünde

bağımlı ülke halklarının sefaleti pahasına elde ettiği aşırı karlardan, kendi işçi sınıfına yatıştırıcı bir pay verme olanağı buldu. Buna "refah devleti" efsanesi ile ideolojik bir kılıf da giydirdince, kendi işçi sınıfını yozlaştırarak, bir kaç kısa ara çıkış ('68 Fransa vb.) dışında tutulursa, uzun bir dönem için kendisinin uysal bir uzantısı haline getirmeyi başardı. Bu iktisadi-toplumsal olgu, aynı zamanda, ikinci emperyalist savaş döneminden hayli güçlenerek çıkan Batı Avrupa komünist partilerinin yozlaşmasının, giderek sosyal-demokratlaşmasının da maddi-toplumsal zemini oldu. Böylece Batı burjuvazisi "iç cephe"de rahatlama olanağı buldu.

Üçüncüsü, içte bürokratik yozlaşma dışta emperyalizmin soğuk savaş baskısının bir ürünü olarak, 1950'lerde Sovyetler Birliği'nde yaşanan köklü yön değişikliği, sosyalist kampı ve dünya komünist hareketini kendi içinden böldü, güçten düşürdü. Bölünme ve yozlaşma süreçleri dünya devrim sürecini zayıflattı, devrimci güçleri demoralize etti, tek tek ülkelerdeki iktidar mücadelesini zaafa uğrattı. Öte yandan, yozlaşmanın Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa toplumlarındaki sonuçları, dünya burjuvazisininelindekendi işçi sınıflarını uyuşturmada ek bir ideolojik silaha dönüştü.

Dördüncüsü, savaş sonrası bir kaç onyılın en önemli tarihsel olayları içinde yer alan milli kurtuluş devrimleri fırtınası, klasik sömürgeciliğin çöküşüne yolaçarak emperyalist sistemi sarsmakla birlikte, bir kaç istisna dışında genel olarak burjuvazinin denetiminde kaldı. Bu, milli bağımsızlığa rağmen bu ülkelerin kapitalist dünya sistemi içinde kalması ve çok geçmeden, yeni sömürgeci yöntemlerle yeniden kapitalist sistemin güç ve yaşam kaynaklarına dönüşmesi anlamına geliyordu. Sosyalist kamptaki ters gelişmeler ve emperyalist ülke proletaryasının kendi burjuvazisinin yedeğindeki konumu ve tutumu, emperyalist dünya burjuvazisinin, Doğu'nun ve Güney'in bu milli kurtuluş fırtınasını kolay atlatmasını olanaklı kıldı. Bu süreç, "kapitalist olmayan yol" tezlerinden ideolojik ve politik bir destek de buldu.

Tüm bu etkenlerin karmaşık etkileşiminin oluşturduğu tarihsel ortamda kendini yeniden toparlayan dünya burjuvazisi, denebilir ki, son bir kaç on yılda tarihsel inisiyatifi yeniden güçlü bir biçimde ele aldı. Eski sosyalist ülkelerdeki yozlaşma ve kapitalist restorasyon

süreçlerini, ideolojik ve iktisadi cephelerden gitgide daha kuvvetli biçimde etkilemeyi başardı. Böylece, 1989'a gelindiğinde (Doğu Avrupa'da çöküş ve Sovyetler Birliği'nin boyun eğmesi), kapitalizmin ebediliğini ve "tarihin sonu"nu ilan edecek politik-psikolojik ortamı bulmuş oldu.

Gerçekte ise, 20. yüzyılın, insanlığı ikiye kez toplu yıkıma götüren emperyalist savaşlar, gerici bölgesel savaşlar, faşist barbarlık, tüm yıkıcı sonuçlarıyla "büyük bunalım"lar, sert sınıf mücadeleleri, iç savaşlar ve devrimlerden oluşan kaba bilançosu, kapitalist dünya sisteminin onulmaz çelişkiler içinde debelendiğinin, tarihsel bir sistem olarak dönülmez bir biçimde bir genel bunalım aşamasına girdiğinin kanıtıdır. Eğer o buna rağmen yüzyılın sonunda hala ayakta ve dahası şaşırtıcı bir biçimde hemen hemen tüm dünyaya egemense, bu onun, sonuçları insan yaşamının tüm alanlarında hergün yeniden yeniden kendini gösteren ve bu sistemi kaçınılmaz bir biçimde yıkıma götürecektir olan çelişkilerden kurtulduğunu değil, fakat yalnızca kendi ömrünü uzatma, kaçınılmaz yıkılışını geciktirme yeteneğini gösterir. Marksizm-Leninizmin yüzyılın başında onun bu yeteneğini tümünden gözden kaçırdığı söylenemez. Fakat bunu, tarihsel sürecin gelecekteki seyrinde ortaya çıkması her zaman muhtemel, önceden kestirilmesi ise doğal olarak çok güç ya da olanaksız karmaşık etkenleri yeterince hesaba katmayarak, gereğinden fazla küçümsediği de bir gerçek. Geçmişin bu abartılı iyimserliği ile fazlaca yüklü olup da bugünün gerçeklerine tarihsel ölçülerle bakamayanların, burjuvazinin güçlü olduğu tartışmasız ideolojik baskısı altında tarihsel perspektifi yitirenlerin, böylece devrimci iyimserliklerini de yitirmelerine şaşılmamalıdır.

II

Görünüme bakılırsa bugün bir sistem olarak kapitalizm dünya ölçüsünde gücünün doruğundadır. Doğu Avrupa'daki gelişmelerden sonra, bir iki önemsiz istisnaya kayıplarını artık resmen gidermiş durumdadır. Yine bir kaç istisna sorun dışında milli kurtuluş devrimlerinin sarsıcı evresi atlatılmış, ulusal bağımsızlığını büyük fedakarlıklar pahasına kazanan ülkeler bile yeniden ve tümüyle sisteme dahil edilmişlerdir. Dünya komünist hareketi son derece

güçsüzdür, devrimci güçler zayıf ve dağınıktır. Zaman zaman hoşnutsuzluk belirtileri gösterse de emperyalist ülke işçi sınıfları düzenin uysal eklentileridir. Orta kuşak ülkelerdeki devrimci hareketliliklerin önü alınamıyor olmakla birlikte, bu potansiyeli iktidar mücadelesine yöneltecek öncü kuvvetler ya yoktur, ya çok zayıftır. Yeni bir dünya düzeni şekillenmektedir. Emperyalist kamp iktisadi alanda sert bir rekabeti yaşıyor olsa bile, siyasal ve askeri planda hala iç birliğini korumaktadır. Bu sayede, bölgesel planda zaman zaman ortaya çıkan geçici anlaşmazlıklar ve statükoyu bozan sistem içi eğilimler kadar, sistem karşıtı devrimci gelişmeler de kolayca denetim altına alınabilmektedir, vb. vb.

Bu görünüm bugünkü biçimiyle belli bakımlardan gerçeklik yönleri taşıyor değil. Ama yine de söz konusu olan aslında yalnızca görüntüdür. Bu görüntünün gerisinde ise, kapitalizmin keskinleşen tüm temel çelişkileri üzerinde beliren ve olgunlaşan başka gerçekler yer almaktadır. Özetle;

1) Kapitalist dünya ekonomisinin savaş sonrasında girdiği uzun süreli genişlemenin nefesi çoktan, daha '60'lı yılların sonunda kesilmiştir ve nerdeyse yirmi yıldır durgunluk ve daralmalarda ifadesini bulan bir bunalım içindedir.

2) Kapitalizmin emperyalist aşamada kendini daha da şiddetli bir şekilde gösteren eşit olmayan gelişme yasası, doğal olarak savaş sonrası dönemde de işleyerek, emperyalist sistemin bir zamanlar sağlam ve sürekli görünen iç birliğini dönülmez bir biçimde bozmuştur. Daha '70'li yılların başında ABD'nin mutlak görünen hegemonyası çözülmeye başlamış, sahneye AET ve Japonya çıkmıştır. Varşova Paktının varlığı karşısında yavaş bir gelişme gösteren emperyalist kampın iç çelişkileri, bugün artık bu dizginleyici engelden de kurtulmuş, serbest kalmıştır. Doğu Avrupa'daki yıkılış, aynı zamanda, emperyalist sistemin savaş sonrasında yaşadığı iç birliğin bitişi çanı olmuştur.

3) İktisadi bunalım ve başlıca kapitalist güç mihrakları arasında sertleşen iktisadi rekabet, gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfının yaşam koşullarında sürekli bir kötüleşmeye yolaçıyor. Bu durum çelişki ve çatışmaları beslediği ölçüde, emperyalist burjuvazinin kendi işçi sınıfı üzerinde kurduğu kontrolün zayıflaması demektir.

Öte yandan, militarizm, müdahale ve saldırganlık, bölgesel savaşlar, aşırı kar hırsının getirdiği ekolojik yıkım, tekellerin kışkırtıp beslediği ırkçılık ve faşist akımlar, tekeli kapitalizmin bütün bu “yan ürünleri”, bu ülkelerin küçük-burjuva ara katmanlarında ilerici bir tepkiyi beslemektedir. (Körfez savaşına kitlesel tepkiler örneği.)

4) Emperyalist sistem savaş sonrası dönemin milli kurtuluş devrimleri sarsıntısını atlattır. Fakat gerek bu ülkelerin, gerekse bir dizi öteki bağımlı ülkenin yaşadığı kapitalist gelişme, bu ülkelerde, modern sınıf ilişkileri temeli üzerinde yeni bir çatışma zemini yaratmıştır. Çözumsuz iktisadi ve toplumsal sorunlarıyla sürekli bir istikrarsızlık kuşağı oluşturan ve devrim potansiyeli taşıyan bu ülkelerin pek çoğunda genç ve gürbüz bir işçi hareketinin gelişiyor olması, geleceğin devrimci süreçleri için büyük bir tarihsel önem taşımaktadır. Özellikle “orta kuşak” denilen ülkeler, kapitalist dünya sisteminin proleter devrim olanaklarına sahip zayıf halkalarıdır. Öte yandan, bağımlı ülkelerin geniş ezilen kitleleri, Ortadoğu örneğinde de görüldüğü gibi, sisteme karşı gün geçtikçe büyüyen bir öfke ve başkaldırı içindedirler.

5) Doğu Avrupa’nın kapitalist dünya sistemine iktisadi ve politik bakımdan tam entegrasyonu dünya burjuvazisine bir süre için ideolojik-politik bir açık üstünlük vermiş olmakla birlikte, bu ülkelerdeki politik istikrarsızlık ve gitgide şiddetlenen politik-toplumsal çalkantılar, kapitalist dünya sistemi için ciddi sorunlar da yaratacaktır. Bu ülkeler, umulan düzeyde karlı ve güvenceli pazarlar ve yatırım alanları olamadıkları gibi, yaşadıkları toplumsal çatışma ve hareketliliklerle, Batılı kapitalist ülkelerin emekçi sınıflarını etkilemek potansiyeli taşımaktadırlar. Sovyetler Birliği ve Doğu Almanya’da bugünden görülebildiği gibi, bir bütün olarak Doğu Avrupa ülkeleri, yeni bir işçi hareketinin şekilleneceği öncelikli alanlar arasındadır.

6) Dünya komünist ve devrimci hareketinin zayıflığı açık bir olgudur. Fakat bu yeni bir durum olmadığı gibi, asıl önemli olan, onun, güçsüzlüğünün en alt noktasını yavaş yavaş geride bırakarak, artık yeni bir güçlenme dönemine giriyor olmasıdır. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa’daki gelişmeler zayıflık yaratmak bir yana, dünya komünist ve devrimci hareketini ağır bir kamburden ve yılların yanılsamalarından kurtarmış, yenilenip gelişmesinin önünü açmıştır.

Buna, tam da bu sayede ve bizzat bu ülkelerde, gerçek bir komünist hareketin yeniden şekillenmesi olanağı da eklenmelidir. (Sovyetler Birliği'nde bunun şimdiden açık belirtileri var.) Ayrıca tüm saptırıcı ve kısırlaştırıcı vesayetlerden kurtulmuş olmak, marksist-leninist hareketin özgür teorik gelişmesi ve atılımı için, paha biçilmez bir tarihsel ortam ve olanak demektir.

Ayrı bir konu olan bu sonuncu faktör bir yana bırakılırsa, birbirleriyle bağlantılı öteki gerçeklere daha yakından bakıldığında, burjuva propagandanın amaçlı olarak estirdiği iyimser havanın tersine, kapitalist dünyayı yeni dönemde fırtınalı olayların beklediği görülecektir.

III

İlerici iktisatçılar ve iktisat tarihçileri tarafından hemen ittifak halinde “büyük bunalım” olarak tanımlanan kapitalist dünya ekonomisinin bugünkü bunalımı, yalnızca 20. yüzyılın ilk iktisadi bunalımı olan ve 1929 yılındapatlak veren “büyük depresyon” ile kıyaslanabilmektedir. Kapitalist dünya sistemi 1929 yılında başlayan ve tüm ‘30’lu yıllar boyunca sistemin varlığını tehdit eden “büyük depresyon”dan, ancak İkinci Dünya Savaşı ile birlikte kurtulabildi. Dünya emek ve sermaye cephelelerindeki paralel beklentilere rağmen, savaş sonrası dönem kapitalizmin bir yeni bunalımıyla değil, tersine, kapitalizmin tarihinde o güne dek görülmemiş düzeyde ve uzunlukta bir iktisadi canlanma ile karakterize oldu. Daha çok ABD ekonomisinde zaman zaman ortaya çıkan hafif ve kısa süreli durgunluklar dışında, kapitalist dünya ekonomisi ‘50’li ve ‘60’lı yıllar boyunca sürekli bir büyüme yaşadı.

Savaşın tahribata uğramadan çıkan ABD’nin muazzam iktisadi olanakları ve bu olanakların dünya egemenliği doğrultusunda seferber edilmesi, bunun dünya pazarında yarattığı büyük genişleme, savaş yıkıntılarının onarımı, (başlangıçta savaş ihtiyaçları içinde ortaya çıkanlar da dahil) teknolojik yeniliklerin iktisadi yaşama yaygın uygulanışında elde edilen başarılar, ABD ekonomisinin kapitalist dünya jandarmalığını olanaklı kılacak düzeyde bir aşırı militarizasyonu, Kore ve Vietnam savaşlarının yarattığı aşırı askeri talepler, ve tüm bunlara eklenebilecek diğer bazı etkenler, bu uzun

sürelî canlanma ve büyümeyi olanaklı kıldı. ABD'nin kapitalist dünya üzerindeki tartışmasız hegemonyası ise, hem bu büyümeye uygun güvenli bir dış siyasal çerçeve oluşturdu, ve hem de, bunun da bir uzantısı olarak, iki savaş arası dönemde emperyalist mihraklar arası keskin rekabetin dünya pazarında yarattığı bölünmeyi ve dünya mali sistemindeki kargaşayı giderecek düzenleme ve kurumlaşmaları olanaklı kıldı. Böylece iktisadi büyümeyi kolaylaştıran bir uluslararası ticari ve mali ilişkiler sistemi elde edildi.

Fakat ne kadar umulmadık ve şaşırtıcı olursa olsun, kapitalizmin çelişkili doğası, bizzat sermaye birikiminin aşırı büyümesinin harekete geçirdiği çelişkiler düşünüldüğünde, bu uzun süreli büyümenin bir yerde tıkanması, yerini bu kez uzun süreli bir bunalıma bırakması gerekirdi, bu kaçınılmazdı. Zira kapitalizmde iktisadi bunalım, tam da bir önceki dönemde yaşanan aşırı büyümenin kaçınılmaz ürünüdür. Tam da burjuva ideologlarının kapitalizmin artık ebedî istikrara kavuştuğunu, bunalımların artık tarihe karıştığını iddia ettikleri bir sırada, '60'lı yılların sonunda, beklenen gerçekleşti. Bugün hala sürmekte olan büyük bunalımın ilk belirtileri, kapitalist dünya ekonomisinin belkemiği olan ABD'de başgösterdi. Bunu 1971 yılında dünya para sisteminin çöküşü, onu ise 1974-76 döneminde belli başlı tüm kapitalist merkezleri kucaklayan resesyon izledi.

Kapitalist dünya sistemi bu tarihten beri etkisi hafif canlanma dönemlerine rağmen hala atlatılamayan genel bir bunalım içindedir.

Kapitalist dünya ekonomisinin tüm halkalarında değişik düzeylerde ve biçimlerde yansıyan bu bunalım, henüz genel bir durgunluğun sınırlarını aşmış değil. Fakat 1987 ve '89 yıllarında peşpeşe tekrarlanan ani ve sarsıcı borsa krizlerinde görüldüğü gibi, sistem bir çöküş tehlikesinden kurtulmuş da değil.

Şimdiki bunalım kapitalizmin tipik bir aşırı üretim bunalımıdır ve tüm büyük kapitalist ekonomilerde durgunluğa yolaçmış bulunuyor. Durgunluk beraberinde kitlesel işsizliği getirmektedir. Bir zamanlar tam istihdamla övünen OECD ülkelerinde son yıllarda işsizlik 25-30 milyon gibi büyük rakamlar arasında seyretmektedir. Sürekli kitlesel işsizliğe sürekli bir enflasyon eşlik etmektedir. Durgunluğun etkilerini hafifletmek, ticaret ve endüstri çarkını (bir ço-

küştten korumak üzere) herşeye rağmen işletmek amacıyla izlenen finans politikaları, kapitalist dünya ekonomisinde bir borç, kredi ve spekülasyon patlamasına yolaçmış bulunuyor. Borsaların kapitalist ekonominin en hassas ve en zayıf noktaları olarak sık sık ısınması bundandır. Kapitalist dünya ekonomisi bugün bir borç denizi içinde yüzüyor ve işin aslında son yıllardaki nispi canlanmasını buna borçlu. Borç denilince genellikle bağımlı ülkelerin aşırı yükü aklı gelir. Oysa gelişmiş kapitalist ülkelerin iç piyasalarında daha büyük ve sistemi aynı ölçüde tehdit eden firma borçları da büyük bir sorundur ve dünya mali sistemindeki hassas durumun bir ötekitemel nedenidir. (1987 yılında bağımlı ülke borçlarının toplam 1 trilyon dolar tutarken, yalnızca ABD’de mali olmayan şirketlerin borcu 1,5 trilyon doları bulmaktaydı.) Buna bunalım döneminde dünyanın en borçlu ülkesi durumuna gelen ABD’nin devlet borçları da eklenmelidir.

Öte yandan, bunalımın ağır sonuçları başlıca kapitalist merkezler arasında her alandaki iktisadi rekabeti kızıştırmakta, bu ise gerisin geri bunalımı ağırlaştırıcı etkilere yolaçmaktadır. Yine de, özellikle borsa krizleriesnasında daha açık görülebildiği gibi, genel bir çöküş tehlikesine karşı emperyalist ülke hükümetleri henüz bazı ortak ve birbirini tamamlayıcı politikalar izleyebilmektedirler. Fakat muhtemelen ilerde, rekabetin daha da sertleştiği koşullarda, bu işbirliği bugünkü kadar kolay gerçekleşmeyecektir.

Kapitalist dünya ekonomisinin bunalımı, doğal olarak, bağımlı ülkelerde daha aşırı ve yıkıcı sonuçlarla yaşanmaktadır. Öncelikle belirtmelidir ki, savaş sonrası genel büyümenin sonuçları geri ve bağımlı ülkelerde hızlı bir kapitalist gelişme olarak yaşanmış olsa bile, bu gelişmenin kendine özgü yapısı bu ülkeler için ağır bir toplumsal fatura olmuştur. Emperyalist ülkelerin istikrar ve nispi refahla övündükleri savaş sonrası dönem, geri ülkelerde, ağır toplumsal sorunlar, aşırı bir iç ve dış sömürü, açlık, yoksulluk, konutsuzluk, cehalet, işsizlik, toplumsal çalkantılar, siyasal istikrarsızlıklar, siyasal baskılar, kanlı askeri rejimler karmaşası olarak yaşanmış, bu zemin doğal olarak sert sınıf çatışmalarına ve devrimci mücadelelere temel olmuştur. Bu yönüyle ele alındığında, kapitalist dünya sistemi, savaş sonrası dönemde sistemin bağımlı bölgelerinde sürekli bir

bunalım içinde olmuştur. Emperyalist metropollerin savaş sonrası dönemin nispi refahına, bir yönüyle de, geri ve bağımlı ülkelerin acı ve sefaleti üzerinden ulaştıklarını belirtmek bile gereksiz.

Emperyalist ülkelerde 1970'lerde patlak veren iktisadi bunalım, geri ve bağımlı ülkelerin durumunu iyice ağırlaştırdı. Kapitalist dünya ekonomisi zincirinin halkaları olarak bu ülkeler, bunalımın tüm sonuçlarını dolaysız olarak yaşadılar. Fakat bunun da ötesinde, kapitalist dünya ekonomisinin eşit olmayan ilişkilere dayalı yapısı ve işleyişi ile emperyalist hükümetlerin uluslararası iktisadi ve mali kuruluşlarla koordineli olarak izlediği politikalar, metropollerdeki bir kısım yüklerin geri ülkelere ayrıca aktarılmasını sağladı. IMF yönetimindeki "istikrar politikaları" bunun aracı oldu. Dünya borç ve kredi sistemi buna hizmet etti. Bu, bağımlı ülkelerde bunalımın sonuçlarını katmerleştirdi.

Bunalımla birlikte belirginleşen bir başka gerçeğe de değinilmelidir. Batı burjuvazisi teknolojik gelişmede elde ettiği tartışmasız başarıyı uzun yıllar bir ideolojik silah olarak kullandı. Bugünkü bunalım, bu yolla körüklenen efsaneleri de yıkmıştır. Teknik gelişme ile işgücünden tasarruf, kapitalizmin hiç de yeni olmayan temel bir eğilimidir. Fakat tam da bu yolla işsizliği sürekli büyütme ise, kapitalizmin özünde yatan ve yine hiç de yeni olmayan temel çelişmelerden biridir. OECD ülkelerinde yer yer % 10'u bulan, toplam olarak 25-30 milyon arasında oynayan büyük işsizlik oranı, bugün bu çelişmeyi bütün haşmetiyle sergiliyor. Öte yandan, teknolojik gelişmelerin de yardımıyla daha hızlı ve daha yoğun bir üretim, özel mülkiyet ve üretim anarşisi koşullarında, biraz erken ya da biraz geç, amamutlaka, bir yeni aşırı-üretim bunalımıyla tıknafes olmak demektir - kapitalizmin özünde yatan bir öteki temel çelişme! Sürmekte olan bunalım, bu çelişmeyi apaçık sergileyerek, teknolojik yeniliklere dayandırılan efsaneyi bu yönüyle de yıkmıştır.

IV

Dünya kapitalist sisteminin bugünkü iktisadi bunalımına, emperyalist sistemin iç bölünmesi ve rekabetinde ifadesini bulan, başlangıcı ise yaklaşık olarak iktisadi bunalımın başlangıcına denk gelen bir hegemonya bunalımı eşlik etmektedir. Tıpkı iktisadi

bunalımın kendisi gibi, '50'li ve '60'lı yıllardaki kapitalist gelişmenin (fakat kuşkusuz bu gelişmenin her zaman olduğu gibi farklı kapitalist ülkeler arasında eşitsiz olarak yaşanmış olmasının) ürünü olan bu iç bölünme ve rekabet, kapitalist bunalımdan beslenmekte ve gerisin geri onu beslemektedir.

19. yüzyılın ilk üç çeyreği, "dünyanın atölyesi" olmak sayesinde dünya pazarının da egemeni olan İngiltere'nin egemenliği dönemi. *Pax Britanica* olarak adlandırılan bu dönem, yeni emperyalist merkezlerin belirmesi (Almanya ve ABD), hızlı bir gelişme ile İngiltere'ye yetişmeleri ve yeni bir emperyalist paylaşım mücadelesine girişmeleri ile, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında son buldu.

20. yüzyıla geçişle birlikte sertleşen dünya hegemonyasına yönelik emperyalistler arası rekabet ve çatışma, birinci emperyalist paylaşım savaşıyla sonuçlandı. Yeneni de yenileni de güçsüz düşüren bu savaşın gerçekten karlı tek emperyalist ülkesi, ABD oldu. Fakat Almanya'yı köleleştiren Versay antlaşmasına rağmen, kapitalist dünya üzerinde hegemonya kurmak mücadelesi sonuçlanmamış olarak kaldı. İki savaş arası dönem, kapitalist dünyada, bölünme, bloklaşma ve her alanda süren sert bir rekabet ve çatışma yılları olarak yaşandı. İkinci Dünya Savaşıyla sonuçlandı.

Savaş sonrası dönem kapitalist dünya sistemi içinde ABD'nin mutlak egemenlik dönemi oldu. ABD dışındaki emperyalist ülkeler savaştan yenik ya da güç kaybetmiş olarak çıktılar. Oysa ABD savaştan iktisadi ve askeri alanda muazzam ölçülerde güçlenmiş olarak çıktı. Bu gücünü gecikmeksizin dünya ölçüsünde seferber ederek kapitalist dünyanın rakipsiz egemen gücü haline geldi. Artık tüm kapitalist dünya ABD emperyalizminin liderliği ve koruması altındaydı (*Pax Americana*). Sosyalizme ve dünya devrim sürecine karşı başta Avrupa olmak üzere dünyanın istisnasız her yerinde sistemin koruyucu jandarması artık ABD idi. Kapitalist dünyanın iktisadi, politik ve askeri güçlerini bir dizi ilişki ve kurumlaşma içinde birleştirip koordine etti. Üstelik bunu, kendi çıkarlarını sistemin genel çıkarlarıyla az görülür bir başarıyla bağdaştırıp uyumlaştırarak yaptı.

Tıpkı bunalımsız kapitalizm hayaline benzer bir biçimde,

emperyalist dünyanın kendi iç ilişkilerinde de bölünme ve çatışmaların artık son bulduğu, neredeyse ultra-emperyalist bir aşamanın ABD liderliğinde artık gerçekleştiği hayali egemen olmuştu ki, kapitalizmin nesnel yasaları ve kaçınılmaz çelişkileri bu alanda da kendini bütün kesinliğiyle göstermekte gecikmediler.

“Eşitsiz ekonomik ve siyasal gelişme, kapitalizmin mutlak yasasıdır” (Lenin). Kapitalist dünya ekonomisi ‘50’li ve ‘60’lı yıllar boyunca genel bir büyüme yaşadı. Ne var ki, bu büyümenin hızı, kapsamı ve sonuçları, eşitsiz gelişmenin bir sonucu olarak, her bir kapitalist metropolde farklı oldu. Özellikle bir dönemin dünya sömürge imparatorluğu İngiltere sistem içinde daha da gerilere kayarken, Federal Almanya ve Japonya gitgide iki iktisadi güç olarak ‘70’lerin başında, tam da büyük bunalımın patlak verdiği bir dönemde, ABD’nin rakipleri konumuna ulaştılar. ABD ise, iki farklı nedenle görece bir güç kaybı sürecindeydi. İlk Vietnam’da simgelenen dünya halklarının devrimci mücadelesiyle siyasal ve askeri alanda, sonra da rakiplerinin gelişme hızına ayak uyduramadığı ölçüde iktisadi alanda... Vietnam savaşı ABD için yalnızca siyasal ve askeri bir yenilgi olmakla kalmadı, bu savaşı finanse etmek için izlenen politika iktisadi bakımdan ters teperek ABD ekonomisinin bunalıma girmesini hızlandırdı. Dolara güç kaybettirerek ona bağlı savaş sonrası uluslararası para sisteminin çöküşüne yolaçtı. Kapitalist dünyanın dolara endeksli para sistemi ABD’nin iktisadi alandaki hegemonyasının simgesiydi; çöküşü ise doğal olarak bu hegemonyanın çöküşü oldu.

Kuşkusuz ABD yeni rakiplerine göre bile, hala dev bir iktisadi güçtü; ama artık rakipsiz değildi. Savaş sonrasında sistemin lideri olarak toparlanmasına yardım ettiği emperyalist ülkeler, artık onun iktisadi alandaki gerçek rakipleriydi. AET ve Japonya’nın ABD aleyhine iktisadi güçlenmesi tüm ‘70’li ve ‘80’li yıllar boyunca sürdü. Bunalımın sonuçlarını paralel yaşayan kapitalist metropoller, bununla birlikte bu sonuçlardan aynı düzeyde etkilenmediler. İktisadi bunalım ABD’nin gerilemesini hızlandırdı. Varşova Paktı karşısında emperyalist Batı bloğunun askeri lideri, onun rakipleri karşısında bu ülkenin iktisadi konumunu olumsuz etkileyen bir öteki faktör oldu.

Rakip emperyalist güçler arasında pazarlar ve iktisadi nüfuz alanları için rekabet emperyalizmin özünde vardır ve eşitsiz gelişme bu rekabeti şiddetlendirir. Başlıca ABD, AET ve Japonya'dan oluşan Batılı emperyalist mihraklar, uzun yıllardır kıyasıya bir iktisadi rekabetiçindedirler. Kapitalist dünya pazarının birliği sürüyor. Fakat savaş sonrası bir kaç onyılin yumuşak ve uyumlu dönemi artık tarihe karışmıştır. İktisadi bunalım rekabeti şiddetlendiren bir etkide bulunmaktadır. Yakın dönemin kendine özgü tarihsel koşulları nedeniyle (Doğu Bloğunun varlığı), bu rekabet esas olarak iktisadi, kısmen siyasi olabildi. Askeri alana ise denebilir ki pek yansımadı. Savaş sonrasında sosyalist dünya ile kapitalist dünya arasında ortaya çıkan güç bloklaşması, sosyalist kamptaki bölünmeye ve eski sosyalist ülkelerdeki restorasyon süreçlerine rağmen, yakın yıllara kadar, Sovyetler Birliği liderliğindeki Varşova Paktı ile ABD liderliğindeki NATO arasında siyasal-askeri bir kutuplaşma olarak yaşayageldi. Özellikle '70'li yıllar boyunca, "detant" türü aldatmacalara karşın, akılalmaz boyutlarda bir silahlanma yarışına dönüştü. Öte yandan, ABD'nin yeni iktisadi rakipleri, İkinci Dünya Savaşının yenikleriydi; savaştan askeri güçlerini yitirerek çıkmışlardı. Sonradan ABD eliyle silahlandırıldılar; ama yine de, (kısmen Fransa hariç) öteki emperyalistlerle birlikte, ABD'nin askeri vesayetinde kaldılar. Bu aynı zamanda politik vesayet de demekti; emperyalistler arası çelişkileri bastıran, iktisadi rekabetin politik ve askeri alana serbestçe genişlemesini engelleyen bir işlev gördü. Yine de, özellikle '80'li yıllar boyunca, AET Avrupa'da (Doğu Avrupa'yla ilişkileri de dahil) ve diğer bazı bölgelerde, Japonya ise Pasifik Asyası'nda politik etkilerini güçlendirdiler.

Bugün ise artık Doğu Bloku yoktur. Biçimsel varlığına rağmen Varşova Paktı çökmüştür. Doğu Avrupa ülkeleri daha şimdiden Avrupa'nın iktisadi ve politik etkinlik alanları haline geldiler. Sovyetler Birliği şimdilik dünya egemenliği mücadelesinde başa güren bir güç olmaktan çıktı ve iktisadi bakımdan Batılı emperyalistlere avuç açar hale geldi. Bu savaş sonrası güç ilişkileri ve kurumlaşmalarında köklü bir altüst oluş demektir. Bu gelişmenin konumuz açısından tarihsel anlamı ve önemi, emperyalistler arası çelişkilerin serbestçe gelişmesinin önündeki engellerin kalkmış

olmasıdır. Bugün henüz bir geçiş evresi yaşanmaktadır. Batılı emperyalistler henüz siyasal ve askeri birliklerini koruyor görünüşyorlar. Körfez krizinde ve savaşında bunu gösterdiler. Fakat bir dizi ortak çıkarın kuvvetli bir şekilde örtüştüğü bu özel olay bile, onlar arasındaki belirginçikarvepolitika farklılaşmasını gizlemeye yetmedi. ABD'nin Körfez krizindeki şiddetli tepkisi, bir yönüyle de, dev askeri gücünü kullanarak kapitalist dünya sistemi içindeki liderliğini yeniden sergileme, askeri üstünlüğüne dayanarak rakipleri karşısında politik (ve Ortadoğu'nun petrolleri düşünülürse, iktisadi) üstünlük sağlama çabasıydı. Benzer amaç ve kaygılar yeni dönemde ABD emperyalizmini daha "aktif", demek oluyor ki daha saldırgan kılacaktır.

Fakat kesin olan bir şey varsa o da Doğu Blokunun çöküşünden sonra ABD'nin artık tüm çabalarına rağmen Batılı emperyalistler karşısında eski siyasal ve askeri konumunu koruyamayacağıdır. Bu *Pax Americana*'nın da sonu demektir. Devrimci süreçlere karşı güç birliklerini korumayı sürdürseler bile emperyalistler arasındaki rekabet şiddetlenecek ve artık dünya ölçüsünde bir politik etkinlik mücadelesi boyutu kazanarak sürecektir. Gerek Almanya liderliğindeki AET gerekse Japonya, bu konuda açık ve güçlü bir eğilim taşımaktadırlar. ABD ise üstünlüklerini ve liderliğini kaybetmemek kararlılığı içindedir. Bunlar mücadeleyi şiddetlendirici öğelerdir.

V

Savaş sonrası hızlı büyüme, gelişmiş kapitalist ülkeler burjuvazisine, "refah devlet"i efsanesinin de yardımıyla kendi işçi sınıfını ideolojik ve politik denetim altına alma, düzenin uysal bir öğesi haline getirme olanağı vermişti. İktisadi bunalım bu efsaneyi gömmüştür. Bu, kapitalist metropollerde emek-sermaye ilişkilerinde yeni bir dönem demektir.

19. yüzyılda ilk kez İngiltere, dünyanın atölyesi ve dünya pazarının hakimi olarak, kendi işçi sınıfını belli iktisadi ayrıcalıklarla baştan çıkarma olanağı bulmuştu. Bu yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başı, İngiltere dışındaki Batılı emperyalist ülke işçi sınıflarının, marksist partilerin şahsında sosyalizme kitlesel akışlarına sahne oldu. Fakat bu sürece emperyalist burjuvazinin dünya ölçüsünde

elde ettiği aşırı karları ile işçi sınıfı içinde ayrıcalıklı bir aristokratik tabaka yaratma eşlik ettiği ölçüde, bu, marksist partilerin (II. Enternasyonal'in) yozlaşması ve devrimci sınıf mücadelesi yolundan ayrılması sonucunu hazırladı. Birinci emperyalist savaştan beri (faşizm dönemleri dışında) artık burjuva siyasal düzenin asli öğlerinden biri haline gelmiş bulunan sosyal demokrasi, böyle doğdu. Bütün bir 20. yüzyıl tarihi, emperyalist burjuvazinin, kapitalist gelişmenin az çok istikrar kazandığı her dönemde kendi işçi sınıfının kontrol edebildiğini, dahası, onu kendi dünya ölçüsündeki emperyalist suçlarına ortak edebildiğini kanıtlıyor. Kapitalizmin bunalım dönemleri ise, bu kontrolün ya zayıfladığına ya da bir dönem için kaybedildiğine, kapitalist metropollerde sınıf çelişkilerinin sertleşmesi temeli üzerinde sınıf mücadelesinin kızıştığına tanıklık ediyor. Birinci emperyalist savaş sonrası buhran ve devrimci kaynaşmalar, 1929 bunalımı sonrasında Avrupa işçi hareketindeki gelişmeler ve bazı ülkelerdeki devrimci buhranlar, bunun örnekleridir.

İkisavaş arası dönemde Avrupa'da faşizm, burjuvazinin kontrol edemediği işçi hareketine ve sosyal devrim tehlikesine bir tepkisi oldu. Fakat tam da bu olgu sayesinde, tarih devrimci işçi hareketine acı bir oyun oynadı. Faşizme karşı mücadele adına devrimci işçi hareketinin burjuvazi karşısındaki net konumu zaafa uğradı. Faşizme karşı "halk cepheleeri", Avrupa burjuvazisinin büyük bölümü için, kendi devrimci işçi hareketi üzerinde bir ideolojik-politik etki sahası bulmak olanağı yarattı. İkinci Dünya Savaşının kendine özgü karakteri, aynı şekilde, faşist kamp dışındaki Avrupa burjuvazisine, Alman burjuvazisiyle emperyalist hesaplaşmasını "faşizme karşı demokrasi mücadelesi" olarak sunma ve bu yolla kendi işçi sınıfını yedeğine alma olanağı verdi. Dünya komünist hareketinin taktikleri ise bunu fazlasıyla kolaylaştırdı. Daha da kötüsü, ikinci emperyalist savaşta bir çok ülkede faşizme karşı mücadelenin esas yükünü omuzlayan, bunun doğal sonucu olarak da, savaştan hayli güçlenmiş olarak çıkan Batı Avrupa komünist partileri, bu güçlerini savaş sonrası dönemde kapitalist düzenin onarımı ve yeniden oturması doğrultusunda kullanmak gibi, utanç verici bir tarihsel-siyasal rol oynadılar. (Fransız burjuvazisinin akıllı temsilcileri bu "hizmeti" sonradan minnetle andılar.)

Avrupa burjuvazisi savaş sonrasının bu kritik evresini bizzat devrimci işçi hareketinin temsilcisi komünistlerin de yardımıyla atlatınca, düzenin yeniden oturduğu ve kapitalizmin uzun bir genişleme dönemine girdiği yıllarda, işçi hareketinin kaderi kendiliğinden belli oldu. Batılı ülkelerde kapitalizmin '50'li ve '60'lı yıllarda az çok istikrarlı ve geniş ölçekli büyümesi, birbirini etkileyen süreçler halinde işçi hareketinde ve Avrupa komünist hareketinde yozlaşma ve çürümenin toplumsal-siyasal zeminini yarattı. İşçi sınıfı "refah devleti"nin olanaklarıyla düzen içine hapsedildi, komünist partiler gitgide sosyal demokratlaştılar. Sovyetler Birliği'ndeki bürokratik yozlaşma ve modern revizyonizm, bu süreci dıştan besledi, kolaylaştırıp hızlandırdı. Doğu Avrupa'daki yozlaşmanın toplumsal ve siyasal sonuçları, sosyalizme fatura edildi; kendi işçi sınıfını uyuşturmada ve kapitalizme bağlamada, Batı burjuvazisinin elinde etkili ideolojik silahlara dönüştü. Öte yandan, iktisadi ve politik tavizlerle yozlaştırılmış bir Batı işçi sınıfı ise, burjuvazinin elinde, bu kez marksist dünya görüşüne ve sosyalizme karşı bir ideolojik silah haline geldi. "Elveda proletarya", bu çabanın soldaki yankısı oldu.

Ne var ki, tüm bunlar yüzyılın ikinci yarısının 25-30 yılını ancak doldurabildi. Kaçınılmaz olarak patlak veren bunalımın iktisadi ve toplumsal sonuçları, "sosyal devlet", "refah devleti", "müreffeh kapitalizm" türünden efsaneleri çok geçmeden yıktı. Bu ideolojik temaların en ideal örneği sayılan İsveç modelinin iflasi, bugün burjuva çevrelerde bile artık açıkça ya da zımnen kabul görüyor. İşsizlik, kapitalist ekonomilerin bu temel sorunu, rahata alışmış Batı işçi sınıfının karabasanı haline gelmiş bulunuyor. Enflasyon, sosyal haklarda sürekli budama, gerçek ücretlerde sürekli bir düşüş, artan vergiler vb., gelişmiş kapitalist ülkeler işçi sınıfının yaşam koşullarını gün geçtikçe daha çok bozmaktadır. Bu "refah devleti" yurttaşları için sürekli bir yoksullaşma demektir. Kapitalizmin cenneti ABD'de bugün 35 milyon insan cehennem koşullarında (mutlak yoksulluk sınırında) yaşamaktadır. Bunalıma bir de emperyalist ülkeler arasındaki kızışarak süren iktisadi rekabet eşlik edince, her bir ülkenin tekelci burjuvazisi, rekabet gücünü artırmak üzere, kendi işçi sınıfının kazanımlarını budamaya gitgide artan ek bir eğilim

duymaktadır. Siyasal ve askeri gücünü artırma çabasının mali faturasını kendi çalışan sınıflarına çıkarmaktadır.

Tüm bunlar kapitalist metropollerde çelişkilerin sertleşmesi, “sosyal devlet”in uzantısı olan “sosyal barış”ın sonu demektir. Özellikle ‘80’li yıllar, Batı Avrupa’nın bir dizi ülkesinde, henüz kazanılmış hakların korunması ya da budanması dar çerçevesinde olsa bile, sosyal gerginliklerin yeniden başgösterdiği yıllar oldu. Bunalımı atlatabilmek ve rekabette üstünlük sağlayabilmek için, burjuvazi çalışan sınıfların haklarına saldırılarını sürdürmek zorundadır. Bu durumda, ‘90’lı yıllar boyunca çatışmanın sertleşmesi, Batılı emperyalist ülkelerde işçi hareketinin hiç değilse nispi bir canlanması beklenmelidir.

Kuşkusuz refah devleti efsanesinin çökmesi, bu efsanenin işçilerin bilincinde son bir kaç on yıldır yarattığı ideolojik tortunun da bir anda ve kendiliğinden yıkılması anlamına gelmez. İktisadi çatışmalardaki artışa rağmen, Batı işçi sınıfı hala kendi burjuvazisinin ideolojik-politik ve örgütsel denetimi altındadır. Sınıf bilincinden, bağımsız sınıf konumundan ve tutumundan yoksundur. Kaba bir emperyalist barbarlık örneği olan Körfez savaşında kendi burjuvazisine sunduğu destek, bunun en yeni ve sıradan bir örneğidir. Fakat geçmişin pembe hayallerinin bir hayli bozulmaya yüz tuttuğu da bir gerçektir.

Doğu Avrupa’nın çöküşü, burjuvazinin anti-komünist ideolojik propaganda saldırısı için yeni bir olanak olmuştur. Nedir ki, burjuvazinin bu etkeni artık son bir kez etkili bir biçimde kullanabildiğini, bundan böyle bu silahın gitgide etkisini yitireceğini söylemek, hiç de abartma olmayacaktır. Doğu Avrupa ülkelerinin yeni dönemdeki sorunları bu kez kapitalizme karşı bir ideolojik silah olacaktır. Öte yandan, bu ülkelerde süren istikrarsızlıkların, bunun beslediği toplumsal çatışmaların ve şekillenen işçi hareketinin özellikle Batı Avrupa üzerinde silkeleyici bir etkiye yolaçması muhtemeldir. (“Orta kuşak” kapitalist ülkelerde ve işçi sınıfı ekserinde yaşanan ve yaşanacak olan toplumsal hareketlilikler, özellikle muhtemel devrimci patlamalar, aynı şekilde, Avrupa işçi sınıfını sarsma olanağına sahiptir.) Doğu Almanya’yı yeniden elde etmek Alman burjuvazisine muazzam bir politik ve iktisadi güç kazandırdı.

Fakat bunun beraberinde getirdiği toplumsal sorunların ve Doğu eyaletlerindeki işçi hareketinin ona neler kaybettireceğini ise zaman gösterecektir.

Batı'da bugün komünist ve devrimci hareketin son derece küçük parti ve çevrelerden ibaret güçsüz konumu, sınıf mücadelesinin gelişme eğilimi gösterdiği bugünkü koşullarda kuşkusuz çok temel bir zaafıdır. Bununla birlikte, bizzat sınıf mücadelesindeki bu gelişme eğiliminin, komünist ve radikal hareketlerin yeniden canlanması ve güçlenmesi için uygun bir nesnel zemin yaratmakta olduğu da bir gerçektir.

Teknolojik gelişmenin ortaya çıkardığı olanakları kapitalizmin doğası gereği aşırı kar hırsı çerçevesinde kullanmanın yarattığı ekolojik tahribat, doğa ve insan dengesindeki tehlikeli bozulma, militarizm, nükleer silahlanma ve bunun insanlık ve uygarlık için yarattığı büyük tehlike, artan emperyalist müdahale ve saldırganlık eğilimi, kapitalizmin insan ilişkilerinde yarattığı büyük tahribat, kültürel soysuzlaşma, tekelci devletin insan yaşamının ayrıntılarına hükmedecek bir muazzam polis devleti haline gelmesi vb., tüm bunlar ve bunlara eklenebilecek bir dizi başka faktör, emperyalist ülkelerin eğitilmiş küçük-burjuva kitleleri arasında kapitalizme karşı belli sınırlar içinde bir ilerici tepkiyi beslemektedir. Körfez savaşına karşı kitlesel protesto eylemleri bunun militarizme, savaş ve saldırganlığa karşı son bir örneğini oluşturdu. Tüm bu sorunların temelindeki nedenlere ulaşmadaki yeteneksizlik ve iktidar perspektifi yokluğu, bu tür hareketlerin bugün için düzen içinde erimesi akibetini yaratıyor. Fakat işçi hareketinin gelecekteki muhtemel bir devrimci canlanması, bu ilerici tepkileri burjuvaziye karşı savaşta önemli bir olanak olarak kullanmayı da mümkün kılacaktır.

VI

19. yüzyılın ortalarında, serbest rekabetin en güçlü evresinde, dönemin en büyük sömürgeci gücü İngiliz burjuvazisinin bir temsilcisi, *"Sömürgeler, boynumuza asılmış değirmen taşlarıdır"* demişti. Oysa yüzyılın sonunda, aynı İngiliz burjuvazisinin bir başka temsilcisi bu kez şöyle diyerek sömürgeciliği savunmuştu: *"İçsavaştan kaçınmak istiyorsanız, emperyalist olmak zorundasınız"*. Bu iki

farklı tutum kapitalizmin birbirini izleyen iki evresinin farklı karakteristiklerinden kaynaklanıyordu. Kapitalizmin tekelci emperyalist aşamaya geçişine korkunç boyutlarda bir sömürgeleştirme hareketi eşlik etti. Bu 19. yüzyılın son çeyreğinde gerçekleşti ve 20. yüzyıla ulaşıldığında, yeryüzünün artık işgal edilmemiş toprak parçası kalmamıştı. Asya, Afrika ve Latin Amerika kıtaları tümüyle emperyalist köleliğin egemen olduğu sömürge, yarı-sömürge ülkeler yığınınına dönüşmüştü.

Fakat 20. yüzyıl, emperyalizmin dünya ölçüsündeki bu egemenlik çağı, daha başlangıç anlarından itibaren, aynı zamanda, sömürge ve yarı-sömürge ulusların bu egemenliğe karşı mücadele yüzyılı olacaktı. Emperyalizm geri ilişkilerin egemen olduğu sömürgele özgürlük değil, köleci egemenliği ve onunla birlikte kapitalist ilişkileri götürmüştü. Tam da bu yolla, "tarihin kenarında kalmış" bu ulusların çağdaş tarih sahnesinin ortasına çıkışını kolaylaştırıp hızlandırmış oldu. Daha 1913 yılında "Asya'nın uyanışı" nı coşkuyla selamlayan Lenin, bunu şöyle değerlendiriyordu: *"Dünya kapitalizmi ve Rusya'daki 1905 hareketi, sonunda, Asya'yı uyandırdı. Ezilip horlanmış, karanlıkta bırakılmış yüzmilyonlarca insan ortaçağ durgunluğundan yeni bir yaşama uyanmış bulunuyor ve temel insan hakları ve demokrasi savaşımı için ayağa kalkıyor."*

Asya'nın uyanışı yüzyılın ilk yarısı boyunca sürdü. Buna yüzyılın ikinci yarısında Afrika'nın uyanışı eklendi ve 1970'lere ulaşıldığında, sömürge halklarının mücadelesi, pek az istisnaıyla, klasik sömürgeciliğin tasfiyesini sonuçlandırarak büyük bir tarihsel başarıya ulaşmış bulunuyordu. Şimdi ise yüzyılın sonundayız. Fakat bu kez bir kaç başka kendine özgü istisna (Küba, Kuzey Kore vb.) dışında, Asya, Afrika ve Latin Amerika hala emperyalizmin ve dünkü feodallerle yer değiştirmiş kendi burjuvazisinin kapitalist köleliği altında yaşıyor. Ulusal kurtuluş, ulusal devlete kavuşmuş olmak, bu halkların yaşamında bir tarihsel ilerleme olmakla birlikte, sosyal kurtuluş mücadelesiyle tamamlanıp uluslararası sermaye cephesinden kopmayla sonuçlanmadığı sürece, gerisin geri emperyalizmin ve onunla işbirliği halindeki yerli burjuvazinin köleliği altına girmek kaçınılmazdı. Zira kapitalizmin evrensel bir dünya sistemi haline geldiği çağdaş dönemde, kapitalizm koşullarında kalındıkça, en tam

bir siyasal bağımsızlık bile, uluslararası mali sermayenin muazzam gücüne boyun eğmeyi engelleyemezdi. Emperyalizm için değişen biricik şey, boşa çıkartılan klasik sömürgeciliği yeni sömürgeci yöntemlerle ikâme etmek oldu. Bağımsızlıklarını kazanmış ülkelerin dünya kapitalist ilişkiler girdabına sürüklendikleri koşullarda, muazzam iktisadi ve mali gücü emperyalizme bu olanağı kendiliğinden verdi. Sömürgecilikten kurtuluş mücadelesinin dünkü önderi ya da etkili gücü yerli (“milli”) burjuvazi ise, emperyalizmin yeni iç toplumsal dayanağına dönüştü.

Asya, Afrika ve Latin Amerika’nın bu bağımlı ülke halkları, bugün hala yüzyılın başını aratmayan bir ezilmişliği, horlanmışlığı, yoksulluğu ve karanlığı yaşıyorlar. Fakat yine de yüzyıllık tarih boşa yaşanmış değil. İlkın, bu halklar artık çıkınamacasına tarih sahnesine girmiş bulundukları için. Bununla bağlantılı ve ikinci olarak da, bugün artık Ortaçağ karanlığı yerine kapitalist köleliğin karanlığına karşı savaşıma aşamasına ulaştıkları için. Yüzyılın ikinci yarısında kapitalizmin dünya ölçüsünde yaşadığı muazzam gelişme, bu ülkelerin de iktisadi ve toplumsal ilişkilerinde büyük değişimlere yolaçmış bulunuyor. Bu ülke halkları objektif imkanlar bakımından sosyal kurtuluşa bugün her zamankinden çok daha yakındırlar.

İkinci emperyalist savaş sonrası dönem, emperyalist metropol-lerde az çok sakin ve barışçıl olarak yaşanırken, bu aynı dönem, bağımlı ülkelerde sonu gelmez siyasal ve toplumsal çalkantılara sahne oldu. Şiddetli sınıf mücadeleleri, toplumsal hareketler, ayaklanmalar, içsavaşlar, ulusal devrimler, halk devrimleri, devletler arası gerici bölgesel savaşlar, darbeler, askeri rejimler, beyaz terör, bu ülkelerin savaş sonrası yaşamından olağan görüntülerdi.

Kendi “iç cephe”sini sağlama almış emperyalist burjuvazi bu dış cephe de büyük sorunlarla yüzyüzeydi ve tam olarak hareket halindeydi. Sayılan ve daha da sayılabilecek tüm bu olayların içindeydi, aktif bir taraftı. Karşı devrim güçlerinin baş destekçisi, baş örgütleyicisiydi. Bu rol, esas itibarıyla ve doğal olarak, emperyalist kampın yeni hegemonyacı gücü, kapitalist dünya sisteminin savaş sonrası koruyucu jandarması ABD tarafından icra edildi. Tarihin gördüğü ve belki de göreceği en haydut, en kanlı emperyalist devlet olarak ABD’nin, 20. yüzyılın ikinci yarısındaki suç dosyası son

derece kabarıktır. '80'li yılların başına ait bir tahmine göre, 1945-80 döneminde Asya, Afrika ve Latin Amerika'da siyasal çatışmalarda (devrimlerde ya da komşu devletlerarası bölgesel savaşlarda) toplam 25 milyon insan yaşamını yitirdi. İşte kapitalist dünya sisteminin savaş sonrası "istikrar"ının gerçek bilançosu! İngiliz emperyalizminin arsız sözcüsü Cecil Rhodes'in sözleri şöyleydi: "*İç savaştan kaçınmak istiyorsanız, emperyalist olmak zorundasınız*"! Emperyalist metropollerdeki "iç barış", dünyanın geri kalan bölgelerindeki bir kanlı kırım ve azgın sömürüden besleniyordu.

Burjuva ideologların emperyalist metropollerdeki iktisadi gelişme ve iç barıştan hareketle kapitalizmin ebedi istikrarını kutsadıkları tarihsel dönem, Asya, Afrika ve Latin Amerika'da kapitalist dünya sisteminin bu "çevre" kuşağında gerçek bir devrimler dönemi değildi. 1949'da büyük Çin Halk Devrimi ile başlayan sarsıntı, '50'li, '60'lı ve '70'li yıllar boyunca üç kıtada yankılandı. Milli kurtuluş devrimleri ve halk devrimleri birbirini izledi. Çok sayıda ülkede güçlü halk hareketleri ve devrimci hareketler şekillendi. Emperyalist sömürgeciler zorla çıkarılıp atıldıkları yerler dışında, daha ince yöntemlerle ikame etmek üzere giriştikleri dekolonizasyon hareketine, tam da üç kıtayı sarmış bu devrim cereyanının baskısıyla başvurmak zorunda kalmışlardı.

Nedir ki, sosyalizm cephesindeki ters gelişmeler, sömürge ve yarı-sömürge halklarının savaş sonrası döneme damgasını vuran bu devrimci kaynaşmalarının yaratabileceği tarihsel etkiyi büyük ölçüde sınırladı. Bugün artık emperyalist sistem bu devrimlerin yarattığı sarsıntıyı atlatmış, kendisine acı yenilgiler tattıran devrimlerin sonuçlarını büyük ölçüde etkisizleştirmiştir. Fakat yine de bu, bu olayların tarihsel anlamını karartmaz, önemini azaltmaz.

20. yüzyıla ve emperyalizm aşamasına geçişle birlikte artık bir dünya sistemi haline gelmiş bulunan kapitalizm, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, kendi içinde yoğunlaşan ve evrensel düzeyde yaygınlaşan büyük bir gelişme yaşadı. Dünyanın bağımlı ülkelerden oluşan geri bölgeleri bu gelişmeden paylarını değişik oranlarda aldılar. Bu bölgelerde kapitalist iktisadi ilişkiler büyük bir ilerleme gösterdiler. Fakat bunun bağımlı ülkeler halkları için toplumsal faturası son derece ağır oldu. Bu halklar, kendi burjuvazileri ile

emperyalizmin ortaklaşa sürdürdüğü ağır bir kapitalist sömürü ile dizginsiz bir siyasal baskının çarkları arasında ezildiler. Açlık, yoksulluk, hastalık, evsizlik, işsizlik gibi toplumsal felaketler muazzam boyutlara ulaştı ve sürekli hale geldi. Dünya Bankası'nın 1978 rakamlarına göre bu ülkelerde 800 milyon insan mutlak yoksulluk içinde yaşamaktaydı. Özellikle '70'li ve '80'li yıllarda, bizzat emperyalist ekonomi ve finans kuruluşlarınca yürütülen, kapitalist dünya ekonomisinin yaşamakta olduğu bunalımın ağır sonuçlarını bağımlı ülkelere ihraç etmeye dayalı politika ve uygulamaların bir sonucu olarak, son on yılda katmerleşen sömürü koşullarında, bu rakam, şimdilerde bir milyarın çok çok üzerinde olmalıdır. Afrika'da "gıda kıtlığı"ndan değil, bizzat kapitalizmin ürünü yoksulluktan milyonlarca insan açlıktan ölüyor (hergün 43 bin kişi!). Asya ve Afrika'da her dört kişiden biri yetersiz beslenme içinde. BM Ekonomik Komisyonu'nun Latin Amerika ile ilgili yakın yıllara ait verilerine göre, bu kıta nüfusunun yüzde 35'i 'mutlak yoksulluk' içinde yaşamaktadır (her üç kişiden biri!). Bir başka kaynağa göre, *"Üçüncü dünyada çocukların ölüm oranı 1570'lerin Avrupa'sı ile karşılaştırılabilir düzeydedir."* Hiç değilse çocukların yaşama olanağı sahasında, metropoller ile bağımlı bölgeleri arasına beş asırlık bir mesafe koymayı başaran bir "müreffeh kapitalizm"! Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki açık-gizli işsizler sayısı ise yüz milyonlarla ifade edilebilecek düzeydedir.

Tüm bu toplumsal felaketlere sahne ülkeler, öte yandan emperyalist silah tekelleri için muazzam bir pazar durumundadırlar. Yalnızca Ortadoğu ülkeleri, son on yılda, 220 milyar dolarlık silah satın almış bulunuyorlar. Halkların yoksulluğu ve acıları pahasına yürütülebilen bu aşırı silahlanma, içte devrimci gelişmeleri dizginlemek, dışta ise bizzat emperyalistlerce kışkırtılan komşu devletler arası gerici anlaşmazlıklarda üstünlük sağlamak içindir.

Emperyalist ülke burjuvazileri ise yaşanmakta olan bunalımın asıl yükünü bağımlı ülkelere aktarmak, bunalımı aşmayı bu yolla kolaylaştırmak gayretindedirler. "İstikrar politikaları", yeni uluslararası işbölümüne "yapısal uyum programları", bu amaçla empoze ediliyor. Borç düzeninin işleyiş biçimi buna hizmet edecek şekilde düzenlenmiş bulunuyor. Bağımlı ülkelerin sürekli büyüyen dış

ödemeler dengesindeki açıklar, ticaret hadleri, yüksek faiz politikaları, korkunç oranda düşürülen ücretlerle yaratılan “ucuz emek cennetleri”nde gerçekleştirilen aşırı kar oranları, tüm bunlar bunalım koşullarında bu aynı amaca hizmet ediyor. Emperyalist metropollelerin bu yolla bunalımı atlatıp atlatmayacakları ayrı bir sorun. Ama tam da bu yolla geri ülkelerin sorunlarını katmerleştirdikleri ve böylece devrimci patlama ögelerini çoğalttıkları hemen hemen kesindir.

Emperyalist merkezler sistemin bu çevre bölgelerine şimdilerde artan bir ilgi göstermektedirler. Bu yalnızca bunalımın yıkıcı etkilerini bu ülkelere fatura etmek isteğinden gelmiyor. Bununla da bağlantılı olan bir ikinci neden, emperyalistler arasında kızışan rekabet ve hegemonya mücadelesidir. Doğallıkla bağımlı ülkeler, iktisadi ve politik etki alanları olarak, bu rekabetin konusudurlar. Bir üçüncü neden, Doğu Blokunun çöktüğü koşullarda ve son Körfez krizi örneğinde görüldüğü gibi, bölgesel sorunlara şimdilik bir karşı gücün engelleyici rekabeti ile karşılaşmaksızın serbestçe müdahale olanağına kavuşmuş olmalarıdır. Bu, önümüzdeki dönemde dünyanın değişik bölgelerine, bugün içinse özellikle petrol bölgesi ve bir devrimci kaynaşmalar kuşağı olan Ortadoğu’ya yönelik müdahale, işgal ve savaş eğiliminde hızlı bir artış demektir. Bu emperyalizmin klasik sömürgeci yöntemlere açık bir dönüşüdür ve devrimci süreçlere karşı bu yöntemlere özellikle başvurulacaktır. Kendi içinde şimdiden belirgin rekabet ögeleri taşıyor olsalar da, “yeni dünya düzeni”ne bu geçiş aşamasında, Batılı emperyalistler bu tür müdahaleleri henüz birlikte ve koordinasyon halinde gerçekleştiriyorlar. Sözkonusu ilginin son bir nedeni, özellikle bazı ülke ya da bölgelerin sistemin zayıf halkaları oldukları konusunda emperyalist merkezlerin net bir fikre sahip olmalarıdır. Çağdaş kapitalist dünya öylesine içiçe geçmiş ve küçülmüştür ki, devrimleri engelleme, devrimci süreçleri durdurma politika ve planları artık emperyalist merkezlerde hazırlanıyor ve ilgili ülkelerin burjuvazisiyle işbirliği içinde uygulanıyor.

Kapitalist dünya sisteminin çevre bölgelerindeki kapitalist gelişme, yarattığı tüm felaketli sonuçlarla, sürekli bir toplumsal istikrarsızlığın ve kaynaşmanın zeminini döşemiş bulunuyor. Bu

lkelerde sınıf çelişkileri keskindir ve sınıf çatışmaları sert cereyan etmektedir. Dünya devrim süreci bakımından önemli olan nokta, yüzyılın ilk yarısından farklı olarak, bugün artık bu çelişki ve çatışmaların, bu ülkelerin büyük bir bölümünde kazanmış bulunduğu modern sınıfsal karakterdir. Tüm arpıklıklarıyla birlikte bu ülkelerde artık esas olarak modern kapitalist ilişkiler egemen hale gelmiştir. Asya lkelerinin büyük bir bölümünde, Latin Amerika'nın ise hemen tümünde, bu özellik çok belirgindir. Özellikle "orta kuşak" olarak tanımlanan bağımlı ülkelerde, kapitalist gelişmede büyük mesafeler alınmış, bu ise ortaya safları sürekli kalabalıklaşan güçlü bir işçi sınıfı çıkartmıştır. Kentlerde ve kırlarda biriken muazzam yoksul ve yarı-proleter katmanlarla birlikte düşünüldüğünde, bu toplumsal olgu, bu ülkelerde proleter devrim için son derece güçlü bir toplumsal zemin anlamına gelmektedir.

20. yüzyıla geçişle başlayan, özellikle de '50'li ve '60'lı yılları saran milli kurtuluş hareketleri dalgası, '70'lerdeki son devrimlerle genel olarak noktalandı sayılır. Kapitalist dünya sisteminin bu evre bölgelerinde artık yeni bir döneme girilmiş bulunuluyor. '80'li yıllar bir geçiş ve mayalanma dönemi sayılabilir. Yeni bir devrimci kaynaşmalar ve devrimler dönemine girilmesi kaçınılmazdır. Toplumsal sınıf ilişkilerinde meydana gelen köklü değışim, bir çok ülkede yeni kaynaşmaların artık proletarya eksenli ve proleter bir toplumsal karakterde cereyan etmesini olanaklı ve kaçınılmaz kılmaktadır. Bunun güçlü belirtileri ve kanıtları şimdiden var. Bu lke devrimcilerinin yeni hareketlilikler döneminde kendi misyonlarını başarıyla oynayabilmeleri, bu temel tarihsel değışimi hesaba katmayetenekleriyle dolaysız bir bağılantı içinde olacaktır.

Ekonomileri sürekli ve yapısal bir kriz içinde bulunan, '70'li ve '80'li yıllarda muazzam boyutlar kazanmış dış borçların pençesinde kıvranan (Türkiye'nin de içinde bulunduğu) bir kısım "orta kuşak" lkeler, bugün dünya kapitalist sisteminin hassas ve zayıf halkaları durumundadırlar. Çelişkilerin birikip eşitlendiğı, yoğunlaşıp keskinleştiğı, patlama öğelerinin sürekli çoğaldığı alanlardır buralar. Bu lkeler tam bir ıkılmazın içerisindedirler. Sınırlı olan iç pazar olanaklarını tükettikten sonra ve iç pazara yönelik üretimin ekonomide yarattığı yapısal sorunları (döviz soru-

nu, ödemeler dengesi, büyüyen dış borçlar, teknolojik gerilik vb.) sözde aşmak üzere, dış pazarlara yönelmiş bulunuyorlar. Dış pazarlar ise kıran kırana bir rekabetin alanlarıdır ve bunalım koşullarında daha da daralmış bulunuyorlar. Bu güçlükler karşısında ellerindeki tek silah düşük ücretli işgücüdür. Düşük ücret ve ucuz maliyet yoluyla rekabette üstünlük ve yabancı sermayeyi ülkeye çekmek için elverişli bir durum demektir. İşçi sınıfının yaşam koşullarını açlık sınırına düşüren ve toplumda servet-sefalet kutuplaşmasını muazzam boyutlara vardırان bu politikadır ki, bu ülkelerde sınıf çelişkilerini keskinleştirmekte, toplumsal hareketlilikleri körüklemekte, patlayıcı öğeleri çoğaltmakta, onları kapitalist dünya sisteminin zayıf halkalarına dönüştürmektedir. Bu ağır toplumsal sonuçlara karşın, bu ülkeler uluslararası pazardan ekonomilerini rahatlatacak bir pay da alamamakta, ödendikçe çoğalan kısır bir borç döngüsünün kısılcından kurtulamamaktadırlar. Tek gerçek alternatifleri bir toplumsal devrim olan bu ülkelerin birinde ya da bir kaçında bu tür bir devrimin gerçekleşmesi, dünya devrimci sürecine büyük bir itilim kazandıracaktır. Gelişmişlik düzeyleri, güçlü proletaryaları, dünya kapitalist hiyerarşisindeki özel konumları, bu ülkelerde gerçekleşecek devrimlere kapitalist sistemin hem metropollerini hem de geri bölgelerini etkileme olanağı vermektedir.

Bilindiği gibi, ağır toplumsal sorunlar bu ülkelerde sık sık askeri biçimler de kazanan baskıcı-faşist rejimlere yolaçmaktadır. Bu ise paradoksal bir biçimde, burjuva siyasal gericiliğin belli kesimlerine “demokrasi mücadelesi” ya da zaman zaman “demokrasiye geçiş” manevralarıyla toplumsal muhalefeti düzen içinde tutmak olanağı veriyor. Bu ülkelerin yaşadığı tarihsel değişimi gözden kaçırıp “demokrasi mücadelesi” perspektifinin tuzağına düştükleri ölçüde, devrimci hareketlerin önemli bir kesimi de, bu gerici manevraya dolaylı bir katkıda bulunmuş oluyor.

Bu nedenle bu ülkelerin devrimci olanaklarını isabetli bir biçimde ele almak, doğru bir çizgide değerlendirebilmek, dünya devrimci hareketinin yakın gelecekteki kaderi bakımından son derece önemlidir.

Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa, dünya politikasının yakın gelecekteki seyri bakımından önem taşıyan bir öteki ülkeler kuşağıdır.

Doğu Avrupa'daki yozlaşmış bürokratik rejimlerin çöküşü ve Sovyetler Birliği'ndeki değişim süreçleri, bu ülkeler kuşağını sonu belirsiz ve gitgide şiddetlenen bir kargaşaya itmiş bulunmaktadır. Bu ülkelerde sınıfsal, ulusal, dinsel bir dizi karmaşık çelişki içiçe ya da yanyana hareket halindedir. Balkanlar, Kafkasya, Baltık ülkeleri, dünyanın sayılı kriz bölgeleri arasına girmiş bulunuyorlar. Bu ülke emekçileri bürokratik rejimlerin yarattığı siyasal cendereden kurtulmak isterlerken bu kez acımasız bir kapitalist sömürünün çarkları arasına girmişlerdir. İşsizlik, hayat pahalılığı, sosyal kazanımların tasfiyesi, işçi sınıfının yaşam koşullarını hızla kötüleştirmektedir. Sovyetler Birliği'nde daha şimdiden güçlü ve politikleşme eğiliminde bir işçi hareketi var. Bu süreç bu ülkeler işçi sınıfları ve emekçilerine Batı kapitalizmini "kendi öz deneyimleri" ile tanıttığı ölçüde, kitle hareketlerindeki devrimcileşmenin önü de açılacaktır.

Yozlaşma süreçlerinin yarattığı bilinç bulanıklığının olumsuz etkisine olursa olsun, sosyalist geçmişin tarihsel mirasına ve anılarına sahip bu ülke işçi sınıflarının muhtemel bir yeniden devrimcileşmesi, Avrupa işçi sınıfı üzerinde sarsıcı bir etkiye yolaçacak ve dünya devrimci hareketine yeni bir güç katacaktır.

Türkiye'nin de içinde yer aldığı Ortadoğu ise, bizzat emperyalist sözcülerin ifadesiyle, "bir istikrarsızlık kuşağı"dır. Çok çeşitli çelişkilerin birleştiği, kesiştiği, içiçe geçip yumaklaştığı bir kaynama alanıdır. Emperyalist stratejistlerin bu bölge üzerine sürekli kafa yormaları, emperyalist diplomasinin bu bölge üzerinde yoğunlaşması, emperyalizmin muazzam askeri güçlerini işgal ve müdahale için bu alanda mevzilendirmesi, emperyalist siyasal rekabetin kendini öncelikle bu alanda göstermesi- kuşkusuz tüm bunlar rastlantı değil. Bunun basit sırrı, dünyanın iktisadi ve siyasal bakımdan en stratejik alanlarından biri olan Ortadoğu'nun, buna karşılık kapitalist dünya sisteminin en istikrarsız ve hassas bir bölgesi olmasıdır. Bölgenin hemen tümünde emperyalizme ve işbirlikçi rejimlere karşı büyük bir kitlesel muhalefet mevcuttur. Dinci ve milliyetçi akımlar tarafından yanlış yönlere kanaliz ediliyor olması, bu muhalefetin temel zaafıdır. Özellikle islami akımlar bu potansiyeli geriye dönük süreçlerin dayanağı olarak değerlendirmede bugün için önemli bir başarı gösteriyorlar. Devrimci ya da sosyalist akımlar ise, bir hayli zayıftır.

Büyük gelişme olanaklarına sahip Türkiye ve Türkiye Kürdistanı devrimci hareketi, bunun dikkate değer bir istisnasıdır. Ortadoğu'daki devrimci olanakların geleceği, Türkiye ve Kürdistan'daki devrimci süreçlerin geleceği ile yakından bağlantılıdır. Türkiye'nin güçlü ve modern işçi hareketi potansiyeli, tüm bölge için büyük şans sayılmalı, Türkiye devriminin sorunlarına bu çerçeveden bakılmalıdır.

* * *

Burjuva ideologların büyük spekülasyonlara konu ettiği 1989, tarihin değil, yalnızca bir dönemin sonunu işaretliyor. İnsanlık yeni bir döneme girmiştir. Yeni dönem, yeni bir devrimler dönemi olarak tarihe geçecektir; nesnel olgular buna işaret ediyor, belirtiler bunu gösteriyor.

BUGÜNÜN TÜRKİYESİ:

Düzen ve Devrim

Türkiye kapitalistleşme sürecine geç girmiş bir ülkedir. Türkiye kapitalizmi emperyalizmin bir dünya sistemi haline dönüştüğü bir tarihsel ortamda gelişmesini sürdürmüştür.

Bu nedenle emperyalizme bağımlılık, Türkiye’de kapitalist gelişmenin başlangıç dönemlerinden beri sürecin karakteristik özelliklerinden biridir.

Emperyalizme bağımlılık ve burjuvazinin cıızlılığı nedeniyle devletin kapitalist gelişmede oynadığı etkin rol, Türkiye kapitalizminin daha ilk gelişme evresinde tekелci bir karakter kazanmasına neden oldu.

Kapitalizmin tekелci karakterde gelişmesi, burjuvazinin diğer katmanlarının bu tekелci yapıya bağımlılıklarını artırmış, orta ve küçük ölçekli işletmeler büyük ölçüde tekелci yapıya bağımlı bir yan (çevre) sanayi haline dönüşmüşlerdir. Kapitalist gelişmenin daha ileri safhalarında tekелcilik için çok uygun bir örgütlenme şekli olan holdingler ortaya çıkmış, bu yapı üretimden süpermarkete kadar

bütün sürecin tekellerce denetlenebilmesinin koşullarını yaratmıştır.

Kapitalizmin gelişmesi kırlara da yayılmış, fakat bu süreç köylü hareketleri ile feodal ilişkilerin tasfiyesi biçiminde işlememiştir. Gelişmenin ilk aşamalarında cılız burjuvazi kapitalizm öncesi sınıflarla, feodal toprak sahipleriyle ittifaka yönelmiştir. Kırdaki kapitalizmin gelişmesi ise feodal ve yarı-feodal toprak sahiplerinin tedrici biçimde kapitalistleşmesi ve küçük tarım üreticilerinin pazara bağlanmaları şeklinde olmuştur.

1950'li yıllarda özellikle tarımda makina kullanımının yaygınlaşmasıyla yaşanan kırların kapitalistleşmesi süreci, 1960'larda hızlanarak sürdü. Bugün artık Türkiye Kürdistanı'nda kapitalist ilişkilerle yanyana yaşayan yarı-feodal kalıntılara rağmen, kırlara kapitalist ilişkiler hakimdir. Bu durum aynı zamanda köylülüğün farklılaşmasının önemli boyutlara ulaştığına da işaret etmektedir.

Bu süreç, iktisadi gücü elinde toplayan tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin devlet iktidarı üzerindeki güçlerini artırmalarını da sağlamıştır. Türkiye'de kapitalist gelişmede etkin bir rol oynayan ve kendisi de burjuvalaşan sivil-asker bürokrasi de gelişmenin ilk evrelerinden beri devlet iktidarı içinde önemli bir güçtür.

Türkiye'de orta burjuvazi sosyalizm karşısında her dönem açık bir düşmanlık tavrı sergilemiştir. Tekelci burjuvazi ile çatışması ise artı-değerin paylaşılması ile sınırlı ve barışçıldır.

Türkiye'nin orta derecede kapitalist ekonomisi, yapısal özellikleri nedeniyle adeta süregelenleşmiş bir iktisadi ve sosyal bunalımın kaynağıdır. Dünyanın bu coğrafyasında son 30 yılda, sonuncusu içinden geçmekte olduğumuz dönemde olmak üzere üç devrimci yükseliş yaşanması bu özelliklerle doğrudan ilgilidir.

Sürekli kriz üreten iktisadi yapı aynı zamanda burjuva-parlamentar kurumlara da hızla yıpratmakta ve devrimci yükselişler, sınıflar üstü görüntüsü daha az yıpranan ordu aracılığıyla, azgın bir terörcü diktatörlük kullanılarak bastırılabilir.

Burjuva düzen içinde OYAK, Ordu Vakıfları vb. aracılığıyla kendine iktisadi dayanaklar yaratan, burjuvaziye ve emperyalizmle kaynaşmış olan ordunun özel bir ağırlığı vardır. Türkiye'de ordu adeta bir "devlet partisi"dir.

Devletçilik ve savaş yıllarında burjuvazi önemli bir sermaye birikimi sağladı. Bu 1950'lerde hızlanacak olan kapitalist gelişmenin önkoşulunu da oluştuyordu.

Devletçilik döneminde, özellikle işçilerin reel ücretlerinde ve köylülüğün gelirlerinde önemli düşüşler sağlanarak sermaye birikimi hızlandırıldı.

Savaş yıllarında ise, devletçilik döneminde palazlanan sermaye vurgunlarla, talanlarla sermaye birikimini artırırken, aynı dönemlerde çıkarılan Varlık Vergisi, Milli Korunma Kanunu vb. ile sermayenin yoğunlaşma süreci hızlandırıldı.

1950'li yıllardan sonra, değişen dünya dengeleri içerisinde, sermaye sınıfı yeni arayışlara yönelmişti. Savaş dönemi boyunca yoğun iktisadi ilişkilerin sürdürüldüğü Almanya savaştan yenik ve yıkık çıkmıştı. Emperyalist dünyanın önderliği ABD emperyalizmine geçmişti. Bu süreçte Türk burjuvazisi ABD ile yoğun bir ilişki trafiğine girdi.

ABD ise II. Dünya Savaşının galip gücü olarak, kapitalist dünyanın yeni bir düzenlenişini planlıyordu. "Soğuk savaş"la ideolojik ifadesini bulan bu yeni düzen, dünya kapitalist pazarının bölünmesini engelleme ve ABD'nin emperyalist dünyanın öncü gücü olmasını sağlama amacını güdüyordu. Savaştan büyük zararlarla çıkmış Avrupalı emperyalistler, bir de yanıbaşlarında yükselen sosyalizm "tehditi" karşısında, ABD'nin otoritesine boyun eğmek zorunda kaldılar. Türkiye burjuvazisi ise ABD otoritesine "boyun eğmeye" gönüllüydü. Yıpranan CHP hükümetinin yerine geçen DP, Türk burjuvazisinin bu tercihinin pervasızca yürüten siyasal temsilci oldu. Türkiye'nin soğuk savaşa aktif katılımı, Kore'ye asker gönderme, Ortadoğu ülkeleriyle ilişkileri gerginleştirme pahasına "Sovyet tehditi"ne karşı Ortadoğu'da siyasal pakt yaratma çabaları, aynı çabanın Balkanlarda da sürdürülmesi vb., bu tutumun başlıca örnekleri olarak sayılabilir. Savaş sonrası dönemde Türkiye, "Sovyet tehditi"ne karşı, emperyalizmin Ortadoğu ve Balkanlar kuşağında bir "ileri karakol"u olacaktı.

Yeni düzenin Türkiye kapitalizminin iktisadi gelişmesi açısından

anlamı, tarıma ve hafif sanayiye yönelik bir gelişmeydi. Bu dönemde tarımda makinalaşma hızla arttı. 1950-55 arasındaki 5 yıllık dönemde kırsal alanda kullanılan traktör sayısı 15 binden 40 bine ulaştı. Marshall yardımı özellikle kırdaki kapitalizmin geliştirilmesi ve kapitalizmin altyapısını oluşturmaya yönelik alanlarda kullanıldı. Karayolları, köprü, liman, enerji, haberleşme vbg. altyapı yatırımları yoğunlaştı.

1950'li yılların ilk yarısı özellikle tarımsal alanda makinalaşmanın ve altyapı yatırımlarının yoğunlaştığı yıllar oldu. Bu dönemde Kore savaşının da olumlu etkisiyle tarımsal ürünlerin ihracatı arttı. 1950'lerin ikinci yarısında ise tarımda üretimin düşmeye başlamasını sermayenin hafif sanayi yatırımlarına yönelmesi izledi. Kırdaki kapitalizmin gelişmesi, kırdan kente göç olayını doğurmuştu. Bu bir yandan ucuz işgücü anlamına gelirken, diğer yandan da önemli bir tüketici kitlesi anlamına geliyordu.

1955 tarihini izleyen yıllar, işbirlikçi tekelleri burjuvazinin emperyalist tekellerle ortaklığı temelinde ve montajcı nitelikte bir hafif sanayiye yönelindiği yıllar oldu. Türkiye'de orta ve özellikle hafif sanayi temelinde bir kapitalist ekonomi geliyordu. Bu sanayi yatırım malları ve aramaları yönünden emperyalizme bağımlı idi.

Yatırım ve aramaları konusundaki bağımlılık kendini en somut olarak döviz sorununda hissettirmektedir. İthalat için önemli bir döviz rezervi gerekiyor, döviz bulunamadığı anlarda ekonomi tıkanma noktasına geliyordu. Türkiye'de kapitalist ekonominin bunalımının en önemli belirtilerinden birinin dış ödemeler krizi olması, ekonominin bu bağımlı yapısından kaynaklanmaktadır.

1960'lı yıllara gelirken ekonomi ciddi bir döviz, dolayısıyla dış ödeme güçlüğü içindeydi. 1958 tarihinde ülkede ilk büyük devalüasyon yapıldı. Ekonominin büyüme oranında ciddi bir düşüş meydana geldi.

1960'lı yıllara gelindiğinde, kaynakların oluşturulmuş bulunan montaj sanayinin ihtiyaçları doğrultusunda etkin kullanımı tekelleri burjuvazinin önemli bir talebiydi. 1960 Anayasası ile açılan dönemde bu yönde düzenlemeler getirilerek, ekonominin modern sanayinin ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

1960'lardan sonra, montaj sanayiine dayalı gelişme bir ivme

kazandı. Belirli bir koruma duvarının arkasında tekelci sermaye kalitesiz tüketim maddelerini yüksek fiyatlardan satabilme imkanına kavuştu.

1960'lı yıllar kapitalist ekonominin nispeten istikrarlı bir büyüme yaşadığı yıllar oldu. 1960-70 arası kapitalist ekonomi % 4-6 arasında bir büyüme oranına sahipti. Kapitalist gelişme ivme kazanmıştı. Kapitalist ekonominin gelişmesi dışa bağımlılığın da artması anlamına geliyordu. 1970'lere gelindiğinde ekonomide ithalatın % 96'sı yatırım mallarından, ara mallardan ve sanayinin temel hammaddelerinden oluşuyordu. Buna rağmen on yıl boyunca nispeten istikrarlı bir büyümenin meydana gelmesi yurtdışındaki Türkiyeli işçilerin gönderdiği dövizler sayesinde olanaklı olabilmiştir. Yurtdışından gönderilen dövizler tış ticaret açığını hemen hemen tamamen karşılıyordu.

1960'lı yıllarda hızlanan kapitalist gelişmenin dolaysız sonuçları arasında, modern sınıf ilişkilerinin tüm toplum yüzeyinde yaygınlaşması, işbirlikçi tekelleci sermayenin iktisadi ve siyasi gücünün artarak iktidarın yönetici gücü haline gelmesi ve emperyalizme bağımlılığın artması sayılabilir.

1960'lı yıllarda artan göç dalgasının etkisiyle de işgücü büyük bir sayısal artış gösterdi. Ülke ciddi bir işsizlik sorunuyla karşı karşıya kaldı. 1960'da 300 bin olan sendikalı işçi sayısı 1970'de 1,5 milyona ulaştı. İşçi sınıfı sendikalar aracılığıyla sermayenin kar oranlarını sınırlamaya başlamıştı. Ülkede ilk defa ciddi bir sol potansiyel oluşuyor, anti-emperyalizm temelinde bir kitle mücadelesi ortaya çıkıyordu.

1960'lı yıllar sosyalizmin kitlelerin gündemine yaygın bir şekilde girmeye başladığı yıllardır. Toplumun orta burjuva katmanlarının, aydınlarının ve özellikle '60'lı yılların sonuna doğru küçük-burjuva katmanların politizasyonu hızlanmış, döneme burjuva ve küçük-burjuva sosyalizmi belirgin bir şekilde damgasını vurmuştur. TİP, DİSK, FKF (daha sonra Dev-Genç), THKP-C, THKO vb. bu canlanmanın ifadeleri olmuşlardır. 1960 yılların sonu, '70'li yıllara damgasını vuracak olan küçük-burjuva sosyalizminin burjuva sosyalizminden devrimci bir kopuşuna sahne olmuştur.

Artan sosyal muhalefet, bir kez daha karşılaşılan döviz kıtlığı ve büyüme hızının % 1,5'lara inmesinde ifadesini bulan kriz, 1971'de

yeniden “devlet partisi” ordunun darbesini gündeme getirdi.

1971 darbesi, işçi hareketini ve diğer toplumsal muhalefet odaklarını sindirerek burjuvazinin çıkmazını aşma denemesidir. Aynı zamanda bu faşist darbe, aldığı tedbirlerle de tekelleşmeyi hızlandırmaya çalıştı. 1970-73 arasında fiyatlar % 60 oranında arttı, işçi ücretleri ise aynı dönemde %5 azaldı. Böylece yüksek enflasyon politikasıyla emekçi kesimlerden sermayeye kaynak aktarıldı. Bu dönemde köylüler de ciddi gelir kayıplarına uğradılar. Tekelci sermaye ise holdingler biçimde örgütlenmeye yönelerek tekeli yapılarını kuvvetlendirdi.

1971 faşist darbesi sermayenin derinleşen bunalımına bir çare üretmedi, yalnızca erteledi. 1974’den itibaren yükselerek gelişen ve militanlaşan toplumsal muhalefet, 1977’den itibaren iktisadi göstergelerin iyice bozulmasıyla birlikte, 1980 Eylül’ünde yeni bir “darbe”yi zorunlu kıldı.

İşçi dövizlerinin azalmasıyla iyice bozulan ödemeler dengesi, yüzölçümü rakamlarla ifade edilmeye başlayan enflasyon, artan işsizlik, yükselen işçi hareketi ve toplumsal muhalefet, karların düşmesi ve ülkeye bir iç savaş görüntüsünün hakim olması... Yeni yatırımlar yapılamadığı gibi mevcut kapasitenin ancak % 30’unun kullanılması, petrol krizinin yarattığı şok, 1980 öncesinin manzarasını oluştuyordu.

‘70’li yıllar aynı zamanda kitlesel bir anti-faşist mücadelenin başladığı yıllar olmuştur. Bu döneme modern revizyonizm ve halkçılığın temsilcisi olan siyasi akımlar rengini vermiştir. Özellikle halkçı akımlar tutturdukları anti-faşist eylem çizgileriyle ciddi kitle bağlarına kavuşmuşlardır. Modern revizyonist akımlar özellikle toplumun orta burjuva aydın kesimi ile sendika bürokrasisine dayanırken, halkçı akımların toplumsal tabanını şehrin yarı-proleter ögeleriyle, kentsel modern küçük-burjuvazi ve kırsal yoksul ve küçük-burjuva ögeleri oluştuyordu. Her iki kesimin de toplumsal tabanları ve siyasal faaliyetlerinin kapsamı 12 Eylül’de yaşanan yenilginin temel nedeni oldular. Devrimci Yol gibi, çıkardığı haftalık yayın organı 150 bin tiraja ulaşan ve aynı anda onbinlerce insanı seferber edebilen bir yapının üç ay içinde bütün siyasal varlığının dağıtılabilmesi bu gerçeğin çarpıcı bir ifadesidir.

Aynı dönemde işçi hareketi de bir yükselme çizgisindeydi. 1977-80 arasında 1973-76 dönemine göre grevde kaybedilen işgünü sayısı iki buçuk misli artmıştı. Bu durum ekonominin bunalımını daha da derinleştiriyordu.

Bunalıma çareler daha henüz '77 Ecevit hükümeti döneminde aranmaya başlandı. Ünlü “kemerleri sıkma” politikası ilk kez Ecevit hükümeti döneminde telaffuz edilmeye başlandı. Ardından gelen Demirel hükümeti 24 Ocak Kararlarını ilan etti. Fakat tüm bunlara rağmen, bu “istikrar tedbirleri” uygulanamıyordu. Uygulanmasının ilk şartı toplumsal muhalefetin susturulmasıydı; öte yandan ülkenin yaşadığı siyasal kutuplaşma bürokrasiye kadar sıçramış, bakanlıklar, eğitim kuruluşları, polis teşkilatı önemli ölçüde işlemez hale gelmişti.

IMF, Dünya Bankası vb. uluslararası finans kuruluşlarının reçetesi, aynı zamanda, dünya kapitalist ekonomisinde öngörülen yeni işbölümü doğrultusunda idi. Sermaye çevrelerinin ifadesiyle, Türkiye “ihracata yönelik kalkınma modeli”ni seçmeliydi.

* * *

24 Ocak Kararları ve 12 Eylül faşist diktatörlüğü ile simgelenen son on yıllık dönem, Türkiye kapitalizminin gerek kendi yapısal özellikleri nedeniyle gerekse dünya kapitalizminin bunalımının hızlandırıcı etkisiyle girmiş olduğu derin bunalımdan kurtulma arzusudur. Aynı zamanda dünya kapitalist işbölümündeki değişimlere uygun yeni bir birikim modeline geçiş çabasıdır.

Böyle bir modeli uygulayabilmek için önce, işçi sınıfını ve toplumsal muhalefeti susturmak gerekecektir. Çünkü, bunalımdan çıkış yolu olarak önerilen reçete, ihracat yoluyla döviz sağlanması ve dışa bağımlı ekonominin bu yolla, ihtiyaç duyduğu yatırım mallarını, ara mallarını vb. ithal edebilmesiydi. Türkiye kapitalizminin ihracat yapabilmesi tek şartla mümkün olabilirdi; maliyetlerin düşürülmesi... Sermaye çevreleri ise enerji, yatırım malı, ara malı vb. alanlarda dışa bağımlı oldukları için tek bir maliyet kalemini düşürebilirlerdi, işçi ücretleri.

Uygulanan “istikrar tedbirleri” iç pazarın daraltılması amacıyla

tarımsal alana yönelik olarak uygulanan sübvansiyonları, destekleme alımlarını vb. kaldırmayı zorunlu kılıyordu.

Bütün bunların toplumsal muhalefeti ezmeden gerçekleşmesi mümkün değildi.

Eylül rejimi, işçi sınıfından ve emekçi sınıflardan aktarılan kaynakları çeşitli teşviklerle tekelci sermayeye aktardı. Aynı zamanda KDV, gelir vergisi aracılığıyla başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi katmanlar üzerindeki vergi yükü artırıldı. Sermayeye ise yüksek oranlara varan vergi indirimleri uygulandı.

1980 sonrası dönem ekonomide yatırımların azaldığı, emperyalizme bağımlılığın arttığı, tekelleşmenin hız kazandığı, emeğin verimliliği artarken gerçek ücretlerin önemli ölçüde düştüğü, tarımın desteklenmesinin sona erdiği ve tarımsal gelirlerin düştüğü bir dönem oldu.

Ekonominin ve KİT'lerin elinde olan son derece sınırlı sayıda ağır sanayiye yönelik yatırımlar tasfiye edildi ve KİT'lerin özelleştirilmesi gündeme alındı. KİT'ler, özellikle bu kuruluşların üretmekte olduğu emek mallarına yapılan sürekli zamlarla, işçi sınıfını yoksullaştırmanın aracı oldular. Ayrıca KİT'ler kendi bünyesinde çalışan işçilere çok düşük ücretler ödeyerek, sermayenin "düşük ücret" politikasını kolaylaştırdılar.

1970'li yılların sonu yüksek enflasyon, işsizlik ve dış ödemeler bunalımıyla ifade ediliyordu. Aradan geçen bu on yılın ardından bu üç ögenin hiç birinde ciddi bir düzelme yoktur. Bugün dört milyona varan işsizler kitlesi ile yine yüzlü rakamlara doğru tırmanan enflasyon ve 50 milyar dolara varan dış borç, 10 milyar dolara varan dış ticaret açığı ile Türkiye derin bir bunalımın içindedir.

Bu yıllar içerisinde sermayenin karları artmış, tekelleşme hızlanmıştır.

Koç grubunun 1980'de 2,6 milyar olan karları, 1988'de 405,4 milyara yükselmiştir.

İş Bankası grubunun 1980'de 12,2 milyar olan karları, 1988'de 1.025 trilyona yükselmiştir.

Sabancı grubunun 1980'de 10,8 milyar olan karları 1988'de 853,6 milyara yükselmiştir.

Türkiye'nin 500 büyük firması içinde Koç, Sabancı ve İş Bankası

grupları % 19,9 katma değer üretirken, karların % 51,84'üne sahip çıkmaktadır.

Türkiyede tekelleşmenin aldığı boyut hakkında bu rakamlar fikir vericidir. Fakat sözkonusu dönemde yalnızca tekellerin değil sermayenin toplam karlarında da bir artış vardır.

Sermayenin gelir içindeki payı 1979'da 42,88 iken bu oran 1989'da % 69,8'e çıkmıştır. Aynı dönem içinde ücretin payı % 32,79'dan % 14,8'e gerilemiştir.

Artan sömürünün bir başka göstergesi işçinin artı-değer üretimi için çalıştığı gün sayısının artışıdır. 1988 yılı itibarıyla işçi yılın yalnızca 18 gününü kendisi için çalışmaktadır.

Bu gelişmenin diğer boyutu servet-sefalet kutuplaşmasının artmasıdır. Toplum hızla "çok yoksullar ve çok zenginler" olarak bölünmektedir. Yükselen toplumsal muhalefetin bu denli geniş tabanlı olabilmesi bu gerçeğe doğrudan ilgilidir. Nüfusun en çok geliri alan % 20'si toplam gelirin % 56'sını alırken, en düşük gelirli % 40'ı ise toplam gelirin % 9,5'ini almaktadır.

24 Ocak Kararları ile girilen dönemin kırsal alanda yarattığı sonuçlar da benzerdir. Toplam gelirler içinde tarımın payı 1979'da % 24,33 iken bu oran 1989'da % 15,4'e düşmüştür. Stopaj vergisi adı altında kırsal alandan gelir aktarımı sağlanmış, taban fiyat uygulaması yerine baş fiyat uygulamasına geçilerek küçük üreticilerin gelirlerini azaltacak uygulamalar sözkonusu olmuştur. Tarımdaki sömürü özellikle girdi ve kredi fiyatlarının yükselmesine karşılık, tarımsal ürünlere düşük baş fiyatlar tespit edilmesiyle yoğunlaşmıştır. 12 Eylül sonrasında tarımsal alanda da tekelleşme hızlandırılmıştır. Tarıma yönelik gündeme getirilen projelerin ortak özelliği, küçük üreticiliğin "rasyonel" olmadığı gerekçesiyle tarımda hızla modern işletmelere geçilmesi ve dikey büyümeye hız verilmesinin zorunluluğunu gündeme getirmeleridir.

* * *

12 Eylül ardından yaşanan dönem, yalnızca iktisadi alanda değil siyasal alanda da önemli düzenlemelerin yapıldığı bir dönemdir.

Sermayenin bunalımdan çıkış yolu bulması ülkeye nispi bir

“siyasal istikrar”ın getirilmesiyle mümkündü. Bu “siyasal istikrar” ise ancak zorbalığın ve yasakların gölgesinde sağlanabilirdi.

12 Eylül Anayasası ve daha sonra çıkarılan yasalar toplumsal muhalefetin zor ile bastırılmasının koşullarını sağlamaya yöneliktir. 12 Eylül sonrasında burjuva parlamentosu biçimsel işlevlerini bile yitirdi. Yürütme gücü, ordu-MİT-Cumhurbaşkanı üçgeninde toplanmıştır. MGK’da kararlaştırılan politikalar parlamento ya pek gerek görülmeden ve Kanun Hükmünde Kararnameler yoluyla yasalaştırılmaktadır. Cumhurbaşkanlığının önemi artmış, yetkinin merkezileştiği bir kurum olmuştur. Cumhurbaşkanı, Yüksek Hakem Kurulu, YÖK, TRT vb. üzerinde parlamentodan daha geniş yetkilerle donatılmıştır.

12 Eylül “yürütmenin güçlendirilmesi” suretiyle “siyasal istikrar”ın sağlanmasını amaçlıyordu. Seçim sisteminde yapılan değişiklikler de bu isteğin bir ürünüdür. Böylece küçük partilerin rolü azaltılacak ve hükümet mecliste her kararı her an çıkarabilecek bir sayısal güce dayanacaktı. Bugünlerde sık sık gündeme getirilen “başkanlık sistemi” tartışmaları da bu çabanın devam ettiğini göstermektedir.

Siyasal istikrar arayışı, işçi sınıfının toplu sözleşme ve grev hakkını düzenleyen yasalarda daha açıkça gözükmemektedir. Mevcut yasalara göre grev hakkının kullanılmasının güçleştirilmesi bir yana bu hak kullanılabildiği anlarda da Bakanlar Kurulunca ortadan kaldırılabilir.

12 Eylül’ün ideolojik saldırısının bir amacı olan “depolitizasyon” yasal düzenlemelerle de pekiştirilmiştir. Sendikalar, kitle örgütleri vb. koyu bir “siyaset yasağı” çemberine sıkıştırılmıştır. Bir yandan güvenlik soruşturması adı altında kitlelerin siyasetten uzak kalmasını sağlamaya yönelik uygulamalar oluşturulurken, öte yandan DGM savcısından mahalle muhtarına, apartman yöneticisine dek uzanan bir “siyasi insanları” izleme görevi yaratılmıştır. Toplumda bütün bunlar aracılığıyla siyasetten korkma ve uzaklaşma duygusu oluşturulmaya çalışılmıştır.

Burjuva düzen, yükselen kitle mücadelesini etkisizleştirmek, komünizme karşı bir “kara kuşak” oluşturmak ve bir ulusal uyanış yaşayan Kürtlerin “Misak-ı Milli” sınırlarını değiştirmeye yönelik

çabalarını engellemek vb. amacıyla dinsel öğeleri daha çok kullanmaya başladı. İmam-Hatip okulları yaygınlaştırıldı, Kürdistan sınırlarında tarikatların faaliyetleri teşvik edildi vb. Bu, kemalist ideolojinin toplumun “birleştirici hamuru” olmak açısından yetersizleşmesi anlamına geliyordu. “Türk-İslam sentezi”nin öne çıkarılmasının bir başka faktörü de, Türkiye’nin Ortadoğu ile ilişkilerinin özel bir önem kazanmasıydı.

12 Eylül, toplumsal muhalefeti dizginlemek açısından geleneksel dinsel akımları güçlendirmeye özel bir önem verdi. Türkiye’de dinsel akımların ana karakteri burjuva devlete tam bir sadakattir. (Bunun yanında henüz politik açıdan önemsiz olan ve kendilerine İran Devrimini örnek alan “radikal dinsel” gruplar da sözkonusudur.)

Fakat tüm bunlar burjuva düzene arzuladığı siyasal istikrarı kazandıramamıştır. 1984’de ilk canlanması yaşayan 1987’de ise bir atılım yaşayan işçi hareketi ve Kürt ulusal mücadelesi, mücadelenin kudretinin kağıtların kudretine üstünlüğünü bir kez daha göstermiştir.

Siyasal istikrarın sağlanması için çıkarılan yeni seçim yasasının kendisi yeni bir istikrarsızlığın nedenine dönüşmüştür. 12 Eylül rejimine ve uygulanan iktisadi politikaya esastan hiç bir itirazı olmayan SHP ve DYP gibi burjuva partiler herhangi farklı bir politikaya sahip olmadıkları için politik olarak işlevsizleşmeye başlamışlardır. Bu yüzden özellikle SHP ve onun kişiliksiz liderinde simgeleşen “kavga istemeyen politikacı” tavrı zaman zaman tersine dönebilmekte ve bu partiler siyasal varlıklarını hissettirebilmek için “gürültü” çıkarmak zorunda kalmaktadırlar.

İktisadi bunalımın derinleşerek sürmesi iktidarın çok çabuk yıpranmasına neden olmakta, erken seçim tartışmaları gündemdeki yerini sürekli korumaktadır. Düzenin esneme olanaklarının sınırlı olması nedeniyle muhalefet partileri de farklı bir programa sahip olmadıkları için, iktidarın yıpranma süreci aynı zamanda muhalefetin de yıpranmasını doğurmaktadır. Siyasal iktidarın yıpranması, muhalefeti yıpranmamış bir güç olarak öne çıkaramadığı için burjuvazinin yedek at politikası geçmiş dönemlere kıyasla etkisizleşmektedir.

İşçi oylarının SHP çeperinde toplanmasının, işçi sınıfının SHP'yi bir umut olarak görmesinden kaynaklanmadığı burjuva çevrelerce dahi kabul edilen bir gerçektir. Bu durum SHP'nin inandırıcı bir alternatif olmasından ziyade, sosyalizmin uğradığı prestij kaybı nedeniyledir. İşçi sınıfı inandırıcı bir alternatif bulamadığı için, "ehveni-i şer" olarak gördüğü SHP'ye oy veriyor.

Kitleler için düzen içi seçeneklerden hiç biri "umut" değildir ve parlamento eskisine nazaran hızla ve bir bütün olarak yıpranmaktadır.

* * *

Yükselen kitle muhalefetini önlemede ve siyasal istikrarı sağlamada mevcut yasaklar zinciri işlevsiz kalmaktadır. Bunun aynı zamanda düzen içi muhalefetin bunalımıyla bütünleşmesi, yükselen sosyal muhalefeti düzen içi kanallara akıtmada burjuvazinin zorlanması anlamına gelmektedir.

Bu koşullar altında kitle muhalefetini etkisizleştirmenin bir yolu, TRT ve burjuva basının büyük katkılarıyla kitleleri sahte ve sansasyonel gündemlerle oyalamaktır. Diğeri ve esasen önemlisi ise ehlileştirme planlarıdır. Burjuvazi sosyalizmin uğradığı ciddi prestij kaybından ve öncü işçilerde oluşan ideolojik kargaşadan yararlanmak istemektedir.

Ehlileştirme planının özünü, sosyalist hareket ile işçi sınıfı ve diğer toplumsal muhalefet odaklarını birbirinden yalıtma politikası oluşturmaktadır. Ehlileştirme planı burjuva partilerini, burjuva basını, ihanetçi solu ve reformist Kürtleri kapsayan bir ortak çaba olarak gündeme gelmektedir.

141 ve 142. maddelerde yapılan değişiklik ve Kürtçenin serbest bırakılması, burjuva anlamda bile demokrasinin genişletilmesi değildir. Rejim yumuşamamakta aksine terörize olmaktadır. Bütün bu yasal değişiklikleri gündeme getiren hükümetin grev hakkı üzerindeki yasaklar, örgütlenme özgürlüğü önündeki yasaklar, siyaset yasakları vb. konularda suskunluğunu koruması tesadüf değildir.

Söz, basın, örgütlenme ve toplantı, sendikal haklar ve grev hakkı üzerindeki baskılar kaldırılmaz, en temel demokratik talepler uğruna mücadele bile baskıyla bastırılmaya çalışılırken, ihanetçi solu ve

Kürt reformizmini yasallaştırmanın en temel amacı sosyalist tabanı, öncü işçileri ve Kürt halkını devrimci seçeneklerden uzaklaştırmaktır. Dün çıplak baskı yöntemleriyle gerçekleştirilmek istenip de başarılamayan amaç, düzene yeni sübaplar eklenerek başarılmaya çalışılmaktadır.

Bu yalıtna politikasının diğer boyutu da açık şiddetin arttırılmasıdır. Anti-terör yasası, “chlileşmeyip” devrimci çözümde ısrar edenlere yönelik olarak gündeme getirilmiştir. Bu yasa devletin kol-luk güçlerini devrimcilerin fiziken yok edilmesi konusunda teşvik etmektedir.

Ehlileştirme planı solda hakim olan yeniklik psikolojisini de kullanarak onu legalize etmek ve bu alanda “mültecileştirmek” planıdır. Devrimci güçlere açık terör uygulayarak fiilen yoketmeyi amaçlayan burjuvazi, böylece düzen dışına taşma potansiyeli taşıyan toplumsal muhalefete de gözdağı vermiş olacaktır.

Rejim bir yumuşamaya göre değil bir içsavaşa göre hazırlanmaktadır. Kürdistan’da süren özel savaşın alanı toplumsal muhale-fetin yükselmesine paralel genişleyecektir. Burjuvazinin iç savaşa yönelik olarak eğitilmiş milyonluk ordusunun yanı sıra, bir içsavaş gücü olarak “teritoryal kuvvetlere” ihtiyaç duyması ve bu yönde uygulamalara gitmesinin gösterdiği gerçek budur.

Dolayısıyla, 141 ve 142. madde değişiklikleri, Kürtçenin serbest bırakılması ile burjuvazi geçmişten beri uygulayageldiği ve polis selahiyeti, olağanüstü hal valiliği, sansür-sürgün kararnameleri vb. ile ifadesini bulan politikasından bir dönüş yapmamaktadır. Aksine bu uygulamalar birbirini bütünlemektedir.

TBKP vb.nin yasallığa kavuştuğu dönemin, işçi hareketi ile Kürt ulusal hareketi üzerindeki baskıların yoğunlaştığı bir dönemde olması bu politik manevraların da amacını açıkça göstermektedir.

* * *

Türkiye’de burjuva düzen içerde sıkıştıkça, bütün burjuva düzenler gibi kitlelerin dikkatini “dış düşmanlara” yöneltmeye çalışmaktadır.

Türk burjuvazisinin, “dış düşmanları” sık sık gündeme getir-

mesi yalnızca kitleleri oyalama isteğinden kaynaklanmamaktadır. İçeride sıkışmışlığın bir diğer sonucu da burjuvazinin saldırganlaşması ve yayılma heveslerinin kabarmasıdır.

Körfez krizi sırasında, Türk burjuvazisinin savaş çılgınlıklarını şevkle haykırmasının nedenlerinden biri toplumsal muhalefeti dizginleyecek koşulları elde etme isteği ise, diğeri de Ortadoğu'nun siyasal coğrafyasında muhtemel bir değişmeden kendisine pay sağlama arzusudur.

Türk burjuvazisi yıllardır emperyalizmin bölgedeki sadık köpeği olabilmek için her fırsattan yararlanmaya çalıştı. DP ve ANAP hükümetleri dönemleri ise bu isteğin en uç noktalara götürüldüğü dönemler olmaktadır.

Geçmişte “kuzeyden gelen tehdit” Türk burjuvazisinin bu rolü üstlenme çabasında ana gerekçeydi. Son gelişmelerle “kuzeyden gelen tehdit” gerekçesi ortadan kalkmış bulunmaktadır. Türkiye burjuvazisi bu kez “Ortadoğu’dan gelen tehdit”e sarılarak bölgede -İsrail’in yanında- emperyalizmin ikinci bir ileri karakolu olma isteğini taşıdığını göstermiştir. Körfez krizi ve savaşı boyunca burjuvazinin gösterdiği “kraldan fazla kralcı” tutum, bu isteğin anlamlı bir göstergesidir.

Emperyalist-kapitalist sistem açısından Ortadoğu bir “zayıf halka”, bir “istikrarsızlık kuşağı”dır. Filistin ve Kürt sorunu gibi devrimci çözümü dayatan ulusal sorunların yanı sıra, İsrail’in siyonist emelleri ve Arap-İsrail çatışması, “Şiilik” temelinde genişlemek isteyen İran, “Arap birliği” temelinde genişlemek isteyen Irak, Lübnan ve Hatay’ı kapsayan “Büyük Suriye” hayali peşinde koşturan Şam yönetimi vb. bölgeyi tümüyle bir çatışmalar alanı haline dönüştürmektedir.

Türkiye bu “istikrarsızlık kuşağı” içinde, bir toplumsal devrime damgasını vuracak proletaryası ile bölgedeki merkezkaç eğilimlerini çevresinde toplayacak bir devrim toprağıdır. Bölgede Kürt sorunu başta olmak üzere çözüm bekleyen ulusal sorunların varlığı da, Türkiye devrimi için ek imkanlar yaratmaktadır.

Gerek emperyalizm gerekse Türk burjuvazisi bu gerçeğin farkındadır ve çözüm arayışları da bu yöndedir.

Türkiye’ye ve bölgeye yerleştirilen çevik kuvvet, savaş ertesin-

de uygulanması düşünölen “bölge güvenlik sistemi” vb. bölgedeki devrimci odaklara karşı alınmış tedbirlerdir.

Türk burjuvazisi bu planların yürütümünde etkin bir rol peşinde koşturmaktadır. Bugünlerde gündeme getirilen “Kürtlerin vasiliği” talebi, Türk burjuvazisinin bu isteğinin bir göstergesidir. Bu yolla bölgede etkinlik kurma imkanları kazanacak olan burjuvazi, aynı zamanda Kuzey Kürdistan’da süren devrimci mücadeleyi de etkisizleştirip devre dışı bırakabileceğini hesaplamaktadır.

ABD emperyalizmi ise bölgede yapılması planlanan yeni düzenleme içerisinde Türkiye’nin oynayacağı rol konusunda ikircikli gözükmeaktadır. Türkiye’nin içeride istikrarsız bir ülke olması, ileri karakol rolü açısından bir dezavantaj olarak kabul edilmektedir. Türk burjuvazisi ise ileri karakol rolünün kendisine içeride yaşadığı sıkıntıları atlatabilmek açısından ek imkanlar sağlayacağını düşünmektedir. Yabancı sermayenin ülkeye gelmesi, dış yardım, kredi ve dış borç imkanlarının artmasının ekonomik bunalımın hafifletilmesinde oynayacağı olumlu rol, Türk burjuvazisini emperyalizm karşısında -emperyalizmi bile şaşırtan ölçüde- sadık bir köpek rolüne zorlamaktadır.

Ne ki, şu ana kadar Türk burjuvazisi bu sadakatının karşılığını alamamış gözükmeaktadır. Körfez savaşının Türkiye’ye maliyeti resmi açıklamalara göre 10 milyar civarında olmuş, vaadedilen dış destek ise önemli ölçüde yerine getirilmemiştir. Dolayısıyla savaş Türk burjuvazisinin sıkıntılarını hafifletmek bir yana daha da ağırlaştırmıştır.

Burjuva düzen derinleşen bunalımını hafifletmek isterken hızla “macera”lara sürüklenmektedir. Burjuva muhalefet partileri ve esasen iç savaşa göre teçhizatlandırılmış ordu ise, Türkiye’nin henüz bu maceralara hazır olmadığını düşünmektedir.

Burjuva muhalefetin Türkiye’nin “savaşa bulaşmaması” yönündeki propagandalarının diğer nedenleri hakkında şunlar söylenebilir.

Burjuva muhalefet, emperyalistler arasında değişen güç dengeleri nedeniyle Türkiye’nin ABD emperyalizmi ile bu denli bütünleşmesini riskli bulmaktadır. Ayrıca bu savaşın umulduğu gibi sonuçlanmaması halinde Türkiye’nin Ortadoğu ülkeleri ile ilişkilerinin daha da gerginleşeceğini, bunun da istenen istikrarı sağlaması

bir yana, bunalımı daha da derinleştirebileceğini düşünmektedirler. Burjuva muhalefete göre, Ortadoğu'ya ve özellikle Kürt sorununa bu kadar çok bulaşmak silahların ters tepmesine neden olabilirdi.

Gelinen nokta, Türk burjuvazisinin bu ihtiyatlı temsilcilerini doğrular gibidir. Türk burjuvazisinin Körfez krizi ve savaşında izlediği tutum bölge halklarının tepkisini aldığı gibi, yönetimlerle de ilişkileri gerginleştirmiştir. Bu durum başlıbaşına burjuva düzenin krizini derinleştirecek bir ögedir. Çünkü Ortadoğu ülkeleri 1980 sonrasında Türkiye açısından önemli bir dış pazar olmuştur. Türkiye'nin toplam ihracatının yarısı Ortadoğu pazarına yöneliktir. Yıkılan Kuveyt ve Irak'ın yeniden inşasında ise Türk burjuvazisine pay düşmemiştir.

Türkiye'nin Ortadoğu ile ilişkileri, özellikle petrol fiyatlarının yükseldiği yıllarda bu ülkelerde biriken sermayeyi kapitalist pazara çekmeye yöneliktir. Bu emperyalist kapitalist cephenin Türkiye'yi teşvik ettiği bir roldü de. Fakat petrol fiyatlarının sonraki yıllarda düşmesi ile Türkiye, AET ile ilişkilerini daha da yoğunlaştırmıştır. Türk burjuvazisi AET ile bütünleşmesinin sağlayacağı sermaye, kredi, pazar vb. olanaklara bunalımını hafifletebileceğini düşünüyordu. 1980'li yıllar Türk burjuvazisinin AET ile bütünleşme çabalarının hızlandığı yıllardır.

Ne var ki Avrupa emperyalizmi, Türkiye'nin yükünü üstlenmeye hiç de hevesli gözükmedi. Tarımsal ürün alanında Türkiye AET'in bir rakibidir. Bu alan dışında da Türkiye'nin Avrupa emperyalizmine katabileceği hiç bir şey yoktur. Türkiye'nin bir "zenginliği" olan işgücüne ise, işsizliğin % 8'ler civarında istikrar kazandığı Avrupa ülkelerinin ihtiyacı olmadığı gibi, bu bir ek yük olacaktır. Üstelik Türkiye'nin AET'e girmesi ile Avrupa emperyalizmi Türkiye'deki ucuz işgücünden yararlanma olanaklarını da yitirecektir.

Bu gerekçelere bir de Avrupa kamuoyunun, "demokrasi" konusundaki baskıları eklenince, Türk burjuvazisinin AET ile bütünleşme çabaları da başarısızlığa uğramıştır.

Türk burjuvazisi, yalnız içeride değil dış açılımlarında da başarısız kalmış, dahası bu açılımlar tersten bunalım ögelerine dönüşmüştür.

Türkiye'nin dört tarafındaki ülkelerle ilişkisi son dönemlerde

daha da sorunlu hale gelmiştir. Irak, İran, Suriye, Yunanistan, Bulgaristan vb. ile ilişkiler tekелci burjuvazinin içteki sıkıntılarını arttıracak bir boyut kazanmıştır. SSCB ve Bulgaristan ile sondönemde ilişkiler nispeten yumuşamış gözüküyorsa da, bunlarında uzun vadeli olamayacağına dair belirtiler vardır. Türk devleti, MİT aracılığıyla bu ülkelerdeki Türk azınlık içindeki faaliyetlerini artırmakta, bu durum da ilişkilerin gerginleşmesini sağlayacak boyutlar kazanmaktadır.

Türkiye, Ortadoğu'dan Balkanlara uzanan bir köprüdür. Ortadoğu ve Balkanlar ise "kaynayan birer kazan" halindedir.

* * *

1980 yılında işçi hareketi kazanmış olduğu tüm haklar elinden alınarak, susturulmuştu. Türkiye işçi sınıfı "genç" bir sınıf olması, mücadele deneyiminin eksikliği ve politik önderlikten yoksunluk gibi temel zaafılar nedeniyle bu baskıya sessizlik içinde boyun eğmişti.

1984 yılında ise işçi hareketinde ilk kıpırdanışlar görülmeye başladı. 1980-84 yılları arasında işçi sınıfının ekonomik açıdan tam bir sefalette itilmiş olması, gelişen işçi hareketinin temel etkeniydi. Nitekim işçilerin "Açız!" sloganı bu gerçeğin ifade edilişiydi.

İşçi sınıfının yoksullaşmasının boyutlarını yukarıda verdiğimiz rakamlar göstermektedir. İşçi sınıfının geçmişe nazaran haklarının elinden alındığı bir diğer alansa yasal düzenlemelerdir. İşçi sınıfı kıdem tazminatı, emeklilik, sigorta primleri vb. konusunda ciddi kayıplara uğrarken, toplu sözleşme ve grev hakkı da önemli ölçüde kullanılamaz hale getirilmişti. Artık devlet geçmişte nispeten verebildiği "sınıflarüstü" görüntüyü veremiyor, aksine en acımasız burjuva olarak işçilerin karşısına çıkıyordu. Kamu sektöründe çalışan işçiler işçi sınıfının en yoğun sömürüye maruz kalan kesimini temsil etmeye başlıyorlardı.

Bütün bu yaşananlar, yeni dönemin işçi hareketine eskisine nazaran farklı özellikler kazandırıyordu.

1980 öncesinde işçi hareketi daha militan ve politik bir görüntü verse de, işçi sınıfının nispeten dar bir kesiminin aktivitesine

dayanıyordu. 1980 sonrasında ise işçi hareketinin işçi sınıfının genelini kapsadığını görüyoruz. Öte yandan işçi hareketinin politikleşme düzeyi 1980 öncesine göre daha geridir. İşçi hareketi her geçen gün militanlaşmasına rağmen, henüz ihtilalci bir karakter taşımaktan uzaktır.

Yasal sınırların son derece dar olması, işçi hareketini daha ilk adımda yasal sınırların dışına taşımakta, bu bir yandan işçi hareketinde “yasaları çiğnemeyi” alışkanlık haline getirirken, diğer yandan da hareketin dar ekonomik sınırları aşmasını sağlamakta, harekete yasal biçimler değil yasadışı biçimler rengini vermektedir.

Bu gerçekliğin diğer bir ifadesi, işçi sınıfının ekonomik ve demokratik taleplerinin içiçe geçmesidir. Bu çerçevenin sınırları içerisinde de işçi hareketi kendiliğinden politik bir karakter kazanmaktadır.

Yeni dönem işçi hareketinin bir özelliği de, daha ilk kımıldanışların yaşandığı 1984’den beri şiarlaşan “genel grev” sloganıdır. Yasal düzenlemelerin yerel çabaları kolayca etkisizleştirmesi, burjuvazinin umduğunun aksine işçi sınıfında mücadele azını kırmamış, tersine mücadelenin genelleştirilmesi çabasını yoğunlaştırmıştır. İşçi sınıfında, bir bütün olarak davrandığı zaman sermayeyi gereletebileceği-yenebileceği yönünde güçlü bir bilinç oluşmuştur. Bu Türkiye işçi sınıfında eksik olan dayanışma duygusunun gelişmesine yardımcı olmuştur.

İşçi hareketi bugün siyasal inanç, sendikal rekabet vb. nedenlerle bölünmüş değildir. İşçiler herşeyden önce “işçi” olmanın bilinciyle birlikte davranmaya özel bir önem veriyorlar, bu sınıf bilincinin gelişmesi açısından da olumluluk olarak değerlendirilmelidir. İşçi sınıfının siyasal inançlar nedeniyle bölünmemesinde bir diğer önemli faktör, bugün hiç bir burjuva partinin işçi sınıfına umut olarak gözükmemesidir. İşçiler ehveni-i şer gördükleri partilere -daha yığınsal olarak SHP’ye- oy vermekte, ama öte yandan da kendi haklarını kendilerinin alacakları inancıyla eyleme girişmektedirler. İşçi sınıfında dışardan umut bekleme yerine kendi özgücüne güvenme eğiliminin oluştuğunu söylemek mümkündür.

İşçi sınıfının birlikte hareketini kolaylaştıran diğer faktör sendikal bölünmüşlük içerisinde bulunmamalarıdır. Öte yandan bu, işçi

sınıfında özgüvenin gelişmesini sağlayan bir diğer neden olmaktadır. İşçiler ağırlıkla örgütlü bulundukları Türk-İş'e güvenmemekte, sendika bürokrasisinin ancak tabandan gelen baskı sayesinde eyleme geçebileceğinin bilinciyle hareket etmektedir. İşçi sınıfı sendika bürokrasisine güvensizliğini her fırsatta göstermekte, işçilerin sendika basması sık rastlanır bir olaya dönüşmektedir.

İşçi hareketinin sendika bürokrasisinin denetiminden çıkma eğiliminin önemli bir göstergesi, özellikle eylemlilik anlarında oluşan kendiliğinden örgütlenmeleridir. Eylem komiteleri, grev komiteleri, işyeri komiteleri vb. örgütlemeler artık işçi hareketinin belirgin özellikleri arasına girmiştir. Eylem sürecini yönlendirmek ihtiyacının bir ürünü olan bu komiteler zaman zaman sendikalara alternatif bir rol de üstlenebilmektedir. Genellikle öncü işçilerin denetimindeki bu komiteler işçi hareketinin politikleşme potansiyelinin göstergeleri de olmaktadır.

Bu öncü işçi kuşağı, sendika bürokrasisine rağmen işçi hareketinin pratik önderliğini yürütmektedir. Belki de yeni dönem işçi hareketinin en önemli özelliği içinden bu öncü işçi kuşağını çıkarmış olmasıdır. Öncü işçi kuşağı kültürel açıdan gelişmiş, eğitim düzeyi yüksek bir işçi kesimini oluşturmaktadır. Siyasal eğilimleri açısından da sosyalizme eğilimli oldukları söylenebilir. Fakat sol grupların bölünmüşlüğü öncü işçilere de yansımakta, bu başlı başına bir olumsuzluk olmaktadır. Oysa öncü işçi kuşağında, özellikle de eylem süreçlerinde daha net görülebildiği gibi bir birleşme eğilimi vardır.

Toplumsal mücadelenin ana eksenini, diğer toplumsal kesimlerin ilgi odağı ve giderek umudu haline gelen işçi hareketinin ciddi zaaflarının olduğu da kuşkusuzdur.

İşçi hareketi esasen iktisadi hareket niteliğini aşamamıştır. Kendi dar çıkarlarından öteye, toplumun genel sorunlarına karşı bir duyarsızlık sözkonusudur. İşçi sınıfı henüz kendi dışına bakmamaktadır. Son Zonguldak direnişi bu zaafların aşılması yönünde olumlu sinyaller vermiştir. Atılan sloganların politik içerikleri yoğunlaşmış, eylem biçimlerinde daha militan bir çizgi tutturulmuş ve savaş gibi toplumun genelini ilgilendiren bir konuda işçi sınıfı tavır belirleyebilmiştir. Zonguldak direnişi ayrıca aktif bir halk

destegini alarak kendinden sonraki eylemlere bu açıdan da yolaçıcı olmuştur.

Hareketin bugün en temel zaafı sendika bürokrasisi, sosyal-demokrasi ve sosyal-reformizmin etkisini aşamamasıdır. Bu sayılan eğilimlerin hiç birine işçi sınıfı aktif bir umut beslememekte, fakat bunları aştığı oranda da yalnız ve öndersiz kaldığını hissetmektedir. Bu durumda işçi hareketinin sözkonusu eğilimler tarafından geriye çekilmesi kolaylaşmaktadır. Hareketin genel niteliğine rağmen patlamalar yerel nitelikte olmakta ve son olarak Zonguldak direnişinde olduğu gibi bu patlamalar işçi hareketinin diğer kesimlerinden aktif bir destek alamamaktadır. Hareketin zayıflığının bir diğer göstergesi, son zamanlarda yer yer fabrika işgallerine rastlanmaktaysa da, eylemlerin şimdiye dek toplu özleşme dönemlerine bağlı olarak patlak veren ve barışçıl biçimde yürütülen kitle grevleri şeklinde gelişmesidir.

Bugün işçi hareketinin en ciddi eksikliği bir ihtilalci sınıf partisinden yoksunluğudur. Bütün öteki zaafaların çözümü bu eksikliğin giderilmesiyle doğrudan ilgilidir. İşçi sınıfının ihtilalci partisini yaratmak öncü işçi kuşağını kazanmayı gerektirir. Öncü işçi kuşağı örgütlere karşı geçmiş deneyimlerden kaynaklanan bir güvensizlik beslemekte ve bölünmüşlükten rahatsızlık duymaktadır. Dahası eski sosyalist ülkelerin yaşadığı yıkım öncü işçi kuşağı açısından da bir ideolojik kargaşa etkeni olmaktadır.

* * *

Kuzey Kürdistan'da sürdürülen silahlı ulusal mücadele, burjuva düzenin istikrar arayışının önündeki ciddi bir engelken, proletarya devrimi açısından önemli bir şans ve müttefiktir. Bu mücadele yalnızca komünistler açısından bir politik değer taşıyor. Aynı zamanda emperyalist-kapitalist dünya için de ciddi bir başağrısı yaratıyor. Bu nedenle emperyalizmin Ortadoğu planları içerisinde Kürt sorunun temel bir yer işgal etmesi şaşırtıcı değildir.

Dört parçaya bölünmüş Kürdistan'ın diğer üç bölümünde reformist-uzlaşmacı bir Kürt hareketi egemenken, Türkiye Kürdistan'ında devrimci bir alternatifin oluşması bir tesadüf değildir.

1950'lerde hızlanan kapitalist gelişmenin Türkiye Kürdistan'ı üzerinde de etkileri olmuş, her ne kadar yarı-feodal kalıntılar mevcudiyetini koruyor olsa da köylülük ciddi bir farklılaşmaya uğramıştır. Kapitalist gelişmenin ilk başta Kürt aydınları içerisinde sonra da geniş Kürt yığınları içerisindeki dolaysız etkilerinin başında ulusal bilincin uyanışı gelir.

1960'larda hızlanan ulusal uyanış süreci '70'lerde çeşitli Kürt örgütlerinin oluşmasına neden olurken, aynı tarihlerde tüm sol örgütlerin de Kürt sorununa duyarlılığı artmıştır. 1980'li yıllar ise Kürt ulusal hareketinin kendi içinde bir atılım yaşadığı yıllardır. PKK'da örgütsel ifadesini bulan gerilla hareketinin ilk oluşumunda göze çarpan belirgin özellik, hareketin Kürt yoksul sınıflarına özellikle de yoksul köylülüğe dayanıyor olmasıdır. Gençliğin ve yoksul köylülüğün desteklediği bir hareket olarak ortaya çıkan Kürtlerin silahlı özgürlük mücadelesi, 1987 yılından itibaren oturmuş bir gerilla hareketi, '89 yılından itibaren ise bir kitle hareketi haline gelmiştir.

'89 yılında Kürdistan'ın kırılık bölgelerine sıçrayan ve kitleselliğe kavuşan ulusal hareket '90 yılında kırılık bölgelerden Kürdistan'ın şehirlerine sıçrayarak gelişme ivmesini sürdürmüştür.

Bu sürecin hareketin toplumsal tabanının genişlemesi yönünde de etkiler doğurduğu görülmektedir. İlk başlarda yoksul köylülüğün ve gençliğin desteklediği harekete, esnafın başta olmak üzere Kürt küçük-burjuvazisinin önemli bir kısmı ile kent yoksulları vb. katılmıştır. Hareketin genişlemesi bir yandan ulusal mücadelenin kitlesellik kazanması gibi olumlu bir sonuç doğururken, öte yandan da Kürt orta burjuvazisinin, aşiretlerin vb. gelişen hareket karşısında rezonansa gelmeleri ve soruna kendi tarzlarında reformcu bir çözümü dayatmalarını da gündeme getirmektedir. Hareketin tabanını genişletme isteği, özellikle işçi hareketinin geriliğinin de etkisiyle PKK'yı Kürt orta sınıflarıyla ittifaka zorlamakta, ayrıca dinsel motiflerin kullanılması vb. gibi harekete olumsuz öğeler girmektedir. Bir başka olumsuz çaba ise Kürt işçilerinin ulusal mücadelenin bir eklentisi haline getirilmek istenmesidir.

Kuşkusuz bu hareketin sınıfsal yapısıyla doğrudan ilgili bir durumdur. Bu zaafın en sağlıklı çözümü işçi sınıfı hareketinin politikleşmesi ve ulusal mücadeleyi yedeklemesidir. Bu sorunlar

esasen Kürt ulusal kurtuluş hareketiyle işçi hareketinin ayrı mecralarda gelişmesi ve Kürt ulusal kurtuluş hareketinin gerek politizasyon, gerek ihtilalcilik ve gerekse örgütlülük açısından işçi hareketinden daha ilerde olmasıyla doğrudan ilgilidir.

Kürt ulusal mücadelesinin militan çizgisi Kürt sorununu uluslararası kamuoyunun gündemine sokabilmiş, TC'nin inkar ve imha politikasını etkisizleştirmiştir. Yıllarca Kürt ulusunun varlığını inkar eden, gelişen Kürt hareketini şiddet yoluyla imhaya çabalayan Türk devleti, son dönemde gelişen hareket karşısında çeşitli reformları gündeme getirmek zorunda kalmıştır.

Baskılar, sürgünler, olağanüstü hal, toplu katliamlar, koruculuk sistemi, özel savaş, SS Kararnamesi vb. gelişen hareketi engellemek bir yana Kürt halkıyla Türk devletini bugün açıktan karşı karşıya getiren nedenlere dönüşmüştür. Yalnız başına imha politikasının Kürt ulusal hareketini ezmek için yeterli olmadığını gören Türk burjuvazisi şimdi ehlileştirme planını devreye sokmuş bulunuyor.

Kürt ulusal kurtuluş hareketinin ehlileştirilmesi planı birbirine bağlı çeşitli halkalardan oluşmaktadır:

Birincisi, Kürt sorunun reformcu çözümünü talep eden Kürt orta burjuvazisi, aşiretler vb. ile ve diğer üç devletteki Kürt reformist hareketiyle işbirliği yapmak ve bu güçleri PKK'nın etkisizleştirilmesi amacıyla kullanmak;

İkincisi, sosyalist hareketin ve dolayısıyla işçi hareketinin Kürt ulusal kurtuluş hareketiyle birleşmesini ve dayanışmasını mutlak surette engellemek;

Üçüncüsü, devrimci Kürt hareketini ezmek için özel savaş hızlandırmak.

Burjuva basında "Kürt reformu", "yumuşama" vb. biçiminde lanse edilen reformların özü budur. Amaç devrimci Kürt hareketini etkisizleştirmektir.

Bugün Türkiye aynı zamanda ulusal zulmün uygulandığı bir coğrafyadır. Kürtler özgürlük talepleri ve bu yönde verdikleri mücadeleyle proleter devrimin müttefikleridir.

Türkiye'nin yaşadığı iktisadi-sosyal evrim bu iki ulusu birbirine yaklaştırmış, Türk ve Kürt işçilerini aynı fabrikada sınıfsal bir sömürü altında toplamıştır. Kapitalizmin gelişmesi aynı zamanda

Kürtköylülüğünü kendi içinde farklılaştırmıştır. Bütün bunlar Türkiye işçi sınıfıyla Kürt ulusunun özgürlük mücadelesini birbirine bağlayan nesnelliklerdir. Türkiye işçi sınıfının Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi gibi bir müttefiğe sahip olması, devrimin ateşini Ortadoğu'nun barutlu toprağına da taşıyacak önemli bir avantajdır.

* * *

1980 öncesinde sosyal hareketlilikte etkin rol oynayan kent ve kırın yarı-proleter ve küçük-burjuva öğelerinde nispi bir hareketsizlik söz konusudur. 1980 öncesi aktivitelerinin ve yenilen darbenin bu kesimleri yorduğu ve yıldırıldığı söylenebilir.

Özellikle gecekondü bölgelerinde yaşayan kent yoksulları ve yarı-proleter öğeler geçmişteki politizasyonlarından henüz çok uzaklar. Bir kaç gecekondü direnişü bir yana bırakılırsa, sınıfın çeperindeki bu toplumsal kesimde bir suskunluktan söz edilebilir. Fakat belirtildiğı gibi bu kesimin işçi sınıfına en yakın toplumsal kesim olması bu hareketsizliğün uzun sürmeyeceğünün de bir garantisi sayılabilir.

Geçmişte sosyal muhalefette etkin olmuş kent küçük-burjuvazisinin modern kesimlerinin hareketliliğünde de bir düşüş söz konusudur. Yalnız son dönemlerde özellikle öğretmenlerin ve sağlıkçıların başını çektiğı memur ve memur kabul edilen emekçilerin sendikal düzeyde canlanan hareketliliğı, önemli bir potansiyelin göstergesi olmaktadır. Sahip oldukları yarı-aydın nitelik ve çalışma koşulları açısından işçi sınıfına yakınlaşma bu kesimlerin politizasyonunu hızlandırmaktadır. Nitekim gelişen hareketlilik sendikal hakların sağlanmasına yönelik olsa da, hareket şimdiden sosyalistlerin etkinliğinde politik bir karakter kazanmaya başlamıştır.

Kent küçük-burjuvazisinin esnaf, zanaatkar vb.den oluşan geleneksel kesimi ise hala önemli ölçüde gerici partilerin oy deposudur. Geçmişte faşist hareketin kitle tabanını da oluşturan bu kesim, bugün burjuvazinin "huzur, istikrar" vb. demagojilerinin en çok yankı bulduğı toplumsal kesimdir.

Kırdaki yoksullaşmanın yoğun olarak yaşandığı Kürdistan'da yoksul köylülük siyasal aktivitesini ulusal mücadele içersinde

göstermektedir.

Kır küçük-burjuvazisinin yoksul kesimleriyle topraksız köylülerin bir bölümü işçileşmişken diğer bölümü de hızla işçileşmektedir. Geçici ya da sürekli olarak işçilik yaparak yaşamını sürdürmek yaygınlaşmaktadır. Az topraklı köylüler ya bu toprakları boş bırakmakta ya da bir ortakçıya vermektedir. İşçilik bu kesimler için bir gelir garantisi sağladığı oranda önemli bir talep haline gelmektedir.

Küçük-burjuvazinin üst kesimi ise toprağından geçimlik üretiminin yanısıra pazara sunabileceği bir fazlalık da üretebilen bir kesimdir. Bunlar işgücü de kiralayabilecek durumdadır. Kırsal küçük-burjuvazinin üst kesimi kırsal alanda hızlanan tekelcileşme sürecinden rahatsızlık duymakta, bugünkü talepleri ise daha ziyade girdi ve kredi fiyatlarının ucuzlamasından ve başfiyatların yüksek tutulmasından oluşmaktadır.

1960'lı yılların sonunda ve yer yer 1970'li yıllarda toplumsal muhalefette yeralan kır küçük-burjuvazisinin '80'li yıllarda Ege'de gerçekleşen bir kaç eylemi dışta tutulursa bir sessizlik içinde olduğu söylenebilir. Fakat bu kesimde hoşnutsuzluğun yoğunlaştığını gözlemek de mümkündür.

Uzun bir süredir kırdaki toprak reformu talebi siyasal önemini yitirmiş bulunmaktadır. Bugün kırdan yükselen talepler kırdaki yaşanan tekelcileşmeye ve sömürüye karşıdır. Kırdaki sömürü girdi fiyatlarıyla ürün fiyatları arasındaki orantısızlık, tefecilik, vergiler, ipotek vb. aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu sömürü ağırlıklı kapitalist sınıf adına devletin inisiyatifinde gelişen bir sömürüdür. Buna Türkiye Kürdistanı'ndaki yarı-feodal sömürü biçimleri eşlik etmektedir.

* * *

1980 sonrası öğrenci gençlik hareketi 1980 öncesi döneme göre belirgin bir durgunluk ve darlık içersindedir. 1985 yıllarında yeniden kıpırdanmaya başlayan öğrenci gençlik hareketi, 1987 Nisan'ında kitlesellik ve eylem biçimi açısından doruk noktasına ulaşmış, öte yandan aynı tarih öğrenci gençlik hareketinde bugüne dek yaşanan

geri çekilmenin de başlangıcı olmuştur.

Faşist diktatörlüğün şiddetine en fazla maruz kalan kesimlerden biri öğrenci gençliktir. Bu baskı halen de benzer şiddette sürmektedir. Öğrenci gençlik en küçük eylemliliğinde yoğun bir polis terörü, işkence vb. ile karşılaşmaktadır. Bu bir yandan öğrenci hareketini darlaştırırken öte yandan ise gençlik eylemlerinin açık sokak savaşmaları haline dönüşmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla öğrenci gençlik hareketindeki kitleselleşme eskisi denli kolay olmayacak, ama polisle açık çatışmalar içinde kazanılan bir kitleselleşmenin sağlamlılığını da taşıyacaktır.

Öğrenci hareketinin darlaşmasının bir faktörü yukarda ifade edilen devlet terörüdür. Bunun yanı sıra başka önemli faktörler de vardır.

1980 sonrası büyük şehirlerdeki üniversitelerde okuyan öğrencilerin sınıfsal bileşkesinde üst ve orta sınıflar lehine belirgin bir değişme olmuştur.

Öğrenciler YÖK aracılığıyla bir cendere içine alınmışlardır. Vizeler, atılma korkusu vb. öğrencileri belirli bir kısır döngünün içerisine sokmuştur.

Üniversitede okuyan öğrenci gençlik içinde, devletin anti-komünist mücadele için oluşturduğu imam-hatip lisesi mezunu “kara kuşak” belirgin bir ağırlık kazanmıştır.

Türkiye’nin sosyo-ekonomik yapısı nedeniyle gençliğin en çabuk politize olan kesimi, Türkiye’nin geri kırık bölgelerinden büyük şehirlere okumaya gelen kesimdi. 1980 sonrasında hızla çoğaltılan gecekondu üniversiteler sayesinde gençliğin bu kesimi kendi bölgesinde ya da yakın bir bölgede kilitlenmektedir.

Ayrıca son zamanlarda SSCB’de, Doğu Avrupa ülkelerinde ve Çin’de gençliğin anti-komünist şiarlarla bir eylemlilik göstermesinin de öğrenci gençlik hareketini olumsuz yönde etkileyecek bir ek faktör olduğu söylenebilir.

Bütün bu olumsuz faktörlere rağmen öğrenci gençlik direngen bir tavır ortaya koymaktadır. Kürdistan’daki ve İstanbul’daki üniversiteler mücadelenin süreklilik kazandığı alanlardır.

Liselerde ve geleceğin işçilerinin eğitim gördüğü meslek liselerinde ise son dönemlerde sınırlı da olsa bir politikleşme eğilimi

* * *

Kapitalizmin gelişmesinin kadını üretim süreci içerisine ve dolayısıyla sosyal hayata sokması kadının özgürleşme mücadelesini de hızlandırmaktadır.

Türkiye’de kadın sorunu, yakın dönemde oluşan çeşitli kadın platformlarının çabalarıyla da gündeme girmeye başlamıştır. Kadının üzerindeki feodal sosyal baskıya, kapitalizmin bu sosyal baskının avantajını da kullanarak yoğun bir ekonomik sömürü eklemesi, demokratik kadın hareketinin gelişmesi için nesnel zemini hazırladı.

Varolduğu kadarıyla kadın hareketi henüz zayıf ve etkisizdir. Bu alanda görülen feminist, devrimci-demokrat vb. eğilimler de kadın sorununu özünden uzaklaştıran bir yaklaşım içersindedirler.

* * *

Bütün iktisadi ve siyasi göstergeler, sermaye düzeninin istikrar arayışında başarısız olduğunu, aksine her başvurulana reçetenin istikrarsızlığı daha da derinleştirdiğini göstermektedir.

Ana hatlarıyla sergilenen iktisadi ve siyasal manzara, Türkiye’nin bir devrim ülkesi olduğu tespitini bir kez daha doğrulamaktadır. Kuşkusuz Türkiye’nin bir devrim ülkesi olduğu yönündeki bir saptama ile Türkiye’de bir devrimci durum olduğu yönündeki saptama birbirinden farklı şeylerdir. Türkiye’de bugün söz konusu olan bir devrimci duruma gidiştir.

Türkiye’de devrimci sürecin bugünkü durağını nesnel faktörlerle öznel faktör arasındaki eşitsizlik simgelemektedir. Bu gerçeğin bir diğer anlamı komünistlerin görev ve sorumluluğunun ne derece önemli olduğunu vurgulamasıdır.

Nesnel faktörlerle öznel faktör arasındaki bu eşitsizliğin kapatılması görevinin cisimleştiği ana halka bir ihtilalci sınıf partisinin yaratılmasıdır. Bir ihtilalci sınıf partisinin yaratılması görevinin başarılması, teorik-programatik alanda ortaya çıkardığı yükümlülüklerin yanısıra bir dizi ek çabayı da gerektirmektedir.

Bugün kitle hareketlerinin ulaştığı düzey bir militanlaşmayı ifade etse de henüz ihtilalci bir karakter kazanmış değildir. Kitle hareketinin devrimcileştirilmesi, açık meydan savaşlarına çekilmesi komünistler açısından bugün her zamankinden daha ivedi bir görev olmaktadır.

İşçi hareketinin eylemlerine yasadışılık ve gittikçe artan bir militanlaşma karakterini verse de, barışçıl yöntemlerin dışına çıkılamadığı da açıktır. İşçi hareketinin barışçıl yöntemlerden açık savaşımara yönelememesi hareketin üzerindeki reformist etkilerle doğrudan ilgilidir. Komünistler açısından işçi hareketini düzenin cenderesine sıkıştıran bu burjuva ideolojilerin etkisine karşı savaşım gündemdeki görevlerden biridir.

Hareketin bu zaafı gözönünde bulundurulduğunda, işçi sınıfı ve diğer toplumsal muhalefet odakları içinde yürüttüğümüz faaliyetin temel eksenlerinden biri de, silahlı ayaklanma fikrinin geliştirilmesi, bu doğrultuda propaganda yapılmasıdır.

Komünistlerin şiddet yoluyla ezilmesini ve işçi hareketiyle toplumsal muhalefetin TBKP, SBP vb. gibi reformist eğilimler kullanılarak ehlileştirilmesini amaçlayan sermayenin planları karşısında uyanık olmak ve silahları tersine çevirmek önemli bir güncel politik görev olmaktadır.

Bu plan karşısında illegal örgütlülüğümüzü daha sağlamlaştırmak, fabrika hücreleri temelinde yükselen gizli ihtilalci sınıf partisi yaratma çabasına hız vermek, mahalli örgütleri her açıdan güçlendirmek vb. gerekmektedir.

Ehlileştirme planlarını boşa çıkarmanın bir diğer yolu, ehil sola açılan legalite imkanlarının devrimci tarzda istismarıdır. Hareketimiz legaliteyi mücadelenin pek çok alanında etkili bir silah haline dönüştürebildiği oranda, burjuvazinin devrimcileri tecrit politikası etkisizleşebilecektir.

Düzen cephesinin, bir bütün olarak devrim cephesine karşı açık terör yöntemlerini yoğunlaştırarak saldırıya geçtiği içinde bulunduğumuz an, devrimci güçlerin pek çok alanda işbirliği yapmasını da gerekli kılmaktadır. Şu ana dek yalnızca yasal dergi platformlarında ve etkin olmayan bir biçimde hayata geçirilebilen devrimcilerin güç birliği, doğrudan örgütlerin ortak çabasıyla ve çok daha geniş alan-

larda uygulanabilmelidir. Komünistler, devrimci çevrelerle olanaklı her alanda güç birliğine gitmeye özel bir çaba sarfetmelidirler.

Düzen Kürt ulusal mücadelesini tasfiye etmeye yönelik girişimlerini yoğunlaştırmaktadır. Ehlileştirme planının ana hedeflerinden biri de budur. Kürt ulusal mücadelesinin haklılığını savunmak bugün pek çok açıdan önem taşımaktadır. İşçi hareketinin politikleştirilmesinde Kürt ulusal mücadelesine karşı duyarlılığın artırılması önemli bir yer tutmaktadır. Bugünlerde gündeme getirilen Kürt reform planının gerçek özünü sınıfa ve kitlelere kavratmak ve buna karşı mücadeleye seferber etmeye çalışmak komünistlerin önündeki bir diğer görev olmaktadır.

Kürt ulusal mücadelesinin haklılığını ve meşruluğunu savunmak ne derece zorunlu bir görevse, işçi sınıfını ulusal mücadelenin bir eklentisi haline getirme çabalarına karşı mücadele vermek de o derece önemli ve ilkesel bir görevdir.

Yükselen toplumsal muhalefetin çeşitli bileşenleri içerisinde (toplumun yarı-proleter öğeleri, kent yoksulları ve memur hareketi vb. üzerinde), güçlerimiz ölçüsünde faaliyetlerimizi yoğunlaştırmak önümüzdeki dönemin görevleri arasındadır.

Bu kesimlerin hareketinin işçi hareketi ile birleştirilebilmesi, işçi hareketinin politikleştirilmesi açısından da önem taşımaktadır. Son dönemde yükselen memur hareketi taşıdığı potansiyeller açısından dikkat çekicidir.

Öğrenci gençlik hareketi ise kitlesel bir özelliğe sahip olmamakla birlikte teoriye yatkın ve kavgacı bir kuşağı içinde barındırmaktadır. Komünist örgüt açısından gençliğin bu kaymak kesimleri ile birleşebilmek kadrosal imkanların artması anlamına gelecektir.

PARTİ: PROLETARYANIN DEVRİMCİ ÖNCÜSÜ

(Esaslar, Görevler ve Olanaklar)

I

İşçi sınıfı devrimcileri olarak komünistler için devrimci sürecin bugünkü evresinde en acil görev, Türkiye işçi sınıfının marksist-leninist temellere dayalı devrimci sınıf partisini yaratmaktır. Komünistler bu sorunu çözüme kavuşturmadan devrimci siyasal mücadelelerinde kalıcı nitelikte hiç bir temel adım atmayı umamazlar. Parti, sonraki adımların da güvencesi zorunlu bir ilk adımdır. Devrim ve iktidar mücadelesinin bugün kavranması gereken en önemli halkasıdır. Zira “iktidar savaşımında, proletaryanın, örgütten başka silahı yoktur”. Tarihsel deneyimin ürünü bu temel düşünce, 20. yüzyılın bütün bir sonraki deneyimi tarafından ayrıca ve kesin bir biçimde doğrulanmıştır. Proletarya, nesnel tarihsel konumuyla çağdaş toplumun bu devrimci öncü sınıfı, bilinçli ve örgütlü öncüsü olarak partisine kavuşamadığı sürece, tarihsel amaçlarına başarıyla yürüyebilmek bir yana, bugünkü toplum içinde bağımsız bir siyasal sınıf konumu bile kazaanamaz.

Fakat komünistler için parti sorununun taşıdığı aciliyet yalnızca

bu tarihsel ve ilkesel öneminden gelmiyor. Bugünün Türkiye'sinde olayların seyri ile işçi hareketinin ulaştığı gelişme düzeyi, parti sorununa ayrıca pratik bir siyasal aciliyet de kazandırmış bulunuyor. Devrimci bir bunalımı olgunlaştıracak olayların hızlandığı ve yayıldığı bir dönemi komünistlerin hala partisiz yaşıyor olmaları, bugünün en temel zaafıdır. Gelişen işçi hareketi bu zaafın tüm olumsuz sonuçlarıyla yüzyüzedir. Bu konuda, eylem düzeyinde katedilen mesafeye rağmen hareketin hala sendikalizmin kısır döngüsü içinde sıkışıp kalmasını hatırlamak bile yeter. Hareketliliğin sayılarını sürekli çoğalttığı ve genel bir eğilim olarak devrimcileştirdiği öncü işçiler ise, kendilerini kucaklayacak gerçek bir sınıf partisinden yoksun kaldıkları sürece, sınıfın gerçek öncüleri kimliğini kazanmaktan da uzak kalacaklardır. Daha da kötüsü, parti örgütlenmesinin temel dayanağını oluşturacak bu unsurlar, "sınıfa yöneliş"in moda olduğu bir dönemde, bir örgüt arayışı içinde solun reformist ya da devrimci-demokrat sayısız kümelenmesi içinde dağılmakta, böylece sosyalizm adına işçi hareketine sağlıksız bir bölünmenin ve ideolojik çarpıklığın tohumlarını taşımaktadırlar.

Bu koşullar altında, parti sorununun çözümünde yaşanan her gecikme, dönemin devrimci olanaklarını gereğince değerlendiremeye, hareketlilik içindeki bir işçi sınıfının politik ve örgütsel yönden gelişmeye bu oldukça elverişli döneminde ona gerekli önderliği yapamamaya, ve son olarak, ihtilalci bir sınıf partisine sağlam ve kalıcı bir dayanak olabilecek geniş bir öncü kesimin parti arayışını karşılıksız bırakmaya neden olmaktadır.

Kuşkusuz ki marksist-leninist temellere dayalı bir örgütsel kimlik kazanmayı başarmış komünistler örgütlü güçleriyle olayların ve sınıfın içindedirler. Sınıf hareketinin politik gelişimini hızlandırmak, sınıf öncülerini sosyalizme ve örgütlü mücadeleye kazanmak için, politik-örgütsel faaliyetlerini gitgide daha güçlü ve sistemli hale getirmek çabasıdadırlar. Fakat onları kendilerini bir parti olarak ifade ve ilan etmekten zorunlu olarak alıkoyan tüm yetersizlikler, doğal olarak bu çabalarda da bir yetersizlik ve zaaf olarak ifade bulunmaktadır. Sınıf hareketinin ihtiyaç duyduğu ve ileri işçilerin aradığı, adına layık gerçek bir sınıf partisidir. Geleneksel devrimci hareket bünyesinde son yılların en önemli olayı olarak

yaşanan iç ayrışma ve kopmanın, bugün ortaya bu ihtiyacı karşılamak üzere önemli bir parti birikimi çıkardığı bir gerçektir. Fakat yine de bir bütün olarak alındığında, komünistler, bugünkü ideolojik, politik ve örgütsel gelişme düzeyleriyle henüz kendilerini bir parti olarak ifade etmenin uzağındadırlar.

Partileşme bir süreçtir; birbirleriyle kopmaz biçimde bağlı, içiçe geçmiş bir ideolojik, politik ve örgütsel gelişme süreci. Partileşmenin bu boyutlarını birbirinden koparmak, ya da içlerinden birine ötekileri ihmal edecek biçimde tek yanlı bir ağırlık vermek, sürecin tümünü sakatlayacak, zaafa uğratacaktır. Politik ve örgütsel gelişmeden koparılmış bir teorik gelişme, devrimci pratik amaçlarından kopmuş olmanın kaçınılmaz sonunu yaşayarak, oportünizm ya da aydın akademizmi olarak yozlaşacaktır. Teorik gelişme ve yetkinleşme temeli üzerine oturmayan bir politik ve örgütsel gelişme ise, ortaya bir örgüt çıkarsa bile, bu öncü sınıfa yaraşır bir biçimde en ileri teoriyle donanmış gerçek bir partiden tümüyle farklı bir şey olacak, sınıfa ve devrimci mücadeleye önderlik yeteneği ve kapasitesinden yoksun kalacaktır.

Partileşmeye yönelik politik ve örgütsel çabanın esası, sınıf hareketiyle bağ kurmak, sınıfın ileri unsurlarını sosyalizme kazanmak ve sınıfın öncü kesimi olarak örgütlemektir. Bunun yanı sıra, bu sürece tabi bir biçimde, devrimci hareket içinde değişik grupların bünyesinde dağınık duran marksist potansiyeli ayrıştırmak ve ihtilalci sınıf partisi çatısı altında birleştirmektir.

II

Teorik gelişme, partileşme sürecinin esas ve tayin edici halkasıdır. Zira parti, herşeyden önce sağlam bir marksist-leninist teorik temel ve bu temel üzerinde beliren net bir ideolojik kimlik demektir. Parti programı, bu çabanın özlü, süzülmüş ve yetkin bir ifadesinden başka bir şey olmayacak, aynı şekilde, partinin taktik ilkeleri de bu çabanın bir ürünü olarak netleşecektir. Devrimci teorinin anlamını ve işlevini doğru kavrayan ve teorik gelişme kavramını da bu kavrayış içinde ele alan her marksist-leninist için, partileşme süreci içinde teorik gelişmenin taşıdığı tayin edici önemi anlamakta bir güçlük yoktur. Teorik gelişme, eşlik ettiği ve yolunu

açtığı politik ve örgütsel gelişme süreçlerinin sağlıklı ve başarılı olabilmesinin güvencesidir. Aynı şekilde teorik gelişme, tüm marksist potansiyeli tek bir parti çatısı altında birleştirebilmenin etkili bir yolu ve zorunlu bir önkoşuludur.

İçinden geçmekte olduğumuz tarihsel dönemde, marksist-leninistler için teorik gelişme kavramının bizzat bu tarihsel dönemin niteliğinden gelen kendine özgü bir kapsamı ve içeriği vardır. Günümüzde dünya ölçüsünde marksist-leninistlerin karşı karşıya bulunduğu teorik sorunlar, dünya sosyalizminin herhangi bir başka tarihsel dönemiyle kıyaslanamayacak ölçüde kapsamlı, karmaşık ve zorludur. Bu sorunların üstesinden gelecek teorik kuvvetler ise hiç bir dönemle kıyaslanamayacak ölçüde zayıf, yetersiz ve dağınıktır. İçaçıcı bir tespit olmamakla birlikte gerçek budur ve sorunun üstesinden gelebilmek için her şeyden önce bu gerçeği (güçlüğü) bütün açıklığıyla tespit edebilmek gereklidir.

Kuşkusuz sorun hiç de yalnızca tarihsel evrimin bugün ortaya çıkardığı yeni sorunların teorik tahlili ihtiyacından ibaret değildir. Bu kadarı, her tarihsel dönemin kendi olağan teorik gelişme ihtiyacının ötesinde bir anlam ve güçlük ifade etmezdi. Asıl kapsamlı ve zorlu olan, geçmişten birikip bugünün marksist kuşağına miras kalan muazzam sorunlar yığınıdır. Bu yığın yalnızca teorik inceleme ve açıklık gerektiren nesnel süreçler ve olgular toplamından oluşsaydı, tüm güçlüğüne rağmen, bu yine de bir ölçüde kaldırılabilir bir durum olurdu. Fakat asıl vahim olan, yakın geçmişten devralınan teorik mirasın bizzat kendisinden kaynaklanan sorunlardır.

Revizyonizmin büyük tarihsel tahribatı, bilimsel marksist teorinin geliştirilmesinde kuşaklar arası bir kopukluk (boşluk) yaratmakla kalmadı, yanısıra, kendi doğrultusunda yarattığı etkiler yoluyla olduğu kadar yolaştığı karşı tepkilerle de, dünya sosyalizmini genel bir teorik kargaşa içine soktu. Geleneksel komünist hareketin yozlaştığı bir evrede devrimci bir siyasal akım olarak yükselen çağdaş popülizm, bir dizi varyasyonu, sosyalizm adına revizyonizmin devrimci alternatifini benimsendi ve yakın döneme damgasını vurdu. Bu olgu, Komintern'in 1930'larda şekillenen teorik mirası temeli üzerinde, ondan da güç alarak, teorinin bir dizi temel sorununda etkisi hala güçlü bir biçimde süren popülist çarpıklıklara

yolaçtı. Revizyonizme karşı marksist-leninist teorinin devrimci ilkelerinde direnmek çabası ve iddiasındaki küçük bir kesimin yaptığı ise, Komintern'in teorik mirasını dogmatik bir tarzda yinelemek, pratik mirasını eleştirisiz olarak benimsemek ve taklit etmekten öteye gidemedi. Bu yalnızca geçmişin zaaflarını devralmak değildi; bu iş daha sonraki bir tarihsel evrede yapıldığı için, devranılan mirasın da gerisine düşmek anlamına geliyordu.

Bütün bunlardan çıkan sonuç, bugünün marksist-leninistlerinin öncelikle bir teorik arınma ve netleşme sorunuyla yüzyüze olduklarıdır. Bu, teorinin bilimsel yöntemi, devrimci özü ve temel esasları sözkonusu olduğunda geçmişe (klasiklere) dönmek, ara dönemin dogmatizminden ve onunla elele giden teorik deformasyonlarından arınmak, fakat öte yandan, bunu, tam da bugünün gerçek sorunlarına marksist-leninist teorinin ruhuna uygun gerçek yanıtlar bulabilmek üzere yapmak, bugünü kavramanın ve ilerlemenin ayakbağı haline gelen tüm eskimiş kalıp, çözüm ya da formülleri kararlılıkla terketmek demektir. Yığılmış bulunan ve teorik açıklık gerektiren sorunların üstesinden gelebilmenin zorunlu önkoşuludur bu.

Ortaya çıkışlarını ve mevcut ideolojik şekillenmelerini (henüz yetersizlikler taşınsa bile) bu önkoşulu gerçekleştirmeye borçlu olan Türkiyeli komünistler, böylece partileşme sürecinin teorik cephesindeki kritik bir sorunu geride bırakmış bulunmaktadır. Geçmişin ağır bir yük oluşturan kısırlaştırıcı şartlanmışlıklarından sıyrılabilmiş olınak son derece önemli bir adım olabilmekle birlikte, buna gerçek teorik sorunların geniş alanına bir ilk çıkışın ötesinde abartılı bir önem vermek, kendini bekleyen asıl teorik görevleri küçümsemek anlamına gelecektir. Zira teorik arınma ve netleşme, Türkiye ve dünya devriminin temel ve taktik sorunlarının tahlili temelinde, bir teorik derinleşme ve yetkinleşme aşamasına geçmek için yalnızca bir önkoşuldur.

Şüphe yok ki bu kadarını başarabilmiş olmak bile, ancak gerçek sorunlara yönelik bir teorik çabanın ürünü olabilirdi. Komünistler bunu, Türkiye devriminin bir dizi temel ve taktik sorununda, teorinin devrimci özüne ve toplumun nesnel gelişme düzeyine uygun düşen bir teorik açıklığa ulaşma çabası içinde başardılar. Ulaştıkları bu ilk sonuçlarda derinleşmek ve yetkinleşmek, ve bunu, sosyalizmin ve

dünya komünist hareketinin tarihsel deneyimlerinin eleştirici tahlili ve çağdaş dünyanın bugünkü temel sorunlarının tahlili ile birleştirerek, ya da daha doğru bir ifadeyle, bu temel üzerinde yapmak -işte partileşme çabasındaki komünistleri bekleyen teorik sorunların geniş alanı.

İçinden geçmekte olduğumuz tarihsel anın ayırdedici özelliklerinden biri de, dünyada ve Türkiye’de sol için bir dönemin kesin bir biçimde kapanıyor olmasıdır. Dünya komünizminin yaşadığı yozlaşma, ortaya revizyonist, popülist ve bu ikisinden de izler taşıyan bir tür ilkel ve dogmatik marksist akımlar çeşnisi çıkarmıştı. Gericici burjuva propagandanın “sosyalizmin yıkılışı” olarak sunduğu şey, gerçekte uluslararası dayanaklarıyla birlikte tüm bu ideolojik akımların yıkılışıdır. Bunun kendisi, Türkiye’de ve dünya ölçüsünde, Marksizm-Leninizmin gerçek devrimci temeli üzerinde bir yeniden şekilleniş ve yükselişin zemini. Tarihsel deneyimin özümsemesi temeli üzerinde yükselen yeni tip marksist-leninist sınıf partilerinin ortaya çıkacağı bir dönem olacaktır bu. Türkiye devrimci hareketini oluşturan çok sayıda parti, örgüt, grup ve çevrenin yaşamakta olduğu ideolojik kimlik bunalımı, aslında kuşkusuz her ülkenin kendi iç özgünlükleri zemini üzerinde olmak üzere, dünya solu ölçüsünde genel bir olaydır. Bu bunalımın kendisi, yakın geçmişin tüm bozucu etkilerinden arınmak ve tarihsel deneyimin özümsemesine dayalı bir ileriye sıçrayışı yaşamak için bir olanaktır da. Şu veya bu ülkenin marksist-leninist eğilimli güçlerinin bunu ne zaman ve ne ölçüde başarabilecekleri bir dizi özgün faktöre bağlıdır. Devrimci bir toprağın ve gelişmekte olan bir proleter sınıf hareketinin son derece uygun nesnel zemini üzerinde duran Türkiyeli marksist-leninistlerin bu açıdan son derece önemli bir şansa sahip bulundukları ise tartışmasızdır.

III

Parti, sosyalizm ile sınıf hareketinin örgütlü birliğidir. Bu temel ve özlü tanım, öncü partinin ideolojik kimliği ile sınıfsal kimliğini içiçe vurgulamaktadır. Sosyalizm proletaryanın düşünsel temeliyse, proletarya da sosyalizmin toplumsal-maddi temelidir. Parti, bu iki ögenin tarihsel kaynaşmasının cisimleşmiş bir ilk bir-

liğidir ve bu kaynaşmayı tüm sonuçlarına götürmenin temel tarihsel aracıdır.

Aynı temel düşünce partileşme sürecinin pratik boyutlarını da bütün açıklığı ile ortaya koyar. Bize gerekli olan, kuvvetli bir **marksist-leninist teorik temeli sağlam bir proleter sınıf tabanı** ile birleştirebilen, marksist-leninist ideolojik kimliği proleter sınıf kimliği ile aynı örgüt yapısı içinde kaynaştırabilen bir partidir. Dolayısıyla teorik gelişme, ancak kendisine sınıf hareketiyle birleşme çabası, sınıfın en ileri unsurlarını teorik gelişmenin sonuçları temelinde sosyalizme kazanmak ve sınıfın öncü kesimi olarak örgütlemek çabası eşlik ettiği takdirde, gerçek bir proleter öncünün inşasıyla taçlanabilir. Bu kavrayış ve buna uygun bir pratik içinde inşa edilmiş bir parti, yalnızca bilimsel bir teoriyle donanmış bir öncü müfreze olmakla kalmayacak, aynı zamanda, işçi sınıfının bir parçası ve örgütlenmesinin en üst biçimi olacak, dolayısıyla sınıfın örgütlü öncü müfrezesi sıfatını taşımaya hak kazanacaktır. Aynı şekilde, teorik gelişmenin kendisi, bizzat bu çabaya hizmet ettiği ölçüde, onun ihtiyaçlarına yöneldiği ve önünü açtığı ölçüde, devrimci partinin devrimci teorisi olmak niteliğini gerçekten kazanabilecektir. Bu pratik amaçtan kopmuş her teorik çabanın, en iyi durumda bile ortaya çıkaracağı sonuçlar, pratik yaşam karşısında etkisiz ve ölü aydın ürünleri olmaktan öteye gidemezler.

Partinin ideolojik kimliği ile sınıfsal kimliğinin birbirinden koparılamayacağına ilişkin düşünce, bir marksist için temel önemde fakat basit bir gerçektir. Ne var ki uluslararası komünist hareketin uzun bir tarihsel döneme damgasını vuran yozlaşma sürecinin yarattığı teorik kargaşa, bu basit gerçeği tümüyle unutturmuş olmasa bile bir hayli bozmuş ve bulandırmıştır.

Bunun olumsuz sonuçları, yakın geçmişindeki toplumsal-siyasal hareketliliğine küçük-burjuva katmanların ve onların aydın temsilcilerinin damgasını vurduğu Türkiye’de özellikle belirgindir. Solun devrimci kanadının popülist ideolojisi, parti sorununda önce “ideolojik önderlik”, sonra da fiilen bir küçük-burjuva “halk” partisi olarak ifade bulmuştur. Solun reformist kanadında ise, parti sorunu, modern revizyonizmin bürokratik-elitist karakterine uygun bir biçimde, ya bir aydınlar kulübü, ya da küçük-burjuva aydınlar ile sendika

bürokratlarının birliği olarak ifade bulmuştur.

Marksist-leninist hareketin doğumunda parti sorununa ilişkin bu temel zaafın tespiti ve eleştirisi özel bir yer tutmaktadır. Bu sanılabileceği yada hep bu yolla karartılmaya çalışıldığı gibi salt bir pratik-örgütsel sorun değil, tersine, tam da marksist dünya görüşünün özüne ilişkin temel bir teorik-felsefi sorundur. Sosyalist inşanın tarihsel deneyimleriyle birlikte düşünüldüğünde, bu sorun, yalnızca bugün ve iktidarı alma süreci içinde değil, sonraki dönem için de büyük bir tarihsel öneme sahiptir. Proletarya sosyalist devrimin öncüsü, sosyalist toplumun kurucusu yegane toplumsal kuvvettir. Bu tarihsel misyonu onun adına ve yerine başka hiç bir güç gerçekleştiremez. Tarihsel deneyim böyle iddia ve hevesleri bugün acı bir iflasla noktalamıştır. Partinin öncü rolü, tarihsel amaçlarını gerçekleştirmede proletaryaya yol göstermek, örgütleyip seferber etmekte ifadesini bulur. Bunu ise ancak, yalnızca en ileri teori ile silahlanarak değil, aynı zamanda devrimci sınıfın kopmaz bir parçası ve en ileri kesiminin örgütlü ifadesi olursa yerine getirilebilir. Partileşme sürecinin bu başlangıç evresinde, bu basit fakat uzun yıllar hayli bulandırılmış gerçeğin altı ne kadar çizilse azdır.

Türkiye'nin bugünkü koşulları bu tip bir partinin inşası için son derece uygun koşullar ve olanaklar sunmaktadır. Yeni dönem hareketliliğinin odağında belirgin bir biçimde işçi sınıfı var. Bu döneme partisiz girmiş olmak komünistler için bir temel zaaf olmakla birlikte, bu hareketliliğin kendisi bu zaafı gidermek için, bulunmaz bir şanstır. Fakat bu şansı en iyi şekilde kullanabilmek komünistlerin göstereceği politik ve örgütsel yetence ve girişkenliğe bağlıdır. Sınıfın yaşamakta olduğu hareketlilik, ideolojik perspektifleri ne olursa olsun tüm sol akımları kendiliğinden ve karşı konulmaz bir biçimde kendine çekiyor. Sınıf hareketine politizasyonu taşıyarak oynadığı olumlu role rağmen, bu "sınıfa yönelik" furyası başarı sağladığı ölçüde, uzun vadede işçi sınıfı hareketine bozucu etkiler de taşıyacaktır. Partinin sınıf içindeki kadro rezervleri de böylece bir ölçüde heba olacaktır.

Bu yönüyle bakıldığında, teorik gelişmeyi sınıf içindeki pratik-örgütsel gelişmeyle birleştirmek, ilkesel bir gereklilik olmanın ötesinde, koşulların dayatığı pratik bir zorunluluktur. Reformizmin

ve küçük-burjuva sosyalizminin sınıfın ileri kesimlerini ideolojik ve örgütsel yönden kendi etkilerine alma çabalarına seyirci kalan her partileşme iddiası, bir oportünist ikiyüzlülük değilse eğer, vahim bir politik zaafın ifadesi olacaktır. Sınıf hareketinin ortaya sosyalizme eğilim duyan ve parti arayışı içinde olan hayli kalabalık bir öncü kuşak çıkardığı bir evrede ve ortamda, parti sorununu sınıf hareketinden kopuk ve bu öncü kuşağa rağmen çözme eğilimi ve girişimleri, ciddiyetten yoksundurlar ve ancak küçük-burjuva ya da aydın oportünizminin bir yansıması olabilirler.

EKİM saflarında birleşmiş komünistlerin, güç ve olanaklarının en sınırlı olduğu bir evrede dahi, ulaştıkları teorik açıklığın yanı sıra, pratiğin sunduğu olanakları görmenin de açıklığı ile hareket ederek, pratik ilgilerini sınıf hareketine yöneltmeleri son derece isabetli bir tutum olmuştur. Biriktirilen güçler, yaratılan örgütsel olanaklar, komünistleri, işçi hareketinin pratik seyrine daha sistemli ve etkili bir biçimde müdahale etmek, bu çabayla içiçe, sınıf öncülerinin daha geniş bir kesimini sosyalizme ve partileşme sürecine kazanmak aşamasına getirmiştir. Partinin örgütsel inşası, bu çaba içinde sağlıklı ve kalıcı bir yapıya ve temele kavuşacaktır. Aynı şekilde, sınıf hareketine müdahale çabası içinde kazanılan bu proleter güçler, ideolojik güçlenmeyle birarada, tüm komünistlerin parti birliğini sağlama sorununun çözücü dinamikleri olarak da temel bir rol oynayacaklardır.

Teorik ve politik ilgilerini proletarya hareketinin tüm temel ve taktik, tarihsel ve güncel sorunlarına yoğunlaştırmak zorunda olan komünistler, öte yandan, gelişmenin henüz bu evresinde, eldeki güçlerin bugünkü düzeyinde, pratik ilgi ve çabalarını hala da yalnızca işçi sınıfı üzerinde, üstelik onun esas olarak da en ileri, en gelişmiş kesimleri üzerinde yoğunlaştırmak durumundadırlar. İşçi sınıfı içinde ve onun en ileri kesimleri şahsında ihtilalci bir sınıf partisi yaratmak acil görevinin şaşmaz gereği budur.

IV

Partileşme sürecinin bir önceki temel halkası örgüt sorunu, partinin örgütsel temellerini yaratmak sorunudur. Örgüt, sosyalizm ile sınıf hareketinin maddeleşmiş birliğinin gerçekleştiği alandır. Kuşkusuz

parti salt bir örgütsel yapıya indirgenemez; çok daha kapsamlı ve kapsayıcı bir varlıktır, örgüt onun varoluş koşullarından yalnızca biridir. Fakat bu öylesine bir koşuldur ki, onsuz bir parti gerçekte bir hiçtir. Partinin ideolojik kimliği ile sınıfsal kimliği ancak bir örgüt yapısı içinde birleşip kaynaşabilir, bir anlam ve istikrar kazanabilir. Kendisi ideolojik bir kavrayışın ve siyasal bir amacın ürünü olan örgüt, ama öte yandan, sağlıklı ve tutarlı bir ideolojik gelişmenin en uygun zemini ve siyasal amaçlara başarıyla yürüyebilmenin yegane ve vazgeçilmez aracıdır. Partinin marksist-leninist ideolojik kimliği kuşkusuz ki bilimsel bir teorik çaba ile yaratılabilir. Fakat bu kimliği korumak ve geliştirmek, ancak proleter sınıf tabanı üzerinde örgütsel bir varoluşla olanaklı olabilir ve güvenceye alınabilir. Parti, ancak örgütsel varoluşu sayesinde ki, devrimci düşünce ve politikanın taşıyıcısı ve uygulayıcısı, hareketin sürekliliğinin güvencesi olabilir. Bu ilkesel öneminin ötesinde, soruna partileşme sürecinin pratik sınırları içinden bakıldığında, sınıf hareketine müdahale ve sınıfın öncüleriyle birleşme süreci içinde şekillenen örgüt, şekillendiği andan itibaren, bu müdahale ve birleşmeyi ilçerletmenin de yegane aracıdır.

Partinin ideolojik ve sınıfsal kimliğine ilişkin belirlemeler, örgüt sorunun iki temel yönünü kendiliğinden çıkarmaktadır ortaya. Bir diğçer temel yön, örgütün varoluş biçimidir. İki anlamda; ilkin düzen karşısında ve ikinci olarak, sınıf içinde. Bu iki varoluş biçimi arasında ise kopmaz bir ilişki vardır.

İdeolojik kimliği, sınıfsal konumu ve tarihsel-siyasal amaçlarıyla proletaryanın sınıf partisi, kurulu düzen karşısında ihtilalci bir konumdadır ve varoluş biçimi de buna uygun olmak zorundadır. Partinin ihtilalci esaslara dayalı illegal örgütlenme ihtiyacı buradan doğmaktadır. Parti örgütlenmesinin tek ve mutlak varoluş biçimi olmamakla birlikte, illegalite, temel ve ilkesel önemde bir sorundur. İlegalite sorununun özü, düzenin hukuksal çerçevesi içine sığıp sığmamak değil, bizzat düzenin içine sığamamaktır. Türkiye gibi polis rejiminin hüküm sürdüğü bir ülkede, bu sorun, ilkesel öneminin ötesinde, parti için pratik bakımdan da hayati bir sorundur. İhtilalci kimlik korunduğı sürece, bu, bir parti için varolup-olmama sorundur.

Partinin düzen karşısındaki ihtilalci ideolojik-politik perspektifi teorik çabayla kazanılsa bile, bu ancak, örgütsel varoluş biçimiyle de ihtilalci bir konumda bulunan bir parti yapısıyla güvenceye alınabilir. Bu ikincisi yoksa, ya parti kesin bir biçimde tasfiye edilecektir, ya da bu akibete uğramamak için, utanç verici bir tutumla, başlangıçtaki ihtilalci ideolojik-politik perspektifini bizzat kendi tasfiye edecektir. İhtilalci bir illegal parti sorununun ilkesel önemi tam da buradan gelmektedir.

İhtilalci örgütlenmeye karşı güçlü bir legalist tasfiyeci akımın varolduğu günümüz koşullarında, parti örgütlenmesini illegal temeller üzerinde hazırlama pratik çabası sağlam ve sarsılmaz inatla sürdürülmeli ve bu çaba tasfiyeciliğe karşı sürekli bir mücadeleyle birleştirilebilmelidir. Fakat öte yandan, partinin bu zorunlu varoluş biçiminin tamamlayıcı ögesi, onun legal biçim, araç ve yöntemleri en iyi şekilde ve sonuna kadar kullanabilmesidir. Düzen karşısında partinin ihtilalci varoluş biçimini ilkesel önemde gören komünistler için, sorun, legal araç ve olanakları küçümsemek ya da bunları illegal örgütlenmenin karşısına koymak değil, illegal bir parti örgütlenmesi ve faaliyeti temeli üzerinde, bu temel koşulla uyum içinde, tüm legal biçim, yöntem ve araçlardan sonuna kadar ve ustalıkla yararlanabilmektir. Legal olanakları illegal örgütlenme ve faaliyete tabi bir biçimde, onun hizmetinde kullanabilmektir. Zira bu yapılmaksızın, partinin illegal örgütlenmesini koruyup geliştirmek kadar, onun kitleler içindeki etkinliğini ve gücünü geliştirip güçlendirmek de, son derece güç, hatta olanaksız olacaktır.

Parti örgütünün sınıf içinde varoluş biçimi ise, fabrika hücreleri temeline dayalı bir parti örgütlenmesi temel leninist düşüncesinde ifadesini bulur. Parti sosyalizm ile sınıf hareketinin birliği ise, fabrika hücreleri temeline dayalı bir parti örgütlenmesi de bu birleşmenin temel ve tarihsel amaçlara, herşeyden önce iktidarı ele geçirme amacına, en uygun örgütsel gerçekleşme biçimidir. Tarihsel deneyim parti örgütlenmesinin sınıf bünyesindeki bu varoluş biçimiyle onun ihtilalci niteliği ve hareket kabiliyeti arasındaki kopmaz ilişkiyi bütün açıklığı ile göstermiştir.

Fabrikalar, hergünkü olayların gösterdiği gibi, işçi hareketinin mücadele merkezleridir. Hareketin gücü fabrikalarda yatmakta, kalbi

fabrikalarda atmaktadır. Bu gücü kullanmak, politik yönden geliştirmek, bilincini ve örgütlenmesini ilerletmek isteyen bir partinin, buna uygun bir örgütsel konumlanış içinde olması, işin doğası gereğidir. İşçi sınıfına en kolay ulaşabilmenin, onu en güçlü şekilde kucaklayabilmenin, en geniş kesimlerini etkileyebilmenin, mücadeleye de en etkili şekilde seferber edebilmenin yolu, fabrika çalışması ve örgütlenmesinden geçer. Fabrika temeline dayalı bir politik çalışma ve örgütlenme, partinin proleter toplumsal tabanının ve proleter sınıf bileşiminin olduğu kadar, eylem gücü ve yeteneğinin de güvencesidir. Bu aynı zamanda, sınıf düşmanının saldırılarına karşı sağlam ve yıkılmaz bir örgüt yaratabilmenin de en uygun ve güvenceli bir zemindir. Parti düzen karşısındaki ihtilalci (illegal) varoluş biçimine en uygun zemini, fabrika hücreleri temeline dayalı bir örgütlenmeyle bulabilir. İki varoluş biçimi arasında daha önce sözü edilen kopmaz ilişki, buradan doğmaktadır.

Dünya komünist hareketinin tarihsel deneyimi, parti yaşamına ilişkin sorunların da hayati önemde olduğunu göstermektedir. İç yaşamında devrimci ilkeleri ve ilişkileri egemen kılamayan partiler, zamanla bir iç çürüme yaşayabilmektedirler. Kuşkusuz bu herşeyden önce partinin ilkeli ve sağlam ideolojik konumuyla, militan devrimci mücadelesiyle ve devrimci sınıfla kopmaz ilişkileriyle bağlantılı bir sorundur. Devrimci bir iç yaşam ancak bu temel üzerinde gerçekleştirilebilir. Fakat bu temel üzerinde, parti iç yaşamını düzenleyen ilke ve esasların, gelenek ve değerlerin taşıdığı önem sanıldığından da büyüktür.

V

Tüm marksist potansiyeli aynı ideolojik ve örgütsel çizgide birleştirmek, parti sorunun bir öteki halkasıdır. Bu bir tercih değil, değerlendirilmesi gereken objektif bir olanak ve ihtiyaçtır. Bu objektif olanağı sunan, sol hareketin geleneksel yapısı ve bu yapıda, gerek kendi iç evrimiyle, gerekse de Türkiye'deki ve dünyadaki nesnel gelişmelerin dolaysız etkisiyle, yaşanan çözülme ve bundan beslenen ayrışma eğilimidir.

Tümü de '60'lı yıllarda başgösteren toplumsal hareketlilik ve sol uyanıştan kök alan geleneksel sol yapılarda, bugün yaşanmakta

olan sonu gelmez bunalım bir rastlantı değildir. Bu bunalımın temelinde, bu yapıların güç ve yaşam kaynağı olan küçük-burjuva toplumsal zemindeki çözülme ile onları ideolojik bakımdan şekillendiren iç ve uluslararası kaynakların çöküşü yatmaktadır. Bu konjonktürel ve geçici değil, yapısal ve kalıcı bir bunalımdır. Çözüm, çözülme, ayrışma ve bir yeniden saflaşma olarak yaşanıyor, böyle yaşanmak zorundadır.

Bu iç çözülme, ayrışma ve saflaşma sürecini marksist-leninist doğrultuda etkilemek ve ileriye çıkacak güçlerle birleşmek, EKİM'in birlik politikasının esasını oluşturmaktadır.

Dönemin belirgin özelliği olan politik-örgütsel güçsüzlük, dünya ölçüsünde içinden geçilmekte olan tarihsel konjonktürün sürekli güçsüzlük duygusu yayan ezici manevi etkisiyle birleşince, bu, sol harekette, yaygın ama tam da kendini besleyen bu nedenler dolayısıyla son derecesahıksız bir birlik eğilimine yolaçmaktadır. Sol harekette geleneksel olarak son derece zayıf olan misyon duygusunu tümünden felce uğratan bu tür arayışlar, ideolojik ve ilkesel sorunlarda esneklik adı altında gösterilen uzlaşmacı ve pazarlıkçı tutumlara rağmen, birleşmeyle sonuçlanmadığı gibi, eldeki güç ve olanakların tüketilmesi ya da zayıflatılmasıyla son bulabilmektedir.

EKİM, daha başından itibaren, kaçınılmaz olarak darkafalı bir sekterizmle elele giden bu sağıksız liberal eğilimlere kesin bir tavır aldı. Birlik sorununa, bir öznel ihtiyaç, iyiniyet ve "özveri"ye dayalı bir öznel arayış değil, sol hareketin tarihsel özelliklerinden, evriminden ve bugün artık ayrışmalar için olgunlaşmış çelişkili karakterinden doğan bir nesnel olanak olarak yaklaştı. Nesnel temellere dayalı sağlam bir birlik perspektifi ve politikasının, ancak sol hareketin tarihsel oluşum ve evriminin tahlilinden çıkarabileceği düşüncesini ısrarla savundu. Birleşme zemininin ideolojik ve ilkesel esaslarını da buna uygun bir biçimde tanımladı.

Sol hareketimizin 70 yılı aşan bir tarihi var. Bunun ilk 40 yılına TKP damgasını vurdu. İşçi sınıfının devrimci öncüsü olmak iddiasındaki TKP, hiç bir zaman kitlesel bir proleter sınıf tabanı edinemedi. İdeolojik-politik bakımdan Kemalizm'den güçlü bir biçimde etkilenen sosyal-reformist bir aydınlar partisi olarak kaldı. Tek başına egemen olduğu bu tarihsel zaman diliminin son on yılında

ise tümüyle tasfiye oldu.

'60'lı yıllar, ileri boyutlara kazanmış hızlı kapitalist gelişmenin uyardığı sınıf çelişmeleri zemini üzerinde, Türkiye'nin modern tarihinde o güne dek görülmeyen büyük bir toplumsal hareketliliğe sahne oldu. Günümüze kadar uzanan sonraki bütün bir döneme damgasını vuran sol hareket, bu toplumsal hareketlilik zemini üzerinde bir bakıma yeniden doğdu. İlk ideolojik-politik biçimlenişini yaşadı, toplumsal dayanaklar edindi. Ağırlıklı olarak şehrin küçük-burjuva katmanları, orta sınıf aydınları, öğrenciler ve sol sendika bürokrasisinden oluşan bir toplumsal taban, solun bu yeniden şekillenişine belirgin bir biçimde kendine özgü toplumsal rengini verdi. Solun düşünsel temelleri ise, bu küçük-burjuva toplumsal zemin üzerinde ve ona uygun bir biçimde, orta sınıf aydınlarınca şekillendirildi. İçten TKP'nin reformist mirası ve Kemalizmin "çağdaş yorumu", dıştan modern revizyonizm ve burjuva karakterdeki milliyetçi popülizm (milliyetçi-darbeci akım), bu ilk ideolojik şekillenişin kendine özgü karakterini belirleyen başlıca kaynaklar oldular.

Bu toplumsal ideolojik şekilleniş içinde ortaya çıkan ve dönemin başlıca iki sol sosyalist akımını oluşturan TİP ve MDD Hareketinin sosyalizm anlayışları, düzen sınırlarını ve kurumlarını aşamayan bir reformist kimliğin ifadesiydi. Bu iki akım, programlarının ideolojik-sınıfsal özünde değil, gerçekleştirilmesi yol ve yöntemlerinde ayrılıyorlardı. TİP reformcu-parlamentarist, MDD Hareketi ise radikal-darbeci yöntemleri savunuyor ve izliyorlardı. Bu iki başlıca akım '70'li yıllara egemen sayısız sol parti, grup ve çevrenin iki ana kaynağı oldular ve ideolojik-programatik miraslarıyla bu sonraki dönemi uzun yıllar etkilediler.

TİP'in sonraki döneme bıraktığı, güçlü bir reformist-legalist gelenektir. Bunun toplumsal taşıyıcıları, küçük-burjuva aydınlar ile sol sendika bürokrasisi oldu. Başlıca politik temsilcilerini TKP, TİP ve TSİP'te buldular ve bu sonraki dönemde, sosyalizm iddiasındaki solun reformist kanadını oluşturdular.

MDD Hareketi ise, radikal eğilimi sayesinde kendine çekmeyi başardığı militan gençlik önderleri şahsında, '70'li yıllara damgasını vuran devrimci-demokratik akıma kaynaklık etti. MDD Hareketindeki iç çözülme ve ayrışmalarla ortaya çıkan '71 Devrimci Hareketi,

solun uzun bir tarihsel dönemi kapsayan reformist geleneğinden devrimci bir kopmaydı. Politik mücadelede düzen aşılmış, başlıca kurumlarıyla devlet karşıya alınmıştı. Hareketin kendine özgü ideolojik şekillenişini karakterize eden ise, MDD'den devralınan programatik mirasın, o günün dünyasında sosyalizm adına dünya devrimci akımına egemen olan devrimci popülizmin etkisi altında, devrimci bir yeniden tanımlanmasıydı. Özü itibarıyla sosyalizmin popülist bir deformasyonu, ya da aynı anlamda, sosyalizmin bir küçük-burjuva yorumuydu.

12 Mart sonrasında ortaya çıkan ve solun devrimci kanadını oluşturan sayısız devrimci örgüt, bu hareketin mirası üzerinde şekillendi. Devralınan miras, pratik deneyimlerin yardımıyla ve yeni dönemin devrimci kitlesel hareketliliğinin uygun ortamında, bazı kaba ideolojik-politik zaaflarından arındırılmakla birlikte, sınıfsal öz ve programatik çerçeve itibarıyla korundu. Solun devrimci kanadı, '70'li yılların ikinci yarısını kapsayan devrimci yükseliş ortamında, büyük bir politik güç ve küçük-burjuva katmanlarda ifade bulan geniş bir toplumsal dayanak elde etti. Bu küçük-burjuva toplumsal zemin üzerinde ve dünya sol hareketindeki bölünmüşlüğü etkisi altında kendi içinde sayısız bölünmeye uğradı. Fakat ideolojik, politik ve sınıfsal temel karakteriyle, bir ve aynı akımın ifadesi olarak kaldı: Devrimci küçük-burjuva sosyalizmi. Yine de bu gerçek, devrimci hareketin '70'li yıllarda belli kesimler halinde yaşadığı bazı iç farklılaşmaların önemini ve anlamını ortadan kaldırmaz. Bu farklılaşmalar devrimci demokrasinin bir kesimini gitgide reformist sola yakınlaştırırken, bir öteki kesimini reformizm ve revizyonizmle araya daha kesin sınır çizgileri çizmeye ve bu temel üzerinde daha tutarlı bir devrimci kimlik edinmeye yöneltmiştir. Bu teoride dogmatik bir içerikle de olsa Marksizme, pratikte ise işçi sınıfına bir yaklaşma demektir. Bu farklılaşmanın taşıdığı ideolojik ve politik anlam sonraki dönemde daha iyi görülebilir hale geldi. Reformizme yaklaşan kesim '80'lerde yaşanan güçlü liberal dejenerasyonun ağırlıklı kaynağı olurken, öteki kesim, liberalizmi de beslemekle birlikte, proleter sosyalizmine yönelik bir ilk ileri çıkışın öncelikli kaynağı oldu. Öte yandan, devrimci yükselişin devrimci etkisi, '70'li yılların ikinci yarısında solun reformist kanadı içindeki devrimci

öğelerin ayrışmasını ve kopmasını olanaklı kıldı.

'60'lı yıllarda yeniden şekillenen sol hareket, '80'lere gelindiğinde gelişmesinin doruğuna ulaşmıştı. Solun tarihi bakımından '80'li yılların ayırdedici özelliği, reformist ve devrimci kanatlarıyla, bir bütün olarak hareketin girdiği bunalım, çözülme ve dağılma süreçleridir. Doğal olarak, bu öncelikle karşı-devrimin baskısı altında yaşandı. İdeolojik-politik karakterleri, örgütsel yapıları ve toplumsal dayanaklarıyla, zor döneme dayanıksız olduklarını gösterdiler tüm sol parti ve örgütler.

Fakat '80'li yılların ikinci yarısında girilen yeniden toparlanma dönemi, yaşanan bunalımın, karşı-devrimin kendine özgü koşullarıyla sınırlı ve geçici değil, tersine yapısal olduğunu, hareketi dönülmez bir biçimde bir iç ayrışma ve saflaşmaya zorladığını gösterdi.

İlkin, doğuş ve gelişme döneminde hareketi besleyen geleneksel toplumsal dayanaklar yitirilmişti. Küçük-burjuva katmanlar belirgin bir biçimde mücadeleden kopmuş, yorgun ve yılgın düşmüşlerdi. Öğrenci hareketi kitlesel karakterini kaybetmiş, geçmiş dönemlerin görkemiyle kıyaslandığında, tanınmaz hale gelmişti. Aydınlar hemen tümüyle düzene yamanmışlardı. Sol sendika bürokrasisi ise DİSK'in tasfiyesiyle birlikte büyük güç kaybetmiş, yeni dönemde şekillenen kesimi ise burjuva reformizminin destekçisi haline gelmişti. O güne dek hareketi beslemiş toplumsal tabandaki bu dağılma, geleneksel sol hareketin yaşadığı bunalımın maddi zeminiydi.

İkinci olarak, bunalım ideolojik cephede idi. Solun reformist kanadı tam bir ideolojik çöküş ve çürümeye uğradı, açıkça düzen yanlısı bir konuma geçti. Devrimci-demokrasi ise, halkçı teori ve programları etkili ve cazip kılan küçük-burjuvadalmanın kırılmasıyla, bir ideolojik kimlik bunalımına girdi. Türkiye'nin modern gerçeklerinin artık daha iyi görülebiliyor olması da, eski teorilere derin bir güvensizliği besleyen bir başka etken oldu. Yeni dönemin hareketliliğine damgasını vuran işçi sınıfına yönelik, bu bunalımı iyice artırdı. Zira tam da bu sayede, eski ideolojik şekilleniş ile yeni sınıfsal yöneliş arasındaki çelişki, daha açık görülür hale geldi.

Yapısal bunalımın üçüncü temel kaynağı ise, şekilleniş ve gelişme döneminde solun değişik kesimlerine uluslararası dayanak

olmuş, ideolojik, politik ve moral yönden beslemiş başlıca odakların yaşadığı çözülme ve çöküş oldu. Eski toplumsal dayanaklarını kaybeden, eski ideolojik konumuna artık güvensizlik duyan sola son darbe, uluslararası dayanaklarından da yoksun kalmak oldu. Bu son gelişme, dünya sosyalizminin tarihsel geçmişinden ve akibetinden gelen sorunların dahaderinden ve sarsıcı bir biçimde hissedilmesine yolaçtı. Tüm bu etkenlerin içiçe geçmiş baskısı altında, geleneksel yapılarda bir çözülme, ayrışma ve bir yeniden saflaşma kaçınılmazdı.

İşte marksist-leninistlerin birlik perspektifi, bu ayrışma ve saflaşma içinde, geçmişini ileriye, proleter sosyalizmine yönelik olarak aşacak, net bir sınıfsal bakışa, sosyalizm programına ve ihtilalci sınıf örgütlenmesi fikrine ulaşacak güçleri, yalnızca onları kapsamaktadır.

Tüm bu çözücü dinamiklerin henüz etkisini bugünkü kadar açık ve etkili biçimde gösteremediği bir dönemde, geçmişin tahlili ve eleştirisi temelinde marksist-leninist bir kopmayla ortaya çıkan EKİM, tam da bu yolla, hareketin çelişkili, bir yönüyle liberalizme fakat öteki yönüyle sosyalizme açık ikili karakterinin sunduğu olanakları gördü ve kendi birlik perspektifini bu temelde şekillendirdi. *"Herkes Kendi Bayrağı Altına!"* şiarıyla yola çıkan EKİM, çıkışının henüz erken bir tarihinde (solu saran liberal birlik cereyanından çok önce, 1988 sonbaharında), şu perspektifi formüle etti:

"Devrimci hareket bir bütün olarak bugün bir iç bunalım, ayrışma ve saflaşma süreci yaşıyor. Bir bütün olarak Türkiye devrimci hareketinin yapısı ve bazı temel özellikleri (demokrasi ve sosyalizm ideallerini içiçe temsil etme, Marksizmden değişik düzeylerde etkilenme, işçi sınıfına duyulan samimi yakınlık vb.), bunu olanaklı kılmaktadır. Hangi kesimden, ne zaman, ne ölçüde ileriye, Marksizme yönelen güçler ya da unsurlar çıkabilir? Bu konuda şimdiden kesin şeyler söylenemez. Ama marksist-leninistlerin ideolojik mücadeleleri ve siyasal çabaları, gelişecek işçi hareketinin olumlu etkisi, uluslararası revizyonizmin iyice çürümesi, Batı kapitalizmiyle açıktan bütünleşerek ve Marksizme açık ve kaba saldırılara girişerek bugün yaşamakta olduğu yeni süreçlerin tersten olumlu etkisi vb. etkenler, bunu kolaylaştıracaktır. Marksist-leninist teorisinin esaslarından ve temel ilkelerinden taviz vermeksizin, Türkiye devrimci hareketine bu geniş perspektifle bakmak, umutlu ve güvenli

olmak, tekkecilikten ve dargörüşlülükten kaçınmak gerekir."

Bu geniş perspektife uygun davranan hareketimiz bu amaçla soldaki tüm gelişmeleri yakinen izlemiş, mümkün ya da muhtemel tüm olanakları değerlendirmek kaygısı içinde olmuştur. Geçmiş ideolojik konumuna göre önemli bir ilerleme sağlamış bir aydın çevreye gösterilen ilgi de bunun ürünü oldu. Fakat EKİM, bu çevrenin politik ve örgütsel bakımdan içinde bulunduğu açık tutarsızlığın ideolojik anlamını pratik ilişkilerde yeterince değerlendiremedi. Partinin aydınöğe ihtiyacını haklı olarak gözeten ve devrimci harekette hayli sınırlı aydın potansiyelini bu çevrenin şahsında değerlendirmek devrimci kaygısıyla gösterilen birlik girişimi, bu çevrenin geçmiş legalist-reformist geleneğinden ve aydın karakterinden gelen zaaflarının sanıldığından da güçlü olduğunu gösterdi ve birlik amacı çerçevesinde başarısızlığa uğradı. Fakat neticede, kendisini gizleyen peçeyi yırtarak aydın oportünizmini açığa çıkarmak, ideolojik gelişmeyi politik ve örgütsel gelişmeyle tamamlamak eğilimindeki bir kısım devrimciyi ise oportünist kanattan ayırştırmak gibi bir önemli başarıyı da sağlamış oldu.

Devrimci hareketin ihtilalci sınıf partisine açık aydın öğeleriyle birleşmek hala da önemli olmakla birlikte, birlik sorunu herşeyden önce çeşitli gruplara dağılmış sosyalist işçilerle ve sınıf hareketiyle bağı olan devrimci güçlerle marksist-leninist bir çizgide ve sınıf tabanına dayalı bir ihtilalci örgüt zemininde birleşmek sorunudur. Partileşme sürecine hizmet edecek, gerçekten güç katacak asıl birlik (dolayısıyla parti) güçleri, devrimci hareketin bu alanda birikmiş potansiyelidir. Aydın ya da bugün için sınıf dışı güçleri kazanmak doğal olarak bu sürece tabidir. Bu sonuncu güçlerin, kendi objektif konumlarının da etkisiyle, tutarlı ve ilkeli olmaktan uzak, pazarlıkçı, idolojik uzlaşma, taviz ya da bulanıklığa dayalı ve görüşme diplomasisi yöntemine eğilimli bir birlik arayışı içinde olduklarını deneyimler gösteriyor. İlkeli ve amaca uygun bir birlik çabası, bu sağlıksız eğilimlere karşı kesin bir mücadeleyi de kapsamak zorundadır.

Ayrışma ve saflaşma süreçlerinde etkili olabilmenin ve ileriye çıkacak güçlerle birleşebilmenin tayin edici iki faktörü, ideolojik güçlenme ile sınıf hareketiyle birleşmede katedilecek mesafedir. Bu iki faktörün birleşik gücü ve etkisi, birlik sorununu çözmenin,

marksist potansiyeli partileşme süreci içinde birleştirebilmenin tutarlı ve biricik etkili yoludur. Bu temelde kavranmış bir birlik çabası, ideolojik sorunlarda netlik ve tutarlılık arayan sağlam devrimcilerle, şu veya bu gruba dağılmış devrimci işçileri karşı konulmaz bir biçimde kendi kanalında toplayacaktır.

VI

EKİM, devrimci hareketin girdiği iç ayrışma sürecinin erken bir döneminde, hareketin geleneksel platformundan kesin ve köklü bir kopuş olarak doğdu. Gelişmesinin daha başlangıç aşamasında partileşme sürecine somut bir bakışı ifade eden şu değerlendirmeyi yaptı:

“Küçük-burjuva sosyalizminin demokrasi ve sosyalizm ideal-lerini yıllarca içiçe temsil etmiş olmasının bir sonucu olarak, Türkiye devrimci hareketinde proleter sosyalizminin önemli bir potansiyel gücü çeşitli grupların bünyesinde dağılmış olarak varlığını sürdürüyor. Dolayısıyla ayrışma zamana yayılarak sürecektir.

“Biz, bugün için, genel ideolojik mücadelenin yanısıra, bunun vazgeçilmez bir tamamlayıcısı olarak, ancak kazandığımız güçleri en iyi biçimde örgütlendirip mevzilendirebildiğimiz, yeni, eskisinden farklı, bir siyasal sınıf örgütlenmesi ve pratiği gerçekleştirebildiğimiz ölçüde, sözkonusu ayrışmayı hızlandırabilir ve proleter sosyalizminin saflarına eskinin kazanımı yeni güçler katabiliriz. Öte yandan, yine bunu yapabildiğimiz ölçüde, genişlik ve derinlik açısından tarihinin en ileri boyutlarını kazanmakta olan işçi hareketinin ortaya çıkardığı ve çıkaracağı yeni güçlerin en geniş ve en iyi kesimini kazanmak da olanaklı olacaktır.

“Kısaca şöyle ifade edebiliriz: Gerek geçmişin birikimi olan ve halihazırdavarolan eski güçlerden, gerekse de işçi hareketindeki canlanmanın ortaya çıkaracağı yeni güçlerden mümkün olan en çoğunu proleter sosyalizminin saflarına katmak, siyasal faaliyet ve örgütlenmede atacağımız adımlara bağlı; ideolojik-siyasal yönelimimizi, siyasal-örgütsel bir kimliğe kavuşturup, maddi bir güce dönüştürebilmemize bağlı. Düşünceyi eylemle, teoriyi kendine uygun pratikle tamamlayamadığımız sürece, hiç bir inandırıcılığımız olmayacak, dahası ideolojik bozulma ve yozlaşma kaçınılmaz

olacaktır. Bu kısa açıklama Merkez Komitemizin tarihi ve güncel boyutlar taşıyan büyük görev ve sorumluluklarını vurgulamak içindir.” (Nisan 1988)

Burada, partileşme sürecini birbirleriyle kopmaz bir biçimde bağlı bir ideolojik-politik ve örgütsel gelişme süreci olarak kavramakla kalmayan, fakat partinin maddi güçlerinin iki alanını da isabetle değerlendiren, açık bir kavrayış var.

Fakat daha da önemli olanı, bunun kesin bir misyon bilinci içinde ele alınışdır. EKİM, kendini sonraki sürecin etkin ve sürekli bir dinamiği olarak tanımlamakta, ilk kopuş olmanın büyük sorumluluk bilinciyle yaklaşmaktadır görev ve hedeflerine.

Bütün bir sonraki gelişme sürecini bu perspektif çerçevesinde yaşayan EKİM'i, biriktirdiği ideolojik ve örgütsel güçlerden dolayı, bugün, partileşme sürecinin bu evresinde, daha büyük sorumluluklar beklemektedir. Bu, ihtilalci bir sınıf partisi arayışı içindeki öncü işçilere ve bir parti çatısı altında birleştirilmek ihtiyacı içindeki tüm marksist-leninist potansiyele karşı yerine getirilmesi gereken vazgeçilmez bir sorumluluktur.

EKİM, tüm temel alanlardaki görev ve hedeflerini, çıkışında olduğu gibi bugün de, partileşme sürecinin görev ve hedefleri içinde tanımlamakta, onunla özdeş olarak ele almaktadır.

İŞÇİ HAREKETİ VE SOSYALİST HAREKET

Son on yılın ilk kesiti işçi hareketinin ve devrimci hareketin karşı-devrim tarafından yenilgiye uğratılmasını simgelerken, son beş yıllık dönem ise işçi hareketinin yeniden ama daha kapsamlı bir yükselişini simgelemektedir.

Nesnel göstergeler açısından uzun süredir emek-sermaye çelişkinin temel bir hale geldiği Türkiye’de, gecikerek de olsa, işçi sınıfı toplumsal muhalefetin fiilen önderliğini üstlenerek bu çelişkiye siyasal anlamını da tartışmasız bir biçimde kazandırıyordu. Bu gecikmişliğin kendisinin sol hareketin teorik-stratejik geriliklerine önemli bir dayanak olduğunu biliyoruz. Bir başka açıdan ele alındığında işçi sınıfının nicel ve nitel gelişme boyutlarındaki eşitsizlik olarak da formüle edilebilecek olan bu durumun tarihsel nedenleri hakkında aydınlanmak, teorik-stratejik sorunlardaki geri formülasyonları mahkum etmek açısından gerekli olduğu gibi, bugünkü işçi hareketinin özelliklerini, dinamiklerini ve yönelimlerini kavramak açısından da gereklidir.

Kuşkusuz komünist hareket açısından işçi hareketinin gelişimi-

ni, yönelimlerini vb. kavramak, değiştirmek için zorunludur. Öte yandan değiştirmek amacı, harekete müdahalenin araç ve sorunlarında da açıklığa kavuşmayı zorunlu kılar.

*

Yüzyılın ilk çeyreğinde gerçekleşen burjuva devrimi döneminde işçi sınıfı son derece güçsüzdü. Bu nedenle bağımsız bir siyasal güç olarak devrimin önderliğine yönelemediği gibi, bu devrime aktif katılımıyla elde edebileceği demokratik siyasal gelişme imkanından da önemli ölçüde yoksun kaldı.

Cumhuriyet arifesinde Osmanlı ekonomisinin tam anlamıyla dışa bağımlılığı, sermayenin özellikle yabancı uyruklu levanten kesimin elinde olması, ayrıca yabancı uyruklu işçilerle Türk uyruklu işçiler arasında eşitsiz bir uygulamanın yaygınlığı, işçi sınıfında çarpık bir anti-emperyalist bilincin oluşmasına neden oldu.

Nitel ve nitel gelişmemişliğinden dolayı bağımsız bir tavır gösteremeyen işçi sınıfı, önce ittihatçıların ve daha sonra kemalistlerin “hürriyetçi” ve “anti-emperyalist” şiarlarının peşinden gitti.

İşçi sınıfı mülksüzleşme sürecinin henüz başlarındaydı, kırla yalnızca kültürel bağlarını korumuyordu, aynı zamanda kuvvetli bir iktisadi bağ da mevcuttu. İşçi sınıfının bu yarı köylü özelliği ve yargıları kemalistlerin yaratmaya çalıştığı sınıflarüstü devlet imajının etkili olmasını kolaylaştırıyordu.

Türkiye’de işçi sınıfının 1920’lerde kemalist diktatörlüğe karşı giriştiği çeşitli eylemlerden sonra, kendiliğinden anlamda ilk bağımsız kıpırdanışları 1945-46 yıllarına rastlar. İşçi hareketindeki bu bağımsızlaşma eğilimi çeşitli faktörlerden beslenmektedir. Savaş döneminin yoğunlaşan baskıları ve yoksulluğu, diğer taraftan faşizmin dünya çapında yenilgiye uğratılması ve bu zaferde dolaysız olarak en önemli paya sahip olan sosyalizmin dünya çapında artan prestiji ve bunlara ek olarak sosyalistlerin yerel etkinlikleri bu faktörlerin en önemlileriydi.

Burjuvazi bu gelişimi sıkı yönetim ilan ederek ve ardından mevcut iki sosyalist parti ve yerel sendikaları tasfiye ederek önlemeye çalıştı.

1947 yılında bir sendikalar kanunu çıkarıldı. Bu tarihten sonraki dönem sendikaların tam anlamıyla devlet vesayetine alındığı bir dönem oldu. 1952 yılında Türk-İş kuruluna kadar, CHP, işçi büroları aracılığıyla sendikaları doğrudan denetliyordu.

1952’de Türk-İş’in kurulması bir yandan mevcut yerel sendikaların merkezileşmesini sağlarken, burjuva iktidarın da sendikalar üzerindeki denetimini pekiştirdi. Türk-İş’in kuruluşunda Amerikan sendikacılığının tipik temsilcisi AFL ve soğuk savaşın sendikal alandaki uzantısı ICFTU ve hatta (AID, AAFL vb. aracılığıyla) CIA, son derece etkin rol oynadılar.

*

Türkiye’de kapitalist gelişmenin 1950’li yıllarda hızlanması, işçi sınıfının saflarının da kalabalıklaşmasını beraberinde getirdi. 1960’lı yıllarda bu gelişme daha da ivme kazandı. İşçi sınıfının kitlesel olarak çalıştığı fabrikaların sayısı artmaya başladı. Böylece işçi sınıfı toplumsal muhalefete damgasını vurabilecek bir güce ulaşmaya başlıyordu. Öte yandan bu gerçeğin kendisi, işçi sınıfının genç ve henüz mücadele deneyimi zayıf bir sınıf olduğunu göstermektedir.

1960’lı yıllar işçi sınıfının grev hakkını elde ettiği, çeşitli mücadele girişimleriyle artan gücünü pratikte de sınıadığı bir dönemdi. Bu gerçeğin diğer bir ifadesi burjuvazinin işçi sınıfını Türk-İş aracılığıyla denetlemesinin gittikçe daha güç bir hale gelmesidir.

Türk-İş kamu kesiminde örgütlü olduğu iş kollarında ciddi bir mücadele yürütmeksizin sendikacılık yapabiliyorken, özel kesimde “dialog” yoluyla kazanımlar elde etmek daha zor oluyordu. Mücadele yolu ile hak elde etmek ise Türk-İş açısından yabancı bir yöntemdi. Sınıfın özellikle özel sektörde çalışan kesiminin hareketliliği yükseliyordu. Paşabahçe grevinde Türk-İş’in bir kez daha işçilere ihanet etmesinin ardından, TİP’in de etkisiyle bazı sendikalar, Türk-İş’ten koparak DİSK’i kurdular.

DİSK, işçi sınıfının kendisine çizilen dar çerçeveden çıkma arzusuyla yükselen eylemliliğinin bir ürünüydü. DİSK’in kuruluşu işçi sınıfının bağımsızlaşma eğilimini temsil ediyordu, ama DİSK

yönetimi hiçbir zaman sınıf hareketinin bu dinamiğinin temsilcisi olamadı.

15-16 Haziran, işçi hareketinin DİSK yönetimini aşan ilk girişimiydi. İşçiler DİSK'in kapatılmasını militan bir tarzda önlemeye çalışırken, DİSK'in bürokratik yönetimi ise militan işçi hareketinin kendisini dizginlemeye çalışıyordu.

1971 faşist diktatörlüğünün ardından ve özellikle 1970'li yılların ortalarından sonra DİSK yönetimi işçi hareketinin önüne daha açık bir engel olarak çıkmaya başladı. Bu tarihten sonra DİSK "kendiliğinden işçi hareketinin" önlenmesi gerektiği yönünde açıklamalar yapmaya başladı.

1978-80 dönemi işçi hareketinin önderlik boşluğu nedeniyle ilerleyemediği ve bu anlamda durgunlaştığı bir dönem oldu. Bu yıllarda devrimci demokrasinin bazı kesimlerinin işçi sınıfına artan ilgisi ise yolaçıcı olmak bir yana işçi hareketini bölücü ve sosyalist harekete karşı güvensizliği artırıcı bir işlev gördü.

1980 faşist askeri darbesi bu koşullar içerisinde gerçekleşti. İşçi sınıfı darbeyi tam bir suskunlukla karşıladı.

*

İşçi sınıfının nicel bir güççe ulaştığı dönemlerde dahi mücadelelenin geri bir düzeyde seyrectmesinde önemli bir diğer faktör, sınıfın programatik, taktiksel ve örgütsel anlamda siyasal bağımsızlığını sağlayabilecek bir örgütlülüğün bu tarihsel kesitte mevcut olmayışdır.

Gerçekten de söz konusu tarihsel dönemde, sol hareketin tüm temsilcileri işçi sınıfını burjuvaziden bağımsızlaştırmak yerine ve sosyalizm adına, esasen sınıfı Kemalizme, anayasaya, orduya vb. dolayısıyla düzen çerçevesine bağlamaya yönelik bir faaliyet yürütmüşlerdi.

Şefik Hüsnü TKP'si, kemalist burjuvazinin burjuva devrimi sonuna kadar ilerletmesi gerektiğini ve ancak bu tarihsel dönemden sonra sıranın işçi sınıfına gelebileceğini savunuyordu. Dolayısıyla TKP işçi sınıfının rolünü reformlar elde etmeye yönelik bir mücadele ile sınırliyordu. Üstelik bu reformların kemalist iktidarı "rahatsız" etmemek gibi kendi içinde bir sınırı da vardı. Örneğin, Şeyh Sait

isyanının ardından kemalistleri desteklemekle TKP, yalnızca Kürtlerin katledilmesini desteklemek gibi bir siyasal ihanetle yetinmiyor, aynı dönemde işçi sınıfının bütün temel haklarının alınmasına ve yoğun bir baskı altında kalmasına da boyun eğiyordu.

1961’de bir grup sendikacı tarafından kurulan TİP ise, işçi sınıfı üzerinde sendikalar aracılığıyla etkili olmaya çalışıyordu. Mücadlesi sendikalist-parlamentarist anlayışa dayanan TİP için, işçi sınıfı, bir oy potansiyeli olarak önem taşıyordu. Parlamentarist anlayış, TİP’in sınıfsal ayrımları silikleştirmesinin, parlamenter çerçeveyi aşacak devrimci çözümlere düşmanca yaklaşmasının nedeni oluyordu.

TİP’in reformizmine bir tepki olan MDD akımı açısından işçi sınıfının politik olarak hiç bir önemi yoktu. Ordu ve küçük-burjuva katmanlar MDD’ciler açısından temel-toplumsal politik dayanaklardı.

1970’lere gelinirken MDD içinden küçük-burjuva devrimciliği yönünde bir kopuş yaşandı. Mücadele biçimleri açısından devrimci bir tavır simgeleyen bu akımlar için de, işçi sınıfı yalnızca halkın sıradan bir ögesi olarak önem taşıyordu. 1970’li yıllarda küçük-burjuvazinin dünya çapında ve Türkiye’de artan bir politizasyon yaşaması, işçi sınıfının eylemselliğinin ise nispeten geri bir düzeyde olması, bu akımların tarihsel-sınıfsal dayanakları oldu.

Öyleki 15-16 Haziran işçi eylemleri dahi bu kesimlerce ilk anda kendi stratejilerine kanıt sayıldı. 15-16 Haziran eylemlerinin sonuçlarını değerlendiren İbrahim Kaypakkaya, bu eylemişirdeki devrimci mücadelenin sınırlılığının bir göstergesi saydı ve kirlara çekilmek gerektiği sonucuna vardı. Mahir Çayan ise işçi sınıfının yalnızca ideolojik anlamda önder olabileceği sonucuna ulaştı vb.

1971 darbesinin ardından yeniden ve güç toplayarak siyaset sahnesine çıkan sol hareketler esasen aynı sınıf çizgisini sürdürdüler. 1978 yılından sonra işçi sınıfına yönelme kaygısı duyan bazı gruplar ise, DİSK’in sendikal etkinliğine karşı anarko-sendikalist alternatifler önermekten öteye gidemediler.

Özetle ’70’li yıllar işçi sınıfıyla devrimciliğin birleşemediği ve sınıfın reformizmin politik ve örgütsel denetiminde olduğu bir dönem olarak yaşandı.

1950'lerde kapitalizmin kazandığı gelişme ivmesine bağlı olarak mülksüzleşme süreci de hızlanmıştı. 1970'li yıllar, nüfus içinde yarı proleter öğelerin ağırlığının arttığı, 1980'li yıllar ise tekelleşmenin aldığı boyutlara paralel olarak mülksüzleşmenin de son derece hızlandığı yıllardır.

Bugün işçi sınıfının kırla bağları önemli ölçüde azalmış durumdadır. Toprak sahibi işçilerin işçi sınıfı içindeki payı ancak %3-4'leri bulmakta ve bunlar da kırdaki topraklarından ciddi bir ek gelir elde edememektedirler.

İşçi sınıfının sosyal bünyesi hakkında belirtilebilecek diğer bir önemli özellik, sınıf içinde ikinci ve hatta üçüncü kuşak işçiliğin artık sözkonusu olmaya başlamasıdır. Henüz işçi sınıfının önemsiz bir kesimi üçüncü kuşak işçi kategorisine girerken, ikinci kuşak işçilerin işçi sınıfı içindeki payı %30-40'lar civarındadır.

Bütün bu göstergeler işçi sınıfının geçirdiği evrimi ve bugünkü anlamını kavramak açısından önem taşıyor.

Türkiye işçi sınıfı mülksüzleşerek fabrikaya dolmuş bir kitleyi değil, fabrikanın içinde iken süreç içinde mülksüzleşmiş bir kitleyi temsil etmektedir. Bu gerçek bilince çıkartılmadan işçi hareketinin gelişim evrelerini ve bugününü doğru değerlendirebilmek mümkün değildir.

İşçi hareketinin bugün ulaşmış bulunduğu düzey, yalnızca son on yıldır uygulanan iktisadi politikaya ve 12 Eylül faşist diktatörlüğü tarafından çizilen yasal çerçevenin darlığına bağlanamaz.

Uygulanan iktisadi politikanın ve bu politikada özellikle kamu sektörünün oynadığı "öncülük" rolünün, sınıf hareketinin genelleşmesinde önemli bir payı olduğu açıktır. Ayrıca mevcut yasal çerçevenin darlığı, işçi hareketini daha ilk adında yasalarla karşı karşıya getirmiş ve eylemlerine yasadışı biçimlerin hakim olmasını sağlamıştır. Fakat işçi hareketindeki bu önemli ilerleme, onun kazandığı tarihsel birikimler ve geçirdiği iç evrim gözetenmeden,

yalnızca uygulanan iktisadi politikanın etkileri ile açıklanamaz.

İşçi hareketinin değerlendirilmesinde bu unsurlar yeterince gözletilmediği zaman, hareketin yüzeysel görüntüsüne, taleplerin genel mahiyetine ve zaaflarına daha çok önem verilmekte, bu da popülist eğilimlerin meşrulaştırılmasına dayanak yapılabilmektedir.

Kuşkusuz işçi hareketi dün de, bugün de temel olarak kendiliğinden bir karakterdedir. Fakat “kendiliğindenlik vardır, kendiliğindenlik vardır.” Bugün işçi hareketi sendikal bir cenderenin içindedir ama sendika bürokrasisinin kuyruğunda değildir. Oysa dün, kamu sektöründe çalışanlar üzerinde Türk-İş’in, özel sektörde çalışanlar üzerinde DİSK’in önemli bir otoritesi vardı ve sendikal bölünmüşlüğü işçi hareketi üzerinde ciddi etkileri sözkonusuydu.

Bugün işçi hareketi genel olarak burjuva bilincin sınırları içindedir ama hiçbir burjuva partinin kuyruğunda değildir. İşçiler hala çeşitli burjuva partilere oy vermekle beraber onları bir “umut” olarak görmemekte, mücadelenin merkezine gittikçe kendilerini daha açık bir biçimde yerleştirmektedirler. Dün sendikal bölünmüşlüğe paralel olarak, işçiler burjuva partiler tarafından da bölünmüş durumdaydılar. Bu bölünmüşlük işçilerin birlikte hareket etmelerini engelleyecek denli güçlüydü. Bugün işçi sınıfı, her şeyden önce “işçi” olmanın bilinciyle birlikte hareket etmeye özel bir önem vermekte, burjuva partilerarasında bölünmüşlüğü hiçbir ciddi etkisi bulunmamaktadır.

Bütün bunlar işçi hareketinde bağımsız bir sınıf olarak davranma eğiliminin arttığını göstermektedir.

İşçi sınıfı 1960’lardan beri sürekli artan sayısal gücünü bugün artık önemli bir toplumsal-siyasal güç haline dönüştürmektedir.

Dünün iktisadi ve kültürel açıdan kırla önemli bağları bulunan “yarı-proleter” işçi sınıfı, bugün önemli ölçüde mülksüzleşmiştir. Ayrıca kadınların da üretim sürecinde etkinliklerini arttırmalarıyla sınıf üzerindeki köylü yargıların kırılması ve fabrikadan eve uzanan bir işçi kültürünün baskın hale gelmeye başlaması bir başka önemli değişimdir.

Küçük-burjuvazinin geçmiş dönemdeki siyasal aktivitesini yitirip durgunlaştığı bir dönemde, işçi sınıfının yükselen eylemliliği, ihtilalci sınıf partisinin yaratılması açısından da uygun bir zemin olmaktadır.

Bu aynı zamanda, siyasal varlığını durgun bir işçi hareketi üzerinde üreten reformizmin ve aktif bir küçük-burjuvazi üzerinde üreten devrimci demokrasinin ayaklarının altındaki zeminin kaydığının göstergesidir. Bu akımların uluslararası ideolojik kaynaklarını da yitirdikleri düşünülecek olursa, içinde bulunduğumuz dönem, bu akımların içinden geriye düşmeleri olduğu kadar ileriye sıçramaları da olanaklı hale getirmektedir. Bu gelişme ihtilalci sınıf partisinin potansiyel güçlerinde bir genişleme anlamına da gelmektedir.

Demek ki, yeni dönem aynı zamanda, sınıfın kendi ihtilalci siyasal temsilcisinin yaratılması açısından da önemli bir gelişimi ifade etmektedir.

Bugünkü işçi hareketine tarihsel bir perspektifle yaklaşmak, hareketin anlam ve imkanlarını doğru değerlendirebilmek için zorunludur. Tam da bu bakış açısının kendisi, işçi hareketinin bugünkü düzeyinin basit bir yeniden canlanıştan öte, daha kapsamlı bir ilerlemeyi anlattığını kavramamızı sağlar.

*

İşçi hareketinin potansiyelini, gelişim çizgisini ve yönelimlerini yorumlamak başlıbaşına önemlidir, ama sözkonusu olan marksist-leninist bir hareket ise yorumlamanın kendi başına yeterli olamayacağı ve yorumlamanın değiştirmek amacına bağlı olması gerektiği açıktır. Değiştirmek ise işçi hareketine müdahale edebilmekle mümkündür.

Komünist hareket açısından bu noktada ana sorun sınıfın öncü kuşağıyla birleşebilmektir. Bugün komünist hareketin politik faaliyetinin en temel amacı budur ve yürütülen siyasal faaliyetin odağında bu perspektif vardır.

Öncü işçi kuşağını kazanmak sorunu, dar anlamda yalnızca sınıfın bu kesimine yönelik bir siyasal faaliyetin ürünü olarak görülemez.

Öncü kesimi kazanmak ancak sınıf hareketiyle sınıfın öncü kesimi arasındaki diyalektik ilişkinin doğru bir kavranışıyla ve bu diyalektik ilişkinin gözetildiği bir siyasal faaliyet yürütebilmekle

olanaklıdır.

Sınıfın öncü kuşağı gelişen sınıf hareketinin ürünüdür ve doğal ki, onun eğilim ve ihtiyaçları sınıf hareketinin düzeyi ve yönelimleriyle dolaysız olarak ilgilidir. Bu nedenle öncü işçi kuşağını kazanabilmek ancak sınıf hareketine müdahale edebilmek ölçüsünde başarılabilir. Demek oluyor ki, sınıf hareketinin doğrudan kendisine politik müdahalede bulunamayan bir siyasal hareketin, daraltılmış ve sınıf hareketinden yalıtılmış bir tarzda öncüyü kazanma çabası sonuç alıcı olamayacaktır.

Kuşkusuz bu ilişki tek taraflı ve mekanik değil, karşılıklı ve diyalektik bir ilişkidir. Sınıfa yönelik etkin bir siyasal müdahale yeteneği öncü işçileri kazanmak ölçüsünde mümkünken, öncü işçileri kazanmak da temel olarak sınıf hareketinin geneline müdahale edebilmekle mümkündür.

Bu perspektif doğrudan öncüye yönelen bir siyasal faaliyetin gereksiz olduğunu değil, bu faaliyetinde ancak temel olarak sınıf hareketine yönelik bir siyasal faaliyetin yürütülmesiyle sonuç alıcı olabileceğini anlatır. Kısaca öncüyü sosyalizme kazanmak istiyorsak, sınıf hareketini politik olarak geliştirmek çabası içinde olmalıyız.

Komünist hareket açısından, öncüyü kazanma sorununda bir diğer ayırıcı perspektif, öncünün ancak politika alanından yapılacak müdahalelerle kazanılabileceğinin kavranılmış olmasıdır.

Sınıf hareketine tek başına ya da temel olarak dar ekonomik-sendikal alan içerisinde müdahale etme çabaları faaliyetin kısırlaşmasına ve sosyalist faaliyetin devrimci sendikalizme indirgenmesine yolaçar. Komünist hareket sendikal alana dışardan bakar ve fabrika zemininde yükselerek politik ajitasyon, propaganda ve teşhir faaliyetini yürütür. Sendikal alan, bu temel üzerinde sosyalist faaliyetin uzandığı bir yan alan haline gelir.

Öncü işçi kuşağını sosyalizme kazanma çabası, sendikal alanı kendi içindende devrimci bir tarzda zorlamaksuretiyle başaramayacağı gibi, işçi sınıfının gündelik ekonomik sorunlarının siyasal faaliyetin temeli haline getirilmesiyle de başaramaz. Komünist hareketin gündelik talep ve sorunlara kayıtsız kalamayacağı açıktır, fakat onun siyasal faaliyetinin ana eksenini gündelik sorunlar değil, genel sorunlardır. Mücadelenin bu iki boyutu arasındaki ilişki doğru kav-

ranabildiği ölçüde öncüyü sosyalizme kazanmamız olanaklı olabilecektir.

Komünist hareket açısından öncü işçi kuşağını kazanma sorunu, onun eğilimlerini, ihtiyaçlarını ve zaaflarını doğru tespit edebilmek ve bunların aşılması doğrultusunda etkin bir çaba gösterebilmek yeteneğiyle de doğrudan ilgilidir.

Sınıfın burjuva partilere duyduğu güvensizlik, doğal ki öncü işçilerde çok daha belirgindir. Dahası sınıfın öncü işçi kuşağı geçmişte ya da bugün çeşitli sol örgütlerle bağlantısı olan sosyalizme eğilimli bir işçi kesimini de ifade etmektedir.

Buna karşın sınıfın öncü kesimlerinde, genel olarak burjuva partilerine ve sendika bürokrasisine karşı duyulan güvensizliğin yanısıra, sol örgütlere de belirli bir güvensizliğin olduğu söylenebilir. Bu güvensizliğin çeşitli nedenleri vardır. Geçmiş örgütsel pratiklerin olumsuzlukları birinci faktördür. Bugün devrimci demokrasinin temsilcilerinin öncü işçilerin birliğine sekte vurucu faaliyetleri bu güvensizliği daha da pekiştirmektedir.

Bir başka faktör, solun fraksiyonel bölünmüşlüğü ve bu kesimlerin sınıfa yönelik olarak yürüttükleri örgütsel-politik faaliyetlerde bir sürekliliğinin olmayışıdır.

Diğer önemli bir faktör ise, sosyalizmin uğradığı ciddi prestij kaybıdır.

Komünist hareket bütün bu unsurları gözeterek, örgütsel-politik faaliyetin sürekliliğine önem vermeli, öncü işçi kuşağını birleştirici tavrını net olarak gösterebilmeli ve yalnızca “ideolojik” değil, organik anlamda da sınıfın siyasal temsilcisi olma iddiasını sağlam pratiklerle kanıtlamalıdır.

Öte yandan, tarihsel sorunların yarattığı “ideolojik şoku” gidermeye yönelik teorik çabasını arttırmalı ve Türkiye proletaryasının dünya devriminde oynayacağı önemli rolü sınıfın öncülerinde bilince çıkartmaya çalışmalıdır.

Öncüyü kazanma sorununun bir boyutu da, öncünün eğitiminin sağlanmasıdır. Bu eğitimde kullanageldiğimiz olağan araçların yetersizliği açıktır. Öncü işçilere seslenebilen bir sosyalist propaganda faaliyetinin yaygınlaştırılması şarttır. Sosyalizmin temel teorik gerçeklerini, toplumsal gerçekleri ve mücadelenin gerçeklerini belirli

bir sistematik içinde işleyebilen eğitim araçlarının (broşür vb.) etkin bir kullanımı gerekmektedir.

Harekete müdahale edebilmek, işçi hareketini politikleştirerek hareketin taktiksel sorunlarında açık olmakla mümkündür. Doğru taktiksel tutum ve hareketin politizasyonunu artırıcı taktiksel şiarların vb. belirlenmesi bu amaca ulaşabilmek açısından kritik bir önem taşımaktadır.

Kısaca, komünist hareket açısından sınıfın öncü kuşağını kazanma sorununun çözümü, temel olarak sınıf hareketine müdahale edebilmek ve özel olarak da öncünün eğilim ve zaafalarını gözeten bir siyasal çabayı tutarlı bir şekilde birleştirebilmekle sıkı sıkıya bağlıdır.

*

Sosyalist hareketle sınıf hareketinin birleştirilmesi sorunu ihtilalci sınıf partisini yaratma görevinin yerine getirilebilmesi açısından önem taşımaktadır. İşçi sınıfı, ihtilalci sınıf partisi açısından yalnızca temel kadro kaynağı değil, aynı zamanda partinin örgütsel zemini ve ideolojik-politik rotasının güvencesidir.

Sınıfla sosyalist hareketin birleşmesi, dar ekonomik alanda değil, politikleşmiş sınıf hareketi zemininde gerçekleşir.

Sınıf hareketinin politikleştirilmesi görevi, sınıfın ilgisini genel sorunlara çekebilmeyi zorunlu kılar. Komünist hareket toplumun genel sorunları karşısında tavır belirleyebildiği, taraf olabildiği ve sınıfı bu doğrultuda taraf haline getirebildiği ölçüde, sosyalist perspektif doğrultusunda sınıf hareketi ile birleşebilmek olanaklarını da yaratmış olur.

Sınıf hareketine müdahale edebilme ve hareketi politikleştirme amacının gerçeğe dönüşebilmesi, demokratik taleplere karşı duyarlı olmayı da gerekli kılar. Sosyalist devrim hedefimiz ve demokrasiyi kendi içinde amaçlaştırmıyor olmamız, demokratik haklar için mücadeleye bir kayıtsızlaşma olarak yorumlanamaz. Aksine, kapitalizm koşulları altında demokrasi mücadelesi derinleştiği ölçüde, sermaye iktidarını hedeflemek zorunda kalır.

Öte yandan demokrasi mücadelesi sınıf hareketinin politize

edilmesi için geniş imkanlar sağlar. Geniş işçi kitlesine sermaye iktidarıyla mücadele etmesini öğretir. Demokrasi mücadelesi yalnızca sınıfın mücadele yeteneğini geliştirmekle sınırlı kalmaz, diğer yandan sınıfın kendi içinde demokratik ilişkilerin gelişmesini hızlandırır.

Amacımız öncü işçileri sosyalizme, işçi kitlelerini politik mücadeleye kazanmaktır. Demokratik haklar için mücadele, geniş işçi kitlelerini politik mücadeleye kazanabileceğimiz bir alandır. Sınıf hareketinin politikleştirilmesi ise, öncü işçilerin sınıfın geniş kitlesinde sosyalizm isteğini yaygınlaştırabilmesinin de olanaklarını sağlar.

Demek ki, demokratik haklar mücadelesine kayıtsız kalmak, öncüyü kazanmak görevine, sınıf hareketini politikleştirmek görevine, kısaca sınıfın iktidar mücadelesini geliştirme olanaklarına kayıtsız kalmak anlamına gelmektedir.

*

Sınıf hareketi üzerinde reformizmin etkisi hala belirgin bir düzeydedir. Bu etki genel siyasal bir etkidir ve işçi hareketinin gelişim özellikleriyle, bulunduğu düzeyle doğrudan bağlantılıdır.

Reformizme karşı ideolojik mücadele her dönem olduğu gibi bugün de önemini korumaktadır.

Yeni dönem işçi hareketinde reformizmin etkisi, '80 öncesinde olduğu gibi örgütsel düzeyde ve pratik siyasal yönlendirme biçiminde değildir. İşçi hareketi üzerinde reformizmin etkisinin kırılması esas olarak işçi hareketinin düzeyinin yükseltilmesiyle mümkündür. Bugün işçi hareketinin düzeyinin yükseltilmesinin önündeki pratik engel ise, sendika bürokrasisidir. Sendika bürokrasisi, bazen hareketi açıkça önleyerek, önleyemediği durumlarda hareketi belirli bir noktada sınırlamak amacıyla önüne geçerek, son dört yıldır işçi hareketini dizginlemeyi başaramamıştır. Sendika bürokrasisi engelinin aşılabilmesi işçi hareketinin ilerleyebilmesi açısından ivedi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Öte yandan sendika bürokrasisine karşı mücadele belirli politik zaafaların ve perspektif kaymalarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Özellikle devrimci demokrat hareketler pratikte sendika

bürokrasisine karşı mücadele adına, sermaye iktidarına karşı mücadeleyi arka plana itebilmektedirler.

Sermaye sınıfının işçilerin ekonomik karakterli mücadelesine dahi azgın bir düşmanlık yaymaya çalıştığı bu dönemde, sendika bürokrasisine karşı mücadelenin aynı zamanda işçileri sendikalarına sahip çıkmaya çağırarakla bütünleştirilmesi önem taşımaktadır. Komünist hareketin bu alandaki “sermayeden, devletten bağımsız sınıf sendikaları” “hain-korkak bürokratları devirelim, sendikalarımıza sahip çıkalım” şiarları bu konudaki doğru tutumu siNGele-mektedir.

Sendika bürokrasisine karşı mücadele, sınıfın sermaye düzenine karşı savaşımasının sendikal alan içinden devrimci bir alternatif yaratmakla gerçekleşeceği yönünde bir yanılsama yaratabilmektedir. Komünistler sınıfın önderlik ihtiyacına sendikal alandan değil, politika alanından cevap verilmesi gerektiğini öncü işçilerde bilince çıkartmalıdır. Görev bir ihtilalci sınıf partisinin yaratılmasıdır.

Bugün işçi hareketi örgütsel olarak ve hareketin genel mahiyeti açısından sendikal bir cenderenin içindedir. Sendika bürokrasisine duyulan tepkiye rağmen hareket sendikal önderliği aşamamaktadır. Sendika bürokrasisini aşma denemeleri sendikal alanın içinde kalınarak yapılmaktadır.

Öncü işçilerin bir araya geldiği platformlar hareketin politikleştirilmesinin sorunlarının tartışıldığı yerler olmaktan ziyade, alternatif sendikal yaklaşımların tartışıldığı yerler olmaktadır. Öncü işçilerde bugün baskın olan eğilim kendi faaliyetlerini bir sendikal muhalefet odağı olmakla sınırlandırmaktır.

Çeşitli bölgelerde (İstanbul, İzmit, Kürdistan vb.) bazı sendika şubelerinin aracılığıyla oluşan ve genellikle reformist anlayışın etkin olduğu sendikal platformlar belirli bir dönem öncü işçilerin ilgi odağı olabildi. Bu platformlarda da siNGelenen hareketin önderlik ihtiyacını sendikal alandan karşılama arzusuydu. Ne ki bu platformlarda yaşanan deney aynı zamanda bu tip çabaların zorunlu bir kısırlaşma yaşayacağını da göstergesi oldu. 1 Mayıs, 3 Ocak vb. eylemleri bu platformların önderlik yeteneğinin sınırlarını gösterdiği gibi, aynı zamanda sınıfın politik bir önderlik ihtiyacının da yakıcılığını bir kez daha ortaya çıkarmış oldu.

Sürecin üzerinde durulması gereken bir başka boyutu da, sınıf hareketinin ve öncü kuşağın bu zaafly eğiliminin, anarko-sendikalist anlayışların gelişmesi için uygun bir zemin yaratabilmesidir.

Özellikle devrimci demokrat ve troçkist akımların kendilerini sınıf içinde anarko-sendikalist bir tarzda üretmeye olan yatkınlıkları gözönünde tutulacak olursa, bu eğilimin taşıdığı tehlike daha açık bir hale gelir. Nitekim devrimci demokrasinin '80 sonrası işçi hareketine ilişkin yürüttüğü faaliyetin özü sendikaların devrimcileştirilmesi ile sınırlıdır. Yeni bir DİSK, bağımsız sendikalar, DSİM, BİM vb. bu kesimlerin işçi hareketine sundukları en temel alternatiflerdir. Bugün aynı kesimler bu dar anlayışlarını işyeri komiteleri üzerine yaptıkları tartışmalarda da sergilemektedirler. İşyeri komitelerine ilişkin bu kesimlerce önerilen politikalar, bu komiteleri sendikalist bir anlayışa dayanak yapmaya çalıştıklarını göstermektedirler. Bu sendikalist eğilimin sınıf hareketine verebileceği zararlara karşı mücadele etmek, sınıf içinde parti fikrinin ısrarla işlenmesinin önemini bir kez daha gündeme getirmektedir.

İşçi hareketinin yükselmesi, devrimci hareketlerin toplamını sınıfa doğru çekmektedir. Bu yöneliş kendi içinde hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar üretmektedir.

Devrimci hareketlerin işçi hareketine belirli bir politizasyon kazandırmaya çalıştıkları açıktır. Bu çaba olumluluk olarak değerlendirilebilir. Ters yönden, bir de sınıf hareketinin devrimci hareketler bünyesinde yarattığı olumlu etkiler vardır. Sınıf hareketi bu gruplardaki iç arayışları hızlandırmakta ve ileri yönelişler için imkan sağlamaktadır.

Bu yöneliş sürecinin olumsuz boyutları da şunlardır: Devrimci gruplar sınıfa devrimci bir politizasyon taşıırken, aynı zamanda bir çarpık ideolojik bilinç de taşımaktadırlar. Bir diğer olumsuzluk ise, bu grupların sınıfın öncü kuşağına kendi bölünmüşlüklerini de taşıyor olmalarıdır. Bu durum, öncü işçilerde örgütlü mücadeleye karşı bir soğukluk yaratmaya dönüştüğü ölçüde, devrimci grupların sınıfı politize etmeye yönelik olumlu çabaları, tersten bir olumsuzluğa dönüşebilmektedir.

İşçi hareketinin belirli bir gelişme düzeyinde kendiliğinden ortaya çıkan işçi komiteleri, bugünkü işçi hareketinin bir başka önemli özelliğidir.

Gelişen harekete sendikaların önderlik edememesi, sendika bürokrasisinin pratikte hareketi geriye çekici bir rol oynaması vb. nedeniyle doğan önderlik boşluğunu kapatmak ihtiyacı işçi komitelerinin kendiliğinden ortaya çıkmasını sağlamıştır.

İşçi komitelerinin ortaya çıktığı tarihler, aynı zamanda devrimci demokrat akımların yeniden toparlanma çabalarını yoğunlaştırdığı tarihlerdi. Bu hareketler kolay yoldan güç olma hevesiyle işçi komitelerine bölücü müdahalelerde bulundular ve bu komitelere konumlarını aşan misyonlar yüklediler. Kimileri hareketin daha o günkü düzeyinde bu komitelerde “Sovyet iktidarını” gördüler. İşçi komitelerine bu yanlış ve saydacı yaklaşımlar bu komitelerde gerçekleşmiş bulunan öncü işçilerin birliğine önemli zararlar verdi.

Ayrıca bu yaklaşımların kendisi işyeri komitelerinin niteliği ve işlevi hakkında ciddi bir karmaşaya neden oldu.

İşçi komitelerinin daha önceden tanımlanmış statik bir işlevi yoktur ve olamaz. İşçi hareketinin kendiliğinden karakterinin bir örgütsel ürünü olan işçi komitelerini kavrayabilmek, o anki işçi hareketinin eylem düzeyini ve iç dinamiklerini doğru değerlendirebilmekle mümkündür.

İşçi komiteleri, tekil bir gündelik sorunun çözümü etrafında ortaya çıkabileceği gibi, toplu sözleşme komiteleri, grev komiteleri vb. biçiminde de ortaya çıkabilir. Bu soruların şu ya da bu biçimde gündemden kalkmasından sonra, bu komitelerin de işlevsizleştiği ya da dağıldığı hem tarihsel deneyimin hem de bugünkü pratiğin gösterdiği bir gerçektir.

Öte yandan bu komiteler işçi hareketinin genelleştiği, iktisadi taleplerle siyasal taleplerin iç içe geçtiği tarihsel dönemlerde, hareketin düzen dışı bir politik içerik kazanmasında etkin bir rol oynayabilmektedirler.

İşçi komitelerinin bu farklılaşan işlevinin arkasındaki temel olgu, bu komitelere dışardan yapılan iradi müdahalelerden çok, işçi hareketinin ulaşmış olduğu düzey ve hareketin iç dinamikleridir. Bu

nedenlerle işçi hareketinin durgunlaştığı, geriye çekildiği dönemlerde işçi komitelerinin işlevsizleşmesi de doğal bir durumdur. Bu dönemlerde işçi komitelerinin irade müdahalelerle “yaratılmaya”, “merkezileştirmeye” vb. çalışılması sonuçsuz bir çaba olmaktan öteye bir anlam taşımayacaktır.

Bu konuda çok sık rastlanan bir diğer temel yanlış ise, bu komitelere ücret pazarlığı temelinde kurunlaşmış yapılar olan sendikaların işlevini yüklemek, onların yerine ikame etmeye çalışmaktır.

Bu soruna komitelerin bugün taşıdığı anlamı abartmadan ama hareketin gelişme çizgisine bağlı olarak oynayabileceği önemli politik rollerin de bilincinde olarak yaklaşmak gerekmektedir. İşçi hareketinin bugün ulaşmış olduğu düzey ve hareketin kısa duraklamalara karşın bir süreklilik kazanmış olması, işçi komitelere daha politik işlev kazandırabilecektir. Ayrıca bu örgütlenmelerin politikleşmiş ve sosyalizme eğilimli öncü işçi kuşağının birlikte davranma alışkanlığını geliştiriyor olması; bir başka önemli faktör olmaktadır.

Komünist hareket açısından, işçi komiteleri hiçbir şekilde hücre faaliyetinin yerini alacak örgütlülükler de olamazlar. İşçi komitelerini etkilemek komünist hareketin hedefleri arasında olmakla birlikte, bu amaca ancak hücreler temelinde örgütlenmek suretiyle sağlıklı bir tarzda ulaşılabilceği de açıktır.

Komünistler bu bakış açısı temelinde, işçi komitelere gerekli önem ve dikkatin gösterilmesi gerektiğini savunurlarken, bu komitelere sendikaların, dahası giderek partinin işlevini yükleyen anlayışlara karşı da mücadele ederler.

KÜRT ULUSAL SORUNU

I

Emperyalizmin Ortadoğu'daki temel dayanaklarından birini oluşturan Türkiye Cumhuriyeti (TC) çok uluslu, gerici-sömürgeci bir devlettir. Bünyesinde bu devlete egemen ulusal kimliğini veren Türklerin yanısıra, sömürge bir ulus olarak Kürtler, azınlık milliyetler olarak Araplar, Ermeniler, Rumlar, Çerkezler, Gürcüler, Lazlar vb. yaşamaktadırlar. Kürt ulusu, modern temeller üzerinde yeniden kuruluşu döneminde bu devletin bünyesine zorla alınmış ve bugüne dek zora dayalı olarak bu bünye içinde tutulmuştur. Kendi kaderini tayin hakkından ve tüm temel ulusal haklarından yoksun bırakılmanın ötesinde, resmi idcoloji tarafından ulusal varlığı bile inkar edilmiş, inkar edilen bu kimlik sistemli baskı ve asimilasyon politikaları ile yok edilmek istenmiştir. Aynı şekilde TC sınırları içinde yaşayan azınlık milliyetler de tüm temel ulusal demokratik haklardan yoksundurlar ve ulusal baskı altında yaşamaktadırlar. İçlerinden Ermenilere ve Rumlara "Hristiyan azınlıklar" olarak Lozan Antlaşması

çerçevesinde tanınan sınırlı bazı kültürel haklar ise uygulamada sık sık çiğnenmektedir. Öte yandan Türk burjuvazisi Kıbrıs'ın bir bölümünü işgal ve fiilen ilhak etmiştir. Kıbrıs'ın Rum halkı işgal bölgelerinden zorla kovulmuştur. Bunun yanı sıra, TC devleti, sömürgeci ve yayılmacı karakterinin bir ifadesi olarak, Güney Kürdistan (Irak Kürdistanı) ve Oniki Adalar üzerinde "tarihsel hak" iddiaları ve emelleri taşımaktadır. Hemen bütün komşularıyla gerici çıkar çelişmeleri üzerinde yükselen sürtüşmeleri vardır. Bunlar özellikle Yunan ve Bulgar halklarına karşı gerici-şoven bir propaganda konu edilmektedir.

Tüm bunlar bir arada, Türkiye'de, Türk burjuvazisinin gerici ve sömürgeci sınıf egemenliğinden, emperyalist-yayılmacı eğilimlerinden kaynaklanan kapsamlı bir ulusal sorunun varlığını gösterir. Komünistler ulusal sorunu tüm bu kapsamı içinde ve bunun gerektirdiği görevler çerçevesinde ele almalıdırlar. Bununla birlikte, Türkiye'de ulusal sorunun eksenini ve asıl kapsamını, Kürt sorunu oluşturmaktadır. Kürt ulusal sorunu, azınlık milliyetler sorunuyla kıyaslanamayacak bir niteliğe, kapsama ve öneme sahiptir.

Kürtler bölünmüş bir ulus, Kürdistan bölünmüş bir ülkedir. Kürtler ve Kürdistan, birbirine komşu dört gerici burjuva devletin sömürgeci boyunduruğu altındadır. Yalnızca Türkiye'de değil, sömürgeci diğer üç devlet olan, İran, Irak ve Suriye'de de, Kürtler tüm temel ulusal haklardan yoksundurlar ve ağır bir ulusal baskı altında yaşamaktadırlar. Ulusal istemleri ve ulusal özgürlük mücadeleleri vahşi yöntemlerle bastırılmakta, ulusal kimlikleri sistemli ve zora dayalı asimilasyon politikalarıyla yokedilmek istenmektedir. Birbirleriyle bir dizi gerici çelişki ve çatışma içinde olan bu dört sömürgeci devlet, bölünmüş Kürdistan'ı egemenlikleri altında tutmak noktasında temelde bir işbirliği ve dayanışma içindedirler. Bu alanda bugüne kadar emperyalizmin de tam desteğini almışlardır.

Resmi ideoloji ve politika çerçevesinde 70 yıldır yok sayıldıkları Türkiye'de, Kürtler toplam nüfusun yaklaşık olarak dörtte birini oluşturmaktadırlar. Türkiye Kürdistanı ise Türkiye'nin toplam yüzölçümünün yaklaşık olarak üçte birini kaplamaktadır. Türkiye Kürdistanı, nüfus ve toprak olarak, tüm Kürdistan'ın ve tüm Kürtlerin hemen hemen yarısını kapsamaktadır.

Kürdistan üzerinde sömürgeci egemenlik ve bu egemenliğe karşı bir ulusal özgürlük ve eşitlik mücadelesinde ifadesini bulan Kürt ulusal sorunu, bugün artık Türkiye'nin, bölgenin ve dünyanın siyasal gündemindedir. Çözüm istemekte, Kürt halkının özgücüne ve büyük fedakarlıklarına dayalı olarak çözümünü dayatmaktadır. Bölünmüşlüğü getirdiği tarihsel ve siyasal bir sonuç olarak bu mücadele, her bir sömürgeci devletin bünyesinde kendine özgü koşullarda, farklı nitelikte önderlikler altında, farklı toplumsal içerik ve dayanaklarla gelişmektedir. Bu farklılık doğal olarak ulusal hareketlerin gelişme seyrine ve düzeylerine de yansımakta, eşitsiz bir gelişme yaşanmaktadır.

Türkiye Kürdistanı'nda biraz gecikerek, fakat bu kez modern temeller üzerinde ve derin bir halkçı içerikle siyasal sahneye çıkan devrimci Kürt ulusal hareketi, Kürt sorununa ve Kürtlerin özgürlük mücadelesine yeni boyutlar ile, görülmemiş bir güç ve ivme kazandırmış bulunuyor. Kürt sorunun odağı, artık Kürdistan'ın bu parçasına kaymıştır. Kürt ulusal özgürlük mücadelesinin kalbi artık Kürdistan'ın bu parçasında atmaktadır. Türkiye Kürdistanı'nda Kürt ulusal hareketi bağımsız devrimci bir halk hareketi niteliği kazanmıştır. Esas gücünü başlangıçta yoksul köylü yığınlarının oluşturduğu ve gelinen aşamada kent altı tabakalarının desteğini ve katılımını sağlamış bulunan bu hareket, haklı ulusal istemlerini devrimci bir tarzda ifade etmekte, Partiya Kerkeren Kürdistan (PKK) şahsında devrimci bir ulusal önderlik altında gelişmektedir. Kürt halk yığınlarının ulusal uyanışında ve sömürgeci köleliğe karşı ulusal özgürlük ve eşitlik mücadelesinde ifadesini bulan bu devrimci süreç, Kürdistan'ın geleneksel yapısı ve ilişkilerinde köklü bir değişimin ve dönüşümün yolunu açmakla kalmamakta, bir bütün olarak Türkiye toplumunu da sarsmaktadır. Türk burjuvazisinin geleneksel inkar ve yoketme politikası, bu politikanın ideolojik dayanağı olan Kemalizm, Kürdistan'da gelişen hareketten öldürücü bir darbe yemiş ve çökmüştür. Sömürgeci burjuvazi Kürt sorunu karşısında ideolojik-politik ve askeri bir çıkmaz içindedir. Bugüne kadar resmi ideoloji ve politikanın kabulleriyle uyuşturulmuş Türk halk yığınları, içiçe yaşadıkları halde varlığı yıllardır yok sayılan bir ulusun halk yığınlarının toplu ayağa kalkışı ile sarsılmakta, bu konuya ilişkin geleneksel yargıları

altüst olmaktadır. Aynı sarsıntıyı Türkiye devrimci hareketi de yaşamakta, Kemalizmin dolaylı ideolojik etkisi ve marksist teorinin çarpık kavranışı üzerine oturan “ulusal sorun”a ilişkin teori ve politikalar, birbiri peşisıra gözden geçirilmekte, yenilenmektedir.

Türkiye Kürdistan’ında gelişen ve Kürdistan’ın öteki parçaları üzerinde devrimci bir etkiye bulunan devrimci süreç, emperyalist metropoller de yeni tutum, politika ve uygulamalara yöneltmiş bulunmaktadır. Kuzey Afrika şeridi de içinde tüm Ortadoğu’yu bir “istikrarsızlık kuşağı” olarak niteleyen emperyalist strateji, Kürt sorununun taşıdığı devrimci olanakların ve bunun bölgedeki gerici statüko için ifade ettiği tehlikenin bilinciyle hareket etmektedir.

Kürt sorunu Türkiye devriminin temel sorunlarından biridir ve hayati önemdedir. Komünistlerin bu sorun karşısında takınacakları doğru tavır ile Türkiye devriminin gelişme seyri ve geleceği birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

Devrimci proletaryanın sınıf bakışı açısından ele alındığında, Kürt sorununun özel önemi nereden gelmektedir?

Herşeyden önce, bu, yüzyıllardır ezilmiş, hakları çiğnenmiş, son 70 yıldır varlığı bile resmen inkar edilmiş, resmen yoksayılan ulusal kimliğin fiilen de yokedilmesi için en vahşi baskı ve uygulamalara maruz bırakılmış bir ulusun meşru ulusal hakları sorunudur. Ulusal özgürlüğünü elde etmek, kendi kaderini bizzat tayin etmek Kürt ulusunun en doğal hakkıdır.

İkinci olarak Kürt sorunu, tüm Türkiye’de siyasal özgürlük mücadelesinin kilit sorunudur. Kürt ulusunun ulusal özgürlük mücadelesi karşısında tutarlı bir tutum takınamayan devrimci bir işçi hareketi, siyasal özgürlükler mücadelesinde ciddi hiç bir ilerleme sağlayamaz.

Üçüncü olarak, burjuvaziyi devirmek ve siyasal iktidarı ele geçirmek tarihsel göreviyle karşı karşıya bulunan Türkiye işçi sınıfı için, Kürt sorunu önemli bir dayanak, Kürt devrimci ulusal hareketi temel bir müttefiktir.

Son olarak, Kürt sorunu, parçalanmış Kürdistan olgusundan kaynaklanan bölgesel niteliği nedeniyle, bölgedeki devrimci süreçler arasında dolaysız bir köprü kurmak için de önemli bir olanaktır.

Tüm bu faktörler birarada, devrimci proletarya hareketinin Kürt

sorunu karşısında takınacağı ilkelere dayalı tutumun, izleyeceği politikanın stratejik önemine işaret eder. Bu ise yalnızca genel olarak ulusal soruna ilişkin marksist-leninist teorisinin doğru bir kavranışını değil, aynı zamanda bunun, içinden geçmekte olduğumuz tarihsel aşamada sorunun ortaya çıkış biçimine doğru bir uygulanışını da gerektirir.

II

Türk burjuvazisi, Kürdistan üzerinde modern kapitalist ilişkilere dayalı olarak yeniden kurup pekiştirdiği sömürgeci egemenliğini, tarihsel mirasçısı olduğu feodal-sömürgeci Osmanlı İmparatorluğu'ndan devralmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun İran Safevi devleti ile çatışmalar içinde Kürdistan'ın bir bölümü üzerinde egemenliğini kurması ise 16. yüzyılın başlarına rastlar (1514). Feodal Kürt beyliklerinin önemli bir bölümü, Şii Safevi devletinin baskısından korunmak amacıyla ve içişlerinde geniş bir serbestlik koşuluyla, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasal himayesini (üst egemenliğini) gönüllü olarak kabuletiler. 19. yüzyılın başlarına kadar değişmeden süren bu kendine özgü siyasal statü sayesinde, Osmanlı egemenliğindeki Kürdistan Osmanlı tımar sisteminin dışında kaldı. Feodal Kürt beylikleri ve aşiret reisleri, merkezi devlete karşı vergi ve savaş sırasında askeri yükümlülükler karşılığında, bir tür özerk "hükümetler" olarak kendi bölgelerine hükmettiler. Kürt köylülüğünün artık-ürününe dilediğince el koydular.

İmparatorluktaki gerileme, çözülme ve çürümenin önünü almak üzere ve Batıdaki modern gelişmelerin etkisi altında girilen askeri ve idari reformlar, Kürt beyliklerinin geleneksel özerk siyasal statülerinde değişikliği de gündeme getirdi. Bu çerçevede, Kürdistan'ı daha sıkı siyasi ve iktisadi bağlarla merkezi feodal devlete bağlama doğrultusundaki ilk girişimler, birbirini izleyerek tüm yüzyılı kaplayan bir dizi Kürt ayaklanmasının da önünü açmış oldu. Bu gelişmenin başlangıcı, bugün hala çözüme kavuşmamış "Kürt sorunu"nun modern siyasal tarihe girişini de işaretler.

19. yüzyıla girildiğinde, Kürdistan'ın feodal beyliklere ve aşiret yapısına dayalı kapalı, durgun ve bölünmüş geleneksel toplumsal düzeninde henüz önemli bir değişiklik yoktu. Kürdistan toprakları

üzerinde bütün bir yüzyıla yayılarak yaşanan imparatorluklar arası savaşların, merkezi devlet müdahalelerinin ve buna karşı direniş ve ayaklanmaların ekonomik yaşam üzerinde etkisi ise, doğal olarak yıkıcı olmuştur. Kapitalizmin geleneksel Kürt toplumuna sınırlı bir meta dolaşımı ve para ilişkilerinin gelişmesi biçiminde ilk etkileri, aynı yüzyılın ortalarına rastlar. Bunun ise, kapalı ekonomiyi bir ölçüde etkilemiş ve bölgeler arası ilişkiyi bir ölçüde canlandırmış olmakla birlikte, geleneksel yapı üzerinde o gün için kayda değer bir etkide bulunduğu söylenemez.

Bu olgu, bütün bir yüzyıla yayılan Kürt ayaklanmalarının kendine özgü niteliğini ve toplumsal karakterini kavramak bakımından önemlidir. Bu yüzyılda Kürdistan'da modern bir ulusal uyanışın ve burjuva bir kurtuluş hareketinin iktisadi-toplumsal koşulları mevcut değildir. Bu nokta açık olmakla birlikte, feodal ögelerin önderliği altında başgösteren ve geniş bir kitle katılımı sağlayan bu ayaklanmaların, her seferinde Kürdistan'ın siyasal birliği ve bağımsızlığı amacına yöneldiği, çoğu kere Osmanlı ve İran egemenliğinden kurtulmayı birarada hedeflediği de, tarihsel bir gerçektir. Bu, henüz son derece geri ve ilkel biçimiyle de olsa bu ayaklanmaların taşıdığı ulusal renge bir göstergedir. Yalnızca ayaklanmaların yöneldiği siyasal hedefler değil, bizzat bu ayaklanmalara yolaçan nedenler de bunun kanıtıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun açık amacı, o güne kadar kendine son derece gevşek ilişkilerle bağlı Kürdistan üzerinde tam bir egemenlik kurmak, onu tümünden sömürgeleştirmektir. Özerk eyalet sistemine son verilerek merkezileştirilmiş ve merkezden atama valilerce yönetilen vilayet sistemine geçiş, aşiretlerin ve köylülerin doğrudan vergilendirilmesi sistemine geçiş, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri üzerinde doğrudan devlet denetimi gibi, Tanzimat sonrasında gerçekleştirilmesi nihayet başarılan değişiklikler, bu amacın ifadesidir. Bunun belli sınırlar içinde Kürt feodal beyliklerinin sınıf çıkarlarıyla açıkça çatıştığı bir gerçek olmakla birlikte, sorun çok daha kapsamlıdır. Aynı dönemin Osmanlı devlet belgelerinde de açıklıkla ifade edildiği gibi, asıl sorun, "Kürdistan'ın yeniden fethi" ve "Kürtler üzerinde" tam denetim kurmaktır. Bu amaca Kürdistan üzerinde yoğunlaşan ve dayanılmaz hale gelen bir baskı, sömürü ve

talan eşlik etmiştir. Bunun acısını asıl çeken de Kürt köylü yığınları olmuştur. Kürdistan toprakları üzerinde cereyan eden imparatorluklar arası savaşların doğrudan ve dolaylı etkileri köylü yığınları için yaşamı daha da ağırlaştırmıştır. Ayaklanmaların genellikle bu tür savaşları izlemiş olması bu açıdan bir rastlantı değildir. Zaman zaman, farklı dinsel ve etnik topluluklara bağlı köylülerin birlikte ve bizzatkendi inisiyatifleriyle ayaklanmaları da bu çerçevede dikkate değerdir.

Bu koşullar altında, kuşkusuz kendi çıkarlarının zedelenmesinin de verdiği itkiyle, feodal öğeler bu hoşnutsuzlukları ayaklanmalara dönüştürebilmişlerdir. Yabancı egemenliğin reddi, bu egemenlikten kurtulmak isteği, bu isteğin Osmanlı ve İran egemenliğini birarada hedeflemesi, ayaklanmaların siyasal bakımdan daha 17. yüzyılda (1639) bölünmüş Kürdistan'ın her iki parçasına da yayılabilmesi, Kürt toplumunun siyasal birliği ve bağımsızlığı hedefi, tüm bunlar, zayıf, bulanık ve henüz ilkel biçimiyle de olsa, bu ayaklanmaların taşıdığı ulusal renge göstergedir. Kaldı ki, 19. yüzyılın uluslararası siyasal ve diplomatik literatürüne de, sorun, hep "Kürt sorunu" olarak geçmiştir. Kürdistan, bu bölgeye ilgileri 19. yüzyıl boyunca gitgide güçlenen İngiltere ile Çarlık Rusyası arasında temel bir rekabet alanıdır. Bu iki sömürgeci-yayılmacı devlet, Osmanlı ve İran devletleri üzerindeki nüfuzlarını güçlendirmek için "Kürt sorunu"ndan sürekli bir biçimde yararlanmaya çalışmışlardır. İngiltere Osmanlı devletinin, Çarlık Rusyası ise İran devletinin destekçisi ve koruyucusu konumundadır, bütün bu yüzyıl boyunca.

Modern önderlik öğelerinden ve modern anlamda bir ulusal ideolojiden yoksun olan 19. yüzyıl Kürt ayaklanmaları, bir bakıma eşitsiz gelişmenin ürünüdürler ve dış dinamikle yüklüdürler. Bir iç ulusal uyanışın değil, Kürdistan'a yönelen bir dış egemenlik girişimine tepkinin ürünü ve ifadesidirler. Batı Avrupa'da ulusal uyanış, ulusal kurtuluş hareketleri ve ulusal devletlerin kuruluş çağı olan 19. yüzyılda ise, bu tür bir tepki, çağın ve Osmanlı Avrupası'nda cereyan eden ulusal amaçlara yönelik siyasal kaynaşmaların etkisi altında, Kürt toplumunun siyasal birlik amacına yönelebilmiştir. Paradoks gibi görünen, feodal önderlik öğelerinin, "ulusal" istemlerin taşıyıcısı olma olgusu, çağın bu eşitsiz gelişme diyalektiği içinde kavranabilir

ancak. Fakât modern temellerden ve önderlik öğelerinden yoksunluk, ulusal istemlerin bu ilkel ve gevşek zemini, feodal düzenin parçalayıcı dinamikleri, ayaklanmaların nispeten kolay bir biçimde yenilgiye uğratılmasının ya da denetim altına alınmasının da temel nedenidir. Osmanlı ve İran devletlerinin işbirliği ile o çağın büyük devletlerinin ayaklanmalar karşısında bunlara desteği, öteki belli başlı nedenlerdir.

Yüzyılın sonuna doğru ayaklanmaların da sonu geldi ve Osmanlı İmparatorluğu Kürdistan üzerinde tam denetimini kurdu. Bu yalnızca idari ve siyasal değil, yeraltı ve yerüstü zenginliklerine elkoymada ifadesini bulan bir iktisadi egemenlikte de artık. Kürt köylülüğü ise, çifte vergi yoluyla, hem kendi feodal beylerinin, hem de merkezi devletin çifte sömürüsü altına girmiş oldu.

20. yüzyıla geçiş, Kürdistan tarihinde yeni bir dönemdir. Feodal-sömürgeci Osmanlı İmparatorluğu'nun kendine Kürt feodal sınıflarından işbirlikçi öğeler ve güçler (Hamidiye Alayları) yaratarak Kürdistan üzerindeki denetimini kuvvetlendirdiği dönem, onun Osmanlı Avrupası'nda ulusal hareketlerin darbeleri altında çözüldüğü, emperyalist rekabetin şiddetlenen bir alanı haline geldiği ve emperyalist egemenlik altında yarı-sömürgeleştiği bir dönemdir. Bu, imparatorluk için bir çürüme ve çözülme dömemidir. Birinci emperyalist paylaşım savaşına konu temel paylaşım alanlarından biri de Osmanlı İmparatorluğu'nun etkinlik alanlarıdır. Keşfedilen yeraltı zenginlikleri ve özellikle petrolden dolayı, Kürdistan bu alanlar içinde baştagelenlerden biridir. Bu paylaşım mücadelesinde Alman emperyalizminin saflarında yeralan komprador-feodal Türk egemen sınıflarının hedefleri arasında, imparatorluğun egemenlik alanlarını elde tutmak çerçevesinde, Kürdistan üzerindeki sömürgeci egemenliklerini İngiliz ve Fransız emperyalizmine karşı korumak isteği de vardı.

İttihat ve Terakki'de temsil edilen Türk burjuvazisi, savaş esnasında, büyük Ermeni jenosidini gerçekleştirdi. Böylece "Ermeni sorunu"nu kendi sonraki şanına yaraşır bir tarzda çözmüş oldu. Savaşı kaybeden imparatorluk çöktü ve galipler tarafından paylaşımına tabi tutuldu.

Kendi öz ulusal pazarı olan Anadolu'nun sömürgeleştirilmesine

karşı kemalistler önderliğinde bir kurtuluş savaşı yürüten Türk tefeciticaret burjuvazisi, uğruna mücadele ettiği Misak-ı Milli sınırları içine Batı Kürdistan'ı da almak suretiyle, bu mücadeleye aynı zamanda Kürdistan'ı elde tutmak boyutunu eklemiş oldu. Mücadelesine Ermenilere ve Yunanlılara karşı müslüman öğelerin birliği görünümü kazandırmayı başaran Türk burjuvazisi, bu sayede ve ulusal eşitlik haklarının tanınacağı vaatleriyle, Kürtlerin desteğini de kazandı. Savaş süresi içinde Büyük Millet Meclisini "Türklerin ve Kürtlerin" meclisi saymayı, Lozan Barış görüşmelerini "Türkler ve Kürtler adına" sürdürmeyi siyasal açıdan gerekli gören Türk burjuvazisi, zaferin hemen ardından, tarihsel bir ikiye bölünmeyle, Türk ulusal egemenliğine dayalı bir devlet kurdu ve Kürdistan'ın Osmanlı'dan kalma sömürge statüsünü korumak istedi. Bu arada, Lozan Antlaşması çerçevesinde, Kürdistan, Kasr-ı Şirin'den (1639) sonra ikinci büyük tarihsel bölünmesini yaşadı. Büyük petrol kaynaklarını barındıran önemli bir bölge (Irak Kürdistanı) İngiliz emperyalizminin, bugünkü Suriye toprakları içinde kalan daha küçük bir parçası ise Fransız emperyalizminin egemenliğine geçti. 5 Haziran 1926 tarihli Musul Antlaşması ise, Kürdistan'ın bu tarihsel paylaşımını hukuksal yönden de kesin bir sonuca bağlamış oldu.

20. yüzyılın başlarında ulusal uyanış ve hareketlerle çalkalanan Osmanlı İmparatorluğu'nda, Kürtlerin özgürlük mücadeleleri bakımından en önemli gelişme, feodal kökenli bir burjuva aydın tabakanın gelişmesi ve bu tabakanın Kürt sorununa modern ideolojik öğeler taşımış olmasıydı. İlk Kürtçe gazetelerini 1898'de yayınlayan bu aristokrat aydınlar, 1908 sonrasında bir dizi yeni örgüt ve yayınla Kürt ulusal bağımsızlık davasını geliştirmeye çalıştılar. Aynı dönemde, emperyalizme bağımlılık ilişkileri içinde İmparatorluğun genel planda yaşamakta olduğu kapitalist gelişmenin etkileri Kürdistan'a da artık daha geniş ölçüde yansımış olmakla birlikte, feodal beylik ve aşiret düzeni hala sağlam temellerini koruyordu ve modern anlamıyla bir Kürt burjuva sınıfı henüz yoktu. Fakat bu geri toplumsal temele rağmen, İmparatorluktaki ulusal kaynaşmaların, özellikle de Ermeni ve Türk milliyetçiliğinin etkisiyle, Kürtler arasında da Kürt aydınlarının taşıyıcılığını yaptığı bir ulusal bilinç gelişmeye başlamıştı. Kürtlerin ulusal eşitlik ve bağımsızlık konusunda formü-

le edilmiş istemleri vardı. Daha 1920'lerin başında Koçgiri bölgesi Kürtleri ile Güney Kürdistan Kürtleri devlet bağımsızlığı için başkaldırdılar. Birincisi kemalistler, ikincisi İngiliz Kraliyet kuvvetleri tarafından zorla ezildi.

Kemalistlerin önderliğindeki Türk burjuvazisi bir Türk Cumhuriyeti ilan etti ve Kürtlerin ulusal haklarını redderek Kürdistan'ın sömürge statüsünü yeni bir temel üzerinde sürdürmek istedi. Bunu kabul etmeyen Kürtler 1925-40 arasında bir dizi ayaklanmaya girişerek ulusal özgürlük mücadelesi yürüttüler. Bu özgürlük mücadelelerini Kemalist burjuvazi her defasında kanlı bir kırımla ve Kürtlerin toplu sürgünüyle cevapladı. Ve daha işin başında, Kürtlerin bir ulus ve Kürdistan'ın bir ülke olarak varlığını bile tümüyle redderek, mücadelenin darbeleri altında bugün artık çökmüş bulunan aşırı gerici şoven resmi ideoloji ve politikaların temellerini attı.

Kürdistan'ın temelde değişmeden kalan feodal-aşiretçi toplumsal zemini üzerinde patlak veren 1925-40 Kürt ayaklanmalarına bir kez daha feodal ögeler önderlik ettiler. 19. yüzyıl Kürt ayaklanmalarından farklı olarak, bu kez, Kürt burjuva aydınlarıyla ittifak halinde. Bu sonuncular harekete modern ulusal bir ideoloji kazandırmak çabası göstermiş olsalar bile, Kürdistan'ın geri toplumsal yapısı temeli üzerinde bu çaba fazla etkili olamadı ve dinsel görünüm özellikle Şeyh Sait ayaklanmasında baskın çıkabildi. Kemalist iktidarın kişiliksiz ve onursuz bir destekçisi olan TKP'nin de katkısıyla, kemalistler bu biçimsel görünümü, Şeyh Sait ayaklanmasının haklı ulusal özünü karalamak ve karartmak için yakın zamana kadar kullanabildiler. Bütün bu dönem boyunca, TKP, resmi politikalarıyla Kürt sorunu karşısında sosyal-şoven bir tavır aldı. Haklı ulusal ayaklanmaların kanlı bir biçimde bastırılışını destekledi. Bu tutum Kürtlerin haklı ulusal davalarını uluslararası ilerici ve sosyalist güçler tarafından da uzun yıllar doğru anlaşılamamasına yolaçtı. Kuşkusuz buradaki sorumluluk yalnızca TKP'nin değil, aynı zamanda, TKP'nin yanısıra ve ondan bağımsız olarak, kemalist iktidarı destekleyen Sovyet Birliği hükümetlerindir de.

Kürdistan'ın feodal-aşiretçi yapısı, Kürt bağımsızlık mücadelelerini ideolojik açıdan geri bir konuma mahkum etmekle kalmadı, uluslaşma sürecinin henüz geri ve ilkel bir düzeyde oluşunu

koşullandırarak, Kürtlerin ulusal mücadele birliğinin güçlü ve istikrarlı bir zemine oturmasını olanaksızlaştırdı. Türk burjuvazisi, Kürtlere egemen mezhep ve aşiret bölünmelerinden sonucu etkileyebilecek düzeyde yararlandı. Önderliklerin feodal yapısı hareketi geriliğe, bu toplumsal karakterden kaynaklanan tutarsızlık ve kararsızlıklarla bir dizi zaafa mahkum etti. Fakat tüm bu gerilik öğeleri, 1925-1940 Kürt ayaklanmalarının, özünde Kürt ulusunu kendine zorla boyun eğdirmek ve sömürgeleştirmek isteyen sömürgeci Türk burjuvazisine karşı haklı birer ulusal özgürlük mücadeleleri olduğu gerçeğini değiştirmez.

Toplumsal içeriği yönünden Kürt-feodal burjuva sınıflarının kendi etkinlik alanlarına ve pazarına sahip olmak isteğinin ifadesi olsa bile, siyasal yönden bu mücadeleler meşru ulusal istemlere dayalıdır, yabancı zulmüne ve egemenliğine yönelmiştir. Tersinden bakıldığında, kemalist Türk burjuvasının bu hareketlere müdahalesi, ulusal eşitlik ve özgürlük için mücadele eden bir ulusa zorla boyun eğdirmek, Kürdistan pazarını ele geçirmek ve Kürdistan'ı bütünüyle sömürgeleştirmek amacına yöneliktir. Aşırı gerici, şoven ve soykırımcı bir sömürgeci politikanın ifadesidir. Bu politika ve uygulamaları resmiyette dine ve feodal gericiliğe yöneltmiş olarak gösteren kemalist çabalar, büyük bir tarihsel ikiyüzlülüğün ifadesidirler. Kürt ayaklanmalarının kanlı bir kırımla bastırılışından ve Türk sömürgeciliğinin Kürdistan'a tam yerleşmesinden, Kürt feodalleri sınıf olarak zarar görmemişler, yalnızca Kürt kimlikleriyle baskı, eziyet ve sürgünün hedefi olmuşlardır. Sömürgeci burjuvazi ayaklanmaları bastırdıktan sonra, tersine Kürdistan'daki feodal-aşiretçi geri yapıyı, bundan beslenen dinsel-feodal kültürü, sömürgeci egemenliğin uygun bir zemini olarak sürekli korumuş ve desteklemiştir.

Bu dönem ayaklanmalarının sonuncusu olan Dersim İsyanı'nın tam bir soykırımla bastırılması, Kürdistan tarihinde bir dönemin bitişini işaretler. 19. yüzyılın başında feodal Osmanlı devletinin II. Mahmut'la başlattığı Kürdistan'ın fethi süreci, 1940'lara varıldığında, Türk burjuvazisinin Kürdistan'da mutlak egemenliğini kurmasıyla son bulmuştur. Bu aynı zamanda Türkiye Kürdistanı'nda beylerden, aşiret reislerinden ve şeyhlerden oluşan feodal öğelerin ulusal harekete önderlik dönemlerinin de kapanışıdır. O güne dek Kürt halkının

ulusal özgürlük istemini, elbette kendi sınıf çıkarlarına bağlayarak, harekete geçiren Kürt feodal ve feodal-burjuva sınıflar bundan böyle ulusal hareketteki olumlu rollerini tükettiler. Türk burjuvazisine boyun eğdiler, tümüyle ona bağlandılar. Ulusal kimliklerini bir yana itmenin karşılığında sınıf olarak onun bir parçası haline gelip bütünleştiler ve sömürgeci egemenliğin Kürdistan'daki toplumsal dayanakları oldular.

Kürt feodal ve feodal-burjuva öğeler sömürgeci Türk rejimiyle bütünleşince, ulusal hareketin yeni taşıyıcısı olacak ilerici Kürt aydınları ve onlara toplumsal dayanak oluşturacak modern bir Kürt küçük-burjuvazisi ortaya çıkıncaya kadar, Kürdistan bir suskunluğun içine girdi. Bu aynı zamanda, birikmiş ulusal irade ve enerjinin, 1925-40 dönemi ayaklanmaları içinde ve bu safha için artık tükenmiş olduğunu da gösteriyordu.

III

1960 sonrası Kürt ulusal sorununda ve Kürt ulusal hareketinde yeni bir dönemdir. Tıpkı Türkiye sol hareketi için olduğu gibi. Şu farkla ki, '60'lı yıllarda, özellikle bu on yılın ikinci diliminde, Türkiye sol hareketi gelişip serpilirken, Kürt ulusal hareketi aynı on yılın sonlarına doğru henüz ancak ilk filizlerini vermektedir. Modern sosyal temellere ve bu temel üzerinde yükselen modern bir ulusal içeriğe dayanan devrimci Kürt ulusal hareketi, ilk şekillenişiyile bu dönemin ürünüdür. Kürt ulusal sorunu ve özgürlük mücadelesi, artık feodal-burjuva sınıfların bir sorunu olmaktan çıkmış, **Kürt halk** yığınlarının bir sorunu haline gelmiş, onların baskı ve ~~sömür~~den kurtulma mücadelesinin bir boyutuna dönüşmüştür. **Kürt** ulusal hareketinin toplumsal karakteri ve siyasal niteliğindeki bu köklü değişim, elbette Türkiye'de 1950 sonrasında hızlanan genel kapitalist gelişmenin Kürdistan'daki etkileri ve sonuçları temeli üzerinde yükselmektedir.

Kürdistan'daki ulusal ayaklanmaları soykırım uygulamaları ile bastıran, bu ayaklanmalara her defasında önderlik eden üst sınıflara artık tümünden boyun eğdiren sömürgeci Türk burjuvazisi, fiziki direncini kırmış bulunduğu Kürt ulusunun bu kez manevi kimliğini yok etmek üzere çok yoğun ve sistemli çabalara girişti. Zorlaşlığında

yürüten kapsamlı bir asimilasyon politikası uyguladı. Kürtleri Türkleştirmek için her türlü iktisadi, sosyal siyasal, kültürel önlemleri uyguladı. Kürt uluslaşmasının gelişmesinin önünü tıkayan geleneksel aşiretçi ve feodal yapıyı, ilişkileri, kurumları her yolla destekledi. Neticede ve bir dönem için, önemli bir başarı da sağlamış oldu.

Ne var ki, bir dönem için sağlanan bu başarı, Türk burjuvazisini, her sömürgeci uygulamanın tarihsel diyalektiğinin ortaya çıkardığı sonuçlardan kurtaramadı. Adı üzerinde, sömürgeler sömürülmek içindir. Çağdaş dönemde ise bu sömürü ancak kapitalist temeller üzerinde gerçekleşebiliyor. Bu tür bir sömürü süreci, kapitalist ilişkileri genişlemesine ve derinlemesine geliştirmek suretiyle kapalı ekonomiyi ve feodal uyuşukluğu kırar, sömürgecilerin iradesi dışında, modern ilişkiler temeli üzerinde bir uluslaşma sürecini hızlandırır, giderek ulusal uyanışın, istemlerin ve hareketin oluşumuna yolaçar.

1950-80 döneminde, Kürdistan'da kapitalist gelişme büyük bir mesafe katetti, geleneksel feodal yapı parçalandı. Sonuçları ortadadır. Tüm Cumhuriyet dönemi boyunca ulusal kimlikleri acımasız yöntemlerle yokedilmek istenen Kürtler, dün zorla bugün ise artık sınıf çıkarları gereği kaderini Türk burjuvazisinin kaderi ile birleştirmiş bulunan üst sınıflar dışında, bugün ulusal hakları için ve milyonlarca insan olarak ayakta dururlar.

Başlangıçta iktisadi olarak henüz son derece cılız olan Türk burjuvazisi, milli baskı politikasının da bir gereği olarak, sınırlı yatırım kaynaklarını Kürdistan dışında değerlendirmeye özen gösterdi. Kürdistan'da az sayıda ve devlet eliyle yapılan yatırımlar yalnızca zengin yeraltı kaynaklarını yağmalamaya yönelikti. Sınırlı altyapı "hizmetleri" ise, esas olarak, sömürgeci siyasal denetim ve kültürel asimilasyon ihtiyaçlarına ve amacına dönüktü. Tüm bunların geleneksel yapı üzerinde çözücü etkisi doğal olarak henüz pek önemsizdi. 1950 sonrası bu açıdan yeni bir dönemi işaretler. Gerek Türk burjuvazisinin kendi iç sermaye birikimi gerekse emperyalizmin sermaye ihracı, kapitalist gelişmeye Türkiye genelinde büyük bir ivme kazandırdı. Elbette gençle göre son derece düşük ölçüde olmak üzere, Kürdistan da bundan payını aldı. Kürdistan sömürgeci Türk burjuvazisi için hala yalnızca bir hammadde kaynağı ve mamul mal pazarı idi. Kürdistan'ın zengin yeraltı ve özellikle enerji kaynakları

(petrol, akarsular) batıda gelişen sanayi için son derece önemliydi. Ayrıca kapitalist gelişme ve buna eşlik eden kentleşme, hayvansal ve tarımsal ürünlere olan ihtiyacı sürekli büyütüyordu. Ve doğal olarak, Kürdistan, ithal ikamesine dayalı sanayi ürünleri için aynı zamanda önemli bir pazardı da.

Fakat bu kadarı bile yol şebekeleri (demiryolu ve karayolu), maden, petrol ve enerji yatırımları, elbette toprak sahiplerinin yararlandığı tarımsal krediler, sürekli büyüyen bir ticaret ağı vb. demekti. Kendini genişleterek üreten bu süreç Kürdistan'ın geleneksel feodal yapısını parçaladı, hayvancılık ve tarımsal üretim gitgide daha geniş ölçülerde pazara bağlandı. Kent yaşamı tüm çarpıklıkları ile gelişmeye, canlanmaya başladı. Pazar için üretim süreci içinde burjuva bir dönüşüme uğrayan bir kısım feodaller, biriktirdikleri küçük çaplı ilk sermayelerini, kentlerde ticarete ve küçük çaplı bazı sanayi işletmelerine yatırır oldular. Pazar için üretimin karlılığı, makinalı tarıma geçiş eğilimini besledi. Feodaller traktör alıp bir kısım köylülerine yol vermeye başladılar. Köylülüğün ve geleneksel zanaatların yıkımı, köyden kente ve Türkiye'nin metropollerine, giderek büyük Avrupa'nın metropollerine, büyük göç dalgalarına yolaçtı. '50'li yıllarda başlayan, '60'lı yıllarda hız kazanan ve son 20 yıldır devam eden bu süreç içinde, sosyo-ekonomik yönden '50'lere kadar esas itibarıyla feodalizmin egemen olduğu Kürdistan, feodal kalıntıların hala yaşayageldiği, fakat kapitalist ilişkilerin sürekli güç kazandığı geçiş süreci içinde bir yarı-feodal bölge haline geldi.

Kürdistan'daki kapitalist gelişme süreçleri, sömürgeci egemenlik koşullarında, onu Türkiye kapitalizminin organik bir eklentisi haline getirdi. Sömürgeci egemenlik kapitalist temellere kavuştu. Bu süreçlere, Kürdistan'dan Türkiye'nin batısına sürekli bir zenginlik, sermaye, işgücü ve eğitilmiş insan akışı eşlik etti. Kürdistan göreceli olarak sürekli yoksullaştı, batıyla arasındaki gelişme düzeyi uçurumu sürekli büyüdü, son on yılda ise en büyük boyutlara ulaştı. Kürdistan, yaşadığı nispi gelişmeye rağmen, Türkiye kapitalizminin geneli içinde, esas itibarıyla bir tarımsal bölge olarak kaldı. Kapitalizmin dengesiz gelişme dinamiğinin nispi bir etkisi olmakla birlikte, tüm bu sonuçların asıl nedeni, kuşkusuz Türk burjuvazisinin sömür-

geci egemenliğı ve milli baskı politikaları oldu.

İktisadi cephedeki bu gelişmelerin öteki yüzü ve kuşkusuz konumuz bakımından asıl önemli yönü, geleneksel sınıflı ilişkilerinin çözölüş süreci içinde yaşanan modern sınıfsal farklılaşma, Kürdistan'da modern sınıfların şekillenme sürecidir. Feodallerin ve aşiret reislerinin burjuva bir dönüşüme uğrama sürecine, köylülüğün farklılaşması ve proleterleşmesi eşlik etti. Pazar için üretime ve makinalı tarıma geçiş, belli bakımlardan feodal özelliklerini korumakla birlikte ücretli tarım işçisi kullanan bir büyük toprak burjuvazisinin şekillenişini hazırladı. Ticaretin gelişmesi, kapitalist ilişkiler ağı içinde sömürgeci Türk burjuvazisi ile güçlü bağları olan bir ticaret burjuvazisinin hızla palazlanmasını beraberinde getirdi. Bunlar çoğunlukla eski feodaller, aşiret reisleri, feodal kökenli tefeciler ve tüccarlardı. Yıkıma uğrayan geleneksel zanaatçının yerini, Kürdistan kentlerinde oluşan modern bir küçük-burjuvazi aldı. Ve kuşkusuz, asıl gücü Kürdistan'daki devlet işletmelerinde olan ve gitgide sayısı artan bir işçi sınıfı oluştu.

Tüm bu süreçler Kürdistan'ın kendi içinde de dengesizdir. Farklı yörelerde farklı zaman, hız ve düzeylerde yaşandı ve yaşanmaktadır. Daha da önemlisi, bu, geleneksel sınıfların ve yaşamın tümünden dönüştüğü anlamına gelmiyor. Tersine feodal kalıntılar Kürdistan'da hala da güçlüdür. Fakat yine de sonuç, Kürdistan'ın geleneksel yapısında büyük bir altüst oluş, modern sınıfların oluşumunda siyasal sonuçları bakımından muazzam önemde bir gelişme demektir. Yoğun bir milli baskı ve asimilasyonun eşlik ettiği bu süreçler, tersine bir sonuçla ve evrensel eğilime uygun olarak, Kürtlerin modern temeller üzerinde uluslaşmasını ve ulusal uyanışını hazırladı. Bu süreç aynı zamanda, geleneksel Kürt egemen sınıflarının, bu kez kapitalist temeller üzerinde sömürgeci Türk burjuvazisiyle ve onun gerisindeki emperyalizmle kaynaşmasıyla sonuçlandığı için, ulusal uyanışın sosyal tabanı artık Kürt alt sınıfları oldular. Bu ulusal uyanış ile sınıfsal uyanış süreçlerini içiçe geçirdi. '60'lar ile başlayan yeni dönemin Kürdistan'daki ilk büyük kitle hareketini oluşturan 1967 "Doğu Mitingleri"nde, ulusal tepki ile toplumsal tepkinin içiçeliğı bu açıdan dikkate değerdir. Geleneksel bağların çözölüşü ve modern sınıfların oluşum süreci, o güne dek geleneksel (feodal,

aşiret, mezhepsel) bağların örtüp gizlediği ulusal kimlik ile sınıf ilişkisi ve çelişkileri, bu yeni temel üzerinde gitgide belirginleştirmiş-tir.

IV

Sömürgeci devlet, '60'lı yıllara, Kürt ulusuna yönelik baskılara ve asimilasyon çabalarına yeni boyutlar ekleyerek girdi. "İlerici" maske taşıyan 27 Mayıs darbecilerinin gerici konumu için Kürt sorunu bir kez daha turnusol rolü oynadı. Darbeciler, DP iktidarının tutuklu burjuva siyasal muhaliflerini derhal serbest bıraktıkları halde, aynı iktidarın, düzmece nedenlerle ve kuşkusuz Kürt halkına gözdağı olmak üzere tutukladığı 47 aydına, sonradan bozulan idam cezaları verdiler. Sömürgeci rejimle sınıf çıkarları temelinde artık sınıfsız kenetlenmiş bulundukları halde, 485 tanınmış ağa, şeyh ve aşiret reisini, salt tarihsel geçmişlerinden dolayı ve elbet bir kez daha Kürt halkına gözdağı vermek üzere, özel kamplara topladılar ve insanlık dışı işkencelere tabi tuttular.

Baskılara asimilasyon çabaları eşlik etti. Özel bir yasayla Kürtçe ve Ermenice köy ve mıntuka isimleri değiştirildi. Kürdistan'da, birer asimilasyon yuvası olarak, Bölge Yatılı İlkokulları uygulaması yoğunlaştırıldı. "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyaları örgütlendi. Nedir ki, sömürgeci devlete belli bakımlardan sağladığı geçici yararlar rağmen, tüm bunlar artık beyhude çabalar. Kürt halkı için ulusal kimliğini yoketme çabalarına karşı suskun ve çaresiz kalma dönemi artık geride kalmaktaydı. Kürt ulusal hareketi için yeni bir dönem başlamak üzereydi.

1960'larla birlikte, genel olarak Türkiye, kapitalist gelişmenin sonuçları üzerinde, sosyal-siyasal kaynaşmaların ve ilerici düşünsel uyanışın gelişip serpildiği bir dönemin içine girmiş bulunuyordu. Kürdistan'ın nispeten gelişmiş bazı kent ve kasabaları da bu gelişmenin bir parçasıydı. Kapitalist gelişmenin Kürdistan toplumu üzerindeki etkileri henüz yeni, fakat sarsıcıydı. Kürt ulusal hareketinin yakın dönem tarihinde özel bir yeri olan Doğu Mitingleri, bu sarsıntının göstergesiydi. Toplumsal istemlerle ulusal istemler içi-çeydi. Hatta denebilir ki, ikinci birincisinin içinde henüz yalnızca örtük bir biçimde ifade ediliyordu.

Kürdistan kentlerinin yanı sıra Türkiye'nin büyük kentlerinde ve üniversitelerinde, daha o dönemde küçük-burjuva bir ilerici Kürt aydın tabaka şekillenmeye başlamıştı. Doğal olarak, ulusal bilinç ve istemlerin öncelikle şekillendiği kesim bu tabaka oldu. Politik bir varlık gösteremeyen ve daha çok Irak Kürdistanı'ndaki mücadelenin bir yankısı olan burjuva milliyetçi Türkiye KDP'si dışında tutulursa, bu Kürt ilerici aydın tabaka, başlangıçta, kendini o dönem büyük bir gelişme ve canlılık yaşayan Türkiye sol hareketi bünyesinde ifade etti. Çoğunlukla da TİP içerisinde. Bu, o dönem Kürdistan'da yaşanan sosyal hareketliliğin toplumsal sorunlar ağırlıklı ve Türkiye'deki genel hareketliliğin organik bir parçası olmasının bir ürünüydü. Kitle hareketliliğinin toplumsal-politik içeriği ve gelişme seyri, birleştirici bir dinamığe sahipti.

Bu toplumsal-politik gerçeklik, Kürt ilerici aydınlarının politik davranışlarına da yansıyor. Öte yandan, ulusal soruna duydukları özel ilgiye rağmen, soruna ilişkin bir ideolojik netlikten de henüz yoksundular. Zira geçmişten ideolojik bakımdan devralabilecekleri pek bir şey yoktu. 1940'lara gelindiğinde tümünden ezilmiş bulunan Kürt ulusal direnişine feodal öğeler önderlik etmiş, buna feodal-burjuva bir milliyetçilik ideolojisi eşlik etmişti. 1940 sonrası yaklaşık 25 yıllık boşluk ve ağır asimilasyon uygulamalarının yarattığı zayıflıklar bir yana, bu yeni ilerici aydın tabaka, gerek sosyal konumu gerek ideolojik eğilimiyle, Kürdistan'da modern sınıflaşma döneminin ürünüydü. Ve hem sosyal hem ideolojik bakımdan geçmişten bir kopuşun ifadesiydi. Bu nedenle de geçmişten fazla bir şey alamazdı. Gerçi geçmişin sosyal ve ideolojik etkileri henüz tümünden silinmiş değildi. Dahası Irak kendini KDP'si üzerinden yeniden hissettiriyordu. Fakat yine de bu, o gün için son derece önemsizdi.

İdeolojik yönden yalnızca bulanık değil, yanı sıra bulaşıktı da. İkili bir ideolojik etkilenme içindeydi. Etki kaynaklarından biri Türkiye sol hareketi, öteki o dönem Irak'taki mücadeleyi belli bir başarı çizgisinde sürükleyen feodal-burjuva milliyetçi KDP idi. Toplumsal konum, toplumsal sorunlara ilgi ve popülist bir sosyalizme eğilim, toplumsal hareketin kendi maddi etkisiyle de birleşince, sözü edilen ikili ideolojik etki kaynağından ağır basanı Türkiye sol hareketi oluyor, öteki tali planda kalıyordu.

1967 yılı sonbaharında gerçekleşen “Doğu Mitingleri”nde Kürt ulusal sorununun “Doğu sorunu” içinde örtük ifade edilişi, Kürt ilerici aydın hareketinin kendini ayrı ifade etmesine bir ilk önemli itki sağladı. Kendini ayrı ifade etmenin bir ilk örgütsel biçimi olarak 1969’da kurulan Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) ise, hem bu itkinin somut bir ürünü oldu, hem de yeni bir sürecin başlangıcı. Bununla birlikte DDKO, o günkü özgün konumuyla, “Doğu sorunu”na özel bir ilginin ötesinde, henüz Türkiye solundan ideolojik ve örgütsel bir kopuşun ifadesi değildi. DDKO’lular TİP ve MDD Hareketi içindeydiler. Kürt ulusal sorununa ilgisizliklerini ve sosyal şoven konumlarını sözde “sınıfsal sorun” gerekçesiyle teorize eden TİP ve MDD Hareketinin sosyalizm anlayışları, popülist-kalkınmacı bir çerçeveyi aşamıyordu. Türkiye sol hareketinin ideolojik etkisi altında bulunan Kürt sol aydın hareketi de, politik yönünü tümünden gözardı etmese bile, Kürt sorununu, daha çok “Doğu’nun kalkınması” sorunu çerçevesinde ele almakta, en azından açık planda böyle ifade etmekteydi.

Sömürgeci Türk burjuvazisi, Kürt halkının (sosyal uyanışa eşlik eden) ulusal demokratik uyanışına 1970 yılı boyunca vahşi yöntemlerle sürdürülen “komando harekatı” ile, bu uyanışın ideolojik-politik taşıyıcısı olan Kürt ilerici aydın hareketine ise 12 Mart dönemindeki “Doğu Duruşmaları” ile yanıt verdi. Doğu Mitingleri yakın dönem Kürt ulusal hareketi tarihinde ilk ciddi sosyo-politik çıkıştı. Doğu Duruşmaları ise ilk ciddi politik-ideolojik çıkış oldu. Sıkıyönetim Mahkemelerinin kürsüleri, Kürt devrimcileri tarafından, Kürt halkının ‘60’lardaki ulusal-demokratik uyanışına ideolojik bir kimlik kazandırma platformu olarak kullanıldı. ‘70’lerin ikinci yarısında ulusal sorun temeli üzerinde şekillenip serpilme bir dizi Kürt hareketine dayanak olacak ideolojik-siyasal tezler, ilk ve doğal olarak ilkel biçimiyle, bu platformda formüle edildi.

1965-1971 dönemi, Kürt ulusal hareketi için, Türkiye sol hareketi bünyesinde bir ilk filizlenme dönemiydi. 1974-1980 dönemi ise, Türkiye sol hareketinden ideolojik ve örgütsel kopuş çerçevesinde ve bir küçük-burjuva toplumsal hareketlilik temeli üzerinde gelişip serpilme dönemi oldu.

Doğu Duruşmaları’nın Kürt ulusal hareketini Türkiye solundan

kopmaya götüren diyalektiği şuydu: Kürt devrimcileri, sömürgeci mahkemelerin suçlamalarını cevaplama çabası içinde, kendi ulusal kimliklerinin daha net bir biçimde bilincine vardıkları ölçüde, Türkiye solunun Kürt ulusal gerçeğinden ve onun meşru haklarını savunma çizgisinden uzaklığını gördüler. Bu, kopuşun yolunu açtı. TİP'in 12 Mart mahkemelerinde Kürt sorununa ilişkin olarak takındığı utanç verici inkarcı tutum, bu kopuşu hızlandırdı. '71 Hareketinin reformist gelenekten Kürt sorununu da kapsayan devrimci kopuşu ise, tersten, bir ölçüde yavaşlatıcı ve sınırlayıcı bir etki yaptı. Sonradan bir kısım Kürt devrimci örgütlerinin kuruluşunda ve şekillenişinde önemli roller oynayan bazı Kürt devrimci öğelerinin, yeni dönemin ilk yıllarında, hala THKP-C, THKO ve TİKKO'nun ya içinde ya etki alanında bulunması olgusu, sözünü ettiğimiz bu ikinci etkinin ifadesidir. Daha da önemlisi, '71 Devrimci Hareketi'nin Kürt sorunundaki devrimci çıkışı, sonradan oluşan Kürt devrimci kadro birikiminin, kendini ulusal sorun ekseninde ve Kürt örgütlerinde ifade edenler ile Türkiye devrimci hareketinde ifade edenler olarak ikiye bölmesine yol açtı. Bu sonuç, '74-80 döneminde, Kürdistan'daki devrimci politik faaliyete ve etkinliğe de yansdı.

'74-80 döneminin geniş kitleleri kucaklayan büyük devrimci politik hareketliliği, Kürdistan'da da benzer özelliklerle yaşanıyordu. Ulusal sorundan kaynaklanan özgül durum, sosyal-siyasal hareketliliğin organik bütünlüğünü bozacak düzeyde değildi. Türkiye'nin genelinde olduğu gibi Kürdistan'da da, işçi sınıfının tuttuğu kısmi yere rağmen, devrimci hareketliliğin eksenini kent ve kırsal küçük-burjuva katmanlarıydı. Mücadelenin nabızı bu sosyal taban üzerinde atılıyordu. Kürt sol örgütleri bu zemin üzerinde boy verdiler. Bu zeminin heterojen yapısına uygun olarak, kendi aralarında devrimci ve reformist olarak ayrışmakla kalmadılar, her bir kanat da kendi içinde çok sayıda bölünmeye uğradı. Bu ayrışmanın ve iç bölünmenin Türkiye devrimci hareketindeki iç ayrışmaya ve sayısız iç bölünmeye benzerliği dikkate değerdir. Bu yalnızca benzer sosyal zeminlerden değil, yanısıra, benzer siyasal köken ve uluslararası ideolojik kaynaklardan besleniyor olmalarından geliyordu. TİP kökeninden gelen ve uluslararası modern revizyonizmin ideolojik yörüngesinde olanların, Kürt solunun reformist kanadını; daha çok

Dev-Genç ve '71 Hareketi kökeninden gelen ve revizyonizme tavır alanların ise devrimci kanadı oluşturmaları, bu açıdan rastlantı değildir. Kuşkusuz Türkiye sol hareketiyle benzerliğin temelinde, örgütsel kopmaya rağmen hala devam eden mücadele birliğinin ve bu temel üzerinde ideolojik-politik etkilenmenin de büyük payı vardı. Türkiye sol hareketinin o dönemki belli başlı akımlarının Kürt solu içinde birer izdüşümünü bulmak olanaklıydı.

Bunun belkide tek istisnası, şimdi artık tarihsel bir değer kazanmış sonraki pratiğinin de gösterdiği gibi, PKK idi. PKK özgün bir çıkıştı. Bu özgünlüğü yaratan onun kopuş özellikleriydi. PKK, etkisi Güney Kürdistan'daki Barzani hareketi üzerinden yansıyan burjuva-feodal milliyetçilik ile Türkiye sol hareketinin taşıdığı kemalist etkilere karşı sert bir tepkinin ifadesiydi. Kürt sorununun özgün konumunu, özelliklerini ve oluşturduğu tarihsel birikimi en iyi değerlendirebilen hareket oldu.

Elbette bugünle değil fakat 1940'larda başlayan sessizlik dönemi ile kıyaslandığında, '70'li yılların devrimci yükselişi içinde, Kürt halkının ulusal uyanışının, artık modern devrimci temeller kazanmış ulusal eşitlik ve özgürlük mücadelesinin, muazzam bir ilerleme sağladığı görülecektir. Bu uyanış, yalnızca kitlelerin anti-faşist ve anti-sömürgeci politik hareketliliğinde değil, bu hareketliliği sürükleyen çok sayıda ilerici ve devrimci siyasal örgütte, Kürt sorununun tarihsel, kültürel, ideolojik ve politik temellerini ve sorunlarını ele alan sayısız kitap, broşür ve derginin yayınında ifadesini bulmaktaydı. Kürt halkının devrimci mücadelesi, bu sözkonusu dönemde, yalnızca milli eşitsizliğe ve zulme karşı ulusal demokratik değil, yanısıra, ezilen ve sömürülen sınıflar tabanı üzerinde, sermayenin ve toprak sahiplerinin sömürü ve baskısına karşı sınıfsal bir içerik taşımaktaydı. Öte yandan bu dönem, önemli bir kesimi Kürt ulusal devrimci hareketinin ayrı örgütlenme hakkına ve tercihinə hala tahammülsüzlük gösterse bile, Türkiye devrimci hareketinin bir bütün olarak, Kürt ulusunun meşru haklarını ve kendi kaderini tayin hakkını savunduğu, milli zulme karşı mücadele ettiği ve bu tutumunu etkilediği kitleler içinde yaydığı bir dönemdi. Bu iki faktör birarada mücadele için birleşik zemini güçlendirdiği gibi, Kürt halkının özgürlük mücadelesi için geniş imkanlar da sağlıyordu.

Kendisi kapitalist gelişmenin, geleneksel ilişkilerdeki çözülmenin, sınıfsal ayrışmanın, modern temeller üzerinde uluslaşmanın zemini üzerinde şekillenen ulusal demokratik uyanış ve özgürlük mücadelesi, güç kazandığı ölçüde, bu süreci, bu kez kendi sosyopolitik devrimci dinamizmiyle tersinden daha da derinleştiriyordu. Geleneksel ilişkileri iyice yıpratıyor, geleneksel güç odakları karşısında bir devrimci mücadele odağı olarak önemli bir rol oynuyordu.

Dünün uysal sömürge Kürdistan'ında bu ulusal uyanış ve devrimci değişim sürecini tedirginlikle izleyen sömürgeci Türk burjuvazisi, 12 Eylül'le birlikte, Kürt halkı ve özellikle bu uyanışın temsilcileri olan Kürt devrimcileri üzerinde, tarihin ve tarihinin en büyük zulümlerinden birini uyguladı. Yürüttüğü kapsamlı savaşla, bu uyanışın uzun bir süre için kökünü kazımak istedi ve başardığını sandı.

Yanılıyordu. Rüzgar ekmişti, fırtına biçecekti.

V

Sömürgeci burjuvazi tarafından 12 Eylül döneminde kökü kazınmak istenen Kürt ulusal hareketi, bugün geniş Kürt halk kitlelerinin ulusal hakları için aktif politik direnişi niteliği kazanmıştır. Bugün Kürdistan'da gitgide derinleşen bir devrimci süreç yaşanmaktadır. Bu, Türkiye'de Kürt sorununun ve Kürt özgürlük mücadelesinin yeni bir tarihsel döneme girişidir. Bu kez artık sorunun modern temeller üzerinde ortaya çıkması değil çok daha ileri bir anlamda, çözüm gündemine girmesi ve çözümünü dayatması anlamında. Yeni dönem Kürt sorununda bir patlama, Kürt özgürlük mücadelesinde ise bir sıçrama dönemidir. Tarihsel inkarcı politikalar çökmüştür. Türk burjuvazisinin Kürt halkının ulusal kimliğini yoketme çabası tarihsel bir iflasla sonuçlanmıştır. Kürt sorunu bugün Türkiye'nin gündeminde birinci sıradadır. Sorun uluslararası kamuoyuna malolmuş, yakın geçmişten farklı olarak, Türkiye Kürt sorununda asıl ilgi odağı haline gelmiştir. Ve en önemlisi, Türkiye Kürdistan'ındaki devrimci gelişmenin önünü kesme sorunu, Türk burjuvazisini aşmış, başta ABD, belli başlı tüm emperyalist mihrakların ortak sorununa dönüşmüştür.

'60'lı ve '70'li yılların ikinci yarısını kapsayan devrimci yük-

selişler, öncelikle Türkiye'nin metropollerinde başgöstermiş, buradan taşraya yayılmış, bu arada Kürdistan'ı da etkisi altına almıştı.

Yeni dönemde ise gelişme farklı oldu.

Türkiye'nin metropollerinde ve işçi hareketi şahsında kitle hareketi en geri ve barışçıl biçimleriyle bile daha yeni yeni uç veriyorken, Kürdistan'da PKK önderliğinde gerilla hareketi başgösterdi. Giderek genişleyen ve güç kazanan gerilla hareketinin, köylülüğün, özellikle de yoksul köylülüğün desteği ve katılımı üzerinde geliştiği çok geçmeden daha açık görülür hale geldi. İşçi hareketinin, büyük kentler başta ve Kürdistan kentleri içinde olmak üzere, tarihinin en geniş kitle hareketliliği dönemini yaşadığı bir evrede ise, Kürdistan'daki ulusal özgürlük mücadelesi, kırdan kente yayılan ve sık sık başgösteren militan kitle gösterileri düzeyine ulaştı.

Türkiye'nin yakın tarihinde gerçekleşen bu üçüncü devrimci yükseliş döneminde ve bugünkü biçimiyle, ilk kez olarak, Kürdistan'daki hareket Türkiye'deki genel hareketten farklılaştı, onu aşan bir gelişme düzeyine ulaştı. Farklılaşma yalnızca her iki bölgedeki hareketin gelişme düzeylerinde değil, toplumsal yapısı ve bileşimi ile harekete geçirici dinamiklerinde de görülmektedir. Türkiye'de işçi sınıfı eksenine oturan hareket, Kürdistan'da yoksul köylülük ekseninde gelişmektedir. Türkiye'de henüz geri bir içerikle de olsa sınıfsal istemlere dayalı bir hareket geliştiren, Kürdistan'da ulusal hak istemi belirgin biçimde önplana çıktı.

Sonuncu nokta özellikle önemlidir. Bugün Kürdistan'da, gecikerek gelmiş bir uluslaşmanın ve ulusal uyanışın ulaştığı düzeyden dolayı olduğu kadar, ulusal kimliğine yöneltilmiş yokedici vahşi saldırıya karşı bir tepkinin de ifadesi olarak, ulusal istemlerin belirgin bir biçimde önplanda olduğu bir halk hareketi söz konusudur. Ulusal varlığı bile kabul edilmeyen ve 70 yıldır tarihten silinmek istenen bir halkın bu davranışı anlaşılır bir durumdur. Patlayan, Kürt halkının devrimci ulusal birikimi ve öfkesidir.

Fakat daha da önemli olanı, buna rağmen gelişen ulusal hareketin taşıdığı derin devrimci ve halkçı toplumsal-siyasal karakterdir. Hareket, omurgasını yoksul köylülüğün oluşturduğu bir devrimci taban üzerinde gelişmektedir. Kürt toprak ağaları ve aşiret reisleri ile çoğu Türkiye'nin büyük kentlerindeki Kürt büyük burjuvaları,

hareketin açıkça karşısında yer almaktadırlar. Orta burjuva katmanların katılımı ve desteği ise hem son derece zayıf, hem de aynı ölçüde hesaplı ve temkinlidir. Bugünkü Kürt ulusal hareketinin bu toplumsal karakteri, marksist-leninist teorinin, çağımızda ulusal sorunun özünde bir köylü sorunu olduğuna, onun taşıdığı devrimci dinamizmin bu toplumsal karakterinden kaynaklandığına ilişkin temel tezinin bir doğrulanmasıdır. Hareketi kendini marksist-leninist olarak tanımlayan bir partinin (PKK) sürüklemesi de bu aynı gerçeği kanıtlamaktadır.

Türkiye Kürdistanı'ndaki ulusal hareket, daha şimdiden, feodal bağımlılık ilişkileri içindeki Kürt köylülüğünün uyanışı ve özgürleşmesi süreci olarak gelişmektedir. Sömürgeci burjuvazinin ulusal boyunduruğunu kırmaya yönelen hareketin, Kürt feodal-burjuva sınıflarını dolaysız olarak karşısında bulmasının nedeni budur. Kapitalist gelişmenin hayli bir süredir çözüp aşındırmakta olduğu geleneksel ilişkiler, feodal ve aşiretsel bağlar ve bağımlılık, köylü hareketi olarak gelişen devrimci ulusal hareketten büyük bir darbe yemektedirler. Hareketin gelişmesi karşısında, aşiret reislerinin, toprak ağalarının, şeyhlerin sömürgeci burjuvaziyle daha sıkı kenetlenmelerinin temelinde, bu devrimci toplumsal-siyasal gelişmeye duyulan gerici sınıf tepkisi vardır. Aynı feodal-burjuva öğelerin, "koruculuk" sistemi içinde, devrimci ulusal harekete karşı devletin yanında savaşmalarının gerisindeki sınıfsal neden de budur. Ulusal devrimci hareketin gelişmesi, Kürdistan'daki feodal kalıntıların ulusal boyunduruğun toplumsal dayanakları olduğu gerçeğini daha açık görülür hale getirmiştir. Ulusal özgürlük mücadelesi ile feodal kalıntıların tasfiyesi mücadelesi arasındaki kopmaz bağı göstermiştir.

Fakat ulusal köleliğin ve baskının asıl kaynağı ve dayanağı Türk burjuvazisinin kendisi olduğu için, özgürlük mücadelesi asıl olarak, Kürt halk kitlelerinin onun baskı ve sömürsünden özgürleşmesi mücadelesi olarak gelişiyor. Sömürgeci boyunduruk ve ulusal baskı, temelde, burjuvazinin geniş Kürt köylü ve emekçi kitleleri üzerindeki sınıfsal baskı ve sömürsünün araçlarıdır. Bu sınıfsal olgu, gelişen ulusal hareketin taşıdığı yoksul köylü-emekçi toplumsal karakteri açıkladığı gibi, ulusal sorunun tam ve gerçek çözümünün

neden proleter devriminin bir parçası haline geldiği olgusunu da açıklar.

Yeni dönemde hareketin ulaştığı gelişme düzeyi onu yalnızca uluslararası kamuoyuna maletmekle kalmadı, emperyalist politikanın da temel ilgi konularından biri haline getirdi. Emperyalist dünya düzeninin Amerikalı ve Avrupalı bekçileri, Kürt özgürlük mücadelesinin Türkiye’de kazandığı özel devrimci dinamikten son derece rahatsızdılar. Bunun hem Türkiye devrimi için, hem diğer parçalar-daki Kürt hareketleri için, hem de bir bütün olarak Ortadoğu’daki devrimci süreçler için taşıdığı anlamı, herkesten daha iyi değerkendirecek durumdadırlar. Bu nedenle, hareketin önünü kesmek, onu bölgedeki gerici ve emperyalist çıkarlara zarar vermeyecek sınırlar içine çekmek, oluşmuş tarihsel devrimci birikimi boşa çıkarmak, sorunu sistem içinde gerici bir sözde çözüme bağlamak vb. amaçlara dayalı bir dizi politika ve önlem geliştirmektedirler. Türk burjuvazisinin beceriksizliği ve aczi ortaya çıktığı ölçüde ise soruna bizzat el koymak hazırlığındadırlar. Körfez krizi ve savaşı bu tür müdahaleler için emperyalistlere daha geniş imkanlar sağlamış bulunuyor. Bugün devrimci Kürt ulusal hareketi karşısında yalnızca sömürgeci Türk burjuvazisi değil, bir bütün olarak emperyalist dünya duruyor.

Bu açık olgu ise, çağımızda ulusal sorunun, belli bir devletin iç sorunu olmaktan çıkıp uluslararası bir sorun haline geldiğine; aynı şekilde, sorunun devrimci çözümünün de, belli bir devletin ulusal boyunduruğundan kurtulmak gibi dar bir sorun olmaktan çıkıp, ezilen ulusun çalışan ve sömürülen yığınlarının, sermaye iktidarını ve onun emperyalist destekçilerini devirme mücadelesine bağlandığına ilişkin birdiğer temel marksist-leninist tezin somut doğrulanmasıdır.

Emperyalizmin Türkiye’deki Kürt sorununa müdahalesi birbirini tamamlayan bir dizi boyuttan oluşmaktadır.

Türk burjuvazisine uzun zamandır inkarcı politikalarını terketmesi ve bazı kültürel haklar çerçevesinde bir “Kürt reformu”na yönelmesi telkin edilmektedir. Türk burjuvazisinin bu politikaya eğilimi artmakla birlikte, bunu “Kissinger formülü” (önce ez-sonra taviz ver) çerçevesi içinde uygulamak istemekte, ama bir türlü ezemediği için de, vereceği tavizlerin hareketi daha da alevlendirmesinden çekinmektedir.

Emperyalist girişimin bir öteki boyutu, öteki parçalar, özellikle de Irak Kürdistanı'ndaki hareket üzerinde vesayet kurmak ve bunu Türkiye'deki Kürt sorununa doğru genişletmektir. Irak Kürdistanı'ndaki burjuva-milliyetçi önderlik bu tür bir vesayete geleneksel olarak yatkın olmuştur ve bu çerçevede, emperyalist planlar ve politikalar için önemli bir dayanak oluşturacak gibi görünmektedir. Feodal-burjuva sınıf konumu temeli üzerinde başka türlü de olmazdı.

Bir üçüncü girişim, bir yandan Kürt sorununa ilişkin olarak insan hakları ve kültürel haklar çerçevesinde demagogik bir propagandayla Kürt halkına şirin görünmeye çalışılırken, öte yandan devrim ve iktidar hedefinden koparılmış reformist bir programa onay verilerek, reformist Kürt örgütleri aracılığıyla, sorun üzerinde kontrol kurmak isteği ve çabasında ifade bulmaktadır. Uluslararası diplomasiden yararlanmak adı altında emperyalist çözümlere bel bağlayan Kürt reformist örgütleri bu politikaya alet olmaktan kaçınmamaktadırlar. Emperyalizmin asıl ve sonuçları Türkiye devrimi bakımından da son derece önemli hazırlığı ise, devrimci sürecin önü alınamaz bir tehlikeli aşamaya ulaşması durumunda, bizzat müdahale etmek üzere bölgede yeni askeri önlemler almakta ifade bulmaktadır. Körfez kriziyle birlikte Ortadoğu'yu fiilen ve muazzam bir askeri güçle işgal eden ABD emperyalizmi, Türkiye'deki askeri varlığını da sürekli takviye etmektedir. Hem Ortadoğu ve hem de özel olarak Kürt sorunu aynı zamanda önemli bir emperyalist rekabet alanı olduğu için, Avrupa'nın belli başlı emperyalist devletleri de ABD'nin bu askeri etkinliklerine kendi güçleriyle katılmaktadırlar. Emperyalizmin Türkiye'de artan askeri varlığı, kuşkusuz yalnızca Kürt sorununa karşı değil, fakat bölgedeki tüm devrimci süreçlere ve bu arada Türkiye devrimine karşı, stratejik hedefleri olan bir hazırlıktır. Türkiye'nin komünistleri ve devrimcileri, daha Körfez krizinin ilk günlerinden itibaren bu basit gerçeğe ittifak halinde işaret ettiler. ABD kendi payına bu hazırlığı, "Çevik Kuvvet" tasarısıyla uzun yıllar öncesinden yapmaktaydı.

Kürt sorununun Kürdistan'ın parçalanmışlığından gelen bölgesel karakteri, bu kendine özgü olgu, gerek emperyalizmi gerekse her bir parçayı egemenlik altında tutan sömürgeci devletleri, politikalarını

bölgesel çerçevede saptamaya ve uygulamaya götürüyor. Aralarında yıllarca süren savaşlara bile yolaçacak düzeyde gerici çelişkiler olabilen komşu sömürgeci devletler, gerektiğinde Kürt sorununu da birbirlerine karşı koz olarak kullanabildikleri halde, buna rağmen ve temelde, Kürt ulusu üzerindeki sömürgeci egemenliği sürdürmekte birbirleriyle ittifak ve dayanışma içindedirler. Kurtuluş mücadelelerinin kritik safhalarında bu dayanışma açıkça kendini göstermektedir. Gerek Kürdistan'ın parçalanmışlığı, gerekse emperyalizmin ve bölge gericiliğinin bölgesel politika ve girişimleri, dört ülkedeki genel devrimci süreçlerin Kürt sorunu üzerinden birbirine bağlanmasının ve birbirini etkilemesinin koşullarını oluşturuyor.

Yukarıda özetlenen emperyalist politika ve girişimlere karşı şimdilik en büyük güvence, Kürt ulusal hareketinin (bu politika ve girişimlerin bizzat tasfiye etmeyi amaçladığı) bir devrimci önderlik altında gelişiyor olmasıdır. PKK şahsında ifade bulan bu önderlik, Kürdistan'daki ve Türkiye'deki devrimci süreçler için bugünkü koşullar altında son derece önemli bir şanstır. Bu nedenle, komünistler, PKK önderliğinde ulusal devrimci hareketi tereddütsüz olarak ve bütün güçleriyle desteklemektedirler.

12 Eylül öncesinde geniş bir örgütler yelpazesi oluşturan Kürt ulusal hareketi, yenilgi ve tasfiyecilik ortamında devrimci ve reformist iki kesin kampa bölündü. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki yeni süreçlerin ardından, reformist kamp, yüzünü hemen tümüyle Batılı emperyalistlere döndü ve sorunun çözümünü onlardan bekler oldu. PKK ise, bazı marjinal çevreler dışında tutulursa, devrimci kanadın hemen tek temsilcisi olarak, kendi deyimiyle "kaynağa" yöneldi. Kürt sorununun temel toplumsal dayanağı olan Kürt yoksul köylülüğünü harekete geçirmeye yöneltti tüm çabasını. Sorunun devrim ve iktidar hedefine bağlı bir devrimci çözümü için büyük bir kararlılık, aynı ölçüde fedakarlık sergiledi.

Kürt halkının onlarca yıllık devrimci ulusal birikiminin bugünkü biçimiyle ve düzeyiyle açığa çıkışında, bizzat kendisi de bu birikimin tarihsel bir ürünü olan PKK'nın oynadığı politik ve askeri rol tarihsel değerdedir. Bundan sonrası ne olursa olsun, bu gerçek şimdiden tarihe malolmuştur. PKK, ulusal sorun ve ulusal hareket çerçevesinde bir öncünün oynayabileceği en ileri rolü, en kararlı, en

militan ve gözüpek biçimde oynamıştır. Bu sayededir ki, bugün Kürt ulusal devrimci hareketine tek başına damgasını vuracak bir düzeye ulaşmış, devrimci birikimi kendi yörüngesine almıştır. Bu parti, Kürt sorununun özgül anlamını ve Kürt halkının ulusal devrimci birikimini doğru kavramakla kalmamış, onu harekete geçirmek ve örgütlemek üzere sorunun asıl toplumsal tabanına, Kürt köylülüğüne yönelmeyi ve ulaşmayı başarmıştır.

VI

Komünistlerin Kürt ulusal sorunu ve hareketi karşısında doğru bir tutum takınmaları, sorunun ve somut gelişmelerin kendilerine yüklediği görevleri doğru ele almaları, bugün, hareketin bugünkü gelişme aşamasında, her zamankinden daha büyük bir önem taşımaktadır. Bu ise, ilkin ulusal soruna ilişkin marksist-leninist teorik-ilkesel çerçeveyi, ikinci olarak Türkiye'nin ve Türkiye devriminin temel gerçeklerini, ve son olarak da Kürt sorununun tarihsel ve siyasal özellikleri ve özgünlüklerini, bu üç temel alanı birarada doğru bir biçimde kavramayı gerektirir. Genel ilkesel tutumda sağlamlığı, sorunun somut ortaya çıkışı ve gelişme seyri karşısında esnek ve yaratıcı bir tutumla birleştirebilmek doğal olarak, öteki sorunlarda ve her zaman olduğu gibi, güçlüğün belirttiği alandır.

Ulusal soruna ilişkin uluslararası tarihsel deneyimin, genel tarihsel gelişme sürecine sıkı sıkıya bağlı olarak ve kuşkusuz marksist sınıf bakışaısından ele alınışını ifade eden teorik-ilkesel çerçeve, sorunun en kolay kavranabilir alanı görünmekle birlikte, Türkiye'nin somut deneyimi bunun böyle olmadığını göstermektedir. Yakın döneme damgasını vuran devrimci örgütlerin ideolojik-politik şekillenişlerini, yalnızca dünya ölçüsünde ideolojik kargaşanın egemen olduğu bir tarihsel dönemde değil, fakat belki de çok daha belirleyici bir neden olarak, küçük-burjuva bir toplumsal zemin ve politik hareketlilik içinde yaşamış olmaları, ulusal soruna ilişkin bir dizi çarpıklığı da birlikte getirmiştir. Kemalizmin TKP ve '60'lara egemen reformist-darbeci sol üzerinden gelen gerici ideolojik etkisi, bu toplumsal zemin ve kimlik üzerinde, sosyal-şovenizme açılan eğilimleri beslemiştir. Kürt devrimci hareketi ise, aynı toplumsal zemin üzerinde, tarihsel inkar politikalarına, gecikmiş bir uluslaş-

maya ve ulusal uyanışa ve Türkiye solunun Kürt sorununa ilişkin bariz tutarsızlıklarına da duyduğu tepki ile, ulusal sorunun eksen alınmasında ve ulusal istem ve özelemlerin ölküleleştirilmesinde ifadesini bulan milliyetçi bir eğilime kaymıştır.

Türkiye devrimci hareketinde soruna ilişkin ideolojik-politik zaafların güçlü olduğu dönem, '70'li yılların yükseliş dönemi idi. Kürt devrimci hareketinde ise, doğal olarak, ulusal uyanışın ulusal istem, özlem ve duygularda güçlü bir patlama olarak ortaya çıktığı şu içinde bulunduğumuz yeni dönemdir. Şunu da eklemek gerekir ki, zaafların güç kazanmasındaki bu dönemsel farkta, önceki etkenlerin yanısıra, Türkiye'nin metropollerinde ve Kürdistan'da devrimci kitle hareketinin gücü ve gelişme seyrindeki eşitsizliğin de önemli bir payı var. '70'lerde Türkiye'nin metropolleri önplandaydı. Bu, "birlik" ve "ortak mücadele" adına, Kürt sorununu Türkiye devriminin sıradan bir eklentisi olarak görme eğilimi içinde, bir ilgisizliği ve tutarsızlığı besliyordu. Bugün ise, Kürdistan'daki hareketin belirgin ve güçlü politik öne çıkışı, Kürt sorununu Türkiye devrimine bağlayan sayısız güçlü bağ önemsememe ya da görmezlikten gelme eğilimi içinde, ulusal dargörürlülüğü ideolojik planda besleyebiliyor.

Belli bir sınıfsal temel üzerinde ve somut tarihsel etkenlere ve ortama bağlı olarak düşülen bu çarpıklıklara rağmen, Marksizm-Leninizmin ulusal soruna ilişkin ilkeleri ve programı gerçekte yeterince açıktır. Tarihsel deneyim bunu her zaman doğrulamıştır. Dünya komünist hareketinde ve sosyalizm uygulamalarında küçük-burjuva bürokratik yozlaşmalara paralel olarak ortaya çıkan ve proleter enternasyonalizminden ayrılmayı ifade eden milliyetçi anlayış ve uygulamalar ile bugünkü tarihsel sonuçları Marksizm-Leninizme fatura etmek, teoriyi ve tarihsel gerçekleri çarpıtmaktan öte bir anlam ifade etmez.

Sosyalist Ekim Devrimi, ulusal köleliğin, eşitsizliğin, baskının ve boğazlaşmanın temeli haline gelmiş bulunan çağdaş burjuva toplumun ulusal sorundaki çözümsüzlüğünü sergilemekle kalmadı, bir "uluslar hapisanesi" olan Rusya'da ulusal kölelik ve baskıya son vererek ulusların özgürleşmesinin, gelişip serpilmesinin de yolunu açtı. Bu sürece eşlik eden zaaflar tartışılabilir, tartışılmalıdır da.

Fakat bugün Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da birbirlerini boğazlama noktasına gelmiş ulusların, düne kada, Ekim Devriminin açtığı yolda ve sosyalizmin ulusal özgürlük ve eşitlik temeli üzerinde, farklı ulusların kardeşçe birliğinin olumlu tarihsel örnekleri oldukları gerçeği üzerine bir tartışma olamaz. Bu aynı ülkelerde, ulusal düşmanlık ve boğazlaşmaların, tam da bu toplumların burjuva yozlaşmasının ardından gelmesi olgusu bile, tek başına bunu kanıtlamaya yeter.

Doğumuna modern ulusların doğumu eşlik etmiş olan kapitalizm, çağdaş emperyalizm aşamasında, ulusal eşitsizlik ve baskının temel kaynağı ve asıl dayanağı durumuna gelmiştir. Kendi ilk tarihsel gelişme aşamasında ve Batı'da, feodal parçalanmışlığı giderek kapitalist pazar etrafında ulusal birliği ve onun siyasal biçimi olarak ulusal devleti kurmuş olmak anlamında, ulusal sorunu bir biçimde çözmüş olan kapitalizm, çağdaş emperyalizm aşamasında onu yeniden ve bu kez evrensel bir temel üzerinde yaratmıştır. Dünya ölçüsünde iktisadi ve siyasal nüfuz alanları elde etmek ve elde edilenleri korumak çabası, beraberinde ulusların ve ülkelerin çok değişik biçimler altında köleleştirilmesini getirmiştir. Türk burjuvazisi örneğinde olduğu gibi sömürgelerini çok uluslu imparatorluklardan miras olarak devralan burjuva devletler ise, bu egemenliğe kapitalist bir temel kazandırmışlardır.

Kapitalizm koşullarında ulusal eşitsizlik ve baskı, sınıfsal eşitsizlik ve baskının bir görünümü olarak ortaya çıkar. Proletaryanın kurtuluşu genel sorunu çerçevesinde sınıfsal eşitsizlik ve baskının her biçimine karşı mücadele eden komünistler, bu biçimlerden biri olarak, ulusal eşitsizlik ve baskının da kesin olarak karşısındadırlar. Ulusların kölelik altında tutulmasına, ulusal ayrıcalıklara ve baskıya, her türlü ulusal hak eşitsizliğine karşı, kararlılıkla savaşırlar. Ulusların tam hak eşitliğini, bu çerçevede ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkını, ayrılıp ayrı bir devlet kurmak hakkını, kayıtsız şartsız savunurlar. Ulusal baskıya ve zulme karşı, ulusal eşitlik ve özgürlük istemi temelinde şekillenen ulusal hareketin tarihsel haklılığını ve demokratik içeriğini, kesin olarak kabul ederler. Bu sınırlar içinde onu desteklerler.

Bununla birlikte, komünistler, ulusal sorunu kendi başına, kendine

yeten, tecrit edilmiş bir sorun olarak ele alamazlar. Bu soruna, proletaryanın devrimci sınıf çıkarları ve tarihsel amaçları açısından, devrim ve sosyalizm mücadelesinin uluslararası çıkarları açısından yaklaşırlar. Ulusal ilke ve esaslardan değil, sınıfsal ilke ve esaslardan hareket ederler; tutum, politika ve görevlerini bu ikincileri temel alarak saptarlar. Ne kadar haklı ve meşru olurlarsa olsunlar, ulusal istemleri ve özlemleri kendi başına, kendi içinde bir amaç olarak değil, proletaryanın sınıf çıkarları ve tarihsel amaçlarına bağlı ele alırlar. Tüm bu farklılıklar, milliyetçilik ile sosyalizm arasındaki ilkesel uçuruma işaret eder. Haklı bir temele ve devrimci bir içeriğe sahip olsa bile milliyetçilik ile sosyalizm iki ayrı ilke, iki ayrı platform, iki ayrı sınıf tutumudur. Devrimci milliyetçilik ile sosyalist enternasyonalizm iki ayrı dünya görüşüdür. Bu küçük-burjuva demokratizmi ile proleter enternasyonalizmi arasındaki farklılığa tekabül eder.

Bu nedenledir ki, ulusal eşitsizliğe ve baskıya, her türlü ulusal ayrıcalığa karşı ve ezilen ulusun meşru hakları için, her şeyden önce de kendi kaderini tayin hakkı için kararlılıkla mücadele eden komünistler, kendilerini hiç de yalnızca bununla sınırlamazlar. Bunu, ulusal dargörürlülüğe, ulusal sınırlılığa, uluslar arasına çitler örme eğilimlerine ve girişimlerine, genel olarak milliyetçiliğin her türlü-süne karşı mücadele ile birleştirirler. İşçi sınıfının milliyetçi ideoloji ve ülkülerle şaşırtılmasma karşı mücadele ederler, bu doğrultudaki çabalara karşı özel bir hassasiyet gösterirler.

Bu komünistlerin ulusal soruna ilişkin ikili, iki yönlü görevleri olduğu anlamına gelir. Bu iki yönlü görev, farklı sınıflardan oluşan bir ulusun ulusal meşru hakları ile ayrı bir sınıf olarak proletaryanın kendi bağımsız sınıf çıkarları ve amaçları arasındaki farklılıktan doğar. Bu farklılığın ortaya çıkardığı en kritik sorunlardan biri, bir devletin sınırları içinde ezen-ezilen tüm uluslardan ve azınlık milliyetlerden işçilerin her düzeyde mücadele ve örgüt birliğidir. Bu ulusal soruna ilişkin marksist programın temel ilkelerinden biridir. Lenin'in sözleriyle, *"Marksizmin ulusal programıyla, en 'ileri' türden burjuva ulusal programı arasındaki temel fark buradadır."* Çok uluslu belirli bir devletin sınırları içinde, proletaryanın temel sınıf çıkarları ve sosyalizm amacı, farklı ulusal topluluklardan işçilerin

en tam ve en sıkı birliğini gerektirir. Oysa aynı devletin sınırları içinde kendini ulusal sorun temeli üzerinde ifade etmiş bir hareket, ulusal sorunun bu platformdan olanaklı olabilecek en devrimci ele alınışını başarabilse bile, farklı uluslardan işçilerin birliğini sağlayamayacağı gibi, konumunun doğası gereği bu birliği böler. Zira ulusal istemlerin en devrimci bir ele alınışı bile, kendi başına işçiler için birleştirici bir temel oluşturmaz. Ancak ortak sınıf çıkarları ve amaçları üzerine oturtulmuş, onun bir parçası olarak ele alınmış ve onunla uyumlulaştırılmış bir “ulusal program”dır ki, farklı uluslardan işçiler için birleştirici ve kaynaştırıcı bir zemin olabilir.

Kuşkusuz proletaryanın mücadele ve örgüt birliği, soruna marksist dünya görüşünden ve proletaryanın sınıf amaçlarından bakmanın ortaya çıkardığı bir genel ilkedir. Bunu pratikte başarıyla gerçekleştirebilmek ise, ulusal baskıya ve eşitsizliklere karşı mücadele etmek, ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı doğrultusunda içtenlikle ve kararlılıkla mücadele etmek ölçüsünde olanaklıdır. Bu mücadele olmaksızın, ezen ulusa karşı haklı bir güvensizlik ve kendi ulusunun meşru hakları konusunda haklı bir hassasiyet içinde olan ezilen ulusa mensup bir işçinin, ezilen ulus milliyetçiliğinin tuzağına düşmesini, sınıfsal ülküleri ulusal ülkülere feda etmesini önlemek olanaksızdır. Bu durum, ulusal soruna ilişkin marksist programın bir bütün olduğunu, onun ortaya çıkardığı ikili görevlerin de bu bütünlüğü içinde kavraması gerektiğini gösterir.

Türkiye devrimci hareketinin yakın geçmişteki deneyimi ile bugünkü deneyimi birarada ele alındığında, ulusal sorunun marksist ele alınışına ilişkin önemli çarpıklıklardan birisinin, kendini bu ikili görevin bütünlüğünü doğru kuramamakta gösterdiği görülür.

Geçmişte, ’80 öncesi dönemde ve kuşkusuz yakın zamana kadar, belirli bir devletin sınırları içinde olduğu sürece milliyet ayrımı gözetmeksizin tüm işçi sınıfının ortak mücadele ve örgütlenmesi doğru ilkesinden hareketle, ezilen ulusun içinden çıkan ve kuşkusuz proletarya dışı sınıflara, esas olarak da Kürt küçük-burjuvazisinin ulusal özelemlerine denk düşen, fakat bütünüyle haklı ve meşru bir temele sahip olan, ayrı örgütlenme ve mücadele eğilimlerinin karşısına çıkılıyordu. Farklı uluslardan işçilerin çıkar ve amaç birliği sorunu, ezilen ulusun meşru haklarının karşısına, kendi kaderini tayin hakkının

bu belli bir tarzda (ayrı örgütlenme ve mücadele) kullanılmasının karşısına çıkarılabiliyordu. Birincisi adına, ikincisi karşısında gerici bir tahammülsüzlük gösterilebiliyordu. Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı sorunu karşısında belli sınırlar içinde bir tutarsızlığın ifadesi olan bu durum kuşkusuz yalnızca ideolojik bir kavrayışsızlığın ürünü değildi. Aynı zamanda, sol Kemalizmden gelen tarihsel etkilerin ve devrimci hareketin küçük-burjuva toplumsal zaaflarının bir yansıması idi. Söz konusu dönem boyunca, genel olarak demokrasi mücadelesi söz konusu olduğunda küçük-burjuva demokratizmini aşamayan devrimci hareketin, özel olarak ulusal sorun söz konusu olduğunda “sosyalizm” adına bu tür bir tutarsızlığa düşmesi olgusunu, bu sonuncu duruma bir kanıt saymak gerekir.

Yeni dönemde ise kavrayışsızlık bir başka türlü, bu kez tersinden kendini göstermektedir. Bu kez de, meşru haklara, kendi kaderini tayin hakkına yapılan vurgu ve PKK önderliğindeki devrimci ulusal harekete verilen haklı destek; ulusal ayırım gözetmeksizin tüm Türkiye işçi sınıfının mücadele ve örgüt birliği ilkesinin ele alınışında bir zaafa yolaçabilmektedir. Pratik gelişmelerin bugünkü seyri, ideolojik farkların bulanıklaşması doğrultusunda bir etki yapabilmektedir. Oysa sorun pratik değil, fakat ilkeseldir. Bu yanılsa düşülmesinde, geçmiş şartlanmaların etkisinden kurtulmanın ve geçmişten gelen ezikliğin yolaştığı tersten savrulmaların olduğu kadar, Kürt devrimci ulusal hareketinin ulaştığı gelişme düzeyinin yarattığı ideolojik baskının da payı var.

Ulusal sorunun söz konusu olduğu her durumda, özellikle ezilen ulus cephesinde, sınıfsal gerçeklerin kararmasına uygun bir ortam oluşabilmektedir. Ulusal hak ve istemlerin ulusun farklı sınıflarını birleştirebilen ortak niteliği, bunun zeminini oluşturmaktadır. Kürt ulusal hareketinin şimdiki gelişme döneminde olduğu gibi, ulusal uyanış ve mücadele yıllarca bastırılmış ulusal duyguların görülmedik düzeyde bir kabarmasına yolaçabilmekte, bu ise, “ulus” ve “ulusal haklar” vurgusu içinde, sınıf ve sınıfsal çıkarlar gerçeğini karartabilmektedir. Bu anlamda, bu dönemin yaygın “Kürtler” vurgusu, bir tür ulusal popülizmi yansıtmaktadır.

Fakat kuşku yok, tüm geri bırakılmışlığına rağmen, Kürdistan’da kapitalizm bir hayli mesafe almıştır ve “Kürtler” artık modern

sınıflardan oluşan bir ulustur ve kendi içlerinde uzlaşmaz sınıf çıkarlarıyla bölünmüş durumdadırlar. Modern sınıflara bölünmüş birezilen ulus söz konusu olduğunda ise, ulusal haklar sorunu objektif olarak ortak bir dava gibi görünse bile, her bir sınıfın bu soruna yaklaşımı ve çözüm önerisi farklıdır. Bu farklılığı yaratan, doğal olarak, sınıf konumu ve çıkarlarındaki farklılıktır. Ulusal soruna bakış ve ulusal istemler, sınıf çıkarları prizmasından yansıyarak, şu veya bu “ulusal program” şeklini alır. En genel çerçevede ele alındığında ulusal hareket içinde tanımlanabilecek belli başlı siyasal akımlar (partiler, gruplar vb.) arasındaki temel farklılıklar, özünde, ezilen ulusun farklı sınıflarının, ulusal soruna kendi farklı sınıfsal konum ve çıkarlarından bakmasının politik ifadeleri olmaktan başka bir anlam taşımaz. Ulusal hareketin iç bölünmesi, Kürdistan’daki sınıfsal bölünmenin bir tezahürüdür. Kürt büyük burjuvazisinin, aşiret reislerinin, toprak ağalarının, şeyhlerinin ulusal harekete düşmanlığı da, aynı şekilde, kendine uygun bir sınıfsal mantığa sahiptir. Ulusal istem ve özlemleri, görünürde sınıfsal kaygılardan uzak ve en saf biçimiyle ülküleştiren küçük-burjuvazi bile, ulus içinde ulusal istemlere dayalı bir ulusal uzlaşma zemini arayan bu tutumuyla, aslında kendi ara sınıf konumunu yansıtmış olmaktadır.

Bu çerçeveden bakıldığında, bugünkü devrimci ulusal hareketin, gerçekte “Kürtler” içindeki bir sınıfsal kutuplaşmanın ifadesi ve temsilcisi olduğu tartışma götürmez.* Köylü hareketine ve giderek kent küçük-burjuvazisi ve yoksullarına dayanan toplumsal karakteri, devrimci siyasal kimliği, önderliğinin sosyalizme yönelik eğilimi, tüm bunlar bu sınıfsal kutuplaşmayı açıkça yansıtıyor ve hareketi Kürt feodal-burjuva sınıflarından ayırıp Türk emekçi sınıflarına yaklaşıyor.

Fakat yine de bu, bu halkçı-devrimci taban üzerinde bile ulusal hareketin heterojen sınıf yapısını ortadan kaldırmıyor. Belki daha da önemlisi, hareket geliştiği ölçüde, hiç değilse şimdiki seyri gözletildiğinde, henüz zayıf da olsa, ara sınıfları da içine alarak bu heterojen yapısını da birlikte geliştiriyor. “Ulusal Kurtuluş Cephesi” mantığı içinde bu doğal görünebilir ve kuşkusuz bir bakıma öyledir de. Her ulusal hareket kendi dar sınırları içinde ulusun farklı sınıf ve tabakalarını bir araya toplar, bu çerçevede bir ittifak ve uzlaşmayı

temsil eder. Bugün Türkiye Kürdistanı'nda bu bir somut gerçeklik olarak yaşanmaktadır.

Nedir ki nesnel olarak Türkiye'nin geneline hakim modern sınıf ilişkileri içinde şekillenmiş olan ve öteki milliyetlerden işçilerle üretim süreci içinde kaynaşmış bulunan Kürt işçi sınıfı, kendini ulusal istemlerin ve mücadelenin dar platformunda değil, sınıfsal mücadele ve amaçların geniş platformunda ve tüm öteki milliyetlerden sınıf kardeşleriyle birlikte ifade etmek durumundadır. Sınıfsal konumu ve çıkarları, sosyalist idealleri, enternasyonalist bakışı, bunu gerektirir. Bu ise mücadele ve örgüt birliği ilkesinde anlamını bulur. Kürt işçisinin buna aykırı her tutumu, kendi sınıf konumu, çıkarları ve amaçları konusundaki bilinçsizliğinin ya da yeterli bir politik sınıf bilincinden yoksunluğunun göstergesi olabilir ancak.

Kürt işçisi ulusal istemlere elbette kayıtsız kalmaz. Her şey bir yana, ezilen ulusun bir mensubu olarak, ulusal baskı ve eşitsizlikler bizzat onu da dolaysız olarak etkilemektedir. Fakat o, ulusal istemlerin kendi içinde sınırlandırılmasına ve amaçlaştırılmasına karşı durabilecek biricik devrimci enternasyonalist sınıfın bir bireyi olarak, ulusal soruna içinden değil dışardan, ulusal çitleri aşan proleter sınıf konumundan bakar. Ulusal soruna tepkisini sınıfsal tepkisinin bir uzantısı olarak ve genel sınıf çıkarlarıyla uyum içinde ifade eder. Böyle olunca, sınıf bilincine sahip bir Kürt işçisinin ulusal hareket içinde eriyen, ya da onunla özdeşleşen dar amaçları olamaz. Kürt işçisi ulusal soruna ilişkin tutumunu proleter sınıf mücadelesinin genel amaçları içinde anlamlandırır. "Kürtler" in karşı karşıya bulunduğu ulusal özgürlük sorunu ile Türkiye işçi sınıfının karşı karşıya bulunduğu sosyalizm sorunu arasındaki ilişkiyi, bu ikinciden giderek ve bu temel üzerinde kavrar. Bu, belli bir devletin (somutta TC'nin) sınırları içinde milliyet farkı gözlemeksizin tüm Türkiye işçi sınıfının mücadele ve örgüt birliği ilkesinde ifadesini bulur.

Soruna işçi sınıfının tarihsel amaçları ve sosyalizmin genel çıkarları açısından bakan komünistler, mücadele ve faaliyetlerini bu perspektif içinde sürdürürler. Bu ikili görevin öteki boyutuyla, ulusların tam hakeşitliği ve kendi kaderini tayin hakkı için kararlılıkla mücadele etmek göreviyle, hiç bir biçimde çelişmez. Tersine, ancak bu ikincisinde yeterli içtenlik ve kararlılık sergilendiği ölçüde,

birincisinde, ezen ve ezilen ulustan proleterlerin sınıf birliğini sağ-
lama çabasinda, başarı sağlanabilir. Bu iki görevi birbiriyle bağdaş-
tırabilmek, ulusal soruna ilişkin proleter devrimci politikanın en
kritik alanlarından biridir.

VII

Soruna bir de objektif gerçeklikten bakalım. Kürdistan tarih
içinde zorla bölünmüş, paylaşılmış ve sömürgeleştirilmiş bir ülke-
dir. Bu, bugünkü ulusal özgürlük mücadelesinin son vermek istediği
tarihsel ve siyasal bir haksızlıktır. Fakat bu aynı zamanda, berabe-
rinde siyasal mücadelenin çerçevesi için belli kesin sonuçlar da
yaratmış, tarihsel ve siyasal bir gerçektir. Bu öylesine açıktır ki,
ulusal haklar mücadelesini eksen alarak şekillenen Kürt ulusal
örgütlerinden her biri, belli bir sömürgeci devletin egemenlik alanını
esas alarak, kendileri de bu gerçeği hesaba kattıklarını göstermiş
oluyorlar. Bu bir zorunluluk olarak kendini dayatıyor. Zira her bir
ülkede sosyo-ekonomik ve sosyo-politik koşullar, mücadelenin güçleri
ve sorunları, müttefikleri ve düşmanları, sorunun ortaya çıkış şekli
ve düzeyi, sürükleyici güçleri vb., temelli farklılıklar göstermekte-
dir. Sömürgeci devletlerden birinin egemenlik alanında mücadele
veren bir ulusal hareketin, aradaki çelişkiler temeli üzerinde, öteki
sömürgeci devletlerden şu veya bu biçimde yararlanmak istemesinin
objektif temeli de, bu objektif farklılıklardır.

Ulusal özgürlük mücadelesinin iç siyasal dinamizmi, güçlenen
ulusal bilinç ve duygular, farklı parçalar arasındaki karşılıklı etki-
lenme ve yakınlaşmayı günbegün güçlendiriyor olsa bile, mücadele
koşullarının farklılığında ifadesini bulan objektif gerçektir, sorun
çözülene kadar temelde değişmeden kalacaktır. Elbette bu mücade-
lenin bölgesel (tüm Kürdistan'ı kucaklayan) boyutları vardır. Bağımsız
birleşik Kürdistan istemi, tarihsel ve siyasal bakımdan meşrudur.
Fakat mücadele karşı konulmaz bir zorunlulukla, asıl şekillenişini
her bir sömürgeci devletin sınırları içinde bulacaktır. Somut olarak
bulmaktadır da. Herşey bir yana, mücadele dört ayrı istikamete, yani
dört ayrı düşmana, dört ayrı devlete, dört ayrı burjuva sınıf iktidarına
yönelmektedir. Tek başına bu siyasal neden bile bu farklılığı koşul-

landırmaktadır.

Birleşik ve özgür bir Kürdistan'a gidiş de ancak bu gerçekliği hesaba katarak yürütülen bir mücadele ile olanaklı olacaktır. Bunun yolunu açınada Türkiye Kürdistanı özel ve ayrı bir konuma sahiptir. Kürdistan'ın coğrafya ve nüfus olarak en büyük, kapitalist gelişme bakımından en ileri, işçi sınıfının en gelişkin, mücadelenin yanısıra modern devrimci akımların ve sosyalizm potansiyelinin de en güçlü olduğu parçası durumundadır. Bütün bu özellikleriyle Kürdistan'ın kalbi durumundadır. Öteki parçalardaki süreçleri siyasal bakımdan gittikçe daha çok etkileyecek, giderek kendi etki alanı haline getirecektir. Birleşik birmücadele içinde sömürgeci Türk burjuvazisinin alaşağı edilmesiyle doğabilecek sosyalist bir Türkiye ve tam özgürlüğüne kavuşmuş bir Türkiye Kürdistanı, tüm Kürdistan'ı özgürlüğüne götürecek sürecin ilk ve sonucu tayin edici halkası olacaktır.

Bu perspektifi taşımak ve bu hedefi gözetmek, mücadelenin objektif zorunluluklarına ilişkin bugünkü gerçekleri hesaba katmak gereği ile hiç bir biçimde çelişmez.

Kürdistan'ın yeni birbölünmeye yolaçan son paylaşımı yüzyılın ilk çeyreğinde sonuçlandı. Aradan geçen yaklaşık 70 yıl içerisinde her bir parçadaki iktisadi, sosyal ve siyasal şekilleniş süreçleri, bağlı bulunan sömürgeci bünyeye göre oluştu. Sömürge statüsü ve sömürgeci egemenlik de zaten ifadesini temelde bu gerçeklikte bulmaktadır. Sömürgeciliğin kapitalist temeller kazanması ve yaşanan kapitalist gelişme, bu olguya daha açık bir nitelik kazandırmıştır. Bunun en belirgin olduğu ülke, kapitalist gelişmenin en ileri ve tüm Cumhuriyet dönemi boyunca milli baskı ve asimilasyon çabasının en ağır olduğu Türkiye'dir. Bugün ileri bir düzey kazanmış bulunan ulusal siyasal uyanış içinde kendi ulusal kimliklerini bulan Kürtler, öte yandan, iktisadi, sosyal, kültürel ve siyasal her düzeyde Türklerle kuvvetli bir biçimde iç içe geçmişlerdir. Kapitalist gelişmenin yarattığı iktisadi temeller, heriki ulusun iktisadi, toplumsal ve siyasal yaşamını bütünleştirmiş, sayısız bağlarla birbirine bağlamıştır. Örneğin Kürt işçi sınıfı kavramı, bugün ancak Kürt kökenli işçileri anlatan bir ulusal kimlik soyutlaması düzeyinde bir anlam taşır. İktisadi ve toplumsal düzeyde ise ayrı bir Kürt işçi sınıfı değil, üretim süreci içinde bütünleşmiş organik bir bütün oluşturan çokuluslu Türkiye

işçi sınıfı var. Bu büyük metropollerde olduğu gibi, Kürdistan'ın sanayinin az çok geliştiği belli başlı kentlerinde de böyledir. Bugün hala esas olarak kırlarda ve ulusal bakımdan homojen köylü tabanı üzerinde gelişen ulusal hareket, etkisini kentlere taşıdığı ölçüde, bu objektif gerçeklikten kaynaklanan sorunun yarattığı güçlükler ve çelişkilerle kaçınılmaz bir biçimde yüzyüze kalacaktır.

İki ulusun bu içiçe geçmişliği kuşkusuz sömürgeci kölelik temelinde ve milli baskı politikaları eşliğinde olmuştur. Bunu tarihsel olarak mahkum etmek, bugünkü ulusal kölelik ve eşitsizlik ilişkilerine kesin bir biçimde son vermek için mücadele etmek, bunun için de ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkını, ayrılıpayrı bir devlet kurma hakkını kayıtsız şartsız savunmak görevi ile, iktisadi temeller üzerinde yükselen bu kaynaşmışlığın ilerici anlamını ve sonuçlarını birbirinden ayırdetmek, marksist-leninist bakış açısının önemli göstergelerinden biridir.

Yalnızca iki ulusun bir içiçe geçmişliği değil, bu temel üzerinde, sınıfsal esaslara göre bir ortak bölünmüşlüğü gerçeği ile de yüzyüzeyiz. Modern sınıflaşmanın ileri bir düzeyi yansıttığı Türkiye'de, bu olgu çok daha belirgindir. Kürdistan'dan Türkiye'nin metropollerine göç, aynı zamanda, sermaye biriktirmiş toprak sahipleri ve tüccarlar ile yıkıma uğramış köylüler ve zanaatçıların göçüdür. Birinciler Türk burjuvazisiyle kaynaşırken, ikinciler üretim süreci içinde Türk ve önceki milliyetlerden işçilerle birleşmekte ve kaynaşmaktadırlar. Bugün Türkiye'nin batısında yaklaşık 3 milyon Kürt yaşamaktadır. Türkiye işçi sınıfı içinde ve özellikle büyük kentlerde, Kürt işçileri önemli bir oran oluşturmaktadırlar. Mücadele içindeki yerleri ise, ulusal ve sınıfsal çifte baskının doğal bir sonucu olarak, sayısal oranlarıyla kıyaslanmayacak derecede daha ağırlıklıdır. Üretim ilişkileri nesnel temeli üzerinde, her iki ulustan sömürücü ve mülk sahibi sınıflar ile sömürülen emekçi sınıflar, karşıt kutuplarda birleşmişlerdir. Bu objektif konum sınıf mücadelesinde, özne planda ise siyasal kutuplaşmalarda, açıklıkla izlenilmektedir. Ulusal sorunun, kendini bir pazar savaşı sorunu olarak değil fakat açıkça bir köylü sorunu olarak, devrimci-halkçı bir özne ortaya koyması, kendi özgün temeli üzerinde gelişen ulusal hareketin ise bu niteliği açıkça yansıtmaması, aynı şekilde bunun

göstergeleridir. Bu aynı zamanda Türkiye Kürdistanı'nın İran ve Irak Kürdistan'ından belirgin bir farklılığıdır da.

Bu objektif temel üzerinde Kürt sorunu ve çözümü, Türkiye devriminin bir parçası haline gelmiştir. Devrimci ulusal hareketin ulusal sorun özgün temeli üzerinde ve bugün için kendi mecrasında gelişiyor olması, bu temel gerçeği anlamakta güçlükler yaratabilmektedir. Kürdistan devriminin artık kendi ayrı mecrasına girdiğini, bunun onu kendi ayrı ve özgün çözümüne götüreceği düşünülebilmektedir. Fakat bu dar ve yüzeysel bir bakışın ifadesi ve geçmişteki gözyanılığısının bugünkü tersten bir yansıması olabilir ancak. '60'lı ve '70'li yıllarda, Türkiye'nin metropollerinde büyük bir güç kazanan devrimci süreçler, Kürt sorununun ifade ettiği özgün anlamı ve çelişkiyi yeterli biçimde hesaba katamamak yanılığısına yolaçmıştı ve bu yanılğı, birkesim Kürt devrimcilerin kendi yollarını ayırmasında önemli bir rol oynamıştı. Bugün ise, ulusal hareketin büyük bir patlama yaşaması ve kendi özgün temeli üzerinde belirgin şekilde öne çıkışı, bu kez tersinden bir yanılığın beslemekte, Kürt sorununu ve Kürdistan'daki devrimci süreçleri Türkiye devrimine bağlayan nesnel dinamikleri ve sayısız nesnel bağı yeterince değerlendiremeye yolaçabilmektedir. Devrimci ulusal hareketin (PKK) Kürt sorununun gelişme seyrine ilişkin ideolojik rüzgarı ise bu yanılığın ayrıca güçlendirmektedir.

Kürt devrimci köylü dinamiği üzerine oturan ulusal hareketin bugünkü gelişme seyri, onun taşıdığı özgün niteliği ve olanakları açıklıkla ortaya sermiş bulunuyor. Fakat soruna uzun dönemli olarak bakıldığında, devrimci süreçlerin gerçek çehresini ve çerçevesini pratikte netleştirecek asıl toplumsal dinamik, bugün yeni ve fakat etkileyici bir tarzda harekete geçmiş bulunan, ne var ki henüz kendi devrimci politik rayına oturamamış olan işçi sınıfıdır. Ve tekrar ediyoruz; ulusal bileşim bakımından organik bir bütün oluşturan Türkiye işçi sınıfı içinde, Kürt işçilerinin özgül bir ağırlığı vardır ve kuşku duyulmasın, politik sınıf bilinci ve örgütlenmesindeki gelişmeye bağlı olarak, bu ağırlığın, Kürt sorununun çözüm tarzına özel bir etkisi olacaktır. Bunun kendi sınıf çıkarları ve hedefleri doğrultusunda olması ise doğaldır.

Fakat süreçlerin bugünkü gelişme düzeyi ve seyri esas alındığında

bile dikkate değer olan bazı olgular var. Kürt devrimci ulusal hareketinin bugün için kendi mecrasında gelişiyor olması, Türkiye'nin ve Kürdistan'ın devrimci dinamiklerini ve süreçlerini birbirine bağlayan temel etkenleri geçersiz kılmadığı gibi, tersine, aradaki bağı açığa çıkaran önemli bazı sonuçlar sergilemektedir.

Bir kez gerilla hareketi olarak başlayan süreç, kitle desteği alıp bu desteği kentlere doğru geliştirdiği ölçüde, bu son alandaki mücadelenin mantığı ve sorunları, süreçler arasındaki bağın dolaysızlığını belirgin bir biçimde ortaya çıkarmaktadır, bu bir. İkincisi, ulusal hareketteki gelişmeye ve Kürt işçileri üzerinde yarattığı siyasal ve duygusal etkiye rağmen, Türkiye işçi sınıfının somut düzeydeki örgüt ve mücadele birliği, güçlü, nesnel ve organik temelinden dolayı, herhangi bir biçimde bozulmamakta, dahası, devrimci ulusal hareketin olumlu siyasal etkisi Kürt işçileri üzerinden işçi hareketine de yansımaktadır. Üçüncüsü, örgütsel ayrı varoluşuna rağmen, Kürt devrimci hareketi ile Türkiye devrimci hareketi arasındaki yakınlaşma, dayanışma ve mücadele birliği, ilerleyen devrimci sürecin etkisi altında her zamankinden daha güçlü bir hale gelmektedir. Ortak zemin ve mücadelelerin ortak kaderi, birleştirici bir rol oynamaktadır. Ve son olarak, ulusal uyanışın düzeyine ve Kürdistan'da devrimci süreçlerin katettiği mesafeye rağmen, devrimci ulusal hareket, Kürt devrimci kadro ve aydın birikiminin önemli ve fakat yalnızca bir bölümünü kendi çatısı altında toplamaktadır. Geriye kalanı ise, kendini kuvvetli ve ısrarlı bir biçimde, kendisine destek veren işçi ve emekçi tabanı ile birlikte, Türkiye devrimci hareketinin geneli içinde ifade etmektedir. Marksist sınıf bilincinin getirdiği ideolojik tercihin ötesinde, bunun genel olarak ortak nesnel temeli, iki halkın kaynaşmışlığı ve Türkiye devriminin Kürt sorununu da kucaklayan objektif karakteridir. Bir başka deyişle, ulusal sorunun oluşturduğu özel devrimci süreci Türkiye devriminin geneline bağlayan sayısız bağdır. Bunu "ulusal duygu ve bilinç yetersizliği"ne yormak kolaycılığı, milliyetçi bir ideolojik tema olmaktan öte bir değer taşımaz. Karmaşık süreçlerin, sorunların ve çelişkilerin üstüste binip içiçe geçtiği bir toplumda, tüm temel sorunlar karşısında tutumlar, ulusal değil fakat sınıfsal esaslara göre oluşur. Tıpkı, ulusal sorunu eksen alan bir gelişmenin

de, gerçekte son derece açık bir sınıfsal mantığı yansıtıyor olması gibi. (Şu veya bu sınıfın mantığı olabilir, fakat asla proletaryanınki değil.)

VIII

Ulusal sorunun da bir yansıması olarak Kürdistan'da feodal kalıntıların hala süregelen belli bir ağırlığına rağmen, Türkiye genel planda kapitalist ilişkilerin egemen olduğu bir ülkedir. Modern sınıflar olarak burjuvazi ve işçi sınıfı toplumun genelinde karşı karşıya bulunmakta, toplumsal çatışmanın etrafında şekillendiği eksenin karşıt kutuplarını oluşturmaktadırlar. Feodal kalıntılar, siyasal özgürlük, bu kapsam içinde düşünülmesi gereken ulusal sorun, burjuva-demokratik gelişmenin henüz çözölemeyen sorunlarıdır. Nedir ki, mevcut iktidarın sınıf niteliği ve toplumsal çatışmanın ana eksenini, bu sorunların çözüm şeklini de kendiliğinden belirginleştirmektedir. Tüm bu sorunların çözümünün önündeki engel, burjuva sınıf iktidarı ve onun gerisindeki uluslararası sermaye cephesidir. Çözüm yolu burjuvaziyi devirmek ve uluslararası sermaye cephesini yarmaktan geçmektedir. Bu ise, objektif olarak, Türkiye işçi sınıfının ve onun önderliği altında kentteki ve kırdaki emekçi müttefiklerinin başarabileceği bir tarihsel görevdir. Bu özellikleriyle proleter sosyalist nitelikte olan Türkiye devrimi, burjuva gelişmenin çözemediği demokratik sorunları da, kendi kapsamı içinde ve "geçerken" çözecektir.

Kürt sorunu, ulusal sorunun kendine özgü niteliği gereği, kendi sınırları içinde burjuva-demokratik bir nitelik taşır. Fakat bu hiç de, çözümünün demokrasi sınırları içinde düşünülmesi gerektiği anlamına gelmez. Yalnızca Türkiye devriminin bugünkü kendine özgü karakterinden dolayı değil. Kürt sorununun, kendi nesnel (demokratik) karakterine rağmen, kendinden ileri bir devrim sürecinin bir bileşeni olarak belirlemesi olgusundan dolayı da değil. Fakat daha da önemli bir neden var: *"Burjuva toplum ulusal sorunun çözümünde tamamen iflas etmiştir."* *"Leninizm tanınmıştır ki, ve emperyalist savaşla Rus devrimi doğrulanmıştır ki, ulusal sorun, ancak proletarya devrimi ile birlikte ve bu devrimin tabanına dayanılarak çözülebilir."*

Burjuva toplumun ulusal sorunun çözümündeki iflası, bu açık gerçek, yalnızca, Birinci Emperyalist Savaş sonrasının ve Ekim Devriminin ortaya çıkardığı tarihsel sonuçların, o günün marksistlerince bir teorik genellemesi değildir. Sonraki bütün bir tarih de bunu ayrıca ve açıklıkla göstermektedir. Günümüzün olayları ise buna sayısız yeni ve canlı kanıt oluşturmaktadır.

Bu nedenle, ulusal dava gütmeyen, fakat ulusal sorunun toplum yaşamı ve tarihsel gelişme içindeki anlam ve öneminin bilincinde olan komünistler, bu sorunu proletaryanın iktidar mücadelesi kapsamı içinde, burjuvazinin devrilmesi ve proleter devrimin zaferi perspektifi içinde ele alırlar. Sorunun tam ve gerçek çözümü ancak bu çerçevede olanaklıdır. Genç teorik ve tarihsel gerçekler kadar, Kürt sorunun bölgesel özellikleri ve bölge gerçekleri de bu çerçeveyi zorluyor. Bugün hala Musul-Kerkük üzerinde tarihsel hak iddia edebilen, Güney Kürdistan üzerindeki emellerini gizlemeyen sömürgeci Türk burjuvazisi, bir sınıf olarak devrilip tasfiye edilmeden, Kürt sorununun az çok tatmin edici bir çözümünü düşünmek, gerçeklerden kopmak, hayal dünyasında yaşamak anlamına gelir.

Kendi mecrasında gelişen devrimci ulusal hareket, kendi öz gücüyle bugün sorunu çözüm gündemine sokmuş bulunuyor. Ama çözüm gündemine girmek ile çözüme kavuşmak arasında her zaman önemli bir mesafe vardır. Onlarca yıldır kendisini çözüm gündemine sokmuş bulunan, fakat hala çözülemediği gibi, bugün trajik bir biçimde emperyalist politikaların etki alanı haline gelen Güney Kürdistan'daki hareketin deneyimi de bu gerçeği ortaya koymaktadır. Türkiye Kürdistanı'nda sorunun kendi öz devrimci birikimiyle çözüm gündemine girmiş olması, onun kendi sınırları içinde bir çözümünün son derece güç olduğunu, asıl çözümün sömürgeci Türk burjuvazisini bir sınıf olarak tasfiyeden geçtiğini, gitgide daha açık gösterecektir.

Elbette tüm bunlar proleter sınıf perspektifinden bakışın ve bu bakış çerçevesinde, sorunun gerçek ve kalıcı bir çözümünü düşünmenin ve gözetmenin ifadesidir bizim için. Ve tüm bunlar, Kürt sorununun burjuvazi devrilmeden belli kısmi çözümleri olamayacağı anlamına gelmez. Bugünkü devrimci ulusal özgürlük mücadelesi, önceden düşünülemeyecek bir dizi özel etkenin kesiştiği ken-

dine özgü belli koşullarda, pekala zafer de kazanabilir. Pratik güçlükleri ne kadar büyük olursa olsun, soyut planda bu olasılık reddedilemez. Kürdistan'daki devrimci sürecin kendi yolunu açarak zafere ulaşacağı böyle bir durumda, onu sonuna kadar ve kararlılıkla desteklemek komünistlerin görevidir. Bu, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını içtenlikle savunmanın ve Kürt ulusunun devrimci iradesine saygının gereği olduğu kadar, tartışmasız olarak proletaryanın da devrimci çıkarlarıdır. Zira sömürgeci köleliğin devrimci temeller üzerinde sona erdirilmesinden, devrimci proletarya hareketi her halükarda kazançlı çıkacaktır.

Öte yandan, bölgedeki statükonun oynak dengeleri içinde, emperyalizmin de rızası hatta desteği ile, yeni bir sınıflı Kürt devletinin kurulması da pekala mümkündür. Böyle bir durum proleter devrim sürecinin önemli bir devrimci dinamiğinin bir biçimde boşa çıkartılması anlamına gelse bile, biz bu tür bir ayrılmaya da karşı çıkmaz, olayların anlamını Kürt emekçi sınıflarına açıklamakla yetiniriz. Yeni bir sınıflı devlet olarak varolmak, ulusal kendi kaderini tayin hakkını kullanmanın en geri bir biçimi olsa bile, Kürtlerin de meşru bir hakkıdır. Buna karşı çıkmak bugünkü statükoyu (devlet sınırlarını) savunmak anlamına gelir ki, bu duruma düşenleri sömürgeci Türk burjuvazisinin şoven destekçileri ve uşakları haline getirir.

Bugün Kürdistan'da ulusal istemlerin ve hareketin taşıyıcısı olarak harekete geçmiş bulunan toplumsal güçlerin sınıf karakteri, Kürt sorununu Türkiye devrimine bağlayan bir başka nesnel temeldir. Hareket halinde olan ve en büyük kararlılıkla mücadele edenler, yoksul köylülük ile kent emekçileridir. Bunlar ise, sömürgeci Türk burjuvazisiyle yalnızca ulusal değil, uzlaşmaz sınıf çelişkileri de olan toplumsal katmanlardır. Burjuvaziye karşı iktidar savaşımında Türkiye işçi sınıfının temel müttefikleri durumundadırlar. Sınıfsal istemlerini henüz açık olarak ifade ediyor olmasalar bile, bu emekçi kimliğin dinamizmi onları kendi mülk sahiplerinden uzaklaştırmakta, Türkiye işçi sınıfına ve Türkiye'deki devrimci sınıfsal süreçlere yakınlaştırmaktadır. Bugünkü hareketin bu emekçi tabanına dayalı olarak ve devrimci bir temel üzerinde gelişiyor olması, aynı şekilde, Kürt feodal-burjuva sınıflarının harekete düşmanlığının, Kürt ara katmanlarının ise harekete ürkek ve temkinli yaklaşımlarının asıl

nedenidir. Sınıfsal çıkarlar, Kürt feodal-burjuva sınıfları Türk burjuvazisinin kucağına itmiştir. Kürt orta burjuva katmanlarını, reformist bir program temelinde, aynı burjuvaziyle uzlaşmaya itiyor. Kürt yoksul köylülüğünün nesnel konumu ise, onu bir başka güce, Türkiye işçi sınıfına yakınlaştırıyor.

Türkiye işçi sınıfının organik bir parçası olan Kürt işçi sınıfı ise, objektif konumu açısından, aynı anda ulusal ve sınıfsal olmak üzere ikili bir tarihsel görevle yüzyüze bulunmaktadır. Doğaldır ki sınıf bilinçli her Kürt işçisi, proleter sınıf görevlerini önplanda tutacak, ulusal sorundan kaynaklanan görevleri buna uygun ele alacaktır. Türkiye işçi sınıfı için siyasal özgürlük mücadelesinin sosyalizme bağlı ele alınması perspektifinin Kürt işçisi için özgül anlamı, ulusal kurtuluşu sosyal kurtuluşa bağlı olarak ele almakta ifadesini bulacaktır. Bunu yapamadığı ya da ilişkiyi tersten kurmaya kalktığı ölçüde, önceki milliyetlerden sınıf kardeşlerinden kopmuş olacak, en iyi durumda Kürt küçük-burjuva devrimci demokrasisinin (milliyetçiliğinin) yedeğine düşecektir. Ulusal özlemleri ülküleştirmek, “ulusal dava” gütmek, bir proleter sınıf bireyi için, kendi sınıf konumundan, sosyalizm ve enternasyonalizmden uzaklaşmak anlamına gelecektir.

IX

Tarihsel önemde bir siyasal başarının onurunu taşıyan PKK'nın ideolojik konumuna da buradan yaklaşmak gerekir. PKK kendini marksist-leninist olarak görmekte, sosyalizme bağlılığını bildirmekte, kendini Kürdistan işçi sınıfının politik öncüsü olarak tanımlamaktadır. Tartışmasız olan devrimci kimlik temeli üzerinde, tüm bu iddialar içtenlikli olabilir ve öyledir de. Ne var ki, modern sınıfların olduğu, bu çerçevede sosyalizm sorununun gündeme girdiği ve tüm milliyetlerden işçi sınıfının organik bir bütün oluşturduğu bir toplumda, ulusal özlemleri, istemleri ve hareketi eksen alan bir “dava” içinde kendini anlamlandırmayı tercih eden bir parti için, tüm bu iddialar nesnel bir içerikten yoksundurlar. PKK'nın Marksizm-Leninizmden etkilendiği, ondan ideolojik olarak yararlandığı, sosyalizme yakınlık duyduğu bir gerçektir. Bu PKK'nın dün yönelmek istediği, bugün ise dayandığı yoksul köylülük tabanıyla, bu toplum-

sal tabanın sosyalizme yakınlığı ile de sıkı sıkıya bağlantılıdır.

Yine de PKK, objektif konumuyla ve amaçlarıyla ele alındığında, ne marksist-leninisttir, ne de proleter öncü. Bu ikinci iddia özellikle dayanaktan yoksundur. Zira klasik bir tanımlamayla benzerlik kurarak söylersek, PKK, sosyalizm ile milliyetçiliğin ideolojik etkilerini içiçe taşıyan Kürt devrimci aydınları ile Kürt yoksul köylülüğünün cisimleşmiş politik birliğidir. Öznel ve politik planda sosyalizme yakınlığına rağmen, nesnel toplumsal zemini (yoksul köylülük) ve siyasal eksenini (ulusal hareket), ideolojik-politik bakımdan sosyalizm anlayışını bozup bulandırmaktadır. PKK'nın siyasal başarısı, onun marksist-leninist kimliğinin değil, fakat Kürt ulusal devrimci birikimini en iyi değerlendiren ve en başarılı harekete geçiren yurtsever devrimci kimliğinin bir kanıtı sayılmalıdır. Milliyetçilik ve sosyalizm, PKK'nın ideolojik tercihler bakımından içine sıkıştığı açmazın kutuplarıdır. PKK bir anlamda sosyalisttir; fakat onun sosyalizmi, milliyetçi prizmadan kırılarak oluşan bir tür milliyetçi küçük-burjuva sosyalizmidir. Bu nedenledir ki, Iraklı bir Kürt köylüsüyle ya da Suriyeli bir Kürt küçük-burjuvasıyla birleşmek, bir Türk işçisiyle birleşmekten daha anlamlı olabilmektedir. "Dar sınıfsal bakış açısının terkedilmesi" gerektiğine ilişkin çağrı, genel "insanlık sorunları"na "dar sınıf bakış açısı"yla karşı karşıya getirilecek varılan özel vurgu, ulusal kültüre tutkunluk, dine yaklaşım, tüm bunların "ulusal dava" etrafında kendini ifade etmenin ve bir ulusal hareketin ideolojik-politik temsilcisi olabilme kaygısının yarattığı zorunlu ve anlaşılır sonuçlardır.

Komünistler PKK'nın yürüttüğü bütünüyle haklı, meşru ve devrimci savaşımı kararlılıkla desteklemeli, fakat onun ideolojik kimliği ve bu kimlik çerçevesinde temsil ettiği hareketin tarihsel sınırlılığı konusunda herhangi bir hayale kapılmamalı, bu hayallerin özellikle Kürt işçileri üzerindeki ideolojik etkisine karşı aynı kararlılıkla mücadele etmelidirler. Sosyalizm uygulamalarının bugün bir başarısızlık olarak ortada duran sonuçları ile sosyalizm bayrağı altında gelişen milli kurtuluş hareketlerinin tarihsel deneyimi, bu alanda özellikle bir hassasiyet gerektirmektedir. Ulusal çıkarlar kaygısı, ulusal dar görüşlülük, milliyetçilik, sosyalizm pratiğinin belli başlı zaafları arasında yer almaktadırlar.

X

EKİM, Kürt ulusal sorunun ilkesel ve politik çerçevesi konusunda başından itibaren net bir tutum içinde oldu. Bu soruna ilişkin olarak, ideolojik ve ilkesel sınırların önemi ile, somut politik tutumu, politik gerçeklerin ve gelişmelerin anlamını, bunların gerektirdiği tutum ve görevleri, birbirine karıştırmak gibi bir zaafa düşmedi. Siyasal yaşama çıktığı andan itibaren, Kürt ulusunun meşru ulusal haklarını genel planda savunmak gibi, bugün artık son derece yetersiz hale gelmiş bir tutumla sınırlamadı kendini. Bu hakları gerçekten ve içtenlikle savunmanın, Kürdistan'da gelişen mücadelenin somut anlamını ve önemini görmekten, bu çerçevede, PKK önderliğinde gelişen devrimci ulusal harekete siyasal ve pratik bakımdan tam destek vermekten geçtiğini vurguladı ve kendi payına buna uygun davrandı. Devrimci ulusal hareketin henüz kitle gösterileri aşamasına ulaşmadığı ve gerisindeki kitle desteğinin tartışmalı görüldüğü bir sırada, bu hareketi tereddütsüz olarak desteklemekle kalmadı, onu "Türkiye devriminin hayat damarlarından biri" olarak tanımladı.

"Bugün Kürdistan dağlarında gelişen gerilla savaşı Türkiye devriminin hayat damarlarından biridir. Burjuvazinin silahlı Kürt direnişini ezme çabası, Türkiye devriminin temel bir bileşenini yoketme çabasıdır. Bunu unutmak gaflettir. Gerilla hareketinin başarılı gelişmesi devrimimize güç katacak, burjuvaziye kuvvetli bir darbe olacaktır. Gerilla hareketinin güç kaybetmesi ya da ezilmesi ise yalnızca burjuvazi için bir kazanç, devrimimiz içinse önemli bir yenilgi olacaktır. Bugün Kürt sorunu bunca çıplaklığı ile Türkiye'nin ve dünyanın gündemine girmişse, bu, şüphesiz tarihsel birikimle birlikte, silahlı direniş sayesinde olmuştur." (Ekim, sayı:18, Mart 1989, Başyazı)

O günden bugüne Kürt özgürlük mücadelesi muazzam bir mesafe katetti. Kırlarda süren gerilla hareketinden, kırlarda ve kentlerde büyük kalabalıkları kucaklayan bir halk hareketine genişledi. Bugün Kürdistan'ın belli bölgelerinde kitleler tam bir politik kaynaşma içindedirler. Kürt halkı özgürlüğün yolunu açmak için büyük bir kararlılık sergiliyor, büyük acılara ve fedakarlıklara katlanıyor. Bu

aşamada bu harekete dışarıdan verilen genel politik destek artık kendi başına çok anlamlı olmaktan çıkmıştır. EKİM, bu gerçeği, daha ilk kitlesel Newroz direnişlerinin hemen ardından (Mart 1990), “Kürt Ulusal Hareketine Destek” başlıklı çağrısında dile getirmişti:

“İşçi sınıfına Kürt halkının haklı ve meşru davasını her yolla ve her vesileyle anlatmak, işçi sınıfı içinde Kürt ulusal özgürlük mücadelesini aktif olarak destekleyici bir politik tavır geliştirmek, bugün her zamankinden önemli, her zamankinden acildir...”

“Kürdistan devrimi ve Kürt ulusal özgürlük mücadelesi karşısında hassasiyet, aynı zamanda Türkiye devriminin geleceğine ilişkin bir hassasiyet demektir. Türkiye devriminin geleceği Kürt halk kitlelerinin işçi sınıfına sunacakları destekle çok yakından bağlantılıdır. İşçi sınıfının burjuvaziyle yarınki iktidar hesaplaşmasında bu desteği arkasında görebilmesi, Kürt ulusal hakları konusunda içten ve kararlı tutumunu bugünden ve sürekli gösterebilmesi ölçüsünde olanaklı olabilecektir...”

“Sosyalist işçi hareketiyle devrimci ulusal hareketin birliği de, her iki ulustan emekçilerin geleceğin birleşik sosyalist cumhuriyetinde eşit, kardeşçe ve gönüllülük temeline dayalı birliği de, bu içten ve kararlı tutumun ne ölçüde gösterilebildiğine bağlı olacaktır.” (Ekim, sayı:31, Başyazı)

Bu, komünistlere, devrimci Kürt ulusal harekete verilen desteğin, işçi sınıfı içinde, büyük kentlerin fabrikalarında ve proleter semtlerinde maddi bir güce, somut bir gerçekliğe dönüştürmeleri çağrısıydı. Bugün de en canalcı pratik görev hala budur.

Bu görevin anlamı ve kapsamı aslında hiç de yalnızca Kürt ulusal özgürlük mücadelesine karşı devrimci sorumluluğun gerekliliğini yerine getirmekten ibaret değildir. Fakat bundan da öte, ulusal sorunun ele alınışına ve çözümüne ilişkin marksist politikaya bir gerçeklik kazandırabilmenin gereği ve temel bir koşuludur. Bu politikaya ancak işçi sınıfı içinde, bu toplumsal taban üzerinde maddi bir gerçeklik kazandırılabilir.

Komünistlerin asıl zayıflığı ise tam da bu alanda belirmektedir. İşçi hareketiyle birleşmek alanındaki genel zayıflığın sonuçları ulusal soruna ilişkin politikada da yansımakta, genelde doğru ve isabetli bu politika, maddi bir gerçekliğe dönüştürülemediği ölçüde, havada

ve etkisiz kalmaktadır. Oysa ezilen ulusun haklı mücadelesine verilen destek devrimci sınıfın pratik davranışlarında yankılandığı zaman, ancak o zaman, sorunu, gerçekten etkileyici bir politik anlam kazandırabilir. Öte yandan, ancak bu yapılabildiği ölçüde, ulusal sonuna ilişkin marksist programın öteki yönüne (tüm milliyetlerden işçi sınıfının devrimci sınıf mücadelesi ve örgüt birliğine) güçlü bir zemin hazırlanmış olur. Bu yapılamadığı ölçüde ise, Kürt işçisi, Türk sınıf kardeşlerine haklı bir güvensizliğe düşmekle kalmayacak, ulusal hareketin dar platformu üzerinde kendini ifade etme eğilimine, sonuçta milliyetçiliğe yönelecektir. Bu gerçek, devrimci ulusal harekete pratik bir politik destek ile Kürt ve Türk işçilerinin devrimci sınıf birliğini kurmak sorunu arasındaki kopmaz bağı gösteriyor.

Burada aksayna ve zayıf kalanın, işçi sınıfı içinde ulusal soruna ilişkin politik faaliyet gibi özel bir sorun olmayıp, genel olarak sınıf hareketiyle birleşme, onu politik ve örgütsel yönden geliştirme temel görevi olduğu bir gerçektir. Komünistler, sınıf hareketine yönelik genel görevlerini gerçekleştirmede başarı sağladıkları ölçüde, kuşkusuz ki ulusal soruna ilişkin politikalarına da somut bir gerçeklik kazandırabileceklerdir. Fakat tam da bu noktada, işçi hareketinin politik gelişiminde Kürt sorununun oynayabileceği hiç de azımsanamayacak rolün altını çizmek gerekiyor. Tüm toplumun gündeminde bulunan ve bu nedenle yoğun bir ilgiye konu olan bu sorunun anlamını işçi yığınlarına açıklamak, bunu kendi sınıf konumlarına ve çıkarlarına uygun düşecek tutumun propagandasıyla birleştirmek, bugün için son derece önemlidir. Politik olayların seyri, işçi sınıfı hareketiyle Kürt özgürlük mücadelesinin politik çıkar ve kader birliğini daha kolay görülebilir hale getirmektedir. Bu zemin üzerinde işçilere gerçekleri açıklamak ve devrimci politik tutumu aşlamak daha da kolaydır.

İşçi hareketinin bugünkü politik geriliği ve burjuva bilincin genel etkisi, onu Kürt sorunu ve Kürt halkının devrimci özgürlük mücadelesi karşısında kayıtsız ve edilgen bir konumda tutuyor hala. Buna son vermek göreviyle yüzyüze olan komünistler bugün için, Kürt yoksul sınıflarına dayalı olarak devrimci bir çizgide gelişen ulusal hareketin gelecekteki seyrinin ne olacağı sorununun, önemli, hatta belki belirleyici ölçüde, devrimci süreçlerin Türkiye'nin

batısında nasıl seyredeceği sorununa bağlı olduğunu hep gözönünde tutmak zorundadırlar. Eğer işçi hareketi güçlenemezse, politik bir mecraya giremezse, devrimci ulusal harekete dolaylı ve dolaysız yeterli desteği sunamazsa, böyle bir durumda, devrimci ulusal hareketin ihtiyaç duyduğu kuvvetleri kendi mülk sahibi sınıflarıyla uzlaşarak yaratmak eğilimi göstermesi muhtemeldir. Bunun ise ona nasıl bir akibet hazırlayacağını kestirmek çok güç olmasa gerek. Az çok yeterli bir desteğin sunulması durumunda ise, gelişme olumlu yönde olacak, daha ileri bir birliğin, giderek organik olarak birbirine eklemlenmiş bir mücadelenin yolu açılacaktır.

Son olarak; Komünistler ulusal soruna ilişkin görevlerini ve faaliyetlerini, kesinlikle Kürt ulusal sorunuyla sınırlamamalı, azınlık milliyetler üzerindeki her türlü milli baskıya karşı mücadele etmeli ve onların da demokratik haklarını savunmalıdırlar. Kıbrıs'taki Türk işgaline karşı mücadele etmeli, Kıbrıs'ın bağımsızlığını, egemenliğini ve toprak bütünlüğünü savunmalı, işgalci Türk ordusunun çekilmesini talep etmelidirler. Türk burjuvazisinin yayılmacı emellerine ve "tarihsel hak" iddialarına, komşu devletlerle gerici sürtüşmelerine karşı, komşu halklara, özellikle kardeş Yunan halkına yöneltilen gerici şoven kampanyalara karşı mücadele etmeli, her vesileyle, bağınaz ve şoven Türk milliyetçiliğini teşhir etmelidirler.

Bu arada, Kürt sorunu söz konusu olduğunda, Kürt ulusunun temel siyasal haklarını savunmakla yetinmemeli, özgürlük mücadelesinin ve sömürgeci politika ve uygulamaların seyrine bağlı olarak ortaya çıkan sorunların ve ihtiyaçların ifadesi olan somut şiarları ve istemleri de formüle etmeli, savunmalı, kitleler içinde yaymalıdırlar. Bu aynı zamanda, genel ilke ve politikaları pratikleştirmede, gelişmelerin ortaya çıkardığı somut olanakları en iyi biçimde değerlendirebilmek demektir.

*

"Sınıf bilinçli proletarya, Kürtlere karşı enternasyonalist görevlerini şimdiden layıkıyla yerine getirirse, ve yarının muzaffer sosyalist devrimi Kürtlerin özgürlüğününü gerçekleştirirse, bir ucu Avrupa'ya bir ucu Ortadoğu'ya uzanan, özgür cumhuriyetlerin eşit

ve gönüllü birliğini temsil eden, büyük bir birleşik sosyalist cumhuriyetler birliği, hiç de bir ütopya olmayacaktır..." (Ekim, Mart 1989)

DEMOKRATİK İSTEMLER VE SOSYALİZM PERSPEKTİFİ

I

Türkiye’de burjuva siyasal rejimin -hakların kısmi olarak kullanılabildiği geçici dönemler bir yana- azgın bir baskı ve terör rejimi olması, Kürt ulusal sorununun varlığı ve gittikçe önemini yitirmekle beraber yarı-feodal kalıntıların kırsal alanda yaşıyor olması vb. olgular, siyasal özgürlükler sorununda da gündemdeki önemli yerini sürekli korumasına neden olmuştur.

Türkiye’nin kapitalistleşme sürecine geç ve dolayısıyla emperyalizme bağımlılık ilişkileri içinde girmesi, ayrıca feodal ilişkilerin tasfiyesinin feodallerle burjuvazinin ittifak halinde bulunduğu bir tarihsel süreç içinde ve tedrici bir tarzda gerçekleşmesi, demokrasi sorununun anti-kapitalist karakterini örten, anti-emperyalist, anti-feodal yanı ise öne çıkarmayı kolaylaştıran bir unsur oluyordu.

1950’lerde kapitalistleşme süreci aynı zamanda emperyalist dünya ile entegrasyonun hızlanmasına paralel bir gelişim göstermekteydi. Gelişimin bu özelliği ülke içinde kemalist jargonlu ve DP karşıtı bir halkçı eğilimin ortaya çıkmasını da sağlıyordu.

27 Mayıs askeri darbesini izleyen 1960'lı yıllar, ordunun "anti-empyralist ilerici" karakteri hakkında güçlenen hayallerle birlikte, bu halkçı eğilimin YÖN ve MDD Hareketi şahsında kendisini ifade edişine tanık oldu. YÖN ve MDD Hareketi, ordunun ve arakatmanların önderliğinde sözde bir devrimle, varolan bağımlı, çarpık ekonomik yapı ve "Filipin tipi demokrasi" yerine, "milli kalkınmacı", "tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye" alternatifini savunuyorlardı.

Kemalist halkçılık stratejisi, alt sınıfların toplumsal muhalefette giderek daha etkin bir rol oynamaları ve 1971 askeri darbesiyle ordudan ilerici bir misyon beklemenin gerici bir ütopya olduğunun pratikte görülmesi üzerine, yerini süreç içinde devrimci-demokrat stratejilere terketti. Devrimci-demokrat stratejinin kemalist halkçı stratejiden temel farklılığı, bu ikincisinin ordunun ve bürokrat-aydın kesimin devrimdeki sözde belirleyici rolünü reddetmesi, bu rolü alt sınıflara ve ara tabakalara kaydırmış olmasıdır.

Sözkonusu yıllarda küçük-burjuva kesimlerin gösterdiği siyasal aktivite ve işçi hareketinin nispeten geriliği bu eğilimlerin kendini üretebildiği toplumsal koşullar olurken, dünya komünist hareketinin yaşamış olduğu revizyonist ve popülist deformasyonlar ise dış ideolojik kaynaklar olmaktaydı.

Devrimci demokratizm toplumun yoksul kesimlerine ve küçük-burjuva öğelerine dayanırken, reformist demokratizm ise sendika bürokrasisi ve orta sınıf aydınların siyasal eğilimini yansıtıyordu.

Devrimci demokratizmin gerek mücadele biçimleri açısından ve gerekse düzen kurumları karşısında radikal bir konumasa sahip olmakla birlikte, programatik açıdan reformist demokratizmle esaslı bir farklılık taşımıyordu. Demokratizmin her iki kesimi de Kemalizme bulaşık, işçi sınıfına güvensiz ve burjuvazinin çeşitli fraksiyonlarıyla ittifak arayışını sürekli gündemde tutan bir çizgiye sahiptiler.

Marksist-leninist hareketin Türkiye solunun geleneksel platformundan kopuşu aynı zamanda demokratizminden bir kopuştur da.

Marksist-leninist hareket, küçük-burjuva devrimci demokratizminin ağır bir yenilgiye uğradığı, bu yenilginin ardından küçük-burjuva toplumsal tabakaların belirgin biçimde depolitize olduğu, fakat işçi hareketinde güçlü bir canlanmanın ilk belirtilerinin ortaya

çıkmaya başladığı bir dönemde, demokratizmden kopuşarak oluştu. Yaşanan yenilginin basit bir örgütsel-taktiksel yenilgi olmadığı, köklü ideolojik nedenlere dayandığı saptaması, geleneksel demokratizm platformundan kopuşu da mümkün kıldı. Demokratizm, küçük-burjuva devrimciliği ile reformizminin ortak programatik paydasını temsil ediyordu.

Halkçı akımlar, demokrasiyi bir iktidar sorunu olarak görmekle beraber, burjuva iktidara karşı özünde burjuva olan bir başka iktidar öneriyor, tckelci kapitalizm karşısına “milli kapitalizm” vb. türünden gerici küçük-burjuva alternatifler çıkarıyor, demokrasiyi de bu küçük-burjuva ütopyanın üst yapısı ve zorunlu bir ara aşama olarak formüle ediyorlardı.

Kapitalist ilişkilerin egemen olduğu ve burjuvazinin iktidarda olduğu bir toplumsal-tarihsel kesitte, demokratik haklardan yoksunluğun ve siyasi gericiliğin kaynağı esas olarak sermaye, düzenidir, burjuva iktidarıdır. Dolayısıyla demokrasi mücadelesini devrim ve iktidar sorununa bağlayan bir siyasal hareket açısından temel sorun, burjuva sınıf hakimiyetinin tasfiye edilmesi, sermaye iktidarının devrilmesidir. Bu ise sosyalist devrim anlamına gelir.

*

Marksist-leninist hareket, devrimci demokratizmden kopuşu sırasında doğal olarak demokratizm platformuna yoğun bir ideolojik eleştiri yöneltti. Bununla beraber demokratik haklar mücadelesinin sosyalist devrim mücadelesi açısından taşıdığı önemi de aynı açıklıkla vurguladı. Örneğin daha ilk belgelerinde (*Platform Taslağı*) soruna ilişkin olarak şunları ifade etti:

“Ancak, tarihsel olarak çözümlenmemiş demokratik görevlerin sosyalist görevlerle içiçe geçmesi ve sermayenin iktidarının devrilmesi sorununa bağlanması -bizde, siyasal gericiliğin ve faşizmin temsilcisi iktidardaki burjuvazidir-, demokrasi uğruna savaşımın, demokratik istemlerin gerçekleştirilmesi uğruna savaşımın zorunluluğunu ve önemini karartmaz.

Demokrasi ya da siyasal özgürlük sorununun (sık sık ve kolayca ortadan kaldırılan nispi haklar ve yığınların devrimci hareketinin

yaratıldığı fîlî durumlar -1975-80 dönemi gibi- dışta tutulursa) bizde hiçbir zaman çözümlenmemiş olması; ama öte yandan, kapitalist gelişmenin bizzat demokratik özlemleri uyandırması, güçlendirmesi; siyasal gericilik ya da faşizm ile demokrasi uğruna yığınsal savaşım arasındaki çatışmayı şiddetlendirmesi, bizde demokrasi savaşımının önemini anlatır.

Kapitalist gelişme ve emek-sermaye çelişkisinin temel çelişki olması ve keskinleşmesi demokrasi savaşımının önemini, demokratik özlemleri ve onlar uğruna savaşımı azaltmıyor, tersine artırıyor; ama aynı zamanda bu sorunu, iktidardaki sermayenin devrilmesi, proletarya demokrasisi, proletarya diktatörlüğü sorununa bağlıyor."

Yaşanan süreç bu temel vurgulara karşın demokratik haklar mücadelesinin öneminin yeterince kavranamadığını göstermektedir ve sorunun yeniden gündeme alınıp tartışılmasının nedenlerinden birini bu gerçeklik oluşturmaktadır.

Sorunun gündeme alınmasının bir diğer önemli nedeni ise, içinden geçilen sürecin hareketimizin dar bir çevre olmaktan çıkarak, sınıf zeminine oturmaya başladığı ve yığınların hareketine müdahalenin pratik öneminin daha arttığı bir dönem olmasıdır.

Dolayısıyla, kitle bağlarımızı güçlendirmek ve geniş yığınların hareketine önderlik edebilmek amacına ulaşabilmemiz, demokratik haklar mücadelesi ile sosyalizm perspektifi arasındaki ilişkiyi doğru kavrayabilmemizle yakından ilgilidir.

II

Demokrasi bir devlet durumudur ve sınıf egemenliğinin belirli bir tarihsel ve toplumsal ortamlarla koşullanan şeklidir. Demokrasi mücadelesinin mahiyetini kavramak, bu mücadelenin hangi tarihsel kesitte ve hangi toplumsal zeminde gerçekleştiğini kavramakla mümkün olabilir.

Burjuva demokrasisi çok çeşitli burjuva devlet biçimlerinden biridir. Burjuva devlet biçimini belirleyen sınıf mücadelesinin düzeyi ve oluşmuş bulunan sınıfsal güç ilişkileridir.

Burjuvazi iktidara eşitlik, özgürlük vb. sloganlarla gelmiş, proletaryanın mücadelesinin de belirleyici etkisiyle, feodalizmin

ekonomik ve siyasal alanın tümünde kurumlaştırılmış eşitsiz ilişkilerini tasfiye ederek, yerine bireyler arasında hukuki eşitliği geçirmiştir. Ekonomik süreçte siyasi zorun uygulanmasını kural olarak kaldırmasına karşın, ekonomik eşitsizlik üzerinde yükseldiği için, burjuva demokrasisi biçimsel ve şarta bağlı bir demokrasi olmaktan öteye gidememiştir.

Burjuvazinin üretim sürecinde doğrudan siyasal zor unsurunu kullanmayışı (özgürleşmiş emeğin sömürüsüne dayanması) ve siyasal (hukuki) eşitlik getirmiş olması, devletin sınıfsal karakterini gizleyen bir şal işlevi görmektedir.

Bununla birlikte kapitalizm demokrasinin inkarıdır. Kapitalizmin emek-sermaye çelişkisine, sömüren-sömürülen ilişkisine ve dolayısıyla ekonomik eşitsizlik zeminine dayanması, siyasal eşitliği geniş emekçi yığınlar açısından “kullanılamayan bir hak” durumuna indirger ve burjuva demokrasisi bu nedenle biçimsel bir demokrasi olmaktan öteye gidemez. Emperyalizm ise ekonomik anlamda serbest rekabetten tekele geçişse, siyasi anlamda burjuva demokrasisinden siyasal gericiliğe geçiştir.

Tekelci kapitalizm, iktisadi güç yoğunlaşmasına paralel olarak, siyasal gücün de belirli ve sınırlı ellerde yoğunlaşmasını doğurur. Tekellerle devlet bütünleşir ve bizzat devletin kendisi tekele dönüşür. “Rüşvet ve borsanın gücüyle” bürokrasinin satın alındığı, parlamento ve diğer burjuva demokratik kurumların kelimenin her anlamıyla sözde kurumlar haline geldiği, yürütmenin yaşamaya rağmen belirleyici bir güç kazandığı bir siyasal üst yapı ortaya çıkar. Bu demokrasi, bürokrasinin ve parlamentonun burjuvazinin arpalığı haline geldiği ve partiler rejiminin, özsel olarak gericileşmiş siyasal rejimin yalnızca iyi bir makyajı haline dönüştüğü bir devlet biçimidir.

Tarihsel süreçte, işçi sınıfının mücadelesiyle genişletilmiş olan burjuva demokrasisi, emperyalizm döneminde sermayenin kendini yeniden üretmekte zorluk çekmediği ve bunalımını kendi dışına aktarabildiği ülkelerde ancak bu sınırlar içerisinde mümkün olabilir.

Öte yandan sermayenin kendini yeniden üretmekte zorluk çektiği pek çok (orta ve az gelişmiş) kapitalist ülkede, devlet, demokrasi mücadelesi veren kitleler karşısında siyasi zoru daha dolaysız

uygulamak yoluyla sınıfsal karakterini en açık biçimde gösterir ve demokratik haklar mücadelesinin, önemi çok daha belirgin biçimde ortaya çıkar. Bu ülkelerde, demokratik haklar mücadelesinin emek-sermaye çelişkisinin, sömüren-sömürülen çelişkisinin nesnel siyasal bir tezahürü olduğu daha net görülür ve demokratik haklar mücadelesi proletarya ve burjuvazi arasındaki gerilimi arttıran bir süreç olarak yaşanır.

Sonuç olarak, kapitalist bir ülkede demokratik haklar mücadelesi, emek-sermaye çelişkisinin, sömüren-sömürülen çelişkisinin bir tezahürüdür. Bununla marksist-leninist hareket, demokratik haklar mücadelesini yalnızca burjuvazinin yerine getirmediği tarihsel görevlerin devralınmasının bir sonucu olarak görmez, esasen sermaye düzeninden ve burjuva iktidarından kaynaklanan bir sorun olarak görür. Kapitalist bir ülkede demokratik cumhuriyet programatik ve stratejik bir sorun değil, bir taktik sorun olabilir ancak. Demokratik cumhuriyet, demokrasi sorununun bir başka farklı tarihsel-toplumsal zemindeki ifadesidir. Bir devrime sınıfsal görevler değil de ulusal demokratik görevler rengini veriyorsa, o zaman demokratik cumhuriyet amacı tarihsel olarak ilerici olabilecektir. Eğer bir devrimin çözeceği temel sorun emek-sermaye çelişkisiyse ya da eğer ulusal demokratik görevler temel olarak emek-sermaye çelişkisinin çözümüne gelip dayanmışsa, programatik-stratejik amaç yalnızca proletarya diktatörlüğü / demokrasisi olabilir. Bunun gerisindeki her bakış proletaryanın sınıf konumundan bakıldığında gerçek bir iktidar perspektifinden yoksundur ve düzeni aşamamak anlamında reformizm alanı içinde kalır.

III

Demokratik haklar mücadelesi hiçbir sol politik akımın kayıtsız kalamayacağı, kalamadığı bir alandır. Sınıf mücadelesi nesnel bir olgudur ve kendini gündelik sorunlar üzerinde yeniden üretir. Proletaryanın politik temsilcileri, sınıf mücadelesini işçi sınıfının tarihsel misyonunu yerine getirmesi doğrultusunda etkilemeye ve bu anlamda da sınıfın mücadelesini nesnel (kendiliğinden anlamında burjuva-demokratik) çerçeveden çıkarmaya çalışırlar. Bu görev işçi

sınıfına sosyalist siyasal bilincin taşınabilmesiyle mümkündür ve işçi sınıfı bu tarihsel-sınıfsal bilinci en kolay mücadelenin içerisinde kavrar.

*

Reformistlerin, demokratik haklar mücadelesine yaklaşımı, demokrasinin sınıfsal karakterini silikleştirmeleriyle ve giderek demokratik haklar mücadelesini sosyalist devrim mücadelesinden ayrı ve burjuva düzen içinde evrimci bir tarzda ulaşılması gereken bir aşama olarak tanımlamalarıyla doğrudan ilgilidir. Bu perspektif demokratik haklar mücadelesinin burjuva iktidarı yıkma ve sosyalist demokrasiyi kurma mücadelesinin bir parçası olduğu gerçeğini reddeder ve sorunu burjuva düzenin “tam demokratlaştırılması” sorununa indirger.

Reformizmin demokrasi anlayışı, hangi sınıfa karşı ve hangi sınıf(lar)ın demokrasi mücadelesi sorusunun karartılması ve demokratik taleplerin ileriye sosyalist devrime göre değil, geriye kapitalizme göre düzenlenmesi demektir.

Reformizm, siyasal etkinliğini, kapitalizmin nispeten istikrarlı bir büyüme kaydettiği ve toplumsal hareketliliğin belirli bir gerilik gösterdiği dönemlerde ve özellikle de işçi aristokrasisinin eğilimleri üzerinde sağlar. Böyle dönemler mücadelenin sertleşmesine gerek kalmadan işçi sınıfı ve toplumun sömürülen kesimleri açısından tedrici ilerlemelerin sağlanabildiği dönemlerdir.

Dolayısıyla reformizm ile toplumsal çatışmadaki durgunluk ve burjuva düzenin istikrarı arasında nesnel bir çıkar birliği oluşur. Sermaye düzeninin nispeten istikrarlı dönemleri genellikle aynı zamanda parlamenter kurumların yürürlükte olduğu bir burjuva siyasal rejimin varlığı anlamına gelir. Toplumsal muhalefette durgunluk, burjuva düzende istikrar ve parlamenter cumhuriyet, reformizmin demokratik haklar mücadelesinin ana amaçları haline gelir. Çünkü bu aynı zamanda kendi varoluş ve siyasal etkinlik koşullarının savunulması, yeniden üretilmesi demektir.

Bu yüzden, reformizmin, kriz ortamına ve toplumsal çalkantıya karşı çıkmasında, bunalımdan devrimci eylemi, anarşizmi vb. sorunlu tutmasında, parlamenter cumhuriyeti her zaman oluşmasını

muhtemel gördüğü gericiliğe ya da provokasyona ve “erken devrim hayallerine” karşı savunmaya çalışmasında şaşılacak bir durum yoktur.

Reformizm, sosyalizmi en fazla belirli bir barışçıl reform sürecinin ardından gelebilecek uzak bir geleceğin işi olarak görür. Reformist perspektife göre, eğer sosyalizm uzak geleceğe ait bir sorunsal, yapılacak en makul iş, daha bugünden kapitalizm koşulları altında kitlelerin ekonomik-kültürel gelişmesini sağlayacak ve gerçekleşmesi mümkün olan işleri yapmaktır. Dolayısıyla, “gerçekçi” politika kitleleri bugün için bir “hayal” olan sosyalizm mücadelesine suni-iradi müdahalelerle teşvik etmek değildir; zira bu yalnızca kitlelerin “kırılmasına” ve gerici rejimlerin yerleşmesine yolaçar...

Marksist-leninistler açısından bir demokratik talebin şiarlaştırılması bu talebin hemen bugün pratik olarak elde edilebilir olmasından kaynaklanmazken, reformizm açısından bir demokratik talebin “gerçekçi” olması ve pratik olarak hemen elde edilmesinin mümkün olması kritik bir önem taşır. Marksist-leninistler açısından demokratik haklar mücadelesi yığınları mücadeleye sevk etmenin ya da demokratik şiarlarla eyleme geçmiş kitlelere sosyalist-siyasal perspektif vermenin bir aracıyken, reformist açısından demokratik talepler kitleleri sokağa taşırmamak ya da taşımış olanları evlerine döndürmek işlevi görür. Çünkü gelişmiş bir kitle hareketi reformizmin en etkili panzehiridir. Dolayısıyla reformizmin kitleleri pasifize etme çabasının ardında kendi varlık koşuluna yönelik bir tehdidi engellemek gibi yaşamsal bir çıkar yatmaktadır ve devrime karşı burjuvazinin saflarında yer alması da bu temel gerçekle ilgilidir. Marksist-leninistler açısından reformlar sosyalist devrim mücadelesinin yan ürünleri olarak kabul edilirken, reformistler açısından reformlar siyasal faaliyetin temel sorunudur. Bu temel sorunların çözüm yöntemi ise yığınları eylemden uzak tutarak, bizzat, pazarlıklar, uzlaşmalar aracılığıyla siyasal reformları elde etmektir.

Reformizm, sosyalizmden önce bir “demokratik burjuva aşama” yaşanmasının gerekliliğini, “henüz” devrimci bir durumun varolmamasıyla açıklar.

Marksist-leninistler, devrim dalgasının geriye çekildiği, kitle hareketinin nispeten durgun olduğu dönemlerde mücadele araç ve

yöntemlerinde döneme uygun değişiklikler yaparlar, fakat, kitleleri bu durgun dönemlerde dahi sosyalizm doğrutusunda eğitmek görevinden vazgeçmezler. Kitle hareketinin geriye çekildiği böyle dönemlerde sınıfın ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlığının korunması için dikkatlerin daha da arttırılması gerektiğini düşünürler. Böylesi dönemlerde burjuva fraksiyonlarla küçük kazanımlar elde etme adına uzlaşmak yalnızca proletarya hareketinde reformizme bir kapı aralamak olacaktır. Burjuva demokratik hak, olanak ve kurumlardan yararlanmak ile burjuva fraksiyonlarla ortaklık, koalisyon vb. aramak birbirinden farklı tutumlardır.

Reformizm, kitle hareketinde durgunluk gerekçesiyle, sermaye ile uzlaşma temelinde kazanımlar elde etmeye çalışır. Yığınların durgunluk dönemlerindeki bilincini veri kabul eder ve burjuvazinin ideolojik hegemonyasına karşı daha yoğun bir mücadele verilmesi gereken bu dönemlerde, aksine, burjuva ideolojisinin sınıf hareketindeki etkilerini pekiştirir.

Nitekim düne kadar, “anti-tekelci demokrasi” stratejisinin de ve bugün “Barış ve Demokratik Yenileme” programının da ardında, “yakın bir devrim beklentisinin hayal olduğu”, “işçi sınıfının devrimigerçekleştirecek nicel ve nitelözelliklere sahip olmadığı” iddiaları vardır. Bundan çıkarılan sonuç ise, bugün için elde edilebilir hedefler konularak bunlar için savaşım verilmesidir.

Reformizm, bugün için “gerçekçi” gündelik hedefler için mücadele verilmesiyle yetinilmesini, sosyalizmin yarının sorunu olduğunu söylerken, aynı zamanda sosyalizmi, NATO’nun silahsızlandırılması ve emperyalizmin demokratikleştirilmesi, IMF’nin adaletli hale getirilmesi gibi geçilmesi imkansız ara aşamaların arkasına koyarak sonsuza erteler.

Sonuç olarak reformistlerin demokratik haklar mücadelesine yaklaşımı ile marksist-leninistlerin demokratik haklar mücadelesine yaklaşımı arasında son derece kesin ve kalın çizgiler mevcuttur.

*

Halkçı akımlar, demokrasi sorununa kapitalizmin küçük-burjuva eleştirisi temelinde yaklaşırlar. Bu akımlar için demokrasi, tekeli,

emperyalizme bağımlı ve çarpık kapitalizm yerine, içsel dinamiklerle gelişen, üretim araçları sanayiine yönelen, bağımsız bir “ilerici” kapitalizmin üst yapısal ifadesidir. Kısaca küçük-burjuva demokrasidir.

Devrimci-demokrat akımlar her ne kadar, demokrasiyi iktidar sorunu ile bağlantılı olarak ele alsalar da, bu iktidar proletaryanın değil küçük-burjuvazinin iktidarıdır. Programatik konumlarıyla ele alındıklarında, bu akımların ütöpik karakterleri, burjuva iktidar yerine bir başka burjuva iktidarı (küçük-burjuva cumhuriyet) önermelerinde; hem ütöpik hem gerici olan karakterleri ise, üretimin yoğunlaşmasının ve evrenselleşmesinin bir sonucu olan tekelci kapitalizm yerine “milli sanayi kapitalizmini” alternatif olarak kabul etmelerindedir.

Marksist-leninistler, kapitalizm yerine sosyalizmi, burjuva diktatörlüğü yerine proletarya diktatörlüğünü program edinirken, devrimci demokrasi tekelci/çarpık kapitalizm yerine, ulusal/demokratik kapitalizmi, burjuva diktatörlüğü yerine anti-tekelci/küçük-burjuva demokratik cumhuriyetini vb. program edinir.

Devrimci-demokrasi bu geri programa gerekçe olarak, burjuva devriminin sonuna dek götürülemediği, dolayısıyla burjuvazinin yarım kalan görevini proletaryanın tamamlaması gerektiği tezini gösterir. Dolayısıyla önümüzdeki devrimin temel karakteri anti-emperyalist, anti-feodal, anti-tekel, anti-faşist vb. olmalı, ancak bu görev tamamlandıktan sonra, anti-kapitalist aşamaya geçilmelidir. Bu bakış açısına göre, Türkiye’deki demokrasi sorunu, sermaye düzeninin çarpık, dışa bağımlı karakterinden ve burjuvazinin tarihsel demokratik görevlerini yerine getirememiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Marksist-leninistler, bu bakış açısını, teorik olarak, kapitalizmi ve sosyalist devrimi “saf” kategoriler olarak ele aldığı için idealist; politik olarak, işçi sınıfının ve diğer sömürülen katmanların mücadelelerini burjuva demokrasisinin en tam halini hedefleyen bir “devrimci reform”a indirgediği için küçük-burjuva olarak değerlendirebilirler.

Marksist-leninist bakış açısı, bir ülkedeki devrim sorununu o ülkedeki kapitalist gelişmenin “özgünlüklerine”, “çarpıklıklarına”

vb. bakarak çözümler. Bu durum ancak o coğrafyadaki sosyalist devrim sürecine ek zenginlikler katabilecek bir faktördür. Sorunun temelinde, kapitalist gelişmenin ulaştığı düzeyin sınıf ilişkilerinde ne tür sonuçlar yarattığının ve bu sınıf ilişkilerinin iktidar mücadelesi açısından sağladığı imkanların saptanması yatmaktadır.

Emek-sermaye çelişkisinin temel hale geldiği bir toplumsal formasyonda, bütün diğer sorunlar bu çelişkinin etrafında kümelenmişlerdir. Böyle bir toplumda siyasal gericilik sermaye düzeniyle doğrudan bağlantılıdır ve siyasal gericiliğe karşı verilen demokrasi mücadelesi doğrudan burjuva iktidarını hedeflemektedir.

Kapitalist bir toplumda sermaye düzenini hedeflemeden, uluslararası kapitalist sistemi bir noktadan parçalayıp onun dışına çıkmadan, “bağımsızlık” sağlama hedefi, küçük-burjuva bir hayaldir.

Uluslaşma sürecinin yaşandığı bir tarihsel/toplumsal dönemde ya da mekanda gündemde olan burjuva demokratik devrimlerde, anti-emperyalist anti-feodal mücadele tarihsel olarak ilericiydi ve özü itibarıyla anti-kapitalist olamazdı. Bu devrimlerin tarihsel misyonu burjuva gelişmenin önünü en tam, en radikal tarzda açmaktır. Ve bu tarihsel dönemde anti-emperyalizm, anti-feodal burjuva devriminin bir uzantısı olarak gündemdedir.

Türkiye’nin içinde bulunduğu tarihsel/toplumsal aşamada ise anti-emperyalist mücadele, anti-feodal mücadelenin (dolayısıyla burjuva devrimin) değil, anti-kapitalist mücadelenin bir uzantısıdır. Artık anti-emperyalist mücadelenin (ya da bağımsızlık mücadelesinin) ifade ettiği anlam siyasal bağımsızlık kapsamını aşmakta, ekonomik ilişkiler açısından da emperyalist-kapitalist sistemin dışına çıkmayı zorunlu kılmaktadır.

Anti-kapitalist mücadeleden yalıtılmış bir “anti-tekel” mücadele, tekelleri kapitalizm yerine rekabetçi kapitalizmin geçirilmesinin program edinilmesidir. Anti-tekel demokrasi ise, tanımı gereği, rekabetçi dönemin üst yapısal ifadesinden öte bir anlam taşımaz.

Tekelleri kapitalizmin (emperyalizmin) iktisadi gücün yoğunlaşmasına paralel olarak siyasal gücün yoğunlaşmasına da denk düştüğü, dolayısıyla burjuva demokrasiden siyasal gericiliğe geçiş eğilimini temsil ettiği temel bir marksist önermedir. Buna karşın marksist-leninistler, rekabetçi kapitalizm feodalizme karşı bir iler-

lemeyi temsil ettiği gibi, tekelci kapitalizmin de rekabetçi kapitlizm karşısında bir ilerleme olduğunu ve bu nedenle her anti-emperyalist/anti-tekel mücadelenin ilerici karaktere sahip olamayabileceğini savunurlar. Tekelci kapitalizm karşısında tekel dışı kapitalizm programı tarihsel olarak gerici, küçük-burjuva bir programdır. Anti-tekel mücadele ancak anti-kapitalist bir öz taşıyorsa tarihsel olarak ilerici bir karakter kazanabilir. Bu yüzden tekelci siyasal gericilik karşısında, ilerici karakter taşıyan tek demokrasi biçimi sosyalist demokrasidir.

Devrimci-demokrat akımların küçük-burjuva demokrasisini program edilmelerinde yakın zamana kadar bir diğer önemli dayanak toplumsal yapıdaki yarı-feodal kalıntılardı. Toplumsal gerçekliğin gücü karşısında artık bu dayanak hemen hiçbir akım tarafından ileri sürülememektedir. Dolayısıyla, demokrasi ve devrim sorununu, geri bir programatik çerçeveye sığdırmanın gerek nesnel gelişmenin aldığı boyut, gerekse de işçi sınıfının toplumsal muhalefetin odağına yerleşmesi vb. gibi olgularla zorlaştığı bu dönemde, devrimci demokrat akımların teorideki eklektik konumları daha da belirginleşmektedir. Demokratik devrim için bugün bulunan yeni gerekçeler ise, küçük-burjuvazi sorunu, ulusal sorun ve işçi sınıfının demokratik eğitimden geçmeden sosyalizmi kuramayacağı vb.dir.

Komünistler, eşitsiz gelişme nedeniyle burjuva tarih sahnesine geç çıkan toplumlarda proletaryanın burjuvaziye rağmen, burjuva devrimi sonuna kadar götürmeye en istekli burjuva tabakalarla (küçük-burjuvazi, köylülük) ittifak yaparak demokratik devrimi gerçekleştirip ve orada durmaksızın sosyalist devrime yürüyebilmelerinin koşulları ile artık kapitalist ilişkilerin egemen olduğu ve toplumun sömürülen kesimlerinin burjuvaziye karşı bir savaşıma yöneldiği iki farklı tarihsel kesitte, küçük-burjuvaziyle ittifak sorununa aynı perspektifle yaklaşılamayacağını savunurlar. Birinci durumda proletaryanın asgari programı, küçük-burjuvazinin devrimci istemleri ile örtüşebilir ve tarihsel olarak ileri bir durumu ifade eder. İkinci durumda, küçük-burjuvazinin bir kısım istemleri tarihsel olarak artık geri ve ütöpik bir karakter kazanmıştır. Dolayısıyla proletarya tarihsel olarak gerici olan talepleri program edinemez, aksine küçük-burjuvazinin demokratik taleplerini kendi anti-kapitalist programına

entegre eder. Kapitalizm koşullarında proletaryayı küçük-burjuvaziyle ittifak adına küçük-burjuva programına tabi kılmak, proletaryanın tarihsel öncü rolünü karartmak ve onu gerici hayallerle oyalamak demektir.

Proletaryanın, küçük-burjuvaziye belirli politik-iktisadi tavizler verebilecek politik-taktiksel esnekliğe sahip olması ile, küçük-burjuva talepleri kendine program edinmesi iki farklı tavır ve bakış açısidir.

Proletarya, kapitalizm koşullarında, küçük-burjuva katmanların politik özgürlük talebinin çatışmanın doğası gereği kapitalist sömürü ilişkilerine ve burjuva iktidarına karşı yöneldiği gerçeğinden kalkarak, bu katmanları anti-kapitalist mücadelesinde yedeklemeyi hedefler, devrime aktif destek vermeyen belli küçük-burjuva kesimleri ise tarafsızlaştırmaya çalışır.

Ulusal sorunun varlığı ise geri bir devrim stratejisi için dayanak olamaz. Aksine Kürt ulusunun özgürleşme mücadelesinin en tam zaferini proletarya sağlayabilir. Kürt ulusunda uyanmış bulunan özgürlük isteği, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını en tutarlı biçimde savunan proletaryanın devrimci mücadelesi için hazır bir ittifak güç demektir. Bugün Türk ve Kürt proletaryasının kaynaşmışlık derecesi de Kürt ulusal sorunun çözümü ile toplumsal devrim sorununun içiçe geçmiş olduğunun bir diğer nesnel göstergesidir. Eğer ulusal mücadeleye kendi içinden değil de Türkiye devrimi açısından bakılıyorsa, Kürt ulusal mücadelesinin proletarya devrimi için bir engel değil bir imkan olduğu görülebilecektir.

Demokratik devrimciler, bugün geldikleri noktada, demokratik devrimin temel gerekçesinin siyasal özgürlüklerin sağlanması olduğu görüşüne sarılmış bulunmaktadırlar. Buna göre, burjuva anlamda en geniş siyasi özgürlükler elde edilmeli ve burjuva demokrasisi sağlanmalıdır ki, proletarya demokrasi eğitiminden geçebilsin ve böylece sosyalizmi kurabilecek bir niteliğe ulaşabilsin...

Bu görüş marksist-leninist teorinin bir tahrifatına dayanmaktadır. Marksist-leninist teori işçi sınıfının demokrasi mücadelesinin eğitiminden geçmeden sosyalizmi kuramayacağını belirtir, yoksa, bir ara aşama olarak demokrasi uğrağında durarak proletaryanın demokrasi eğitimini alması ve sonra sosyalizme yürümesi görüşü sosyalist teoriye yabancıdır. Dahası sosyalist teori, işçi sınıfının demokrasi

eğitimi için, bırakalım bir ara aşama olarak demokrasiyi öngörmeyi, uğruna mücadele edilen demokratik taleplerin bir tekinin gerçekleşmiş olmasını dahi zorunlu bir önkoşul olarak görmez. Tersine demokrasi mücadelesinin eğitiminden geçen proletaryanın tek bir demokratik kazanım elde etmeden dahi iktidara gelebileceğini öngörür.

Dolayısıyla, bu formülasyonlardan bir ara aşama çıkarmaya çalışmak, devrimci demokratların kendi geri programatik çerçevelerini meşrulaştırmak için teoriyi tahrif etmelerinden öte bir anlam taşımamaktadır. Türkiye proletaryası hergün alanlarda devrimci demokratlara rağmen demokrasi mücadelesinin eğitiminden geçmekte ve en son Zonguldak eylemlerinde görüldüğü gibi gerek kendi içinde demokratik ilişkileri yaygınlaştırarak, gerekse toplumun diğer sömürülen kesimlerini yanına çekmeyi başararak kendi iktidarına hazırlanmaktadır.

Sonuç olarak halkçı akımlar da programatik olarak reformistlerle ortak paydaya oturmaktadırlar. Demokratizmin her iki temsilcisi de demokrasiyi sosyalizmden önce yaşanması zorunlu bir aşama olarak görmekte ve ancak bu aşama yaşandıktan sonra sosyalist devrimin gündeme gelebileceğini savunmaktadırlar. Her iki kesim açısından da anti-kapitalist mücadele geleceğin sorunudur.

Buna karşın devrimci demokrasi, demokrasi sorununu iktidar sorunu olarak gördüğü ve mevcut burjuva devlet mekanizmasına karşı savaşım yürüttüğü lde reformizmden daha ileri bir politik konumdadır. Fakat devrimci demokrasinin devrimciliği, programatik gerilikleri nedeniyle, eksikli, ikircikli ve tersine dönebilen bir karakterdedir.

Devrimci demokrasinin, demokratik devrim için burjuvazinin çeşitli kesimlerinden ittifak g araması, kritik dönemlerde bu akımları burjuvazi ile uzlaşma arayışına ve liberalizme yöneltir. Bu akımların kendi önlerindeki hedefi "Avrupa'daki gibi bir burjuva demokrasisi" vb. olarak tanımlamaları, referandumda burjuva politikacıların yasaklarının kalkmasını halkın üzerindeki yasakların kalkmasının bir ilk adımı saymaları vb. onların programatik ufuklarıyla doğrudan ilgilidir.

Halkçı akımların demokrasiyi sosyalizmden bağımsız zorunlu bir

ara aşama olarak formüle etmelerinin (sınıfın nicel ve nitel gelişmesi, politik bilinç ve örgütsel düzeyin geriliği vb. gibi) bazı diğer gerekçeleri de reformizmin yaklaşımlarına paralellik taşımaktadır. Her iki akım da, ancak kapitalizmin ve burjuva demokrasisinin belirli bir olgunluk derecesine ulaşmasından sonra sosyalizmin gündeme gelebileceğini savunarak “üretici güçler” teorisine ricat etmektedirler. Ayrıca her iki akımın sınıfın belirli bir dönemdeki geri konumundan kalkarak geri stratejik hedefler saptamaları, sınıfa sosyalist siyasal bilinç taşıma görevini gerçekleştirmek yerine kendiliğinden bilinci veri aldıklarını ve pekiştirdiklerini göstermektedir.

Devrimci demokrat akımların demokrasi sorununa yaklaşımları sağ liberal eğilimlere kapı araladığı gibi, ayrıca, reformlar için mücadele konusunda sektör yaklaşımları da besleyebilmektedir. Mevcut iktidar yıkılmadan en tam burjuva demokrasisinin gerçekleştirilemeyeceği saptaması, kısmi kazanımların sağlanmasını ve burjuva demokratik kurum ve hakların genişletilmesini devrim sonrasına ertelemeyi getirdiği ölçüde, somut kazanımlar elde etme mücadelesine karşı sektör bir yaklaşıma neden olmaktadır.

*

Reformizm, demokrasi mücadelesinde elde edilen kısmi kazanımları “uzun vadenin” işi olan sosyalizme yeğ tutmaktayken, demokrasi mücadelesinin ancak kısmi kazanımlar sağlayacağı ve sorunun kesin çözümü olamayacağı gerçeği, bazı çevreleri bu kez tersten bir sonuçla demokrasi mücadelesinin reddine götürebilmektedir.

Demokrasi mücadelesine karşıtlığın bir diğer gerekçesi ise, bu mücadelenin reformizme kapı aralayacağı ve her akımı düzene entegre olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakabileceğidir.

Türkiye’de sosyalist devrim perspektifini demokratik haklar mücadelesinin küçümsenmesine dayanak yapma yönünde çeşitli eğilimler mevcuttur. Oysa, sosyalist devrim vurgusuna sahip olmak, siyasal demokrasi mücadelesinin küçümsenmesini ya da reddini değil, bu sorunu doğru bir tarzda ele alınmasını zorunlu kılar.

Sosyalist devrim perspektifi adına demokratik haklar mücadelesinden uzak durmak, yığınların bu talepler etrafında ortaya çıkmış eylemliliğine uzak durmak demektir. İşçi sınıfı ve burjuvazi arasındaki kendiliğinden sınıf mücadelesine müdahale görevine uzak durmak demektir.

Demokratik haklar mücadelesine ilgisiz kalınarak ne sınıfa sosyalist siyasal sınıf bilinci taşıma görevi, ne sınıfla sosyalizmin birliğini sağlamagörevi yerine getirilebilir. Dahası bu kendiliğinden iktisadi-siyasi mücadelelerin burjuva düzenin temellerine yönelme potansiyelini görmemek ve dolayısıyla sınıfın sosyalist devrim mücadelesine önderlik edememek demektir.

Demokratik haklar mücadelesini küçümsemek politik mücadeleden bir uzaklığın ifadesidir ve bu sol görünümlü elitist mantık, bu nedenle esasen sağ bir çizgiyi temsil etmektedir.

IV

Marksist-leninistler, demokratik haklar mücadelesinin pratik politika açısından önemini kavramak ve sorunu bu boyutuyla da tartışmakla birlikte, demokratik haklar mücadelesini pratik politikayla ilgili bir soruna indirgeyen ve demokratik haklar mücadelesinin yalnızca istismar edilebildiği oranda önem taşıyabileceğini savunan pragmatist anlayıştan da net bir biçimde ayrılırlar. Demokratik haklar mücadelesine “sınıfın güncel talepleri içinde tarihsel çıkarlarını savunmak” perspektifiyle yaklaşırlar.

Demokratik haklar mücadelesi teorik olarak düzen içi siyasal reform mücadelesi olmasına karşın, sosyalizm mücadelesinin verilebilmesi için zorunlu olarak yaşanması gereken bir burjuva ara aşamayı hedeflemez. Sosyalizm mücadelesinin bizzat içinde verildiği bir alanı ifade eder. Kapitalist bir ülkede demokratik haklar mücadelesi, siyasi gericiliğin temsilcisi olan burjuva iktidarına yönelir ve siyasal anlamını burjuva biçimsel eşitlik ile gerçek hayatta proletarya ve emekçi tabakaların gündelik köleler haline gelmesi arasındaki çelişkide bulur.

Kapitalist bir ülkede, demokratik hakların mücadeleyle genişletilmesi ölçüsünde, sorunların basit bir siyasal hak eksikliğinden

değil kapitalist sistemin kendisinden kaynaklandığı daha net olarak görülür. Geniş yığınlar kapitalist sistemin bu çelişkisini ve burjuva demokrasisinin biçimselliğini bizzat ekonomik ve demokratik mücadele aracılığıyla görürler.

Ekonomik ve demokratik hakları için mücadeleye atılan kitleler iktisadi eşitsizliği azaltmayı ve siyasal hakların genişletilmesini talep ederler. İktisadi eşitsizliği azaltma mücadelesi burjuva devletin (demokrasinin) sınıfsal ve gerici karakterini görmelerini kolaylaştırır, demokratik hakların genişletilmesi ölçüsünde ise eşitsizliğin ekonomik karakterinin daha net görülebilmesinin koşulları yaratılmış olur. Bu durum, işçi sınıfında toplumsal devrim gerçekleşmeksizin gerçek siyasal eşitliğin sağlanamayacağı yolunda bir bilinç evrimini doğurur.

*

En gelişmiş kapitalist ekonomide, en ileri burjuva demokrasisinde dahi yığınların doğrudan sosyalizm talebiyle mücadeleye atılmalarını beklemek, yığın hareketinin diyalektiğini ve burjuvazinin ideolojik hegemonyasının anlamını kavrayamamak demektir.

Yalnızca bizim gibi ülkelerde değil en gelişmiş burjuva düzenlerde de, yığın hareketi gündelik-demokratik taleplerle başlar. Öte yandan marksist-leninistler proletarya önderliğindeki bir yığın hareketinde özsel olarak sermaye düzenini tehdit eden bir yan olduğunu ve en küçük taleplerle başlayan bir hareketin dahi sermaye düzeninin temellerine yönelme potansiyelini taşıdığını bilirler. Bu nedenle, marksist-leninistler demokratik haklar mücadelesine “kısmi şeyler için başlayan bir mücadelenin esas şey için mücadeleye dönüşebileceğinin” bilinciyle yaklaşırlar. Yığınlar üzerinde burjuva ideolojisinin gücünü, propaganda imkanlarını vb. düşündüğümüzde, yığınların yalnızca basit bir karşı-propaganda faaliyetiyle bilinçlendirilemeyeceği açıktır. Eşitsiz gelişim yasası sınıfın kendi içinde de işlemektedir. Bu nedenle sınıfın öncü kesimi sosyalist propaganda daha açık bir konumda iken, sınıfın geniş kesimleri burjuva ideolojisinin daha yoğun olarak etkisindedir. Sınıfın geniş kitleleri, eylemlilik sürecinde sosyalist propaganda daha açık olurlar ve

bizzateylemlilik içinde eğitimlerini tamamlayabilirler. Dahası, sınıfın öncü kesimini yaratan da büyük ölçüde bizzat sınıfın iktisadi-demokratik taleplerle girdiği eylemliliklerdir.

Proletarya partisi, sosyalizmle öncü işçilerin organik birliğinin siyasal ifadesidir. Fakat bu durum proletarya partisinin sınıfın genelinin desteğini kazanması gerektiği gerçeğini karartmaz. Partinin sınıfın genelinin desteğini sağlayabileceği alan ise, kısmi talepler için veriliyor olsa da, ancak mücadele zeminidir.

Demokratik haklar mücadelesi kendi başına sosyalist devrime yolaçmaz, ama bu mücadele içerisinde eğitilmeyen, deneyim kazanmayan bir sınıfın, çok daha geniş bir muharebe olan sosyalist devrim savaşını yürütebilmesi ve yönetebilmesi mümkün değildir. İşçi sınıfı bu tür çatışmalar içerisinde hazırlanarak, sosyalizm mücadelesini başarıya ulaştırabilir.

Proletarya demokratik haklar mücadelesini, sınıf mücadelesinin gelişebilmesi açısından uygun koşulları sağlayabilmek gayesiyle de yürütür. Burjuva demokrasisinin sınırlarının, örgütlenme, toplanma, basın vb. özgürlüklerin genişletilmesi proletaryanın sosyalizm için savaşımını kolaylaştıracak mevzilerdir.

Demokratik haklar mücadelesi işçi sınıfını kendiliğinden siyasal arenaya çıkarıp burjuvazi ve diğer sınıflarla ilişkiye geçirir. İşçi sınıfının sosyalist siyasal bilinci edinebilmesi için kendi konumunu diğer sınıf ve tabakalar karşısında da kavrayabilmesi gerekir. Demokratik haklar mücadelesi bu anlamda da sınıf bilincini ilerletici bir rol oynar.

Bu perspektif çerçevesinde marksist-leninistler demokratik haklar mücadelesine yalnızca kendilerine rağmen geliştiği için ilgi göstermezler; işçi sınıfının bilinçlenmesi, deneyim kazanması ve kendi demokrasisini kurabilecek bir demokratik ilişki ve kültür geliştirebilmesinin bir gerekliliği olarak demokratik haklar mücadelesine yaklaşırlar ve kendileri de doğrudan demokratik talepleri formüle ederler; işçi sınıfı ve emekçi halk katmanları arasında bu taleplerin yaygınlaşmasına yönelik propaganda ve ajitasyon faaliyeti yürütürler.

*

İşçi sınıfı sosyalizm mücadelesinde başarıya ulaşabilmek için, toplumun bütün demokratik özemlerini kendi sınıf savaşımına seferber edebilmelidir.

İşçi sınıfı açısından demokratik şiarlar ve bu şiarlar uğruna mücadele aynı zamanda sosyalizm mücadelesine müttefikler sağlayabilmek açısından da önemlidir. Proletarya demokrasinin en tutarlı temsilcisidir, fakat demokratik talepler yalnızca proletaryayı ilgilendiren talepler değildir. Toplumun tüm alt sınıfları burjuva siyasi gericilik koşullarından, siyasal karar alma süreçlerinden yalıtmış olmaktan hoşnutsuzdur. Bu nedenle proletarya alt sınıfların yakıcı hale gelen ve onları burjuva iktidara karşı savaşıma kanallize edecek demokratik taleplere sahip çıkabilmelidir.

Demokratik hakların yalnızca en tutarlı savunucusu olmak yetmez, aynı zamanda muzaffer bir savunucusu olmak gerekir. Bu nedenle toplumun alt sınıflarını yakından ilgilendiren demokratik haklar sorununa proletaryanın ilgisiz kalması düşünülemez. Demek ki, marksist-leninist hareket yalnızca proletarya için değil, aynı zamanda toplumun alt sınıflarını, sömürülen tabakalarını burjuva iktidara karşı savaşıma çekebilmek için de demokratik talepleri şiarlaştırabilmelidir. Aksi takdirde sosyalist devrim savaşında başarıya ulaşması mümkün olamaz.

*

Proletaryanın demokrasi mücadelesinde eğitilmeksizin sosyalizmi kuramayacağı vurgusu, proletaryanın sosyalizmi bir toplumsal devrim anlamında da ancak en geniş demokrasiyi uygulayarak kurabileceğini ve pekiştirebileceğini anlatır.

Proletarya, burjuva iktidarı altında, demek ki daha bugünden verdiği demokrasi mücadelesiyle kendi içinde demokratik ilişki ve alışkanlıkları geliştirerek, sosyalist demokrasiyi uygulayacak girişkenlik, tecrübe ve yöneticilik vasfını kazanabilir.

Proletaryanın, devleti (demokrasiyi) söndürmek olarak tanımlanan tarihsel görevi, ancak demokrasinin toplumun en küçük hücrelerine dek yayılmasıyla başarılabilir. Proletaryanın bu tarihsel görevi ifa edebilmesi, bugünden kazandığı demokratik alışkanlıklar ölçüsünde

kolaylaşacaktır. Öyleyse, proletaryanın “en tam ve en yöntemli” demokrasi olan kendi demokrasisini uygulayabilmesi ve bu demokrasinin en sonu bulunmuş biçimi olan komünün (sovyet) işlevsel olabilmesi de proletaryanın demokrasi mücadelesinin eğitiminden geçmesiyle doğrudan bağlantılıdır.

*

Marksist-leninist hareket, demokratik talepler ile sosyalist talepler arasındaki ilişkinin, ancak sosyalist devrimi demokratik taleplerin önüne koyarak ve demokratik talepleri sosyalist devrim hedefine bağımlı kılarak doğru kurulabileceğini savunur. Proletarya partisi için tüm demokratik talepler sosyalist taleplerin karşısında ikincildir. Bu ikisinin karşı karşıya geldiği her durumda proletarya partisi hiçbir aşama kaygusu ve demokratik taleplerin henüz gerçekleşmediği gerekçesi ile sosyalist talepleri savunmayı erteleyemez.

Komünistler, demokratik haklar mücadelesinin proletaryanın müttefikleriyle kaynaşması açısından önemini kavramakla birlikte, ittifak adına proletarya hareketinin herhangi bir burjuva fraksiyonun yedeği haline getirilmesine karşı dururlar. Aksine demokratik haklar mücadelesinin proletaryanın alt sınıflara önderliğini geliştirici bir rol oynamasını gözetirler ve eylemlere proletaryanın kendi örgütlülüklerinin damgasını vurmasına gayret gösterirler. Demokratik haklar mücadelesi içinde sınıfın bağımsız tavrının geliştirilmesi çabası, komünistlerin iktidar perspektifiyle doğrudan bağlantılı bir görev olmaktadır.

Demokratik haklar mücadelesiyle iktidar sorunu arasındaki bağlantının politik mücadele sürecinde doğru kurulabilmesi, demokratik taleplerin sosyalist devrim amacıyla uyumlu bir tarzda düzenlenmesiyle mümkündür.

Marksist-leninistler, demokratik taleplerin “elde edilebilir” ve “gerçekçi” olmaları ile bağlı değillerdir. Kuşkusuz bu talepler sosyalist talepler olmamaları ve siyasal reform talepleri olmaları anlamında teorik olarak burjuva demokrasisinin sınırları içindedir, fakat bu taleplerin politik olarak bir dizi mücadele (ya da devrim) olmadan elde edilebilmeleri mümkün değildir. Marksist-leninistler demokra-

tik taleplerin savunulmasında bu temel gerçekten hareket ederler. Demokratik taleplerin iktidar hedefiyle uyumlu düzenlenmesi vurgusu bu perspektifle doğrudan ilgilidir. Bu demektir ki, marksist-leninistlerin demokratik taleplere sahip çıkmasının kitleselleşme güdüsü ile değil, ama kitlelerin devrimcileştirilmesi, mücadele deneyimlerinin arttırılması ve işçi sınıfının kendisi için bir sınıf olma imkanının sağlanması ile doğrudan ilgisi vardır.

Bu perspektifin bir diğer uzantısı olarak, marksist-leninistler, demokratik talepler formüle ederken, bunların, proletaryanın sınıf mücadelesini kolaylaştırıp kolaylaştırmayacağını, proletaryanın iktidar atılımı için uygun konjonktürel ortamı yaratıp yaratmayacağını vb. gözönünde tutarlar. Komünistler demokratik taleplerin formüle edilşinin ve propagandasının kitlelerde anti-kapitalist bilinci geliştirmesine ve sosyalizm özlemini uyandırmasına özel bir önem verirler. Kısaca bu taleplerin formülasyonu ve propagandası komünistlerin “ilerlediği doğrultuyu” gösterebilmelidir.

*

Türkiye’de demokratik haklar ve siyasi özgürlükler için mücadele ve yığınlarda uyanan demokratik özlemlerin sosyalist iktidar mücadelesi ile birleştirilmesi sorunu güncel bir öneme sahiptir.

Kürt halkının ulusal mücadelesinin desteklenmesi ve kendi kaderini tayin hakkının savunulması başta olmak üzere, toplumun bütün kesimlerinin sınırsız örgütlenme, toplanma ve gösteri özgürlüğünün sağlanması, sınırsız basın özgürlüğü, işsizliğe karşı mücadele ve işgüvenliğinin sağlanması, işçi sendikalarının örgütlenmesinin önündeki, toplu sözleşme ve grev hakkının üzerindeki yasakların kaldırılması, memurların sendikalaşma hakkının sağlanması, YÖK’ün kaldırılması, öğrenci dernekleri üzerindeki baskılara son verilmesi ve özerk demokratik üniversite talebi, bilim özgürlüğünün önündeki tüm sınırların kaldırılması, işkencenin durdurulması, tüm işkence yuvalarının dağıtılması ve işkencenin sorumlularının yargılanması, kadın üzerindeki her türlü anti-demokratik baskının sona erdirilmesi, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı vb. bugün komünist hareket tarafından yığınlar içinde propagandası yapılması gereken başlıca demokratik talepler olmaktadır.

TOPLUMSAL MUHALEFET HAREKETLERİ

A.Gençlik hareketi

Marksist-leninistler “Gençlik gelecektir” şiarını bayrak yapmıştır ve gençlik kesimi içerisinde öğrenci gençliğe “aydın kesimin en tutarlı temsilcisi” olarak özel bir önem atfetmiştir. Çünkü o, özverili ve mücadeleci özellikleriyle aydınların mücadeleyi sonuna dek götürmeye en kararlı olan kesimdir de.

Genel olarak gençlik, özel olarak “öğrenci gençlik” bir sınıf değil ama toplumun çeşitli sınıflarını, eğilimlerini içinde barındıran bir toplumsal kategoridir. İşçi gençlikten, köylü gençlikten vb. farklı olarak öğrenci gençlik henüz maddi üretim sürecinin dışındadır ve onu “yarı-aydın” olarak nitellememize neden olan “öğrenim” işiyle uğraşmaktadır. Demek ki öğrenci gençliği karakterize eden unsurlar, henüz nispeten pasif olarak da olsa toplumun “entellektüel üretim sürecinde” yer alması, yaşından gelen atılganlık ve ailesinin ona kazandırdığı sınıfsal davranış kültürüdür.

Henüz toplumsal üretim sürecinin dışında yer alan gençlik, toplumda kendine ait olmasını istediği özgür, sömürsüz, güzel bir

gelecek arar. Bu arayış onu mevcut düzenle karşı karşıya getirir. Eğitim alt sınıflara yayıldığı ölçüde, toplumun ezilen sınıflarının çocukları düşünsel araçlara ulaşma imkanına sahip olurlar, bu onlara toplumu daha bilimsel ve eleştirel gözle inceleme imkanı sağlar.

İşte öğrenci gençliği proletaryaya yakınlaştıran da bu gerçektir, öyle ki, gençliğin aradığı geleceği yalnızca proletarya verebilir ve öğrenci gençliğin kendisi de yarı-aydın özelliği nedeniyle bu gerçeği bilimsel olarak kavrama şansına sahiptir.

Öğrenci gençliğin devrimin yedek gücü olarak tanımlanması sahip olduğu bu özelliklerle doğrudan ilgilidir. Bu nedenle proletarya atılmanlığı, cesareti ve fedakarlığıyla devrimci mücadelede aktif rol oynayan toplumun bu kesimini kazanma sorununa özel bir önem verir.

Burjuvazi de kendi düzeninin bekası açısından gençliğin taşıdığı potansiyel tehditin farkındadır ve kuşkusuz proletaryanın gençliği yedeklemesini önlemek için çeşitli politikalar, araçlar geliştirmeye çalışır. Gençliğin özgürlük, eşitlik vb. arayışı nedeniyle burjuvazinin gençliği tamamen kazanabilmesi imkansızdır; bu nedenle o, gençliğin bu arayışlarını çarpıtır. Tıpkı 1930'larda faşizmin ve bugünün Türkiye'sinde islamın devreye sokulması örneklerinde görüldüğü gibi. Kapitalist düzen, uyguladığı sürekli baskının yanısıra, yaydığı bireycilik, kadercilik, uyuşturucu, cinsel sapkınlık vb. araçlarla da gençliği denetlemeye çalışır.

Türkiye'deki toplumsal mücadele tarihi öğrenci gençliğin sahip olduğu toplumsal duyarlılığın ve mücadeledeki atılmanlığın sayısız örnekleriyle doludur.

Jön Türk hareketi ve kemalist burjuva devriminde gençlik önemli roller üstlenmiş, 1950'li yıllarda ise DP'ye karşı gelişen toplumsal muhalefet hareketinde 28-29 Nisan eylemleri vb. ile etkin bir yere sahip olmuştur.

1960'lı yılların ortalarına dek gelişen gençlik hareketi burjuva ideolojisinin, Kemalizmin önemli ölçüde etkisi altındaydı. Bu tarihlerden sonra, marksist klasiklerin Türkçeye kazandırılmış olmasının olumlu etkisiyle de, gençlik hareketi içinde sosyalizme sempati hızla arttı. TMTF, MTTB gibi gerici ve reformist resmi gençlik örgütlerinin yanısıra FKF ortaya çıktı. FKF'nin TİP ile yakın bir ilişkisi

vardı.

Bütün dünyayı saran gençlik cylemleri dalgasının yaşandığı 1968'lere doğru gelinirken, Türkiye'deki gençlik hareketi de gittikçe daha radikal bir çizgi kazanmaya başlıyordu. Aynı tarih Türkiye'de kitlesel öğrenci boykot ve işgallerinin yaşandığı bir dönemi simgelemektedir. Avrupa'da gençlik hareketin kısa sürede geri çekilmesine karşın, Türkiye'de gençliğin mücadelesi Latin Amerikadevrimlerinin etkilerini daha derinden solumaya başlayarak ve gittikçe siyasallaşmasını arttırarak devam etti.

1960'lerden sonra gelişen gençlik hareketinin anti-emperyalist karakteri daha baskındı, dönem sonuna doğru buna anti-faşist mücadele de eklenmeye başladı. Bu hareket aynı zamanda toplumun geniş emekçi kesimleri tarafından sempatiyle karşılanıyor ve destekleniyordu. Gençlik hareketi TİP'in reformizmini aşıyor ve kendi içinden küçük-burjuva popülizminin temsilcilerini çıkarıyordu.

Örgütsel açıdan Dev-Genç ve DÖB gibi gençlik kitlelerini kucaklayabilen ve kitle inisiyatifi temelinde yükselen örgütlülükler bu dönem hareketini karakterize ediyordu. Dev-Genç ve DÖB gençlik kitlesinin mücadelesinin bir ürünü olarak oluşmuşlardı. Daha sonraki gençlik örgütlülükleri ise daha ziyade yukardan ve gruplararası rekabetin bir ürünü olarak doğmuşlar ve gençlik mücadelesine olumsuz etkilerde bulunmuşlardır.

Sonuç olarak 1960'lı yılların gençlik hareketleri belirgin biçimde düzensiz bir karakter kazanmaya başlamış, devrimcileşme süreci ile reformizmin etkinliğine ciddi darbeler vurmuş ve dahası kendinden sonraki devrimci demokrat akımların içinde yeşerdiği bir alan olmuştur. Bu açılardan '60'lı yılların gençlik hareketi kendinden önceki hareketlerden belirgin bir kopuş olurken, diğer yandan da '70'li yılların kitlesel ve militan gençlik hareketinin öncüsüdür.

* * *

1980 yenilgisinin ardından gelişen gençlik hareketi ile 1971 yenilgisini izleyen gençlik hareketi arasında belirgin bir farklılık vardır.

1974'de yeniden yükselen gençlik hareketi, yenilgiye karşın bir

özgüveni ve morali temsil ediyordu. Henüz daha 1974 'ün ilk aylarında faşist saldırıları protesto amacıyla kitlesel boykotlar düzenleyebiliyor, faşistlerce katledilen devrimci öğrenciler Şahin Aydın ve Kerim Yaman'ın cenazelerine onbinlerce öğrenci katılıyordu.

1970-80 döneminde gençlik hareketi sürekli bir genişlemeçizgisi izleyerek, ortaöğrenim kurumlarındaki öğrencileri de kapsayan bir kitleselliğe ulaştı. Dahası devrimci-demokrat akımların temel örgütlenme alanı ve kadro kaynağı haline geldi.

1980 sonrası öğrenci hareketi ise henüz bu kitleselliğe sahip olmaktan çok uzak olduğu gibi, bu alanda belirgin bir kısır döngü yaşadığı da söylenebilir.

12 Eylül rejimi, geçmiş yıllarda öğrenci gençlik hareketinin toplumun emekçi kesimlerinde yaratmış olduğu saygınlığı yoketmek için özel bir çaba sarfetti. Kitle iletişim araçları sürekli öğrenci gençliğin "masum taleplerle" başlayan hareketinin ardında "vatan haini" amaçların bulunduğu propagandasını yaptı. Böylece daha ilk öğrenci hareketini terörle ezmenin koşulları yaratılmaya çalışıldı. 1981-82 vb. yıllarda okula dilekçe veren öğrenciler dahi gözaltı ve işkenceyle yüzyüze geldi.

Bugün üniversite öğrencisi olan kuşak, bütün öğrenim hayatını 12 Eylül rejiminde gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Bu yoğun bir baskı ve depolitizasyon altında geçirilmiş bir eğitim hayatı demektir. Bu dönemde öğrenciler gerici bir müfredata uygun olarak ve gerici öğretim kadrosu tarafından yetiştirilmiştir. 12 Eylül, 1402 sayılı yasa ile tüm ilerici memur kadrosunu, ama özellikle öğretmenleri görevden uzaklaştırmış ve yerine dinci-faşist kadroları yerleştirmiştir.

Ayrıca, bu dönem içerisinde imam hatip okulları yaygınlaştırılmış, bu okul mezunlarının bütün fakültelere girebilmesi sağlanmış, dahası mesleklerinde nispeten başarılı öğretmenler bu okullara kaydırılarak, imam-hatip mezunlarının üniversitelere akışı kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. 12 Eylül rejiminin bu amacında oldukça başarı kazandığı ise kuşkusuzdur. Geçmişte devrimci öğrenci hareketinin merkezleri sayılan ODTÜ, İTÜ, SBF vb. öğretim kurumlarında bugün öğrenciler arasında dinsel gericilik oldukça önemli bir güce ulaşmış bulunmaktadır.

Gençliğin depolitizasyonunun sağlanmasında YÖK sistemi özel bir önem taşımaktadır. YÖK sistemi, bir yandan üniversitelerdeki nispi demokratik ortamı ortadan kaldırmış, diğer yandan üniversite ve fakülte yönetimlerine faşist-gerici unsurları atayarak hem baskıyı yoğunlaştırmanın ve hem de böylece üniversite yönetimlerinin polis ve MİT'le işbirliği içinde çalışmasının imkanlarını arttırmıştır.

ODTÜ'den devrimci öğrenciler tarafından kovulan CIA ajanı Commer, ODTÜ'nün kuruluş gerekçelerini açıklarken; yoğun bir teknik müfredat aracılığıyla politikayla uğraşmaya vakti kalmayacak bir öğrenci gençlik yetiştirmek istediklerini ifade etmiş, fakat sözkonusu tarihlerde öğrenci hareketinin kazanmış olduğu ivme bu amacı boşa çıkarmıştı.

12 Eylül rejiminde ise, YÖK, öğrenci hareketinin baskı ve terörle bastırılmış olmasının verdiği imkanlardan da yararlanarak, bu planı, tüm üniversitelerde gerçekleştirmeye çalıştı. Artan ders sayıları ve zorunlu vize uygulamaları ile öğrenci gençlik yalnızca okuyan ve okuduğunu aynen aktaran robotlara dönüştürülmeye çalışıldı; sınav çokluğu ve atılma korkusu aracılığıyla toplumsal sorunlara karşı duyarlılığı törpülenmek istendi.

Kontenjan sayılarındaki artış ve hızla çoğalan "gecekondu" üniversitelerinin de öğrenci hareketi üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Kontenjan sayısındaki artışın, mezuniyet sonrası iş imkanlarının azlığı nedeniyle öğrenciler arasında bir "rekabet" yaratması bekleniyordu ve öyle oldu. Ayrıca disiplin cezalarının arttırılması ve "güvenlik soruşturması" adı altındadüzenek muhalefet eden öğrencilere iş imkanlarının kapanması, öğrencilerin politik mücadeleye kayıtsızlıklarını daha da pekiştirdi. "Gecekondu üniversiteleri" ise bir yandan kontenjan sayısının artmasına imkan verirken, diğer yandan da geçmişte öğrenci gençliğin politize olmaya en yetkin kesimi olan yoksul ve Kürt öğrencilerin büyük şehirlere akışını sınırladı ve onları kendi bölgesinde tutabildi. Ne ki, aynı politika, üniversite mezunu işsizlerin sayısını her geçen gün arttırarak öğrenci gençlik içerisinde hoşnutsuzluğu mayalamakta, dolayısıyla her geçen gün bir kitlesel eylemliliğin potansiyel nedenine dönüşmektedir.

1970-80 döneminde orta sınıf ailelerinin çocukları öğrenci gençlik

mücadelesi içerisinde aktif bir rol oynamaktaydılar. 12 Eylül döneminde toplumun bu kesimlerinin çok çabuk depolitize olduğu ve düzenle birleştiği görülmektedir. Bugünkü öğrenci hareketi içerisinde bu tabakalardan gelen gençlik kitlesinin yer almadığı ve dolayısıyla bu durumun öğrenci hareketinin daralmasına belirli bir etkide bulunduğu söylenebilir.

YÖK sistemi aynı zamanda “paralı eğitim” uygulamasını gündeme getirerek, özellikle büyük şehirlerdeki üniversitelere ailesi alt sınıflara mensup öğrencilerin girişlerini ve girseler dahi öğrenime devam etmelerini zorlaştırdı. Bu uygulamanın üniversite öğrencilerinin sınıfsal bileşimlerinde üst ve orta sınıf mensubu öğrenciler lehine yarattığı değişiklik, öğrenci hareketinin geri düzeyinin nedenlerinden bir tanesi olmaktadır.

Bütün bu uygulamalar aynı zamanda gençlik kitlesinde önemli bir “değer erozyonu” yaratma gayretiyle elele yürüdü; öğrenci gençliğe yönelik ideolojik kampanya yalnızca dinsel gericiliğin artırılması değildi, aynı zamanda “faydacı”, “köşe dönmeye” hevesli bireyci bir gençlik yaratmak 12 Eylül rejiminin gençlik politikasının temellerinden birini oluştuyordu.

Kuşkusuz burjuvazinin planlarının başarısının da bir sınırı vardır. Türkiye’nin toplumsal-siyasal ortamı gençliği uzun süre toplumsal mücadele karşısında duyarsız kalmasına izin vermez.

Nitekim tüm baskı-terör ve ideolojik saldırı, hareketin kitleselliğinde belirgin bir daralma yaratmasına karşın gençliğin mücadelesini durdurmaya yetmedi. Gençliğin en politik kesimleri elde edilmiş mevzileri militan bir tarzda korumaya ve genişletmeye çalışıyor. Üstelik öğrenci gençlik mücadelesi 1980’den sonra karşısına açıkça devlet güçlerini alıyor ve sık sık mücadelesi sokak savaşımına dönüşüyor. Öğrenci gençliğin açıktan devlet güçlerine karşı savaşım yürütmesi nispeten yeni ve önemli bir gelişmedir. ‘80 öncesi gençlik hareketinin esas karakteri, anti-faşist mücadeleydi ve devletin resmi güçleri, ancak faşistlerle açıktan ortak bir saldırıya geçtiği zaman devrimci öğrenci gençlik hareketinin hedefi haline geliyordu. Dolayısıyla anti-faşist mücadele devlete yönelmediği ölçüde gençlik hareketini de daha dar bir perspektife mahkum ediyordu.

Öte yandan, gençliğin bu militan eylemlerinin hareketin belirli

zaafları üzerine yükseldiği de tespit edilmelidir. Bugünkü öğrenci hareketi, ancak devrimci öğrencilerin dar tabanı ile dönem dönem ortaya koydukları eylemlerle kendini üretebilmektedir. Devrimci öğrenciler kitle bağlarını genişletme çabasına yeterince ilgi göstermemekte, kendi içlerinde dar-rekabetçi ve kısırlaştırıcı bir ilişki sürdürmektedir.

İşçilerin, memurların ve Kürt halkının düzene tepkilerinin arttığı ve bu tepkileri sokaklarda eylemlerle ifade ettiği bir dönemde, öğrenci hareketinin dar bir çerçevede kalması baskı ve terörün yanı sıra gençliğin ideolojik bir karmaşa ile yüzyüze olmasından da kaynaklanmaktadır.

Öğrenci hareketindeki bu kısırlık, kendini, derneklerin işlevselleştirmesi tartışmalarının dönem boyunca ağırlığını hiç yitirmeksizin sürdürmesinde de göstermektedir. Derneklerin kitleselleşmesi ve işlevselleşmesi amacı bugünkü öğrenci hareketini hem dar bir alana sıkıştırmakta, hem de bu dar alana sıkışmışlığın da bir sonucu olarak geniş öğrenci kitlesinin sorunlarından bir uzaklaşmayı ve grupçu bir kördöğüşü gündeme getirmektedir.

Sonuç olarak derneklerin merkezileşmesi tartışmaları bir yandan kitleselleşme ve işlevselleşme amacına ulaşmak için bir çare olarak sürekli gündemde kalırken, daha da önemlisi, bu çabaların öğrenci hareketini geliştirmek amacından koparılıyor ve grupların inisiyatif sağlama araçlarına dönüştürülüyor olmasıdır.

Kuşkusuz, derneklerin merkezileşmesi kendi başına bir olumluluktur, fakat bu yolla kitle hareketinin geliştirileceğini sanmak bir yanılgı olacaktır. Öğrenci hareketinin belirli bir gelişmişlik düzeyinin üzerine, taban hareketliliğine dayanmayan merkezileştirme çabaları, kitleselleşmeyi sağlamak bir yana bu yapıları kitleden kopuk, grupların rekabet alanları olan ve bürokratik mekanizmalar haline dönüştürecektir.

Sorunun daha önemli olan yanı ise, bütün bu tartışmaların devrimci öğrenci hareketinin dar bir “dernekçilik” sınırları içerisinde sıkışmış olduğunu göstermesidir. Akademik mücadele mi, yoksa siyasi mücadele mi tartışmaları dahi dernekler çerçevesinin içinde yürütülmektedir. Bu durum geçmiş öğrenci hareketine göre belirgin bir gerilemeyi göstermektedir.

Yapılması gereken öğrenci hareketinin politikleştirilmesidir. Öğrenci hareketinin politikleştirilmesi, devrimci öğrencilerin sürekli bir politik eylemlilik içinde olmalarıyla kuşkusuz aynı anlama gelmemektedir. Aksine bu tip bir çaba devrimci öğrenci hareketini kendi içinde kapalı devre bir militanlığa sürüklemekte, bu ise gelişmeyi sağlamak bir yana, öğrenci hareketinde bir kan kaybına neden olmaktadır. Sorun geniş öğrenci kitlesindeki ideolojik karmaşaya uygun araçlarla müdahale edebilmek ve kitlenin toplumsal sorunlara duyarlılığını arttıracak ortak tartışma ve eylem platformları yaratabilmektir. Öğrenci hareketi bu anlamda geçmişin FKF, DEV-GENÇ vb. deneyimlerine eleştirel ve ders çıkarıcı bir gözle bakabilmelidir.

Tüm bunlara karşın öğrenci hareketini sarsacak ve kitlesel bir eylemlilik sürecine sokacak temel unsur, her şeyden önce gelişen toplumsal mücadelenin kendisi olacaktır.

İşçi sınıfının ve Kürt halkının mücadelesinin alacağı daha radikal biçimlerin öğrenci hareketini etkilememesini ve harekete geçirmemesini düşünmek, işin doğasına aykırıdır. Görünen o ki, geçmiş dönemlerde mücadeleciliği ve aktivitesiyle toplumun emekçi kesimlerini sarsabilen öğrenci hareketinin, bugün dışardan, yani emekçi kesimlerin mücadelesi ve aktivitesi tarafından sarsılmaya ihtiyacı vardır.

Nitekim gelişen Kürt ulusal hareketinin özellikle Kürt kökenli öğrenciler üzerinde benzer bir etkiyi daha şimdiden yarattığı söylenebilir. Kürt kökenli öğrencilerin Newroz vb. dışında öğrenci hareketine aktif destek vermemek gibi olumsuz özellikleri aşılabildiği ölçüde, öğrenci hareketinin belirli bir canlılık kazanması muhtemeldir. Komünist öğrenci hareketi, bu olumsuz özelliğin aşılabilmesinin her şeyden önce Kürt halkının mücadelesini desteklemekten, ayrılma hakkını tutarlı bir biçimde savunmaktan geçtiğinin bilinciyle hareket eder.

Komünist öğrenci hareketi özerk-demokratik üniversite talebi başta olmak üzere, gençliğin akademik-demokratik taleplerine sahip çıkabilmeli, bu talepleri öğrenci hareketinin politikleşmesi ve proletaryanın sınıf savaşımının yedek gücü haline getirebilmesi amacı doğrultusunda kanalizere edebilmelidir. Özerk-demokratik üniversite istemini program haline dönüştürmekle, bu talebe sahip

çıkmak birbirlerinden farklı iki tutumdur.

Üniversitelerdeki öğrenci hareketi açısından '80 sonrası ortaya çıkan bir değişiklik de, liselerdeki mücadelenin gerilemesinin bir sonucu olarak üniversitelere politikleşmiş bir kitlesel akışın artık sözkonusu olmamasıydı. Son dönemlerde bu durumun nispeten değiştiği ve liselerde belirli bir politik canlanmanın başladığı görülmektedir. Anadolu liseleri, kolejler vb. dışta bırakılacak olursa, diğer liselerde alt sınıflara mensup öğrencilerin eğitim görüyor olması bu politikleşmenin süreç içinde artarak devam edeceğinin göstergesi sayılabilir. Özellikle meslek lisesi mezunlarının geleceğin işçileri olması bu gelişmeleri daha da önemli kılmaktadır.

B. Kadın hareketi

Ev içi hizmetlerin toplumsal bir iş olmaktan çıkıp özel bir hizmet haline dönüştüğü tarihsel dönem, atıf edilerek topluma geçişin ve kadının sosyal ezilmişliğinin başlangıcını oluşturur. Erkeğin toplumsal olarak ayrıcalıklı bir statüye kavuşması ve kadınlar için (yalnız kadınlar için) tek eşlilik döneminin başlaması, mirasın erkek üzerinden devrediliyor olması ile doğrudan bağlantılıdır. Bu aynı zamanda mülkiyet ve sınıfların ortaya çıkmasına da denk düşer.

Kadın tarafından yapılan "ev işleri"nin kamusal değil de özel bir karakter arzutmeye başlaması, o tarihsel dönemden bugüne kadını bir "baş hizmetçi" haline dönüştürmüş ve cinsel baskının da nesnel temeli olmuştur.

Kapitalizm, kadını yalnızca bir ev kölesi olmaktan çıkardı ve aynı zamanda onu ücretli köleler ordusuna dahil etti. Böylece, kadının sosyal uyanışının ve toplumsal mücadeleye katılımının da imkanlarını yaratmış oldu. Kapitalizm kadına toplumsal üretime katılma imkanı sağlarken, kadını "özel alan" olan evden tamamen koparmamıştır; kadın, ailenin özel hizmetleriyle ilgili işleri yerine getirdiği ölçüde, toplumsal üretime tam katılamazken, toplumsal üretime tam katıldığı oranda da "özel ev işleri" sahipsiz bir alan olarak kalmaktadır.

Bu demektir ki; kapitalizmin kadını toplumsal üretime dahil etmesi, "özel ev işlerinin" yada başka bir ifadeyle işgücünün yeniden

üretimi işinin toplumsallaştırılmaması nedeniyle kadının cinsel sömürüsünü ortadan kaldırmamakta, yalnızca kadını bir çiftte sömürü ile yüzyüze bırakmaktadır.

Kapitalizm tarafından kadının toplumsal üretime dahil edilmesi vasıf gerektirmeyen ve yoğun emek gerektiren işlerde ucuz işgücüne duyduğu ihtiyaç nedeniyledir; aynı zamanda böylece kadın bir ucuz iş gücü olarak erkek işgücünün karşısına çıkarılmış olmaktadır. Kadının ucuz ücretle, kolay işten çıkarılmaya vb. tepki göstermemesi onun aile içindeki sosyal statüsünden bağımsız düşünülemeyeceği gibi, bu aynı zamanda kriz vb. anlarda sermaye sınıfına büyük bir tepkiyle karşılaşmadan ilk başlarda kadın işçileri işten çıkarılabilme imkanı vermektedir.

Kadının sendikal mücadele vb. toplumsal mücadele alanlarındaki genel pasif tutumunun, onun, toplumsal üretim sürecinde yer almasının bir asli iş olarak değil de, aileye bir ek gelir gelmesi olarak değerlendirilmesiyle çok yakından bağlantısı vardır. Burjuva ideolojisi kadının asli işi olarak çocuk bakımı, yemek yapımı, doğurganlık vb. gibi aile içi işlerin propagandasını yapar; üstelik ailenin kutsallığı vb., demagojileri aracılığıyla. Nitekim Türkiye’de de son dönemde kurulan burjuva kadın derneklerinin ve aile araştırma kurumu, kadın statüsü ve sorunları başkanlığı gibi resmi kuruluşların temel hedefi Türk-İslam geleneklerine ve milli görüşe uygun aile kurumunun propagandasını yapmak ve kadınları bu doğrultuda yönlendirmektir. En gelişmiş kapitalist ülkelerde dahi sık sık kadının üretim sürecinden ayrılarak, “eve” dönmesi yoğun propaganda aracılığıyla teşvik edilir ve kuşkusuz kadının evdeki statüsü “kutsanarak” yapılır bu.

Kapitalizm, kadını üretim sürecine çekerken, onu, “asli işi” olan özel ev işlerini yapabilmesine imkan verecek alanlarda istihdam eder. Üretim sürecinin geneli ise erkek işi olarak görülür, üretim makineleri vb. erkek fizyonomisi dikkate alınarak üretilir.

Kadın sorunu yalnızca feodal ilişkilerin ve kültürün tamamlanmasıyla tasfiye edilmemiş olmasından kaynaklanan bir sorun olarak değerlendirilmez, aksine, burjuva-kapitalist düzen geniş feodal kültürün etkisinden de yararlanarak, kadının ezilen cins konumunu kendi sınıfsal çıkarı doğrultusunda yeniden üretir.

Burjuva ideolojisinin feodal yargılarını kendi sınıfsal amaçları

doğrultusunda kullanıyor olması, kendi özgün yanlarına karşın, bir demokratik mücadele olarak kadınların tam hak eşitliği mücadelesini, emek sermaye mücadelesinin yedeği haline dönüştürür.

Kadınlar, erkek cinsi ile hukuksal olarak eşitliği sağladıkları ölçüde, kendi ezilmişliklerinin hak yoksunluğundan değil, bizzat kapitalizmin ekonomik karakterinden kaynaklandığını görürler ve doğrudan, açık bir biçimde sermaye düzenine karşı savaşıma yönelmelerinin imkanları genişlemiş olur.

Türkiye’de kadınların, ataerkil, dinsel önyargıların güçlülüğü, aile içi üretimin varlığı vb. nedenlerle “ezilenlerin en ezileni” konumları daha bir berraktır. Önemli hak eksiklikleri bir yana, yanısıra var olduğu kadarıyla da bu haklarını, geri ideolojik-toplumsal baskı nedeniyle kullanamamaktadırlar. Mevcut hukuk sistemi kadının çalışma, seyahat etme vb. gibi en temel haklarını kocanın iznine tabi kılmaktadır. Kadınlar vasıfsız emek kullanmasını gerektiren tekstil, gıda vb. gibi sektörlerde son derece düşük ücretle ve son derece olumsuz koşullarda çalışmaktadır. Türkiye’de 1 milyon üzerindeki ücretli kadınların yalnızca 303.919’u SSK’ya kayıtlıdır ve kadınlar içinde sendikalaşma oranı oldukça düşüktür. Türkiye’de kadınların üçte biri okuma yazma dahi bilmemektedir vb..

Bütün bu göstergeler Türkiye’de kadın uyanışının ve hareketliliğinin hem geç ortaya çıkmasının, hem de tabanın dar olmasının nedenlerini de açıklamaktadır.

* * *

Kadınların nihai kurtuluşu proletaryanın mücadelesiyle, sosyalizmle mümkündür. Çünkü ancak sosyalizm kadını tam anlamıyla toplumsal üretim sürecine dahil edebilir, “özel ev işlerini” toplumsallaştırabilir, kadına kendi geleceği ve bedeni hakkında karar vermesinin koşullarını sağlayabilir ve her alanda eşitliği gözetebilir.

Kuşkusuz kadınların nihai kurtuluşunun sosyalizmle mümkün olması daha bugünden yürütülen kadınların tam hak eşitliği mücadelesine kayıtsız kalmak anlamına gelmediği gibi, aksine kadınların tam hak eşitliği talebini savunmak, kadınların kurtuluşlarının ancak sınıfsal mücadeleye bağlı olduğu fikrine ulaşmalarını da kolay-

laştıracaktır.

Bu perspektif doğrultusunda komünistler;

1) Geniş emekçi kadın yığınlarını sosyalizm bilinciyle donatmayı ve bu amaç için kadınların özgül konumunu gözeten propaganda, ajitasyon yöntemleri geliştirmeyi savunurlar; kadınların yoğun olarak çalıştığı fabrikalardaki faaliyette bu durumu özellikle gözetirler;

2) Ataerkil geleneğin, dinsel önyargıların ve burjuva ideolojisinin ve alışkanlıklarının kadın üzerinde baskı doğuran yanlarına karşı mücadeleyi özel bir görev sayarlar;

3) Burjuvazinin yarattığı erkek işi, kadın işi ayrımına ve kadının toplumsal üretime tam anlamıyla katılmasının önündeki engellere karşı mücadele ederler.

4) Kadınların toplumsal üretime katılmasının önemli bir engeli olan çocuk bakımı vb. işi için her işyerinde kreş ve yuva açılması talebini gündeme getirir ve savunurlar;

5) Komünistler, yalnızca, kapitalizmin kadının cinselliğini reklam, pornografi vb. aracılığıyla metalaştıran karakterine ve kadına “gelir” elde etme amacı için emeğini kullanmasını değil, fakat evliliği, fuhuşu vb. telkin eden erkek-egemen ideolojisine karşı mücadele ederler;

6) Kadınların geri toplumsal konumlarının bilincine vardıkları ve mücadeleye aktif olarak katıldıkları zaman mücadelenin zaferinin yakınlığının, ama kadınların kendi konumlarının bilincine varmadıkları dönemde ise aksine toplumsal mücadeleyi geriye çeken bir tavır sergileyebildiklerinin bilinciyle, sınıf mücadelesini ilerletmek ve kararlı hale getirmek için de kadınları mücadeleye kazanmanın özel bir önemi olduğunu düşünürler ve bu yönde faaliyet yürütürler;

7) Kapitalizmin kadınları düşük ücretle ve kötü koşullarda çalıştırmasına karşı “eşit işe eşit ücret” talebinin proletarya arasında yaygınlaşmasına yönelik propaganda ve ajitasyon faaliyeti yürütürler. Komünistler kadınlar açısından mevcut yasalarda yeralan her türlü ayrımcı uygulamaya karşı çıkarlar.

8) Kadın emekçilerin, kadınların kurtuluşunun “özel ev işlerinin” toplumsal bir iş haline dönüştürülmesiyle mümkün olduğunu ve bu uğurda mücadele edilmesi gerektiğini bilince çıkarması için

çalışırlar;

9) Kadının ezilmişliği günümüzde burjuva-kapitalist ilişkiler-den kaynaklanmakta ve burjuva ideolojisi tarafından yeniden üretil-mektedir. Bu yüzden kadınların tam hak çeşitliği mücadelesi burjuva egemenlik ilişkilerini ve ideolojisini hedeflemek zorundadır. Bu durum emekçi kadınların ve emekçi erkeklerin ortak sınıfsal müca-delesini temel eksen almayı zorunlu kılarken, burjuva kadın hareketi ile emekçi kadınların mücadelesini birbirinden uzaklaştırır. Komü-nistler bu nedenle feministlerin, sosyalist-feministlerin vb. kadın ve erkek proleterin sınıf mücadelesinden bağımsız bir “kadın kurtuluş hareketi” projesi ile aralarına sınır koyarlar ve feministlerin sınıflı bir toplumda sınıflarıüstü bir kadın hareketi savunmak suretiyle kadın emekçileri burjuva sınırlar içerisine hapsetme girişimlerine karşı mücadele ederler. Komünistler, feministlerin kadın mücadele-sini toplumsal mücadeleden yalıttınlalarının kadınların özgürleşme mücadelesini ilerletmeyeceğini düşünürler ve aksine, kadın emek-çilerin ne denli erkek emekçilerle beraber ve aktif biçimde toplumsal mücadeleye katılırlarsa, emekçi ailenin içindeki burjuva ideolojisi-nin bir yansıması olan erkek egemenliğine dayanan ilişkileri de o denli geriletmiş olacaklarını savunurlar.

Öte yandan komünistler, kadınların hak çeşitliği mücadelesinin demokratik bir karakter taşıdığını düşünürler ve sermaye düzeniyle mücadele hedefinden yalıttılmış bir anti-feminizm anlayışı ile arasına sınır çizerler.

10) Komünistler, aynı zamanda proletarya ve devrimci hareket içinde kadın sorununu küçümsemek biçimindeki sekter ve erkek şovenisti anlayışlara karşı da mücadele eder ve burjuva ideolojisinin ve feodal yargıların sınıf ve devrimci hareket içerisindeki bu etki-lerine karşı tüm emekçilere, kadın cinsi özgürleşmeden insanlığın özgürleşmeyeceği gerçeğini kavratmaya çalışırlar. Feminizm, kadınları erkek cinsine karşı savaşıma çağırarak kadın ve erkek emekçilerin ortak mücadelesini engellerlerken, bu sekter anlayışlar da kadın sorununu (ve dolayısıyla cinsini) küçümseyerek kadın ve erkek emekçilerin ortak mücadelesinin önüne engel olarak çıkarlar. Bu iki eğilim burjuva ideolojisinin farklı yönlerini yansıtır, çünkü, kadın sınıf mücadelesiyle birleşmediği oranda mevcut sistemi tehdit

edemez, erkek proleter ise sözde üstünlüğünü koruma adına kadın sorununu küçümserken gerçekte kapitalist ilişkilerin ve burjuva egemenliğin bir ifadesi olan ataerkil yapıyı savunur. Oysa, bizzat bu “erkek üstünlüğü” anlayışının kendisidir ki, kadını düşük ücretli rakip olarak erkek işçinin karşısına çıkarır, düşük ücretli kadın emeğinin üretim sürecine girmesi gencl olarak emek gücünün fiyatını düşürür vb.

C. Memur hareketi

İçinden geçtiğimiz dönem, aynı zamanda yoğun bir memur eylemliliğine tanıkl olmaktadır. Yıllarca örgütsüz ve devletin saptadığı ücretlerle yetinmek durumunda olan memurlar, nihayet 1989 Temmuz’unda açıklanan %25 maaş zammına tepkilerini sokaklara dökülerek ifade etmişler ve daha eylemin ilk anında sendikalaşma talebi memur hareketini karakterize eden temel slogan olarak ortaya çıkmıştır.

Kuşkusuz bu tepki bir birikimin ürünüydü ve daha ilk adımda sendikalaşma talebinin ortaya çıkması da rastlantı değildi.

Memur statüsünde çalışan emekçi ve işçilerin iktisadi ve sosyal durumlarında da, son on yıldır ciddi kötüleşmeler söz konusu oldu, ama son memur eylemleri yalnız başına bu kötüleşmenin bir sonucu olarak değerlendirilemez.

Türkiye’de 1960’lı yılların ortalarından 1980’lere uzanan tarihsel aralıkta, çeşitli memur örgütlenmeleri deneyimi yaşanmıştı. Bu örgütlenmeler 1965-1970 yılları arasında toplu sözleşme ve grev hakkı bulunmayan sendikal yapılardı. Bu dönemin en kitlesel memur sendikası olarak TÖS’den sözedilebilir. 1971 faşist diktatörlüğünün anayasada yaptığı değişiklik sonucu memur sendikaları yasaklandı. Bu nedenle 1971-80 arası dönemde memurların dernekleşme faaliyetlerine rastlanmaktadır. Bu derneklerin memur hareketinin hem kitlesellik, hem de politize olma çabası açısından, geçmiş memur sendikalarından daha etkili oldukları söylenebilir. TÖB-DER, TÖS-DER, POL-DER vb. bu dönemin kitlesel ve etkin memur örgütleriydi.

Çeşitli grupların rekabetçi yaklaşımlarının yarattığı olumsuz-

luklar bir yana bırakılırsa bu derneklerin memur-hareketinde bir örgütlenme geleneği yaratılması açısından olumlu işlevler gördüğü açıktır. Nitekim 1980 sonrası ilk sendikalaşma faaliyetinin öğretmenler, sağlıkçılar vb. gibi nispeten geçmişte daha etkin örgütlenmelere sahip memur kesimlerde ortaya çıkması da bu gerçeğin bir göstergesi sayılabilir.

Ayrıca memurlar 1960'lı yıllardan bu yana, daha önceki dönemlerde nispeten sahip oldukları ayrıcalıklarını yitirmeye başlamış ve bu anlamda işçi sınıfına yaklaşmışlar, ve zaman zaman sendikal örgütlenmeye sahip işçilerin yaşam düzeyi memurlara nazaran iyileşebilmiştir. Memurların büyük çoğunluğu, artık, kendilerini işçi sınıfından üstün görmedikleri gibi, kaderlerinin işçi sınıfıyla ortak olduğu fikri gittikçe memur kitlesine hakim olmaktadır. İlk kez memur eylemlerinde kullanılan "işçi-memur elele genel greve" sloganı bu değişimin bir ifadesidir. Memurlarda görülen işçi eylemlerine yakınlık duyuna ve beraber hareket etme isteği, nispeten yakın dönemde ortaya çıkan önemli bir değişimdir. Bu durum, geçmiş dönemlerde yaşananlardan farklı olarak burjuvazinin, işçi ve memurları birbirlerinden yalıtma çabasının işlevsiz kalması demektir aynı zamanda.

Öte yandan memur hareketi, işçi hareketinin ulaştığı düzeyin olumlu etkisi üzerine yükselmekte, işçi sınıfı eylemleriyle memurların geniş kesimini sarsmakta ve mücadeleye kanaliz etmektedir. Eylem zamanlarının denk düşmesi ve eylem biçimlerindeki benzerlik ise bu etkilenmenin somut görüntüleri olmaktadır.

Komünistler açısından memur hareketi taşıdığı demokratik karakter ve politize olma potansiyeli açısından önem taşımaktadır.

Bu açıdan memurlar içindeki komünist hareketin taraftarları, temel örgütlenme perspektifini yitirmeden ve bu perspektifle bağlantılı bir biçimde memurların sendikalaşına mücadelesine etkin olarak katılmalıdırlar. Devletten bağımsız, grev ve toplu sözleşme hakkı olan bir sendikal örgütlülüğün sağlanması uğruna kitlesel memur eylemlilikleri yükseltmek güncel bir görev olmaktadır. Bu alanda reformistlerin devletle yaptığı işbirliği teşhir edilebilmeli, devletin yukarıdan dayatabileceği kendi vesayetinde grevsiz, toplu sözleşmesiz bir memur sendikacılığı alternatifine karşı memur kitlesinin duyarlılığı arttırılmaya çalışılmalıdır.

Memur kitlesinin eylem deneyimi fazla değildir ve geçmişten bu yana memur hareketi reformist akımların etkinliğine açıktır. Bu gerçeklik reformizme karşı mücadeleye özel bir önem kazandırmaktadır. Reformist etkinin kırılabilmesi sektör eğilimlere düşmeden memur kitlesinin eylemliliğinin ve politizasyonunun yükseltilebilmesine bağlıdır.

Yıllarca “devletin kapıkulu” muamelesi gören memur kitlesi, eylemliliklerinde “kapıkulu olmaya hayır” demektedir. Memurların kendi yazgısı üzerinde daha çok söz hakkı istemesi ve taleplerinin doğrudan devlete yöneliyor olması, hareketin politizasyonunu arttırmak açısından elverişli bir imkan anlamına da gelmektedir.

Komünistler memur hareketinde mevcut olan işçi sınıfı ile dayanışma eğilimini pratik bir durum haline getirmeye çalışırlar; hareketin kendi içine kapanma eğilimlerine karşı durarak, diğer toplumsal kesimlerin hareketliliğine olan duyarlılığı sürekli arttırmaya özen gösterirler.

Bu alanda ortaya çıkan rekabetçi-grupçu eğilimler karşısında ise komünistler inisiyatif sahibi bir birleştirici politika izlerler.

D. Dinsel hareketler

Türkiye ve diğer islam ülkelerinde, son yirmi yıllık dönemde islamcı akımların güç kazanmaya ve buna paralel olarak siyasal etkinliklerini arttırmaya başladıkları görülmektedir.

İslamcı akımların özellikle Ortadoğu’da artan etkinliklerinin ABD emperyalizminin bölgedeki hegemonya savaşı ile doğrudan ilgisi olduğu bilinmektedir. Emperyalizmin ünlü stratejistlerinden Brezeznski’nin “yeşil kuşak” olarak isimlendirilen ve komünizme karşı islamik bir set çekme amacını ifade eden bu yaklaşım, bölgede özellikle Suudi Arabistan aracılığıyla islamcı akımların komünist hareketlere karşı güçlendirilmesi ve SSCB içindeki bazı cumhuriyetlerin hoşnutsuzluğunu bu temelde örgütleyerek bir iç savaşa dönüştürülmesi amacını taşıyordu.

Türkiye’de islamın burjuvazi tarafından toplumun “birleştirici hamuru” olarak kullanılmaya çalışılması bu strateji ile doğrudan bağlantılıdır. Özellikle 12 Eylül sonrası dönemde bu eğilimin daha

da belirginlik kazandığı söylenebilir. Bu dönemde ideoloji üretim merkezi haline gelen Aydınlar Ocağı ve Türk Tarih Kurumu vb. aracılığıyla ortaya atılan Türk- İslam sentezi doğrultusunda, devlet, toplumsal muhalefet karşısında kemalist ideoloji yerine dinsel motiflere dayanan bir karşı-propagandaya daha fazla ağırlık vermeye başlamıştır.

Türkiye’de dinsel akımların temel örgütlenme biçimi olan tarikatların hemen tümü kemalist devrimi izleyen yıllarda ortaya çıkmıştır. Kemalist burjuvazi dine karşı ideolojik bir savaş yürütmekle beraber, bu mücadele dinsel gericiliğin toplumsal tabanı olan feodal ögelere ve ilişkilere yönelmedi; dahası bu ögelerle ittifak içine girdi.

Böylece özellikle Anadolu ve Kürdistan başta olmak üzere, bu ilişkiler eski etkinliklerini kaybetmeler de varlıklarını korudular ve dinsel tarikatlar özellikle bu ilişkilerin örgütsel görünümlerinden biri olarak yaşamaya devam etti.

Bugün ise dinsel gericiliğin toplumsal tabanı, sıkışıp kalmış ve iyice güçsüzleşmiş yarı-feodal öge ve ilişkilerle birlikte, tekkeci burjuvazi ile tam bir entegrasyona giremeyen taşra burjuvazisinin belirli kesimleridir.

Kemalist burjuva devriminin ardılları, özellikle DP döneminden sonra tarikatlarla daha sıkı bir ilişkinin içerisine girmişlerdir. Soğuk savaşın en yoğun biçimde sürdüğü bu tarihsel kesitte, burjuva iktidarın dinsel gericiliğe destek vermesi, bugün olduğu gibi o gün de azgınlaşan anti-komünizm kampanyaları ve yürütülen emperyalizme entegrasyon çabaları ile doğrudan bağlantılıydı.

Burjuvazinin dinsel akımları, “komünist tehlike” karşısında bir “kara kuşak” olarak devreye sokabilmesini kolaylaştıran en önemli unsur, bu akımların hemen tümünün azgın bir anti-komünist karakter taşımasıdır. Nakşibendi, Süleymancılar, Nurcular vb. tarikatlar burjuva düzene ve devlete son derece sadıktırlar; devlete yönelik mücadeleyi “fitne” saymakta ve reddetmektedirler. Söz konusu akımlar, yine sosyalizm karşısında kapitalizmin yeğlenmesi konusunda tam bir fikir birliği göstermektedirler. Temel amaçları şeriat devleti olmakla birlikte, bu amacı mücadele yolu ile ve toplumsal düzeni değiştirerek değil, mevcut toplumsal-sınıfsal ilişkilere do-

kunmadan, bürokrasiyi vb. denetim altına alarak gerçekleştirmek istemektedirler. Devlet ile dinsel akımlar arasında zaman zaman suyüzüne çıkan çatışma ise yalnızca bu gerçek ile, yani dinsel akımların bürokrasi içinde mevcut düzen bekası açısından tehlikeli bir etkinlik kazanmalarıyla ilgilidir. Bu nedenle devletin pek çok kurumunu islamcı eğilime sahip kadrolarla dolduran burjuvazi, zaman zaman bu kadroların bir bölümünü de tasfiye etmek zorunda kalmaktadır.

12 Eylül rejimini dinsel gericiliği güçlendirmeye yönelten bir diğer önemli faktör, Kürt halkının ulusal uyanışını engelleyebilmektir. Kemalizm ve Türk milliyetçiliği aracılığıyla üzerinde hegemonya kurulamayan Kürt halkı, bölgede etkili olan Nurculuk tarikatı teşvik edilerek, dinsel duygular aracılığıyla düzene bağlanmaya çalışıldı. Devlet PKK'ya karşı savaşımında Kürtler üzerinde dinsel motiflerle etki kurmaya çalıştı vb. Ayrıca islam dininin, devletin uyguladığı terörü meşru gören ve insanlara mevcut baskılar karşısında boyun eğmeyi telkin eden totaliter karakteri, toplum üzerinde etkili bir güç olan dinsel önyargıları istismar etmeyi burjuvazi açısından özellikle tercih edilir kılmaktadır.

Türk burjuvazisinin emperyalizmin de teşvik etmesi ile Orta-doğu'da siyasi ve iktisadi inisiyatif kurma amacı, dinsel gericiliği güçlendirmeyi zorunlu kılan önemli bir nedendi.

Sonuç olarak dinsel akımlar, zorunlu din dersleri, hızla çoğalan kuran kursları, vakıflar, yurtlar vb. aracılığıyla burjuvazi tarafından toplumsal muhalefeti dizginlemek amacıyla teşvik edilmiş, bağnaz, çağdışı bir dünya görüşünün temsilcileridir.

Dinsel akımların hemen tümü burjuva devlet düzenine sadık, anti-emperyalist, anti-kapitalist mücadeleye açıkça düşmanlık besleyen yapılardır. Özellikle kırsal alanda ve gençlik içinde etkin olan bu gruplar, şimdilik işçi hareketini bölmekten uzak olmakla birlikte sınıf içinde de belirli bir güce sahiptirler.

Henüz güçleri son derece sınırlı olmakla birlikte, İran devriminden etkilenen ve anti-emperyalist, anti-kapitalist şiarlar kullanan tarikatlar dışı dinsel akımlar da vardır. Özellikle üniversite gençliği içerisinde faaliyet gösteren ve toplumun alt sınıflarının emperyalizme ve kapitalizme duyduğu tepkiyi geriye yönelik amaçlar doğ-

rultusunda ifade eden bu akımlar, kullandıkları terminoloji ile düzene muhalif potansiyeli çerperinde toplama uğraşındadır.

Komünistler açısından dinsel akımların hiçbirini, bir ittifak unsuru olamaz. Bu akımlarla komünist hareket arasında sınıfsal farklılığın yanısıra çağ farkı da vardır. Kapitalizm karşısında ortaçağ zihniyetinin savunucusu bu akımlar tarihsel ve siyasal anlamda gerici dirler.

Komünistler dinsel gericiliğe karşı etkin bir idcolojik mücadele yürütürler, fakat bu mücadeleyi ilkel bir din karşıtı propaganda olarak algılamazlar. Dinsel gericiliğin sınıfsal ve siyasal anlamını işçi sınıfı ve emekçi kitlelerde bilince çıkarmaya çalışırlar.

* * *

Laiklik, toplumun demokratik bir talebidir. İlerici aydınlar arasında ve küçük-burjuva katmanlar arasında ortaya çıkan ve dinsel gericiliğe karşı belirli bir demokratik tepkiyi ifade eden hareketlere karşı komünistlerin kayıtsız kalması düşünülemez.

Öte yandan laiklik burjuva devlet tarafından gelişmesi teşvik edilen dinsel gericiliğin istenenden daha öte, yani burjuva devlet mekanizmasında etkinlik sağlayacak ölçüde büyümesi karşısında, yine burjuva çevrelerin sarıldığı bir şiar olmaktadır.

Bu durum komünistlere, bir yandan laiklik konusundaki demokratik taleplere sahip çıkarken, aynı zamanda da burjuva devletin bu konudaki ikiyezlü, demagojik tavırlarını teşhir etme görevi yükler.

E. Çevre hareketi

Kapitalizm, anarşik yapısı, insan ihtiyaçlarını değil, karı temel amaç haline getirmesi, aşırı tüketimi tazyik etmesi vb. nedenlerle doğal çevreyi de tahrip etmekte ve dünya üzerindeki yaşamı her geçen gün daha fazla tehdit etmektedir.

Kapitalizmin önemli boyutlara ulaştırdığı çevre sorunu, özellikle gelişmiş kapitalist ülkelerde muhalefet hareketlerine konu olmuş ve bu ülkeler halklarının sorun karşısındaki duyarlılığı artmıştır.

Az gelişmiş kapitalist ülkelerde de, uluslararası kapitalist iş bölümü çerçevesinde "kirli sanayilerin" gelişmiş kapitalist ülkeler-

den bu ülkelere kaydırılıyor olması neticesiyle, çevre sorunun önemi gittikçe daha da artmaktadır.

Buna karşın henüz Türkiye'de gelişkin ve militan bir çevreci muhalefetin varlığından söz etmek mümkün değildir. Marjinal aydın çevrelerinin kurduğu Yeşiller Partisinin, Avrupa'daki yeşil hareketlere göre etkinliği daha dar, faaliyetleri ise militan olmaktan oldukça uzaktır.

Çevre sorununun gittikçe önem kazanması, fakat gelişen ve radikal bir çevre hareketinin olunamaması, komünistler açısından bu sorunlar etrafında gelişecek muhalefeti anti-kapitalist mücadeleye bağlı kılmanın olanaklarını da arttırmaktadır. Komünistler, çevre sorununun kapitalizmin plansız-anarşik ekonomik yapısından kaynaklandığını ve bu sorunun ancak kapitalizmin yenilgiye uğratılması ile ortadan kalkabileceğini savunur ve bu bilinçle çevre sorununa bu temel perspektifleri doğrultusunda duyarlılık gösterirler.

Komünist hareket, çevre sorununda vb. ortaya çıkan bağımsız demokratik hareketleri, sorunun özüne yani kapitalizme yönelmekten uzak görür ve bu hareketlerin yetersizliğini, temel perspektiflerindeki hatayı eleştirir; fakat, bu hareketlerin taşıdığı demokratik ve ilerici karakterin bilinciyle söz konusu hareketlere karşı sektörel yaklaşımları da benimsemez.

ÖRGÜTSEL SORUNLAR

Hareketimizin ortaya çıkış süreci bir ön teorik hazırlığın ürünü değildi; kopuş geçmişin örgütsel siyasal faaliyetini, eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutmanın zorunluluk haline geldiği bir dönemde ve bu eleştirel süreç zemininde oluştu. Bu kopuş süreci; örgüt sorununda leninist bir kavrayışa ulaşmayı kolaylaştıran özellikleri de kendi içinde barındırıyordu; çünkü, eleştiriye muhatap küçük-burjuva devrimciliği; örgütsel alanda yaşanan zaafların ideolojik-sınıfsal temellerine inmemek konusunda özel bir direnç gösteriyor, dahası ideolojik çizgi ile örgütsel siyasal faaliyet arasındaki ilişkiyi bulanıklaştırıp yok sayıyordu.

Böylece yaşanan bu “iç hesaplaşma” süreci örgüt sorununda farklı yaklaşımı da kendi içinde gittikçe bir netliğe ulaştırıyordu. Bu iki yaklaşımdan biri; “pratiğin teoriden bağımsız ele alınamayacağını” ve örgütsel alandaki zaafların ideolojik-teorik arka planı bulunması gerektiğini savunurken; küçük-burjuva yaklaşım ise, örgütün bilimsel-ideolojik kimliğini, toplumsal-sınıfsal kimliğini ve devrimci

politik kimliğini birbirlerini bütünleyen unsurlar olmaktan çıkarak, ideolojik kimliğin kendi başına bir örgütün politik faaliyetinin muhtevasını belirlemede yeterli olduğunu savunuyordu. Bu bakış açısı, küçük-burjuva yaklaşımın örgüt sorununu, ideolojik-sınıfsal içeriğinden soyutlayarak, teknik bir aygıt sorununa indirgediğini gösteriyordu.

Örgütün ideolojik kimliği, toplumsal kimliği ve devrimci varoluş biçimi birbirini bütünler ve marksist-leninist ideoloji ancak bu bütünsel temel üzerinde kendini yeniden üretilebilir, bu unsurlardan birinin devre dışı bırakılması halinde ise ideolojik-siyasal yozlaşma kaçınılmaz bir yazgı haline gelir.

Bu bakış doğrultusunda; hareketimiz, yaşadığı ideolojik netleşmenin siyasal bir “kopuş” haline gelebilmesinin ancak bu netleşmenin siyasal-sınıfsal anlamına kavuşturulmasıyla ve bütün bu unsurların örgüt aracılığıyla maddi bir güç haline dönüştürülebilmesiyle mümkün olabileceği gerçeğinden kalkarak, kendi önüne illegal fabrika hücreleri zemininde yükselen ihtilalci bir sınıf örgütü yaratılması görevini yerleştirdi.

Yaşanan 4 yıllık siyasal faaliyet süreci, kavrayışımızı yalnızca doğrulamakla kalmadı, aynı zamanda kazandığımız yeni deneylerle onu zenginleştirmemizi ve derinleştirmemizi de sağladı.

Bu, 4 yıllık siyasal faaliyet süreci, pratiğin öğreticiliğiyle bir kez daha gösterdi ki; yalnızca önsel olarak doğru ideolojik argümanlara sahip olmak bir marksist-leninist proletarya hareketi olmak için yeterli değildir. Herşeyden önce; bu ideolojinin kendini pratiksiyasal faaliyette örgütsel bir mücadele aracılığıyla yeniden üretebilmesi gerekir; bu ise devrimci bir varoluş aracılığıyla ve ancak sınıfsal bir zemin üzerine oturtularak gerçekleştirilebilir.

Marksist-leninist örgüt, siyasal faaliyetinde bir dizi sınıf dışı merkezkaç eğilimin baskısı altındadır. Bu merkezkaç eğilimleri özellikle legal olanın çekiciliğine boyun eğiş ve sınıf dışı marjinal çevrelerde örgütlenmenin ve güç olmanın kolay bir “başarı” yolu olması nedeni ile, fabrika hücreleri temelinde örgütlenme perspektifinin yitirilmesi biçiminde kendini gösterir.

Doğal olarak, bu merkezkaç eğilimlerin, gerek toplumsal ortamın baskısı, gerekse de neredeyse “yerleşik” bir değer haline gelmiş olan

küçük-burjuva örgüt geleneklerinin etkisi nedeni ile, örgüt içi yaşam üzerinde de dolaylı, dolaysız etkileri olmaktadır. Örgüt sürekli olarak bürokratizm, aydın konformizmi, anarşist-nihilist, anti-otoriterizm gibi ihtilalci sınıf örgütü açısından yabancı, sınıf dışı sapmaların baskısına açıktır.

Elde geçmişten devralınabilecek hiçbir güç ve devrimci sınıfsal örgüt geleneği olmadan, sınırlı sayıda devrimci ile yeni bir örgüt inşa etme çabasına yönelen hareketimiz açısından da tüm bu baskılar, -üstelik yeni ve bir anlamda “köksüz” olmanın verdiği dezavantajla birleşince- daha da yoğun olarak sözkonusuydu.

Hareketimiz bütün bu basınçları henüz başlangıçta ulaşmış bulunduğ devrimci-sınıfsal örgüt kavrayışı sayesinde, bu “yabancı” unsurların örgüt içi yaşantımıza ve siyasi faaliyetimize yönelik etkilerine karşı duyarlı davranarak önemli ölçüde sınırlandırabildi. Bugün örgütümüzün üye ve aday üyelerinin belirleyici ağırlığını işçi kökenli yoldaşlarımızın oluşturuyor olması; bazı fabrikalarda “hücre” aşamasına ulaşmış bulunmamız; örgüt içi yaşantıda leninist açıklık ve disiplin konusunda belirli bir mesafe katetmemiz vb. bu anlayışın somut sonuçlarıdır.

Nec ki; bu gerçeğin kendisi, henüz ulaşmak istediğimiz noktadan uzak olduğumuz ve ideolojik yöneliminizle, siyasal-örgütsel faaliyetimiz arasındaki açığı tam olarak kapatamadığımız gerçeğini karartmamalıdır.

Önümüzdeki dönemde örgütsel çalışmadaki yanlış eğilimlerin ortadan kaldırılabilmesi ve fabrika hücreleri zemininde yükselen ihtilalci sınıf partisinin yaratılması görevine yönelik somut adımlar atılabilmesi, ancak bu sorunların tüm kadrolar nezdinde bilince çıkarılabilmesiyle mümkündür.

Fabrika örgütlenmesi

* Bir marksist-leninist illegal örgüt, merkezi örgüt, düzenli çıkan yayınlar, yerel komite ve hücreler ile temel olarak da öncü işçilerin yönettiği fabrika hücreleri demektir. Fabrika hücreleri, çeşitli örgütlerin organik bir toplamı olan partinin üzerinde şekillendiği temel

örgütlenme biçimleri, sınıf yöneliminin kendisini pratikte ortaya koyabileceği alanlardır. Marksist-leninist hareket açısından fabrika hücreleri temelinde örgütlenmek, onun, örgütsel ve sınıfsal yönelişiyle doğrudan bağlantılı olduğu gibi, aynı zamanda kadrosal dayanakları açısından da kritik bir önem taşır. Çünkü sözkonusu sınıf yönelimi sonuç olarak ancak bu yönelime uygun kadro tipiyle pratik bir anlam kazanabilir.

* Fabrika çalışması herşeyden önce bölgedeki fabrikaları, tarihi, niteliği, stratejik önemi, coğrafik konumu vb. açısından tanımayı zorunlu kılar. Sözkonusu fabrikanın mücadelecı bir tarihe sahip olup olmadığı, fabrikada hangi siyasal akımların etkin olduğu, fabrikadaki üretimin kapitalist ekonomi içindeki stratejik önemi, fabrikanın diğer fabrikalara coğrafik yakınlığı ve önderlik yeteneği vb. hakkında sağlam bilgilere sahip olmaksızın yürütülecek faaliyet, genel propaganda faaliyeti sınırını aşmaz ve amaçlanan etkinliğe ulaşamaz.

Artızanca, amatörce faaliyetin önüne ancak saptanmış hedefler üzerinde yoğunlaşan ve saptanmış amaca ulaşmak için sürekli yeni yaratıcı yöntemler geliştiren profesyonelle bir siyasal faaliyetle geçilebilir. Fabrikalarda, öncü işçilerden oluşan hücreler temelinde örgütsel bir yapı oluşturabilmek birinci olarak marjinal çevrelerde ya da legalitenin çekiciliğinde sıkışan bir çalışma yerine herşeyden önce fabrikalara yönelmekle ve ikinci olarak da bu yönelinen fabrika üzerinde yaygın ve yoğun bir propaganda-ajitasyon faaliyeti yürütmekle mümkün olabilir.

* Kuşkusuz hücreler oluşturmayı hedeflediğimiz fabrikaları tanımamız, burada çalışan öncü işçileri tanımaktır herşeyden önce. Bir fabrikada faaliyet yürütmek, buradaki işçi kitlesi içinde mücadelecı kişiliğe sahip, asgari güvenilirlik ölçütü taşıyan, gelişmeye açık, önder nitelikli işçileri saptamayı zorunlu kılar. Bu öncü işçiler belirli bir siyasal gelişmişlik düzeyine sahip unsurlar olabileceği gibi, henüz siyasal bilinç açısından geri olmakla birlikte çalışkanlığı, dürüstlüğü ve haklarını savunma konusundaki kararlılığı vb. özellikleri ile fabrika işçilerinin saygısını kazanmış “doğal önder” işçiler de olabilir.

Yürütülen faaliyetin ilk ürünü olan işçi ilişkilerini asgari bir güvenilirlik ölçütü taşımak kaydıyla, çok seçici davranmadan okuma,

tartışma grupları ya da fabrika çevreleri halinde biraraya getirmeli ve bu ilişkiler aracılığıyla bir yandan fabrikada yeni ilişkilere ulaşmayı hedeflemeli, diğer yandan da mevcut ilişkilerin bir hücre örgütlenmesi açısından teorik ve pratik alanda eğitimini sağlamalıyız.

Okuma, tartışma, eğitim vb. gruplarda ve fabrika çevresinde bir araya getireceğimiz işçilerde, bir örgüt üyesi öncü işçide arayacağımız normları aramak yönündeki yanlış eğilime düşmememiz gerektiği gibi, fabrika hücresinin yüklenebileceği örgütsel faaliyetleri bu gruplar aracılığıyla yürütmeye çalışmak gibi bir yanlış eğilime de düşmemeliyiz. Açıktır ki, bu gruplar ve fabrika çevreleri hücre örgütlenmesini oluşturmak, hücrenin en geniş işçi kitlesiyle temasını sağlamak ve aynı zamanda illegal örgüt hücrelerinin gizliliğini garantilemek için bir araç olabilirler, ama hücrenin yerine ikame edilemezler. Yürüttüğümüz faaliyetin bir ilk ürünü olan bu çevreler, bizim işçileri örgüt üyeliği açısından sınıdığımız alanlar olabilmeli, bu işçilerin merkez organa katkı yapmalarını ve ayrıca örgüte düzenli bağış vermelerini sağlamaya çalışarak ilişkilerimizin boyutunu genişletebilmeliyiz.

Bir fabrikada yükselen mücadele dönemlerinde bu işçi çevrelerini ortak tartışmaların yapıldığı ve ortak tavırların belirlendiği geniş katılımlı işçi toplantıları örgütlemek konusunda seferber edebilmeli, bu toplantıları tüm öncü işçilerin ortak tavır alma eğilimlerini güçlendirmek ve siyasal etkimizi genişletmek doğrultusunda kullanabilmeliyiz.

* Bir fabrika çalışması yürütebilmek ve bu çalışmanın sonucu olarak fabrika hücreleri oluşturabilmek, o fabrikanın özgüllüğüne yönelik bir propaganda ve ajitasyon faaliyeti yürütülmeksizin, yalnızca genel propaganda ve ajitasyon faaliyeti ile başarılamaz. Yürüttüğümüz faaliyetlerde bu gerçeği yeterince gözetmediğimiz, yalnızca merkezi propaganda araçları ve bildirileriyle yetinme tutumu içinde olduğumuz açıktır. Şu ana dek fabrikaların özgül sorunlarına yönelik hiç bir broşürümüz olmadığı gibi, bildiri sayısı da son derece önemsiz bir niceliktedir. Hareketimizin ajitator ve propagandist kadrolarının sayısal azlığı açısından içinde bulunduğu sıkıntı ile birleşince, yazılı ajitasyon ve propaganda araçlarının yaygın ve etkin kullanımı sorununun önemi çok daha artmakta, bu alandaki eksikliğin giderilmesi

ertelenemez bir görev olarak önümüzde durmaktadır.

Öte yandan hareketin yükseldiği bir evrede sözlü propaganda ve ajitasyon faaliyetinin önemi de artmakta, hareketimizin, bu faaliyetin artan önemine paralel olarak bu alanda yeni kadrolar yaratma sorununda kısa vadede somut adımlar atması zorunlu olmaktadır. Özellikle işçi kadrolarımız iyi birer ajitatör ve propagandacı olarak yetiştirilmeli, propaganda ve ajitsasyon faaliyetinin etkisini denetlemek kaydıyla, bu kadrolara fazlaca duraksamaksızın görev verilebilmelidir.

* Değişik fabrikalarda tek tek üyelerimiz ya da ilişkilerimiz olduğu halde hücre aşamasına henüz gelineemediği ya da çevre oluşturulamadığı durumlar yaygın olarak yaşanmaktadır. Bu hallerde fabrikada hücre ya da çevre oluşturamamış olmak bu işçilerle yürütülen politik faaliyetin aksamasına neden olmamalıdır. Farklı alanlardaki tek tek ilişkilerin, kadroların faaliyetlerinde de bölünmeye ve zaman ayırma zorluklarına neden olduğu açıktır. Bu nedenle aynı bölgede yeralan bu tip ilişkileri bir yönetici ya da örgüt üyesi inisiyatifinde geçici olarak bir komite ya da çevre olarak birleştirmek, yürütülen faaliyetin daha sonuç alıcı olmasına yolaçabilecektir.

* Hücre örgütlenmelerinin faaliyetlerinde etkin olabilmeleri, dağınık vekendiliğinden bir çalışma tarzı yerine, önüne belirli somut görevler koyabilen ve bu somut görevler çerçevesinde işbölümüne dayalı olarak çalışabilen bir yapı haline dönüşebilmeleriyle mümkündür. Henüz hiç bir fabrikada içeriden bildiri dağıtımını örgütleyebilmiş değiliz ve bu aşamada bu durum bir ölçüde gizliliğin gerektirdiği zorunluluklardan kaynaklanmaktadır. Ne ki, etkin faaliyet yürüten bir fabrika hücresi oluşturabilmek, içeride yaygın ve sürekli dağıtım yapabilecek bir mekanizmayı oluşturmaya bağlıdır. Bu konuda daha bugünden planlar yapmalı, bu yönde görevlendirmelere gidebilmeli ve şartları hazırlayabilmeliyiz.

Gizlilik kurallarına riayet etmek kaygısı, faaliyeti dar bir çevreyle sınırlama eğilimini doğurmakta, bu durum da kendi içine dönük, kapalı devre ilişkiler içinde bir kısırlaşmaya ve geniş işçi kitlesinden kopuk bir "siyasal" faaliyete neden olabilmektedir. Kuşkusuz fabrika hücrelerinin ya da hücre aşamasına gelmemiş yerlerde EKİM

üyesi işçilerin tümünün açığa çıkarak politik faaliyet yürütmeleri, özellikle öncü işçilerin yoğun bir biçimde işten çıkarıldığı ve dar örgüt yapılarından dolayı siyasi polisin tüm ilişkilere ulaşmasının nispeten kolay olduğu bir dönemde doğru bir tutum olmayacaktır, ama, hücrenin bu konuda da kendi içinde bir işbölümüne gidebileceği, belirli bir kadroyu deşifre olma pahasına öne çıkarabileceği ve çıkarması gerektiği açıktır. Öte yandan, örgüt gizliliğini korumak açısından en güvenilir yol, hücrenin çeperinde çeşitli çevreler ve gruplar oluşturarak kitlesel ilişkileri genişletmektir. Fabrika hücresi yaratıcı bir çalışmayla en zor dönemde dahi fabrika özelindeki somut sorunlardan yola çıkarak bu türden çeşitli çevreler oluşturabilir. Dolayısıyla kendi içine kapanarak gizliliği koruma eğilimi, aksine bir yandan deşifre olma ihtimalini artırırken, diğer yandan da örgütsel çalışmayı kısırlaştırıp giderek tasfiye olma tehlikesiyle yüzyüze bırakır.

Öncü işçilerin işten çıkarılmaları, kısa vadede sık sık hücrelerin dağılmasına ve dolayısıyla bu durum da faaliyetlerde kesintiye neden olabilmektedir. Fakat işten çıkarılan öncü işçilerin uygun özelliklere sahip olanlarını profesyonelleştirmek, diğerlerini ise teorik konularda ve örgütsel çalışma konularında, illegalite alanında eğitmek, yetkinleşmiş bir örgütçü olarak yetiştirmek mümkündür ve bunu yapmakla aynı zamanda orta vadede sınıf içinde daha güçlü bir siyasal faaliyetin imkanlarını da hazırlamış oluruz.

* Fabrika çalışmasının başarısı açısından, yalnızca fabrikalara değil, aynı zamanda işçilerin yoğun olarak oturduğu semtlere yönelik yoğun bir propaganda ve ajitasyon faaliyeti gereklidir. Özellikle fabrika içlerinde Merkez Yayın Organı, bildiri, broşür vb. propaganda-ajitasyon araçlarının yaygın olarak dağıtımının yapılamadığı dönemlerde, işçi semtlerine yönelik dağıtım daha da önem kazanmaktadır. Kuşkusuz yalnızca bu faaliyetleri yürütmekle yetinmek, aynı zamanda bu faaliyetlerin etki ve ürünlerini toplayabilmek gerekir. Öte yandan kısa vadede bu etki ve ürünleri toparlayamıyor olmamız, faaliyetin “sonuçsuzluğu” gibi bir duygu yaratmamalı, çalışmada özel bir ısrar gösterebilmeliyiz.

Amatörce değil ama profesyonelle bir siyasal faaliyet yürütmek, her örgütün kendi inisiyatifinde doğrudan kullanabileceği teknik-

askeri bir altyapıya sahip olmasını gerektirir. Ne ki, mevcut durumda bırakalım birim örgütlerini yerel örgütler düzeyinde dahi bu olanaklardan yoksunuz. Altyapı konusundaki bu eksiklik ve zaafılar kısa sürede çözülemediği takdirde amatörce bir çalışmanın aşılabilmesi de olanaklı değildir.

Fabrika çalışmasının etkin yürütülebilmesi açısından bir başka gereklilik her örgüte bağlı ve bu konuda uzmanlaşmış dağıtım gruplarının oluşturulması ve bu grupların etkin ve süreklilik gösteren bir faaliyete kanallize edilmeleridir. Yaygın ve sürekli olmayan bir dağıtım faaliyeti hem siyasal faaliyetin etkisiz olmasını sağlayacak, hem de dağıtım gruplarını ataletle sürükleyecektir. Siyasal faaliyetin etkin yürütümü için kusursuz bir işleyişe sahip olması gereken dağıtım ağının iyi çalışmaması ise geriye dönüp bütün örgütün ataletle sürüklenmesine neden olabilecektir.

* Bugün pek çok önemli fabrikada onlarca devrimci ve sosyalizm sempatisi öncü işçi vardır. Bunların çeşitli devrimci-demokratik akım arasında bölünmüş olması, gerek fabrika örgütlenmesi gerekse bu temelde proletaryanın ihtilalci partisinin inşası açısından aşılması gereken bir olumsuzluktur. Komünist işçiler, sınıf içinde dağınık duran ve bu nedenle de etkisizleşen bu devrimci işçi potansiyeline, sektör yaklaşımlara karşı mücadele ederek ve etkin birleştirici bir tutumla yaklaşırlar. Fabrika çalışması içerisinde bu unsurları partinin kadro potansiyeli olarak görmek, ama kuşkusuz onların geri eğilimlerine karşı mücadele etmek ve en önemlisi bu işçilere en etkili birleştiricinin sınıf mücadelesi pratiği olduğu bilinciyle yaklaşmak önem taşımaktadır.

Yerel örgütler

* Marksist-leninist illegal bir örgüt açısından yerel örgütler, merkez ile birim örgütleri (hücreler) arasında yeralan, partinin siyasal çizgisi ve disiplini altında yerel düzeyde işçi hareketine, toplumsal muhalefet hareketlerine önderlik etmeyi hedefleyen ve bu doğrultuda birim örgütlerini de yöneten temel örgütlerdir.

Yerel örgütler (il komitesi, bölge komitesi, yaka komitesi vb.)

kendi alanında hareketin pratik, siyasal ve örgütsel önderliğini üstlenirler. Bu örgütlerin görevi dar anlamda alt örgütleri yönetmek değil, sınıf mücadelesine kendi alanında müdahale ve önderlik etmek ve bu amaç doğrultusunda alt örgütlere pratik-siyasal önderlik yapmaktır. Bu görevin kendisi yerel örgütlerin, araya bürokratik-örgütsel aşamalar yerleştirmeden, doğrudan sınıf hareketine müdahale etmeye yetenekli bir biçimde inşasını gerektirir.

Yerel örgütlerin faaliyetlerini “dar örgütçülük”le sınırlandırmayıp, onları sınıf hareketine müdahale konusunda yetkinleştirebilmek açısından, bu örgütlerin kadro bileşiminde “örgütçü devrimci”lerin yanısıra, işçi kökenli kadroların artan bir düzeyde yer almasına özen göstermek önem taşımaktadır.

“Örgütçü devrimci”ler, örgütsel faaliyetin teknik yönleri açısından sahip oldukları deneyime karşın, dar anlamda örgütü yönetmeyi kendi içinde amaç haline dönüştürebilirken, işçi kökenli kadrolar deneyimsizliklerine karşın siyasal faaliyeti sınıf hareketinin sorunlarına bağlayabilmektedirler. Öte yandan işçi kadroların sınıf hareketinin dar ve ekonomik sorunları içinde sıkışma yönündeki eğilimleri de devrimci kökenli kadrolar tarafından dengelenebilmektedir. Dolayısıyla yerel komitelerin kadro bileşimini bu gerçekler ışığında sağlayabilmeli, fakat kuşkusuzki işçi kökenli kadroların yönetici komiteler içindeki ağırlığını, onları iyi birer örgütçü olarak hazırlamak temelinde sürekli artırabilmeliyiz.

* Merkezi faaliyetin etkinleşmesi, örgüt merkez organlarının iyi çalışabilmesi, yerel örgütlerin çalışmalarını profesyonelleştirebilmeleriyle mümkündür. Bu örgütler kendi içinde ne kadar uzmanlaşabilirler ve pratik-siyasal faaliyetin pek çok alanında yetkinleşebilirse, siyasal faaliyetin “merkeziliği” de o denli güvence altına alınmış olur.

Yerel örgütler kendi alanlarında inisiyatifli olabildikleri, sorunlara yaratıcı yöntemler geliştirerek müdahale edebildikleri oranda siyasal faaliyetin sürekliliği de garanti altına alınmış olur. Yerel örgütlere bu anlamda inisiyatif tanımak, yerel çalışmaya daha fazla önem vermek ama, bu yapılırken her türlü çevreci, amatörce, esnafça çalışmaya yönelik eğilimlerle de mücadele etmek gerekmektedir.

Görev ve sorumluluklarda ademi-merkeziyetçilik, yerel örgütle-

re kendi alanlarındaki faaliyet konusundadaha fazla inisiyatif tanımak, hiç bir surette genel siyasal çizginin dışına çıkılması ya da örgüt disiplininin bağımsızlaşmak anlamına gelemmez; neticede bu örgütler her biri bağımsız birer merkezi örgüt değil, merkezi örgüte bağımlı yerel önderliklerdir.

* Yerel örgütlerin genel siyasal önderlik görevini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için yerel örgütler ile merkezi örgüt organları arasındaki ilişkiler daha sıkı ve sistematik hale getirilebilmelidir.

Örgütsel faaliyetin gerek yetkinleşmesi gerekse gerçek anlamıyla merkezileştirilmesi, denetim ve rapor mekanizmasının aksaksız çalışabilmesiyle olanaklıdır. Yerel örgütlerle merkezi organlar arasındaki ilişkinin merkeziliğini ve disiplininin, örgütsel yetki farklarına, yalnız başına üstün alta direktif vermesi vb. gibi mekanik-bürokratik biçimlere indirgememek, yerel örgütlere görevlerde inisiyatif tanımak ama mutlak surette bu görevlerin yerine getirilip getirilmediğini denetlemek gereklidir.

* Yerel örgütlerle alt örgütler arasındaki ilişki de aynı anlayış çerçevesinde değerlendirilebilir. Yerel örgütler, alt örgütlere yönelik siyasal önderliklerini hareketin gelişimine ilişkin somut hedefler koyarak, planlar yaparak ve alt örgütlerin bu hedefler doğrultusunda çalışmalarını yoğunlaştırmalarını sağlayarak yerine getirebilirler. Her alt komitenin bu sınırlar içerisinde inisiyatifli ve siyasal faaliyet açısından yeterli hale getirilmesi yerel örgütler açısından önemli bir sorumluluk ve görevdir.

Neticede örgütsel önderlik herkese yapabileceği bir iş verebilmek, bu işlerin yerine getirilebilmesi için doğru kadrosal seçimi yapabilmek ve saptanan görevlerin yerine getirilmesini denetleyebilmektir. Bu önderliğin yerine getirilebilmesi ancak görevlerin doğru bir tanımlamasını yapabilmekle ve her örgüt üyesinde bir görev ve sorumluluk bilinci yaratabilmekle imkanı hale gelebilir. Kuşkusuz, kendi görevlerini başka komitelere devretmekle ve görevlerin yerine getirilmeyişini "başka"larının sorumsuzluklarıyla açıklamakla örgütsel önderliğin bir ilgisi yoktur.

* Yerel siyasal faaliyetin profesyonelle yürütülebilmesi yine yerel örgütlerin kendi içinde işbölümü içinde çalışabilmesine, yan örgütleri ve örgütsel faaliyetin altyapısını oluşturabilmesine vb.

yakından bağılıdır.

Baskı-dağıtım, sahte evrek, askeri işler vb. alanlarda uzmanlaşmış kadrolara sahip olamayan bir yerel örgütlenmenin faaliyeti amatör bir siyasal çalışma sınırlarını aşamayacaktır.

Bir yerel örgütlenme faaliyetin çeşitli alanlarında işbölümüne yönelmezse etkin çalışma yürütemez. İşbölümü, görevlerin net bir tanımını zorunlu kılar; bu çalışmayı etkin kıldığı gibi aksayan görevlerin neden, nasıl ve kim tarafından aksatıldığını da net bir biçimde ortaya çıkarır, dolayısıyla önlemlerin yerinde ve zamanında alınmasını da kolaylaştırır.

Demokratik merkezîyetçilik

* Marksist-leninist ihtilalci bir örgüt açısından disiplin sorunu, onun iktidar perspektifiyle yakından ilgilidir; bu disiplin, farklı fikirlerin demokratik bir tarzda örgüt içinde tartışılmasının ardından alınmış bulunan kararların istisnasız bütün örgüt ve kadroları bağlaması ve bu doğrultuda davranılması anlamına gelmektedir.

Örgüt içi disiplin, ilk olarak ortak program etrafında oluşmuş bir gönüllü birliğin ve ikinci olarak demokratik bir tartışma sonucu ortaya çıkmış irade birliğinin üzerinde yükseldiği için, demokratik işleyişin dışında değil, aksine onun bir gereği olarak ortaya çıkar. Esasen zora değil gönüllülüğe dayanan bir disiplindir.

Örgüt içi disiplin bu karakteri gereği, örgütteki konumundan bağımsız olarak bütün üyeler için geçerlidir ve yalnızca üstün altı değil altın da üstü denetleyebilmesine dayanır.

* Disiplin, demokratik merkezîyetçiliğin zorunlu bir koşuludur. Merkezileşme olmadan, ideolojik-programatik ve temel taktiklerdeki birliğin örgütsel birliğe dönüşmesi söz konusu olamaz. Örgütsel birliğin ideolojik-programatik ve temel taktiklerde sağlanan birliğin üzerinde şekillenmesi, marksist-leninistlerin örgüt birliğini teknik bir aygıt birliğine indirgemediğini, örgüt sorununun ideolojik muhtevasını öne çıkardıklarını gösterir; marksist-leninistler merkezileşmeyi ve altın üste tabiliğini ise bir aparat birliği olarak değil, ideolojik birliğin her somut durumda yeniden üretilmesiyle gerçekleşen örgüt ve mücadele birliği olarak kavrarlar.

* Bu perspektif doğrultusunda merkez organların ve yönetici kadroların önder rolünü uygulayabilmesi örgüt içi katılım ve açıklık mekanizmalarının yaratılabilmesiyle doğrudan ilgilidir.

Yönetici organlar, karar ve uygulamalarında, alt örgütleri her somut adında yeniden kazanmaya çalıştıkları ve bu karar ve uygulamaların hayata geçmesinde onlara inisiyatif verebildikleri oranda, merkeziyetçiliğin bürokratik bir uygulamasını dışlamış ve demokratik merkeziyetçiliği hayata geçirmiş olurlar.

Marksist-leninist bir örgüt, demokrasiyi, onu salt seçime indirgeyen biçimsel bakıştan ayrı olarak, örgüt içi katılım ve açıklığı her aşamada sağlamak, alt organlara inisiyatif tanımak, görev ve sorumluluklarda ademi-merkeziyetçiliği tam anlamıyla uygulamak olarak kavrar.

* Örgüt içi açıklık, tüm bilgilerin merkez organlarda toplanmasıyla, örgütsel-siyasal faaliyetin sorunları başta olmak üzere her alanda merkezi yayın organına gönderilen yazılarla ve alt ve üst organların karşılıklı olarak birbirlerine faaliyetlerini düzenli rapor biçiminde sunmalarıyla olasıdır.

Alt organlar üst organları denetleyebilmek, merkezi yetkilerin bürokratik kullanımının önüne geçebilmek için eleştirilerini yazılı olarak merkezi organlara, gerektiği takdirde ise yayınlanmak üzere Merkez Yayın Organına göndermeyi alışkanlık haline getirmelidir.

Merkez Yayın Organının bir tartışma kürsüsü olarak kullanılabilmesi en ağır illegalite koşullarında dahi örgüt içi açıklığın ve kararlara katılımın işleyebilmesini sağlar.

Örgüt içi açıklığın bir diğer unsuru ise, çoğunluğun kararlarına uymakla yükümlü olan azınlığa, ayrı bir grup disiplini, hizip vb. oluşturmamak kaydıyla örgüt içinde fikirlerini yayma hak ve olanağının sağlanmasıdır.

* Marksist-leninist ihtilalci bir örgütte üyeler görevlerini olanaklı olabilecek en eksiksiz şekliyle ve zamanında yerine getirmekle, örgütün eylem birliğini bozacak davranış ve tutumlardan kaçınmakla ve çoğunluğun iradesinin bir ürünü olan örgütsel disipline kesin bir sadakatle sorumludurlar. Bu aynı zamanda, aydın konformizminin ve anarşistçe eğilimlerin örgüt disiplinini reddetmeye dayalı ve kişisel görev ve sorumluluk üstlenmeye dayanmayan bir “demokra-

si” ve “kişisel hak” taleplerine, ihtilalci bir örgütün yabancı olduğu anlamına da gelmektedir.

Legalite ve illegalite

* Marksist-leninist hareketin illegalitesi, onun gerek ideolojik-programatik açıdan gerekse örgütlenmesi açısından düzensizliğini ifade eder. Bu kapsamıyla illegalite yalnızca teknik anlamda gizlilik indirgenemez, fakat onu da kapsar.

İllegalite ve legalite birbirini dışlayan değil, biri ilkesel ve stratejik diğeri ise taktik olmak üzere birbirini bütünleyen olgulardır ve kuşkusuz taktiksel olan ilkesel ve stratejik olana tabidir.

İllegal temeli olmayan legalite, düzenin denetiminden, kurallarından uzak, kendi meşruiyet ve yasallık alanını kendi mücadelelerinin sınıfsal karakterinden alan ihtilalci örgütlenme yerin; düzenin denetimine açık, onun koyduğu kuralların içerisine sürüklenen ve ufkunu yasal-parlamentar mücadeleyle sınırlayan bir örgütlenmeyi geçirmek demektir ve proletaryayı sınıf savaşımını devrimci araçlarla yürütmekten alıkoymak anlamında tasfiyeciliğe yolaçar. Öte yandan legaliteyi gerektiği gibi kullanmamak ve salt illegal-gizli siyasal faaliyet yürütmek de farklı bir yoldan benzer bir sonuç doğurur; faaliyeti kendi içinde darlaştırarak örgütsel faaliyetin tasfiyeye uğramasına yolaçar.

Marksist-leninistler açısından temel sorun, fabrika hücreleri temelinde yükselen illegal ihtilalci bir örgüt yaratmak ve bu temelde legal imkanları genişletmeye çalışmak ve daha etkin kullanabilmektir. Sorun bu noktada, legal imkanların kullanılıp kullanılmaması değil, nasıl kullanılacağı sorunudur.

Özellikle legal mevzilerin mücadele yoluyla elde edilmediği, aksine bu alanı burjuvazinin devrimci akımları “ehlileştirmek” amacıyla kullandığı ve güçlü bir liberal-legalist cereyanının estiği dönemlerde, ihtilalci proletarya hareketi illegal örgütlenmenin önemini daha net olarak vurgulamalıdır. Böylesi dönemlerde, legal imkanları kullanma görevi ile legalizmin cereyanına karşı durma görevi içiçe girer ve bu içiçe geçmiş ikili görev marksist-leninistleri her zamankinden daha titiz olma sorumluluğuyla karşı karşıya bırakır.

Legal imkanlar, siyasal faaliyetin alanını ve sosyalizmin kitle bağlarını genişleten, diğer yandan hem illegal siyasal faaliyetin bir örtüsü hem de bütün mücadeleci unsurların illegal örgütün bünyesine aktarıldığı bir alan olarak kavranırsa, kuşkusuz legal imkanların kullanımı illegal örgütsel-siyasal faaliyetin tasfiyesi değil güçlendirilmesi işlevini görecektir

Bu anlamda marksist-leninistler açısından legal imkanların kullanımı, illegal-örgütsel faaliyeti korumak ve güçlendirmek, kitle bağlarını kuvvetlendirip, açık politika imkanlarını genişleterek sınıf mücadelesi için yenimevzi ve alanlar yaratmak anlamını taşımaktadır.

* Konferansımız yukarıdaki perspektif çerçevesinde illegal örgütsel-siyasal faaliyeti önemsizleştirmemek ve aksatmamak kaydıyla, örgütümüzün bir süreden beridir kullanmaya başlamış olduğu legal araç ve platformların, (başta siyasal görüşlerimizin kitleler içinde en yaygın biçimde tanınmasını sağlayacak yayın faaliyeti olmak üzere) daha etkin kullanımının gündeme alınmasını kararlaştırır.

Kadro sorunu

* Bir siyasal hareket açısından marksist-leninist ideolojik siyasal çizgi, ancak tüm bunlara uygun bir siyasal-pratik faaliyetle, dolayısıyla bu faaliyeti yönetecek ve yürütecek kadroların varlığıyla somutluk kazanabilir. Demek ki kadro sorunu herşeyden önce, ideolojik-siyasal çizgi doğrultusunda eğitilmiş ve hareketin belirli bir ihtiyacını karşılamak açısından yetenek ve yeterlilik sahibi örgüt üyelerinin yaratılması sorunudur.

Kadro politikası, bir yandan siyasal-ideolojik çizgimiz doğrultusunda yeni kadroların hareketimiz saflarına kazanılmasıyla ilgili iken, aynı zamanda eldeki mevcut kadroların bu çizgi doğrultusunda eğitilmesi ve siyasal faaliyetin etkin bir yürütümü için bu kadroların yönlendirilebilmesiyle de doğrudan ilgilidir. Etkin bir siyasal faaliyet için kadroların yönlendirilmesi, onların yetenek ve eksiklikleri açısından iyi tanınabilmesi ve bu özellikleri gözetilerek siyasal faaliyetin çeşitli fonksiyonları arasında doğru dağıtılabilmesi demektir. Siyasal faaliyetin çeşitli fonksiyonları için kadroların

doğru seçimi ve görevlendirilmesi, ve ancak bu yeteneklerin doğru değerlendirilmesi temelinde kadrolara çeşitli sorumluluklar verilmesi, kadro politikasının en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Kadroların doğru yerde görevlendirilmemesi, onların yetenekleri doğrultusunda uzmanlaşmalarının sağlanmaya çalışılmaması, bir yandan siyasal faaliyetin amatörce yürütülmesi anlamına geleceği gibi, diğer yandan da farklı bir alanda etkin görevler üstlenebilecek olan bir kadronun başarısızlığa uğraması ve ataletle düşmesinden neden olacak, dahası başarısızlık duygusunun yolaçtığı gerginlik içinde kadroların kaybedilmesi de söz konusu olabilecektir.

* Bu çerçevede kadro sorununa, işbölümü temelinde yükselen, farklı örgüt ve fonksiyonların organik bir toplamı olan örgütün toplam ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadroların yetiştirilmesi ve bu doğrultuda farklı yetenekteki kadroların bu fonksiyonlar arasında uygun bir dağıtımının gerçekleştirilmesi olarak bakmak gereklidir.

* Marksist-leninist örgüt açısından kadro, ideolojik çizgisini, sınıf yönelimini doğru kavrayan ve etkin bir biçimde uygulayan ve örgütün ihtilalci konumuna uygun niteliklere sahip komünistleri tanımlar.

Marksist-leninist örgütün ihtilalci konumuna uygun kadro tipi, herşeyden önce sağlam bir ihtilalci karakteri öngerektirir; düzenle her düzeyde bağını kesmek konusunda tereddüt göstermeyen, işçi sınıfının mücadelesi ve iktidarı için yüksek derecede kendini adama duygusuna sahip, illegalite kuralları ve örgüt disiplinine uyma ve üyelik haklarını kullanma konusunda kesin bir titizlik ve kararlılık, siyasipolisle mücadele konusunda uzmanlık ve siyasipolis ve düzen mahkemeleri karşısında siyasi onurunu korumak, örgüt sırlarını düşmana vемemek konusundaki sağlamlılık, ihtilalci bir örgütün kadrolarının sahip olması gereken vasıflardır.

Marksist-leninist örgütün kadroları açısından bu ihtilalci karakter hareketin temsil ettiği sınıf yönelimi ile bütünleştirilebilmelidir. Sınıf yöneliminin zorunlu gereği olarak komünist örgütün kadroları dikkatlerini, dar anlamda örgütü yönetmeye ya da “genel devrimciliğin” sorunlarına değil, sınıf hareketini yönetmeye ve onun sorunlarına yöneltirler. Fabrika zemini üzerinde ve illegal temelde örgütlenmenin sınıfsal-stratejik anlamını kavrar ve ısrarla siyasal çabalarını bu

görev doğrultusunda yönlendirirler.

* Bütün bu özellikleri eksiksiz bir biçimde kendi kişiliğinde birleştirmiş olan kadroların hiç bir dönemde “hazır” olarak bulmak mümkün değildir. Kadroları sözkonusu özellikleri kazanmaları, ancak bu perspektif doğrultusunda eğitilmeleriyle mümkündür; kadroların eğitimi bir siyasal hareket açısından dönemsel, geçici değil sürekli olarak gündemde olan, ülke içindeki koşulların zorluğu vb. hiç bir gerekçeyle ertelenemeyecek bir görevdir.

Kadro eğitimi, kadroların marksist-leninist hareketin ideolojik çizgisini, sınıfsal yönelimini, ihtilalci konumunu kavrayarak, siyasal faaliyeti bu doğrultuda yönetebilmesini ve yürütebilmesini sağlamayı amaçlar.

Kadroların eğitilmesi sorunu, yalnızca marksist-leninist klasiklerin ve hareketin yayınlarının kadrolarca bilince çıkarılmasına dönük faaliyetlerden ibaret görülemez; siyasal önderlik kadroların eğitimi-ni sağlamayı örgütsel-politik faaliyetin her aşamasında gözetebilmelidir. Dahası kadrolar ancak örgüt içinde canlı devrimci bir ortamın sağlanabilmesi ölçüsünde ideolojik-siyasal anlamda eğitilebileceklerdir. Örgüt içi aleniyet ilkesi ne denli iyi işler, karşılıklı eleştiri, rapor ve denetim mekanizmaları ne denli kusursuz çalışırsa, kadroların eğitimi çabası da o denli başarıya ulaşabilir. Çünkü ancak bu koşullardır ki, kadroların yetenekleri, zaafı, eksiklikleri ortaya çıkabilir ve etkin bir siyasal faaliyetin yaratılması çabası ile kadroların eğitimi sorununun karşılıklı olarak birbirine bağlı olduğu net olarak görülüp müdahale edilebilir.

Mevcut kadroların çeşitli kanallardan, özellikle de popülist siyasal hareketlerden geliyor olması, geçmiş küçük-burjuva düşünce ve alışkanlıklara karşı etkin bir mücadele ve bu mücadele aracılığıyla kadroların ideolojik-sınıfsal yönelimimize uygun olarak dönüştürülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu somut durum, aynı zamanda kadrolara yaklaşım konusunda siyasal önderliğe özel bir sorumluluk yüklemektedir. Mevcut kadroların siyasal faaliyetimiz içinde sürdürdükleri eski alışkanlıklara karşı titiz ve sabırlı bir dönüştürücü tutum gösterebilmeli, ama öte yandan kadrolarda ortaya çıkan bu tür zaafı karşıısında siyasal önderlik sekterce yaklaşımlara sürüklenmemelidir.

Etkin bir siyasal faaliyeti nispeten yakın bir dönemden beri yürüten bir siyasal hareket olarak, kadroların politik faaliyet içerisinde eğitimlerini sağlamak sorunu da bizim açımızdan esasen yeni bir sorundur. Bu bir yandan yakın zamana değin etkin bir kadro eğitimi açısından önemli olanaklardan yoksun olduğumuzun göstergesi olurken, diğer yandan da iyi işleyen örgütsel mekanizmaları kurabildiğimiz, devrimci bir örgüt yaşantısı inşa edebildiğimiz ölçüde kadroları hızla kendi siyasal yönelimimiz doğrultusunda eğitebilmek konusunda ciddi bir güçlüklerle karşılaşmayacağınız anlamına gelmektedir.

Bu çerçevede belirtilmesi gereken bir diğer önemli nokta, sınıfsal-ideolojik yönelimimize, ihtilalci konumumuza uygun, dikkatini başka alanlarda dağıtmadan yüzünü ısrarla sınıf mücadelesine çeviren kadro tipini yaratabilmek, kuşkusuz ki herşeyden önce sınıfın öncü, kararlı ve militan kesimlerini kadrolaştırmak görevini başarmayı zorunlu kılıyor. Bu görev, işçi kökenli kadroların ideolojik eğitimi ve örgütsel alanda yetkinleşmesi konusunda özel bir titizlik göstermeyi ve henüz ilk başarısızlıklarında kısa vadeli “dar örgütçü” bir perspektifle bu kadroları geri konuma çekmek yerine, kendilerini aşmaları konusunda ısrarlı bir tavır gösterebilmeyi zorunlu kılmaktadır.

EKLER

AÇILIŞ KONUŞMASI

Yoldaşlar,

Divan Başkanı yoldaş Konferansı açarken bunun tarihsel önemde bir toplantı olduğunu söyledi. Kuşkusuz bunu söylemek için henüz erken ve zannediyorum bunu söylemek bize de düşmez.

Nedir ki böyle bir toplantıyı yapığımız bir anda tarihsel dönemi ve tarihsel sorumlulukları gözetmek durumunda olduğumuz da bir gerçektir. Tarihsel dönemi anladığımız ölçüde, anladığımız dönemin içine kendi tarihsel ve güncel sorumluluklarımızı oturtabildiğimiz ölçüde, bunun bilinciyle ve enerjisiyle, buna uygun bir inançla hareket edebildiğimiz ölçüde, ilerde bu toplantıların tarihsel bir önem ve anlam taşıyıp taşımadığı tartışmalı olmaktan çıkacak, rahatlıkla tespit edilebilir bir olgu hale gelecektir.

Şunun bilincinde olmamız gerekiyor; biz tarihsel olarak zor bir dönemin komünist devrimcileriyiz. Aslında bu zorluk yalnızca komünistler için de değildir. Yeryüzüne hemen hemen bütünüyle yeniden egemen olan kapitalist düzene karşı şu veya bu şekilde muhalefet ve mücadele etmek, onu şu veya bu biçimiyle bir deği-

şikliğe uğratmak gayretinde olan tüm devrimciler için zor bir dönem bu. Yine de özellikle biz komünistler için...

Bize belki bir yönüyle talihsiz bir kuşak olarak bile bakılabilir. Yüzyılın başındakomünistlerçok şanslıydı. Çünkü yüzyılın başında, devrim ve sosyalizm, kapitalizmi dönüştürmek, insanlığın eşit ve özgür toplumunu kurmak, henüz denenmemiş, henüz gerçekleşmemiş, ama gerçekleşeceğine büyük inanç duyulan bir dava idi. Komünistler büyük bir iyimserlik içerisindeydiler. Kapitalizm bütün çelişkileriyle olgunlaşıyordu, bütün kötülükleriyle kendini ortaya koyuyordu. Bunun yarattığı sosyal ve siyasal birikimler kapitalizm için bir tehdit durumundaydı. Dünyanın komünistleri bunun bilinciyle ve bunun iyimserliğiyle hareket ediyorlardı ve her bakımdan daha güçlüydüler. Aslında yüzyılın ortasındaki komünistler de hayli şanslı ve hayli iyimser idiler. Zira herşeye rağmen, dünya devrim süreci ve bir bütün olarak dünya komünist hareketi, yüzyılın ilk yarısı boyunca karşılaşılan tüm güçlülere rağmen büyük bir başarıya ulaşmış, büyük mevziler elde etmiş durumdaydı, ya da öyle görünüyordu. Dünya burjuvazisi büyük bir rahatsızlık ve tedirginlik içindeydi. Soğuk savaş aslında bu rahatsızlığın, bu tedirginliğin bir ürünüydü. Sosyalizm belli bir ölkeyle sınırlı olmaktan çıkmış, bir kampa dönüşmüştü. Güçlükurtuluş hareketlerinin ilk örnekleri ortaya çıkmış bulunuyordu. Dünya komünist hareketi büyük bir güç kazanmıştı. Ve dünya kapitalizmi oevrede, yüzyılın ortalarında, hiç de iyi görünmüyordu. Dünya devrim cephesi bakımından ve onun sürükleyici kuvvetli olan komünist hareket bakımından bir iyimserlik, dünya burjuvazisi için ise bir karamsarlık dönemiidi bu.

Bugün durum hayli farklı görünüyor. Hepimiz izliyoruz. Yanlızca şu yaşadığımız anlar değil, bir bütün olarak örgüt olarak ortaya çıktığımız dönemin kendisi de, tarihsel bakımdan komünistler için en zordenilebilecek bir dönemin özelliklerini taşıyordu. Bakıyoruz bugünün dünyasına, burjuvazi yeniden yeryüzüne hakim olmuş görünüyor. Kapitalizm yeniden yeryüzünün mutlak egemen düzeni durumunda. Büyük devrimlerle koparılmış halkalar yeniden onarılmış durumda. Ve bunun yarattığı bir iyimserlik var dünya burjuvazisinde. Dünya burjuvazisi kendisi taşıdığı bu iyimserlikle yetinmiyor. Bunu aynı zamanda dünyanın tüm çalışan yığınları için ve dünya

devrimci güçleri için bir karamsarlığa da dönüştürmek istiyor. Ve bu amaç üzerine oturan yoğun bir propaganda, yoğun bir ideolojik saldırı var. Burjuvazinin bazı ideologları tarihin sonunun geldiğini bile artık iddia edebiliyorlar. İddianın ötesinde bunu bir gerçeklik olarak ilan ediyorlar. Sosyalizmin iflas ettiği, devrim ve sosyalizm davasının hayal olduğu, marksist dünya görüşünün gerçeklere çarpıp iflas ettiği söyleniyor. Ve bu propaganda yalnızca dünya burjuvazisinin en gerici kesimleri tarafından yapılmıyor. Bu propagandaya aynı zamanda sol görünüm taşıyan çevrelerden de güçlü bir destek ve katkı var. Ve bizim “modern anti-komünizm” dediğimiz tam da budur.

Evet, bu propaganda şu an için çok etkili. Çünkü bu propaganda belli olgulardan da hareket ediyor; Doğu Avrupa’nın çöküşünden, Sovyetler Birliği’nin bugün dünya kapitalizmi karşısında açıkça her cephede boyun eğmesinden hareket ediyor. Bütün bunların üzerine oturuyor bu propaganda. Ve bu propaganda dünya burjuvazisi bakımından kendi iyimserliğini tüm dünya devrimci güçleri için bir karamsarlığa, bir inançsızlığa dönüştürmek amacı taşıyor. Bu bir ideolojik savaştır. Her zaman olduğu gibi bugün de, belli geçici olgulardan hareketle, bu olgulardan yararlanılarak inandırıcı kılınmaya çalışılan, ama aslında gerçeğe dayanmayan bir yalan propagandadır. Dünya kapitalizmi bütün çelişkileriyle ve bütün kötülükleriyle orta yerde duruyor ve onları her vesileyle dışarı vuruyor. Dünya kapitalizminin insanlık için bir modern barbarlık olduğu ve bu modern barbarlık karşısında, tüm yüzyıl boyunca olduğu gibi bugün de gerçek alternatifin yalnızca sosyalizm olduğu daha şimdiden beliren olgularla bile kolaylıkla görülebiliyor.

Ya sosyalizm ya barbarlık ikilemi, sosyalizm ile barbarlık arasındaki tercih, bugün her zamankinden daha günceldir. Kapitalizm her yerde yeniden egemen olduğu ölçüde, burjuvazi rahata erdiği ölçüde, barbarlaşıyor. Hepimiz biliyoruz; dünya sosyalizminin başarıları, burjuvaziye bir yönüyle büyük bir saldırganlığa, ama öteki yönüyle de belli bakımlardan kendini kontrol etmeye, kendi emekçi sınıflarını yatıştırmak ya da tutmak için belli tavizler vermeye itebiliyordu. Ama şimdi onun önünde hiçbir engel kalmamış bulunuyor ve tam da hiçbir engel kalmadığı için, o kendini en barbar

biçimiyle, en bayağı biçimiyle, en yıkıcı biçimiyle ortaya koyuyor. Şu günlerde Körfez’de süren emperyalist savaşın kendisi tek başına bunun çok çarpıcı bir göstergesidir. Savaş her zaman olduğu gibi bugün de kapitalizmin, kapitalist saldırganlığın, kapitalist barbarlığın en uç bir örneği olarak, en uç bir biçimi olarak kendini ortaya koyuyor. Savaş en nihayet bir olay, belli bir zamanda, belli bir mekanda cereyan eden bir olay. Ama burjuvazinin taşıdığı genel saldırgan ve barbarca potansiyelin açık ve korkunç bir yansıması ve göstergesi.

Bugün dünyada açlık var, yoksulluk var, işsizlik var. Dahası bütün bunlar kapitalizmin zirvede görüldüğü, kapitalizmin yeniden toparladığı bir dönemde var. Ya da böyle sanıldığı bir dönemde var. Ve kapitalizm rahata erdiği ölçüde, kapitalizmi tehdit eden belli kuvvetler, belli mevziler kaybedildiği ölçüde, onun bu sonuçları daha kolay ve daha belirgin bir biçimde açığa çıkıyor.

Bugün dünyada bir “yeni düzen”den söz ediliyor. Evet bir yeni düzene geçiliyor. Bu yeni düzenin bir yönünü burjuvazi ilan ediyor. Bu emperyalist düzenin yeryüzüne hakim olması ve kendi kurallarını halklara egemen kılması anlamına geliyor. Buna aykırı her davranış suç sayılıyor ve “yeni düzen” adına da cezalandırılabilir. Ama bu yeni düzenin bizim şimdiden görmemiz ve gözetmemiz gereken bir başka temel unsuru daha var. Bu, emperyalist dünyayı, kapitalist dünyayı kendi iç çelişkileriyle ve bunun sonuçlarıyla yeniden ortaya koyan bir sürecin de başlangıcını ifade ediyor. Dünya burjuvazisi bugün kendi içinden bölünmenin potansiyel dinamikleriyle her zamankinden daha çok yüzyüze bulunuyor. Evet emperyalistler bugün hala halklara, devrimci süreçlere, merkezkaç kuvvetlere, belli çıkışlara karşı birlikte davranabiliyorlar. Ama emperyalizmin, bu “yeni düzen”e geçişi, aynı zamanda, kendi içinde kendi iç düzeninin bir bozuluşunu da, bir bozuluş dinamiğini de taşıyor.

Tüm bunların bilinciyle hareket etmemiz gerekir. Böyle bir dünyada Türkiye’nin yerine dikkatle bakmamız gerekir. EKİM çıktığından beri örgüt olarak bunu yapmaya çalışıyor.

Bütün insanlık bakımından, bütün yeryüzü bakımından, nasıl bir dönemden geçiyoruz? Böyle bir dönemin içinde, yeryüzünün bir coğrafyası olarak, Türkiye’yi ifade ediyor? Sorunlara böyle baktık

ve böyle bakmak zorundayız. Bu bir raslantı değil. Biz marksist-leninistiz. “Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşin!” şiarıyla hareket ediyoruz ve böyle bir toplantıya Enternasyonal söyleyerek başlıyoruz. Aynı şekilde bu toplantıyı Enternasyonal söyleyerek bitireceğiz. Ve eğer ideolojik-sınıfsal kimliğinizi koruyabilirsek, eğer ideallerimize sadakati sürdürebilirsek, eğer yürüttüğümüz mücadeleyi muzaffer kılmayı başarabilirsek, yalnızca örgütümüzün değil, yalnızca yarınki partimizin değil, yarınki muzaffer iktidarımızın da, onun kuracağı özgür ve eşitlikçi toplumsal düzeninin de marşı olacaktır az önce söylediğimiz Enternasyonal.

Enternasyonalizm, devrimci dünya görüşümüzün yoğun ve özlü bir ifadesidir. Tam da bu dünya görüşünün özüne sadık kalmak isteğindendolayıdır ki, Türkiye’de devrim yapmak için yola çıkarken, Türkiye’nin koşullarını yeryüzünün bugünkü koşullarıyla birlikte değerlendirmek ve bunun için de ona bir anlam vermek ilkesel tutumu ve gayreti içerisinde olduk.

Merkez Yayın Organımızın daha ilk sayısında, Türkiye devriminin dünya devrimi için neyi ifade edeceği üzerinde duruluyor. “Yeni Ekimler İçin!” şiarıyla çıkılıyor. Ekim Devrimi belli bir coğrafyada gerçekleşmiş evrensel bir devrimdir. Biz EKİM ismini benimsedik. “Yeni Ekimler İçin!” dedik. Dünyanın tablosuna değindik ve bu tablo içerisinde Türkiye’nin olanaklarından söz ettik. Şu ya da bu ülkedeki devrimci olanaklar her zaman önemlidir. Enternasyonalizmin bir temel unsuru, bilindiği gibi, her ülkenin devrimcilerinin, komünistlerinin öncelikle kendi ülkelerindeki devrimci olanakları en iyi şekilde değerlendirebilmesidir. Çünkü bu, dünya devrimine, uluslararası devrim sürecine yapılabilecek en iyi katkıdır. Ama aynı zamanda, enternasyonalizmin bununla kopmaz bağlar içerisinde olan, bunun bir uzantısı olan, bir öteki unsuru daha vardır. Bu ikinci unsur, kendi ülkesindeki devrimi dünya devrimi için düşünmek, kendi ülkesindeki devrimci olanakları dünya devrimci hareketinin gelişme süreçleri bakımından ele almak, kendi sorumluluğuna bu bilinçle yaklaşmaktan oluşuyor.

Evet burjuvazinin bir iyimserlikle hareket ettiği, dünya komünistleri için, dünyanın tüm devrimcileri için, tüm çalışan yığınlar için, bir karamsarlık yaratmaya çalıştığı bir ortamda, kapitalizmin

ebedi ilan edilebildiği ortamda, kendi ülkemizin devrimci olanaklarını değerlendirmek, bizim için çok dahaderin bir anlam taşıyabilmelidir. Türkiye, bugün çelişkilerin çoğaldığı, biriktiği, yığıldığı ve keskinleştiği bir coğrafyanın adıdır. Bu devrimin ağırlık merkezi anlamına gelir. Devrimin ağırlık merkezinin kaydığı bir coğrafyadaki komünistlerin sorumluluğu her tarihsel evrede büyük olmuştur. Bu ağırlık merkezi hangi ülkeye kaymışsa, o ülkenin komünistlerinin tarihsel sorumluluğu tüm öteki ülkelerin komünistlerinin tarihsel sorumluluğundan çok daha büyüktür, çok daha derin bir anlama sahiptir. Evet Türkiye'nin devrimci olanaklarını, dünya ölçüsünde yaratılmak istenen tarihsel karamsarlığı darbelemek için değerlendirebilmeliyiz.

Türkiye'nin devrimci olanaklarıyla ilgili tahlil, bugün tüm Türkiye'li devrimcilerin ortak tahlili, ortak görüşü durumundadır. Bu çok önemlidir. Bu aynı zamanda bu olanaklara ilişkin olarak taşıdığımız görüşün öznel bir görüş olmadığı anlamına da gelir. Devrimci kişiliğini ve devrim yapmak isteğini koruyan tüm devrimciler, eğer bu ülkenin böyle olanaklara sahip olduğu ortak inancını ve bilincini taşıyorlarsa, bu taşınan bilincin nesnelliğine de, nesnel gerçeğe uygunluğuna da işaret eder. Bunu çok iyi değerlendirmek gibi bir sorumluluğumuz var. Ne mutlu ki biz, örgüt olarak, bu devrimci olanakların kendini ortaya koyduğu, biriktiği ve çoğaldığı, belli bir sosyal hareketlilik içerisinde belirlediği bir dönemde doğmuşuz. Yarın tarihsel bir gözle değerlendirildiği zaman, bir komünist hareketin böyle bir tarihsel ortamda doğmasını tarihçiler çok da rastlantı saymayacaklardır. Eğer kişiliğini korumayı başarır, eğer ideallerine sadık kalır ve eğer davasını başarıyla sonuçlandırmak imkanını elde ederse, Partimiz muhakkak ki tarihsel çalışmalara konu olacaktır. Ve o zaman, Türkiye'nin bugünkü tarihsel ortamında EKİM gibi bir komünist hareketin ortaya çıkmasının hiç de bir rastlantı olmadığını görmek zor olmayacaktır. Biz bunu şimdiden iddia edebiliyoruz. Ama kuşkusuz ki şimdilik yalnızca bize ait bir iddia. İddiamızı kanıtlamak bize düşüyor.

Türkiye'nin bugünkü siyasal canlılığına değinmeyeceğim, zira bunları zaten gündemimizde ayrıntılarıyla tartışacağız. Önemli olan Türkiye'de derinden derine birikmiş devrimci imkanların kendini

bugünkü sınırlı biçimiyle ortaya koyuşu değil, bu imkanların tümünü kavrayabilmektir. Bu imkanların tümünü kavrayamadığımız ölçüde, derine bakamadığımız ölçüde, siyasal olayların belli zaman kesitlerinde belli bir akışı, belli bir biçim alışı pekala bizim için bir karamsarlığı da dönüştürür, yanılgıya da düşebiliriz. Ama biz böyle yapmamaya çalıştık. Aslında bizim Türkiye'nin devrimci olanaklarından söz ettiğimiz bir dönem, Türkiye'nin henüz hayli durgun sayılabilecek bir dönemiydi. Ve eğer kitle hareketliliğinin aldığı biçimlerden gidilirse, bugün yeryüzünün çok başka coğrafyalarında Türkiye'deki sosyal hareketlilikten daha ileri sosyal hareketlilikler de var. Ama bu dış görüntülerin ötesinde, ana çelişkilere, onların çeşitliliğine ve taşıdığı dinamiklere daha yakından bakıldığı zaman, görünenin ötesine bakılabildiği zaman, Türkiye'nin olanaklarının bir çok ülkeden çok daha fazla olduğunu görmek zor olmuyor. Biz yalnızca daha derine bakmıyoruz, yanısıra olaya belli bir tarihsel kesit içerisinde bakmaya da çalışıyoruz. Örneğin Türkiye'nin son otuz yılına... Türkiye'nin son otuz yılı birbirini izleyen devrimci yükselişleri ve karşı-devrimleriyle bir toplumsal-siyasal bunalım dönemidir. Bir sosyal huzursuzluk ve kaynaşma dönemidir. Bir toplumun otuz yıl bunu yaşayabilmesi, bir karşı devrim döneminden çıkıp yeniden bir devrimci yükselişe girebilecek gücü ve dinamizmi kendinde bulabilmesi, onun taşıdığı olanakların gücüne olduğu kadar bu gücün istikrarına da bir göstergedir.

Bizim sorumluluğumuz bu çerçevede belirmektedir.

Dolayısıyla, elbette biz verili bir andan hareket ederek siyasal ve örgütsel faaliyetimizi sürdürmek zorundayız. Fakat bundan daha önemli olarak, her zaman tarihsel perspektifleri, tarihsel ihtiyaçları, tarihsel sorumlulukları ve nihai hedefleri gözeten bir örgüt olarak hareket etmek durumundayız.

Kendi sorunlarımızı ayrıca ve etraflıca tartışmaya yeterli olanığı bulabileceğiz. Ama bu kısa açış konuşmasında özellikle altını çizmeye çalıştığım husus, kendi her dönemki görevlerimizi, en geniş perspektif içerisinde, gerek enternasyonalist boyutuyla gerekse tarihsel sorumluluk boyutuyla, en geniş perspektif içerisinde, en derin anlamıyla ele almayı başarabilmemiz gerektiğidir. Çünkü bunu böyle yapmayı başarabildiğimiz ölçüde, güncel görevlerimizin ve

sorunlarımızın anlamını ve önemini, onları çözmek için ortaya koymamız gereken enerjiyi, göstermemiz gereken gayreti daha iyi bilince çıkarabiliriz. Çok daha kuvvetli, çok daha tok ve enerjik oluruz. Gündelik güçlükler karşısında çok daha dayanıklı oluruz. Aynı şekilde gündelik başarılar karşısında çok daha temkinli oluruz, başımız dönmez. Davayı büyük kavramak durumundayız. Büyük davanın güçlükleri de büyüktür. Güçlüklerin bilincinde olmak belli bir gücün ifadesidir. Bunu başarabildiğimiz ölçüde yeryüzünün bugünkü bu karamsar görünen ortamında, hayli güç, hayli zorgörünen ortamında, kendi sorumluluklarımızı yerine getirebilecek enerjiyi yaratabilir ve biriktirebiliriz.

Yeni bir örgütüz. Tarihsel ölçülerle bakıldığında, çok genç sayılırız. Daha henüz ilk konferansımızı topluyoruz. Önümüzde büyük sorunlar var. Bu sorunları çözecek güçler bakımından hayli zayıf bir durumdayız henüz. Ama inanç var, enerji var, sorumluluk bilinci var, misyon duygusu var. Bunlar önemli olanaklar. Bunları bilince çıkardığımız ölçüde, bunlar bizim için daha kapsamlı ve verimli olanaklara dönüşebilir. Bu bize bağlı.

Konferansımızın çalışmalarını bu gözle, bu bilinçle ele almalıyız. İç yaşamımızda demokratik ilişkileri egemen kılmaya özel bir özen göstermeye çabaladık bugüne kadar. Yine de bu konuda hala çok yetersiz olduğumuz bir gerçek. Demokratik ilişkileri yerleştirmek için gösterdiğimiz çabaya rağmen, henüz hayli geri bir noktadayız. Ama ben yoldaşları tam da bu nedenle, bu örgütsel tutumun bilinciyle hareket etmeye ve hareketimizin en üst platformu olan bu Konferansı bu yönüyle de en iyi şekilde, en özgür, en rahat şekilde değerlendirmeye çağırıyorum. Sorunlarımızı özgürce, rahatlıkla tartışabilmeliyiz. Hem sorunlarımız ve güçlüklerimiz karşısında gerçekçiliğimizi ve devrimciliğimizi ortaya koyabilmeliyiz, hem de, sorunlara yaklaşımdaki farklılıklarımızı, kaygılarımızı, eleştirilerimizi, katkılarımızı ortaya koymada, özgür ve devrimci davranabilmeliyiz. Tüm yoldaşları bu bilinçle hareket etmeye çağırıyorum.

Hepimize çalışmalarımız için başarılar diliyorum.

EKİM'İN DOĞUŞU VE ÖRGÜTSEL ŞEKİLLENİŞİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

Yoldaşlar,

Hareketimizin gelişme süreçlerini, bu süreçler içerisinde doğaldır ki MK olarak kendi konumumuzu, hareketin bugün ulaştığı düzeydeki durumunu, sorunlarını, ihtiyaçlarını, özetlemeye çalışan sözlü bir değerlendirme yapmak istiyorum. Hareketin ulaştığı bugünkü gelişme aşamasında, karşı karşıya bulunduğu sorunların tartışılması ve dolayısıyla da yeni döneme ilişkin perspektiflerin belirlenmesi, Konferansın görev ve yetkisi dahilindedir. Ben bu sorunlara ancak kısmen girebilirim. Bunun ötesinde, Konferansın bütün bir gündemi zaten böyle bir amaca yöneliktir.

Geçmiş süreçlerimizin, geride kalan dönemimizin, bir özgünlüğü, belirgin bir özelliği var. Bu, bir hareketin doğuş ve şekilleniş sürecidir. Bundan kaynaklanan kendine özgü bir gelişimdir bu. Hareketin doğuşu ve şekilleniş sürecini değerlendirmek, aynı zamanda, hareketin bugün taşıdığı anlamı ve biriktirdiği olanakları ortaya çıkarmak demektir. Dolayısıyla bu değerlendirmenin önemli

olduğuna inanıyorum. Çünkü hareketimiz daha ilk ortaya çıktığında ciddi bir iddia taşımış olsa bile, başlangıçta bu, yalnızca bir iddia idi. Şimdi hareket belli bir noktaya gelmeyi başarabildiğine göre, bu iddiayı pratik içerisinde sınamak, bunu hareketin gelişme süreçleriyle, ulaştığı düzeyle, bu düzeyde kazandığı niteliklerle, biriktirdiği olanaklarla değerlendirmek anlamına gelir. Bunu yapabildiğimiz ölçüde, hareketimizin ne ifade ettiği konusunda da belli bir fikir sahibi olmak olanağı bulacağız. Eğer eski ve oturmuş bir hareket olsaydık, hareketimizin neyi ifade ettiği konusu bu konferansta çok anlamlı olmayabilirdi. Zira en nihayet hareket önemli dönemleri, kendini kanıtlama dönemlerini geride bırakmıştır. Hareketin belli nitelikleri artık içselleşmiştir, bilince çıkmıştır, ortak kabul görmektedir. Böyle bir hareketin ya da bir partinin geride kalan dönemini değerlendirmek, daha çok belli bir zaman kesitin (diyelim son kongre sonrası dönemin) sorunlarını, gelişmelerini değerlendirmekten ibaret kalırdı.

Ama bizim bakımımızdan durum bu değil. Hareket bir ilk konferans topluyor. Bu onun belli bir yere geldiğini gösterir. Kuşkusuz hareketimizin ne ifade ettiği, hangi gelişme düzeyine ulaştığı konusunda şimdiden yapılmış değerlendirmelerimiz vardır. Fakat Konferansımız, hareketimiz adına, bu değerlendirmeleri de yeniden irdelemek, hareketin konumu ve şekilleniş süreciyle ilgili kendi değerlendirmesini, bu konuda artık örgüt adına ortaya konulmuş bir yargıyı netleştirmek sorumluluğuyla yüzyüzedir.

Dolayısıyla, benim şimdi yapacağım değerlendirme, sizin yapacağınız değerlendirmenin de bir ön zeminini oluşturacaktır. Bu değerlendirmenin sonuçlarını özetlemek, toparlamak, ne ölçüde olanaklı olabilecektir, bilemiyorum. Biraz da zamandan dolayı bu tereddütüm. Ama zannederim değerlendirmelerin kendisi, bu konuda belli bir eğilimi, bir fikri her halükarda netleştirecektir. Her tartışmayı özetlemek gerekmiyor. Bir tartışmanın genel kapsamı, çoğu kere, bir platformun ya da organın, belli bir sorunla ilgili ne düşündüğü, nasıl bir eğilim içerisinde olduğu konusunda yeterli bir fikir verebilir. Gerekirse biz bunu belli bakımlardan özetlemek yoluna da gidebiliriz.

Hareketimizi doğru anlamak, her şeyden önce, onun hangi ko-

şullarda doğduğu konusunda açık bir fikre sahip olmak ölçüsünde olanaklıdır. Her hareket belli koşulların ürünüdür. Eğer gerçekten ciddi bir hareketse, varolabilmeyi başarmış, ve geldiği noktada da, gelecek konusunda güçlü umutlar vaadeden bir gelişme düzeyine ulaşmışsa, bunu doğduğu koşullarla birlikte ele almak gerekir. Hareketimiz ancak o zaman gerçekten anlaşılır olabilir.

Biz bir yenilgi sonrası dönemde ortaya çıktık. Aslında ortaya çıkış dinamiklerimiz yenilginin sonuçlarıyla dolaysız olarak bağlantılıdır. '80 öncesi devrimci yükseliş 12 Eylül karşı-devrimiyle kırılmıştı. Devrimci harekette bir yıkılma ve dağılma yaşanmıştı. Bu yenilgi ideolojik-politik ve örgütsel boyutlarıyla belli tasfiyeci süreçleri harekete geçirmişti. '80'lerin ortasına gelindiğinde, yenilgi atmosferi hala hakimdi. Bunun sonuçlarını liberal konumdaki tasfiyeci akımlar mümkün olduğu ölçüde değerlendirmeye çabalıyorlardı. Özellikle yoğun bir ideolojik etkileme çabası, yoğun bir ideolojik saldırı vardı. Örgütsel tasfiye ise karşı-devrimin etkisiyle zaten önceki dönemde yaşanmıştı. Örgütsel tasfiyenin yarattığı dağılma, politik ve ideolojik ifadeler kazanmıştı. Bu da, artık yeni bazı süreçleri, liberalleşme süreçlerini harekete geçirmiş bulunmaktaydı. Fakat bu aynı yıllar, yeni bir devrimci canlanmanın bazı ilk belirtilerinin ortaya çıkmasına paralel olarak, devrimci saflarda belli arayışların da yaşanabildiği, fakat sağlıklı bir çıkışın henüz bulunmadığı bir dönemin de ifadesiydi.

Türkiye'de arayışların yaşandığı dönemde, uluslararası planda sonraki sonuçları bakımından son derece önemli bazı gelişmelerin yaşandığını görüyoruz. Gorbaçovcu akımın şekillendiği, kendini ortaya koyduğu, yarattığı ideolojik cereyanla da, tüm dünya ölçüsünde etkili olabildiği bir dönemdir bu. Hatırlanacağı gibi, Türkiye'de liberalleşme süreçlerini yaratan, yalnızca devrimci hareketin kendi kolay yenilgisi değildi. Yanısıra, dünya sosyalizminin geçici tarihsel yenilgisinin yıkıcı etkileri nihayet Türkiye'de de hissedilmeye başlanmıştı. Türkiye devrimci hareketinin yenilgisine, bu yenilgiyi yaratan etkenlere ilişkin tartışma, dünya sosyalizminin yenilgisini yaratan etkenlere ilişkin tartışmayla birleştiği ölçüde, doğan zemin üzerinde, Gorbaçovculuk kuvvetle etkili olma olanağı bulabiliyordu. Bilindiği gibi bu akım yalnızca Sovyet toplumu için yeni bir

yönelişi ifade etmiyordu. Aynı zamanda, bu yönelişi, sosyalizmin geçmişine yönelttiği yoğun bir ideolojik ve politik saldırı temeli üzerinde yürütüyordu. Bununla birleştiriyor, bundan güç almaya, hız almaya çalışıyordu. Bu noktayı gözönünde bulundurmanın bizim için önemi şudur: Tasfiyeci dalga, yalnızca iç durumdan değil, yalnızca yenilgi atmosferinden, yenilgi ruh halinden değil, yanı sıra da dıştan, gorbacovculuktan destek alıyordu. Dünya komünist hareketinin ve sosyalizminin uğradığı süreçlerin ortaya çıkardığı içaçıcı olmayan durum, bu tür bir çabanın etkili olmasını alabildiğine kolaylaştırıyordu. Çünkü insanlar yalnızca devrimci hareketin yaşamış bulunduğu yakın iç yenilgiye değil, onunla bağlantılı olarak ve aynı zamanda, dünya sosyalizminin yaşadığı süreçlere de ilgi gösteriyor, onu anlamak ihtiyacı da duyuyorlardı.

Tüm bunlar o gün için olumsuz bir tablo oluşturmaktaydı. Ama bu olumsuz tabloyu nispeten dengeleyen faktör şuydu: Özellikle '80'lerin ortası sözkonusu olduğunda, özellikle işçi hareketi bakımından, karşı-devrim döneminin yarattığı durgunluk artık aşılmaya başlanıyordu. Bunun bazı ilk belirtileri vardı. Ve sağlam devrimciler, bu ilk belirtilerden de yararlanarak, sonraki gelişme imkanları konusunda bir fikre ulaşıyor ve bundan güç alıyorlardı. Yeni devrimci canlanış farkedildiği ölçüde, ayakta kalmayı başaran devrimci çevrelerde bir toparlanma çabası da ortaya çıkmaktaydı. Ya da zaten girişilmiş bulunan toparlanma çabaları, bu ortamda güçlenmekte ve hızlanmaktaydı.

İşte biz tam da böyle bir anın, tam da böyle bir dönemin ürünüyüz. Devrimci hareketin belli bir kesimindeki arayışı, biz de, bu kesimi oluşturan örgütlerin organik bir parçası olarak yaşadık. Bu örgütlerin mensupları olarak, yeniden toparlanma çabasının ön saflarında yer alıyorduk. Tam da bu noktada, toparlanma çabasını, devrimci hareketin geçmiş süreçlerinin değerlendirilmesi ve eleştirisiyle birleştirilmesi sorunu çıktı ortaya. Bu aslında üzerinde herkesin aşağı yukarı hemfikir olduğu nesnel bir ihtiyaçtı. Geçmiş anlaşılacak isteniyordu. Kolay yenilginin nedenleri anlaşılacak isteniyordu. Devrimci toparlanma çabalarının, bu doğrultuda bir çabayla birleştirilmesiydi sözkonusu olan. Ama tam da bunun nasıl ele alınacağı sorunu üzerine, bizim sonradan koptuğumuz kesimlerde

ciddi tartışmalar uç vermeye başladı. Biz başlangıçta bu tartışmaların bir tarafı olarak şekillendik.

Zaman zaman değerlendirmelerimizde de ortaya koyduk. Bizim ilk şekillenişimiz, hazırlıklı bir ideolojik perspektif üzerinde yükselmiyor. Biz bu tür bir özel hazırlığın ürünü değiliz. Yalnızca, devrimci hareketin belli bir kesiminde yaşanan kendi geçmişini anlamak ve yeni dönemini geçmişin bu değerlendirilmesi üzerinde kurmak çabasının, deyim uyuysa dinamiğinin ürünüyüz. İçinde yer aldığımız eski örgütlerin geride kalan dönemlerini değerlendirmek isteği duyarken, aynı zamanda bunu, bu örgütlerin toparlanmasına bir temel haline getirmek kaygısıyla da hareket ediyorduk. Hareket hangi temelde toparlanacaktı. Hareket kendi geçmişini nasıl anlayacaktı? Yeni dönemini nasıl belirleyecekti? Soruna böyle bakıyorduk. Dolayısıyla başlangıç anında, henüz kopuşun yaşanmadığı bir evrede, doğaldır ki eski örgütlerin kendi içinden, onların kendi ihtiyaçlarından bakıyorduk.

Sonraki süreçlerimizi anlamak, sonraki yetersizliklerimizi doğru değerlendirmek, çıkışımızı çok güçlü bir çıkışa dönüştürememekteki zayıflıklarımızı anlamak, ancak bu noktayı gözetmek ölçüsünde olanaklıdır. Bu başka bazı ülkelerdeki marksist hareketlerin doğuş özelliklerinden önemli bir farklılığı ifade etmektedir. Öyle ülkeler vardır ki, gene geçmiş devrimci hareketten bir kopuşla ortaya çıkmıştır marksist hareket. Fakat ancak uzun bir teorik hazırlık dönemi geçirdikten sonradır ki politik bir hareket olarak şekillenme aşamasına gelebilmiştir. Rus marksist hareketinin gelişme özelliklerine gözetildiğinde bunu görmek olanaklıdır. Bazı eski popülist aydınların Marksizme kopuşunu, uzun bir teorik hazırlık ve birikim dönemi izledi. Ve ancak bu gelişme sürecinin belli bir aşamasında, marksist hareket kendini politik olarak üretmek başarısını gösterebildi. Biz bu tür bir hazırlığın ürünü değiliz. Biz aslında hazırlıklı bir kopuşun ürünü de değiliz. Tekrar ediyorum; devrimci hareketin belli bir kesiminin kendini yenileme ihtiyaçları ve çabası içerisinde doğduk. Aslında taşıdığımız kaygı, bu hareketler için yeni bir dönem başlatmak, bu hareketlerin yenilenerek yeni bir döneme başlamasını sağlamaktı. Başlangıçta bu kaygılarla hareket ediyorduk.

Bununla birlikte, bu noktada bir üstünlüğümüz vardı. Bu hare-

ketlerin geçmişini derinlemesine anlamak istiyorduk. Yenilgi döneminde ortaya çıkan sonuçları dar sınırlar içerisinde değerlendirmek eğiliminden uzak durduk. Bir hareketin kolay yenilgisini, ya da geçmiş dönemde kendi iddialarından bu kadar uzak durabilmesini, belli bir ideolojik ve politik mantıkla bağlantılı olarak anlamaya çalıştık. nemli bir tartişma vardı. Hareketin geçmişi hangi sınırlar içerisinde değerlendirilecekti? Özellikle TDKP'de çok hararetili süren bir tartişmaydı bu. Hareketin idcolojik süreçlerini peşinen olumlamak, yalnızca pratik politikasında ve örgütsel yaşamında, örgütsel şekilleniğ sürecinde belli zaafılar tespit etmekle yetinmek gibi son derece dar ve kısır bir eğilim vardı.

Biz ise, başlangıçta henüz çok açık bir fikre sahip olmamakla birlikte, hareketin yaşadığı yenilginin bütün boyutlarıyla değerlendirilmesi gerektiği konusunda açık bir yöntemsel tutuma sahiptik. Bu önemli bir üstünlük oldu bizim için. Bu stnlğu tamamlayan bir öteki stnlğümüz ise şuydu: Bir hareketin kendi içinde değerlendirilerek anlaşılabileceği inancı taşımıyorduk. Hareketi; ilkin, sol hareketin bütünü içinde, ve ikinci olarak, şekillendiği tarihsel koşullarla birlikte anlamak gerektiği düşüncesine sahiptik. Bu da aslında yöntemsel bir yaklaşımdı ve önemli bir stnlğmz d.

Fakat tam da bu noktada , dıştan gelen ve ite kendini üreten, ite kendini bir başka türlü üreten çok temelli bir glğmz vardı. Soruna bu tür bir bakışı gündeme getiren ilk hareket olduğumuzu söylemek doğru değil. Bizden önce başka bazı hareketlerin bünyesinde, örneğin geçmişte "ortayolcu" olarak nitelenen grupların bünyesinde, tam da kendi hareketlerinin geçmiş süreçlerini, bütün boyutlarıyla ve sol hareketin btnlğu içerisinde kavramak çabası gösteren başka bazı çevreler vardı. Bu grupların bünyesinde böyle tartişmalar, bu tartişmalar üzerinde yükselen belli ayrılıklar yaşanmıştı.

Ortaya çıkan sonuç şuydu: Sorunu biçimsel olarak bu çerçevede sorgulayan belli kesimler, bunu liberal bir savrulma ile sonulandırmışlardı. Dolayısıyla, bu tür bir yaklaşımın sonuçlarına karşı bir güvensizlik ve bu tür bir yaklaşım karşısında tutucu bir dirençle karşı karşıya kaldık. Soruna bu tür bir yaklaşımın liberal bir savrulmayla, hareketin kaba bir inkarıyla sonuçlanacağına dair

kuvvetli bir eğilim vardı karşımızda. Bu eğilim, devrimci hareketin belli kesimlerinde daha önce yaşanmış belli süreçleri kendisine dayanak olarak almaktaydı. Ya da belki de içtenlikli olarak, o deneyimlerden ürkmekte ve ürktüğü ölçüde bizim karşımızda tutuculaşmaktaydı.

Bunların ışığında bakıldığında, bizim yaptığımız çıkışın önemi daha iyi anlaşılır. Biçimsel esasları bakımından bizimkine benzer bir yöntemle hareketeden, ama açık ya da troçkist lafazanlıkla örtünmüş liberal konumlara kayan akımlar örneği vardı bizim önümüzde. Bugünden bakıldığında kolaylıkla görülen şudur: Bu akımları ortaya çıkaran birikim ile bizim üzerinde yükseldiğimiz birikim gerçekten farklı. Dahası birbirine temelden zıt. Biz, hareketin geçmişini anlamaya ve aşmaya, ama bunu, onun geçmişteki kuşku götürmez devrimci rolünü ve katkısını tanıyarak yapmaya çalıştık.

Bu bir bakıma kendiliğinden bir süreçti. Anlattıklarımın bu çıkıyor zaten. Eski örgütlerimizin uğradığı politik ve örgütsel akibeti değerlendirme çabasıydı bu. Ve bu örgütleri yenileme kaygısından doğmaktaydı. Ama bu, dinamik bir süreçti de. Sürecin bu dinamizmi, farklı bazı dinamikleri harekete geçirebildi. Bugünden bakıldığında bizim görebildiğimiz budur. Halkçı hareketin politik ve örgütsel süreçlerine ilişkin gerçekleri yakaladığımız ölçüde, bunların ideolojik temelle bağlantısını kurmak, bu bağlantıyı kurabildiğimiz ölçüde ise, bu hareketlerden kopmak durumunda kaldık. Ve ancak bu hareketlerden ideolojik olarak kopmak aşamasına geldikten sonra dır ki, ulaştığımız düzeye yeniden bir bakmak, bunu kendi içerisinde belli bir mantığa oturtuktan sonra dönüp hareketin geride kalan süreçlerini daha derinlikli ve daha kapsamlı değerlendirmek durumunda olduk.

Bunlar bizim ideolojik gelişmemizin kapsamını ve özelliklerini anlamak bakımından önem taşıyor. Bizim ideolojik bakımdan ancak şimdi gündemimize alabildiğimiz ya da bu şekilleniş süreci döneminde yeterince el atamadığımız alanlar ve sorunlar var. Ama bunları sürecin bu özellikleriyle birlikte anlamak gerekiyor. Biz çok uzun yılları alan bir teorik birikim üzerinde yükselmiş bir hareket değiliz. Dahası, biz geçmişten önemli bir miras devralmış bir hareket de değiliz. Bundan yalnızca sol hareketin geçmişini kastetmiyorum.

Dünya komünist hareketinin geçmiş süreçlerine baktığımızda bir olguyu açıklıkla tespit ediyoruz. Dünya komünist hareketinde önemli bir tarihsel kesit, bir teorik boşluk ya da yetersizlik dönemini oluşturmaktadır. Bu dezavantajları kendi çıkışımızdaki hazırlıksızlığımızla birleştirdiğimizde, kendi bugünkü yetersizliklerimiz konusunda daha açık bir fikre sahip olabiliriz. Teorik imkanlar hiçbir zamanyalnızca belli kişilerin yetenekleriyle bağlantılı değildir. Asıl olarak, kişileri ve hareketleri yaratan, iç ve uluslararası tarihsel durumla bağlantılıdır. Bununla yalnızca politik ya da toplumsal koşulları da kastetmiyorum. Aynı zamanda düşünsel birikimi kastediyorum.

Bolşevik harekete baktığımız zaman, gerisinde 20 yıllık bir iç teorik birikim süreci olduğunu görüyoruz. Marksist temeller üzerinde yükselen bir birikim bu. Yine aynı hareketin içinde yeşerdiği uluslararası koşullara baktığımızda ise şunu görüyoruz: Marks ve Engels'in birlikte sürdürdüğü teorik gelişme süreci, sonrasında Engels tarafından devam ettirilmiştir. Engels'ten sonra da, uluslararası marksist hareketin, teorik alanda güçlü temsilcileri ve çok da güçlü bir birikimi vardır. Açış konuşmasında biz aslında talihsiz bir tarihsel dönemin marksistleriyiz derken, bir yönüyle de bu faktörleri kastetmiştim. Bizim için sözkonusu olan yalnızca siyasal bakımdan karşı karşıya bulunduğumuz tarihsel güçlükler değildir. Yanısıra, marksist hareketin kendi özel konumu bakımından da, büyük güçlüklerle, büyük zayıflıklarla yüzyüzeyiz.

Kopuşumuz biliniyor. Yöntemsel avantajlarımızla, içinden geldiğimiz hareketlerin ve toplam olarak Türkiye devrimci hareketinin konumunu kavrama olanağı elde ettik. Bu konumu gerek toplumsal özellikleriyle, gerekse ideolojik-politik özellikleriyle anlamak ve tanımlamak olanağı bulduk. Bunu kendi içinde tanımlamakla kalmadık, Türkiye'nin son 30 yılda yaşadığı toplumsal-siyasal süreçlerle bağlantılı olarak ele aldık. Bu hareketleri bu süreçlerin içinde anlamayı başarabildiğimiz ölçüde, bu hareketlerden kopma yeteneğine de ulaştık. Politik ve örgütsel zaaflarının eleştirisinden hareketle belli bir ideolojik kavrayışa ulaştık. İdeolojik kavrayışa ulaştığımız ölçüde ise bu hareketlerden koptuk. Yaşadığımız öncelikle bir ideolojik kopuştu. Zira biz, henüz bu hareketlerin geçmiş

politik ve örgütsel pratiklerini (kavrayışta değil pratikte) aşabilmek yeteneğine ulaşmadan önce, bu hareketleri ideolojik olarak kavramayı ve onları ideolojik olarak olumsuzlamayı başardık.

Bundan sonrası bir hareketin doğuşu ve artık şekillenmesi sürecidir. Bu hareketlerin teorik kavrayışlarını, programatik anlayışlarını ve bu çerçevede politikalarını, örgütsel anlayışlarını eleştirdik. Bu bizim ideolojik gelişme sürecimizi oluşturdu. Bunu daha çok içinden doğduğumuz hareketlerin bir eleştirisi olarak ortaya koyduk. Ama tam da sık sık sözünü ettiğimiz yöntemsel avantajımız sayesinde, bu hareketlerin kendisini de Türkiye devrimci hareketinin toplamı içerisinde kavrayarak yaptık bunu.

Bizi doğuran bir birikim vardı kuşkusuz. Biz devrimci demokrasiyi hiçbir zaman saf biçimiyle tanımlamadık. Belli bir toplumsal zemine oturmuş, kendini ideolojik ve politik bakımdan da artık bu toplumsal zeminin karakterine ve ihtiyaçlarına göre üretmiş tümüyle saf bir hareket olarak tanımlamadık. Ne genel olarak devrimci demokrasiyi ve ne de özel olarak içinden geldiğimiz kesimleri... Bunlar çelişkili bir karaktere sahip hareketlerdi. Marksist olmak ve işçi sınıfını temsil etmek iddiasıyla ortaya çıkmışlardı. Doğal olarak, buna dönük özellikler, buna dönük düşünsel ve politik öğeler de taşımakta idiler. “Demokrasi ve sosyalizmi içiçe temsil ettiler bu akımlar” derken, anlatmak istediğimiz olgu buydu. Bu onların çelişik ve ekletik bir ideolojik-politik zemine sahip olduklarını anlatıyordu. Kuşkusuz bu çelişik yapının belli bir kutbunda oluşan, düşünsel ve politik birikim üzerinde doğdu EKİM. Bu doğuşu harekete geçiren dinamikler ise; 1- Devrimci demokrasinin yaşadığı süreçlerin, geline yerde bu çelişik yapıyı koruma olanaklarını artık tüketmesiydi. 2- Bunun, belli bir aşamada, kolay yaşanmış bir yenilgiyle birleşmesiydi. Bu bir iç ayrışma zemini yaratıyordu. Bu zemin üzerinde, bu hareketleri anlamak çabası, bu hareketlerin kendi gelişme süreçleriyle oluşmuş belli olanaklarla birleşince, bizi ileriye sıçratan gelişme olanaklı hale gelebildi.

Buradan daha dar bir çerçeveye geçilebilir. Bu ideolojik kavrayışa ulaşmış bir hareket, hangi imkanlarla şekillenmeye çalıştı? Biz bir grup marksist-leninist kadro olarak ortaya çıktık. Kopuşu yaşayan aslında çok dar bir kadroydu. Bugün bir çok yoldaş bu süreçlerin

başlangıç evrelerini daha iyi bilmektedir. Koptuğumuz hareketler güçlü hareketlerdi. Bu hareketler güçlü bazı geleneklerin, güçlenmiş önyargıların, yerleşmiş bir kültürün üzerinde yükseliyorlardı. Üstelik güç aldıkları kültür yalnızca kendi grupsal kültürleri de değildi. Toplam olarak devrimci popülist hareketin genel kültürüydü. Kopuşumuzun anlamını ve bu kopuşun karşı karşıya kaldığı güçlükleri bununla birlikte değerlendirmek gerekir. Demek oluyor ki, biz, yalnızca kendi koptuğumuz kesimlerden gelen bir dirençle yüzyüze kalmadık. Biz aslında bir kültürden kopmak çabası gösterdiğimiz ölçüde, geleneksel devrimci hareketin genelinden güç alan bir dirençle yüzyüze kaldık. Sosyalizm adına yerleşmiş bir küçük-burjuva kültürüydü bu. Zihniyet olarak bir devrimci demokrasi kültürü, bir demokratik devrimcilik kültürü vardı. Kopuşumuzun karşı karşıya kaldığı şiddetli tepkiyi, devrimci hareketin bu ortak kültürüyle birlikte değerlendirmek gerekir. Bizim karşıımıza yalnızca belli bir hareketin değil, toplam olarak küçük-burjuva devrimci hareketin direnme olanakları çıktı. Soruna ideolojik ve politik çerçeveden bakıldığında, bunu kesinlikle böyle anlamak gerekir. Olay belli bir örgütün sınırları içerisinde, ya da bir kaç örgütün sınırları içerisinde gerçekleşmiş olabilir. Ama bizim karşı karşıya kaldığımız önyargılar, ideolojik direnme, geleneksel devrimci hareketin toplam olanaklarından güç alıyordu. Ve dahası, bunu tamamlayan ek bir unsur olarak, geçmiş sorgulayan ama liberalizme düşen belli akımların olumsuz pratiği orta yerde durmaktaydı. Bize direnç gösteren küçük-burjuva tutuculuğu bu olumsuz pratikten ayrıca kuvvet alabilmekteydi. Bizim akibetimizle bu liberal savrulmalar arasında ilişki kurulmaya ve bu da bize karşı bir direnme noktası olarak kullanılmaya çalışılıyordu.

İşte tam da bu güç ortam içerisinde, yalnızca bir avuç devrimci olarak yola çıktık. Bir konferansın (TDKP) bünyesinden kopan, sayısı 5-6'yı geçmeyen bir grup devrimci insan, yanısıra bir başka hareketin bünyesinden ileriye çıkmayı başarmış az sayıda insan (TKİH), EKİM'in doğuşu işte buydu. Ulaştığı ideolojik konumun sağladığı imkanları bir yana bırakırsanız, pratik bakımdan durum bütünüyle buydu. Kendimizi doğal olarak önce ideolojik bakımdan ifade etmek durumundaydık. İlk belgelerimizi ortaya koyduk. Bu belgelerdeki perspektiften hareketle, devrimci hareketin geçmiş

süreçlerinin eleştirisini ortaya koymaya çabaladık. Bunu bir yayın organı çıkarmakla birleştirdik. Ve bunu, tekrar ediyorum, çok sınırlı sayıda insanla yapmak durumunda kaldık. Bu çok pratik bir bilgi oluyor aslında. Fakat bence hareketimizin ulaştığı gelişme düzeyini ve gelişme dinamiğini iyi anlayabilmek için, bu pratik faktörü de hesaba katmak zorunludur. Zira bu, EKİM'in hangi imkanlarla gelişme gücü bulabildiğinin bir göstergesidir.

Altını çizmek istediğim şudur: Eğer bir grup insan, büyük güçlükler ve büyük pratik imkansızlıklar ortamında belli bir ideolojik kavrayışla ortaya çıkıyor ve bu ideolojik kavrayışından güç alarak, bundan giderek, bunu bir kuvvete dönüştürmeye çabalayarak, kendini politik ve örgütsel bakımdan da üretmek istiyor ve bunu belli bir zaman içersinde başarabiliyorsa, bunu o hareketin taşıdığı ideolojik güce ve imkanlara bir gösterge saymak gerekir. Biz bir rastlantının ürünü değildik. Eğer bir rastlantının ürünü olsaydık, yok olup giderdik. Eğer sınırlı sayıda insan, hiç bir örgütsel ön temele, hiçbir politik varlığa sahip olmadığı bir durumda, henüz isim olarak bile varolmadığı bir olumsuz koşullar zemini üzerinde, böylesine olumlu bir süreci başlatabiliyorsa, bunu o hareketin ideolojik imkanlarıyla, belli bir nesnel ihtiyaca yanıt verebilme yeteneğiyle bağlantılı görmek gerekir.

Kopuşumuzu yapay veya zorlama olarak suçlayanlar oldu. Nedir ki, Türkiye'nin o günkü iç ve dış koşullarında, yapay ayrılıklar üzerine yükselen bir hareket yozlaşmaya, yokolup gitmeye mahkumdu. EKİM'in bugün ulaştığı düzey gösteriyor ki, bu hareket, gerçek ayrılıklar üzerinde yükselmiştir ve belli bir nesnel ihtiyaca yanıt olmuştur.

İdeolojik kopuşun ardından hareket kendine bir yön tayin etmek durumundaydı. Kendini şekillendirmek için belli bir perspektife sahip olmak durumundaydı. Öncelikle bir yayın organı çıkarmalıydık. Burada hem ideolojik bakımdan kendimizi üretebilmeli, hem de bunu politik ve örgütsel bir gelişimin dayanağı haline getirebiliydik. Bunun nasıl bir yayın organı olması gerektiği sorunu bizim için temel önemdeydi. Çünkü bu araç yeni bir hareketi şekillendirmek gibi bir ihtiyacı karşılayacak, böyle bir rol oynayacaktı. Ve bizim ortaya çıktığımız dönem, Türkiye'de, yalnızca liberal çevre-

lerde değil, geçmiş konumlarını savunma zemini üzerinde yükselmek isteyen kesimler içinde de, güçlü bir legalist eğilimin yaşandığı bir dönemdi. Legalizm ideolojik bakımdan kuvvetli bir cereyandı ve pratik olarak da yaşanıyordu. Yenilginin sonuçlarından kolayca kurtulmak, yeni canlama döneminde kolayca g toplamak, dahası, örgütsel imkansızlıklar ortamında bir yeniden örgütlenmeyi olanaklı kılabilcek bazı ilk güçleri toplamak ihtiyacı, yalnızca reformistleri ya da sosyal reformistleri değil, devrimci hareketin önemli kesimlerini de legal alana itiyordu.

Biz ise bir örgüt yaratmak istiyorduk ve bunun ihtilaleci bir örgüt olması gerektiğinde ısrarlıydık. ıkaracağımız yayın organının illegal olması gerektiğini bu açıdan stratejik önemde gördük. Taktik değil stratejik önemde gördük. Bu, bir hareketin temellerini atacaktı; ilk örgütsel olanaklarını ve zeminini oluşturacaktı; bir ilk kadrolaşmasının aracı olmak işlevi görecekti; ilk örgütsel biçimlenişini sağlayacaktı. Bu ihtiyaçlara yanıt veren bir yayın organının illegal bir yayın organı olması gerektiği sorununu, ilkesel ve stratejik önemde gördük. Bugün bize yöneltilen bazı eleştiriler var. *Ekim*'in yazdıklarını legal olarak da yayınlamak, *Ekim*'i bu biçimiyle legal olarak da çıkarmak olanaklıdır, deniliyor. İllegal bir yayın organının ideolojik-politik sorunların ele alınışında ve politik propagandada tam bir özgürlüğe sahip olduğu gerçeğini bir yana koyarsak, buna aslında bizim de bir itirazımız yok. Kuşkusuz özellikle teorik ve ideolojik içeriğiyle görüşlerimizi legal bir yayın organıyla da ortaya koymak olanaklıydı. Dahası, yeni ortaya ıkmiş, kadrosu olmayan, ismi olmayan, fikirleri bilinmeyen, yerleşik bir kültüre karşı mücadele etmek zorunda olan, ondan kopmak isteyen ve ondan koptuğu lde kendini yaratmak şansı bulabilen bir hareket için, legalden başlamak son derece makul de görünüyordu. Ama biz legalden başlamadık. Bu, tümüyle, ulaştığımız ideolojik ve politik perspektiflerle bağlantılıydı. Biz bir ihtilal rgt olmak istiyorduk. Geçmiş hareketin devrimci geleneklerini devralmıştık. Bunu en devrimci sınıfın, en ileri sınıfın kavrayışı temeli üzerinde yeniden ifade etmiş, bir st düzeye çıkarmış bulunmaktaydık. Geride kalan politik ve örgütsel süreçlerin gerisinde değil fakat ilerisinde bir şkillenişi, onu aşan bir şkillenişi ortaya koymak durumundaydık.

Gelişmemizin temellerini atacak bir yayın organını illegal çıkarmak sorununa bu bakımdan temeli bir önem atfettik. Üstelik, tekrar ediyorum, bunu büyük imkansızlıklar ortamında yapık. Hiç bir örgütsel temelimiz yoktu. Hiç bir hazır kadromuz yoktu. Kuşkusuz ideolojik ayrışmanın şiddetiyle belli bir etki bulabilmişük belli öğeler üzerinde. Ama bunlar son derece sınırlıydı, dahası, bizim örgütsel ihtiyaçlarımızı karşılamaya da hazır değillerdi. Ya buna uygun değillerdi ya da henüz buna niyetli değillerdi Bir hareketin ortaya koyduğu belli ideolojik yaklaşımlara yakınlık duymak ile o hareketin politik ve örgütsel çabası içinde aktif ve dinamik bir tarzda yer almak farklı şeylerdi. Bu insanlar bu bakımdan henüz netleşmiş de sayılmazlardı. Dolayısıyla kopuşu başarmış bir grup kadro için, kendi politik ve örgütsel şekillenişine dayanak olabilecek kadroları yaratmak, kendisi için bir ilk örgütsel temel yaratmak, henüz önemli bir sorun olarak duruyordu. Bir taraftan kendini ideolojik olarak ortaya koymak, ama öte yandan da bunu politik ve örgütsel bir şekillenişle birleştirmek sorunuyla karşı karşıyaydık.

Sorunun ideolojik boyutları çok önemliydi. Zira yerleşik bir ideolojik kültürden kopuyorsun; kendini yaratabilmen, kendini onun karşısında ortaya koyabilmen ölçüsünde mümkündür Bunun için de, herşeyden önce fikirlerini ortaya koyabilmelisin. Nerden koptuğunu ve neden koptuğunu, artık yeni konumda neyi ifade ettiğini net bir biçimde anlatmak durumundasın. Kendimizi ideolojik olarak ortaya koymadan, bu konuda etkili, ikna edici bir çabayı sergilemeden, insanları ikna etmemiz olanaktı değildi. Bu ideolojik olarak kuvvetli olmak, ideolojik çalışmaya önem vermek anlamına geliyordu. Ama aynı zamanda, gerek kendi ideolojik perspektiflerimizin doğal bir gereği olarak, gerekse de devrimci harekette yerleşik olumlu geleneklerin bir gereği olarak, kendimizi anında politik ve örgütsel bakımdan da şekillendirmek, ideolojik gelişmeyi politik ve örgütsel gelişmeyle tamamlamak durumundaydık.

Devrimci hareketin yerleşik ve olumlu olan geleneklerinden şunu kastediyorum. Liberalleri ya da liberalleşen öğeleri bir yana koyarsak, Türkiye'nin devrimcileri bir hareketi yalnızca ideolojik bakımdan değil, politik ve örgütsel bakımdan da ele alırlar. Bir harekete değer verirken, bir hareketi anlar ve olumlarken, bu bütün-

l k içerisinde hareket ederler. D   nsel bakımdan kuvvetli olsa bile, politik ve örgütsel bakımdan kendini  retmemi  olan, ya da bu yetenekten yoksun olan çevrelere, Türkiye'nin devrimcileri haklı bir güvensizlik duyarlar. Biz yalnızca kendi ihtilalci ideolojik perspektiflerimizin bir gereği olarak değil, aynı zamanda bu geleneklerle yo rulmu , bu olumlu yaklaşımla yeti mi  devrimci birikim üzerinde etkili olabilmek için, kendimizi bir an önce politik ve örgütsel bakımdan üretmek sorunuyla karşı kar ıyaydık. Ayrıca ideolojik geli memizin sağlıklı bir zeminde ilerleyebilmesinin güvencesi de buydu. Sağlıklı bir ideolojik gelişmenin, ancak, o ideolojik gelişmenin özüne ve ihtiyaçlarına uygun d   en bir politik ve örgütsel gelişmeyle tamamlandığı ölçüde, sağlıklı ilerleyebileceği perspektifine sahiptik. Bunu teori ve pratik bütünlüğü olarak ifade ediyorduk. Dahası, biz, teori-pratik bütünlüğünü, düşünce ve eylem birliğinin önemini, aynı zamanda geçmiş hareketin bir eleştirisini olarak da ortaya koyuyorduk. Geçmişte yer yer gerçekten önemli doğrular da savunulabilmi ti, düşünsel bakımdan. Ama bunlar yalnızca söz olarak kaldığı ve uygulanmadığı sürece bir anlam da ifade etmemi lerdi. Biz geçmiş hareketi değerlendirirken, onun bu temel zaafını da ele tiriyorduk.

Hareketimizin ilk dönemi biraz karışık bir dönem. Bir yandan, devrimci hareketin geride bıraktığı süreçleri anlamak yeteneğinin ortaya çıkardığı bir güven ve iyimserlik vardı. İdeolojik konumuzdan gelen avantajı ve güveni kastediyorum. Ama  te yandan da, bu ideolojik perspektifleri tamamlayan politik ve örgütsel gelişme süreçlerini nasıl yarataca ımız konusunda çok büyük güçlükler vardı. Bu hareket için belli sıkıntılara da konu olmaktaydı. Sınırlı sayıda devrimci; bunlar bir yandan ideolojik gelişme ihtiyaçlarına cevap verecekler, bu kopuş sürecini derinle tirecekler, ama aynı zamanda bir hareketi politik ve örgütsel bakımdan da yaratmak başarısı göstereceklerdi. Bu ihtiyaçları birarada ele almak ve ba da tırmak gerçekten g   bir sorundu. Bu güçlüğü pratik içerisinde yaşadığımız ölçüde ise, hareket belli sıkıntılarla y zy z ekaldı. Hareketimizin ilk dönemleri bu açıdan hayli karışıktır, zorlayıcıdır, bunaltıcıdır. Bir avuç insanla yeni düşüncelerini eski kültürle yo rulmu  insan malzemesine taşımak  abasındasın. Dahası bu fikirlerini insanlara

ulaştırmakla kalmamalısn, onlara bunu dne dne anlatabilmelisin. Ve stelik, bunu illegal bir yayın organıyla yapıyorsun. Legal bir yayın organı, bu noktadan bakıldığında, büyük avantajlara sahiptir; zira düşüncelerini insanlara ulaştırmak gibi bir sorunun yoktur. Legal imkanlar bunu kendiliğinden sağlar. Oysa bizim için sorun hiç de böyle değildi. İnsanlara düşüncelerini ulaştırabilmek için, herşeyden önce örgütsel olarak, belki bazı ilk örgütsel araçlarla kendini ortaya koymak durumundasın. Bir legal yayın organı çıkarsan; Samsun'a da, Adana'ya da, İzmir'e de gider, bütün kentlere kendiliğinden dağılabilir. Oysa sen kendi yayın organını, dolayısıyla kendi fikirlerini İzmir'deki, İstanbul'daki bir insana ulaştırabilmek için, bunu belli örgütsel imkanlarla yapabilmek durumundasın. nce adını duyuracaksın, sonra yayın organını ulaştıracaksın, bir ikna etmek çabası yaşayacaksın. Bu gerçekten büyük çaba gerektiren, ancak belli örgütsel imkanlarla, belli kadrolarla yapılabilcek bir işti.

Bu alandaki glklerimiz somut olarak tasvir etmek gerekli değil zannediyorum. Bunu nasıl bir güçlük olduğu konusunda bu süreçleri başından yaşayan yoldaşların zaten dolaysız olarak bir bilgisi vardır. Hareketimize sonradan katılan yoldaşların ise bunun ne demek olduğunu tasavvur etmesi sanıyorum çok da g değil.

Ama biz bu güçlükleri, belli bir dönemin ardından, ısrarlı bir çabayla belli sınırlar içerisinde aşmayı da başardık. Başlangıçta bazı ilk destekler elde ettiğimizi reddetmiyorum. İlk ayrışma döneminde Türkiye'de bazı ilk destekler (insan desteğini kastediyorum) elde ettiğimiz bir gerçektir. Ama bu insanlar henüz bizim politik ve örgütsel ihtiyaçlarımıza cevap verebilecek durumda değillerdi. Bu insanları önce bütünüyle ikna etmemiz, sonra kendi ideolojik perspektifimiz doğrultusunda eğitimimiz ve yeni bir hareket olarak şekillenebileceğimiz konusunda onlar güven vermemiz gerekliydi. Bizden yana tavır alanların bile bize karşı belli kayıtları, belli bir güvensizliği doğal olarak vardı. Yaşanan, bu tür güçlüklerle içiçe olan bir süreçti. Dahası, bizim cephemizden de taşınması gereken kaygılar vardı. Yanlızca bize ilk desteği veren insan çevrelerinde bize karşı belli bir tereddüt değil, o desteği alan bizlerin de, o insan malzemesine karşı belli bir tereddütü vardı. Biz o ilk insan malze-

mesiyle yeni bir örgütlenmenin yaratılabileceğine inanmadık. O insanların eski kültürle yoğrulmuş, dahası, yenilgi döneminin yarattığı birtakım zaafarla ve zayıflıklarla malû olduklarını biliyorduk. Dolayısıyla ancak onları yeniden şekillendirmek ölçüsünde, onlar üzerinde yükselen bir örgütsel şekillenışı gerçekleştirmek perspektifine sahiptik. Böyle bir kaygıyla hareket ediyorduk. Dolayısıyla bizim bu ilk ilişkilerle yürüttüğümüz faaliyet, biraz kendine özgü geçici bir faaliyettir. Bu dönemin örgütlenmesi geçicidir, sınırları ve normları kesin değildir. Bu aslında bizim için bir harmanlama dönemi idi. Elde ettiğimiz insan malzemesiyle, desteğini aldığımız insan malzemesiyle, belli işleri belli bir biçimde sürdürmekle birlikte, bunu hiç bir zaman kendi örgütsel şekillenişimizin bir ilk biçimi, bir kalıcı biçimi saymadık. İlk faaliyetlerimiz bizim için kazandığımız güçleri eğitme, şekillendirme deneme, sinama ve elbette eleme süreciydi. Bu yaklaşık bir buçuk, yer yer iki yılımızı aldı.

Bizde kalıcı örgütsel şekillenmeye geçiş, yakın dönemin sorunudur. 1989 sonbaharının sonu, eğer yanlış hatırlamıyorsam. Ondan önceki dönem kendine özgü, biraz şekilsiz bir dönemdir bizim için. Bu şekilsizlik, tekrarediyorum, doğru anlaşılmalıdır; kendiliğinden-cilikten gelmiyor, tersine son derece bilinçli bir bakıştan geliyor. Eski kültürden devralınmış, ama henüz yeni ideolojik kültürün, yeni ideolojik yaklaşımların kadrosu olmayacak insanlarla yürütülen bir ilk faaliyetti. Ama o insanları yeni ideolojik çizginin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir şekillenişe ulaştırabilmek için de, bu geçici dönemi yaşamak, bizim için bir zorunluktan ve bilinçli bir tercihtir.

Bu ilk ilişkileri değerlendirmemizin sorunları üzerinde biraz durmak istiyorum.

Doğal olarak biz belli bir kesimden kopuyorduk. Bu kesimle somut olarak da bağlantılıydık. Dahası bizim kopuşumuz başlangıçta o kesimden ilgi görmekte idi. Bu insanlara kendimizi anlatmak, bu kesimden alabileceğimiz desteği almak durumundaydık. Biz istesek de başka kesimlere hem ulaşamaz, hem de onlarda yankı bulamazdık. Bunu kendi güçlerimizle ve kendi olanaklarımızla bağlantılı olarak söylüyorum. Eğer kopuşumuz belli bir kesimde belli arayışları hızlandırmışsa, ya da belli tartışmaları yoğunlaştırıyorsa, bu kopuşa ilk destekleri almak çabası göstermek son derece doğaldır. Biz

onlardan ideolojik olarak kopmuş olsak bile, onlarla geçmiş bir dönemin kaderini paylaşmıştık. Tam da bundan dolayı, öncelikle kendimizi onlara karşı sorumlu hissetmek durumundaydık.

Dolayısıyla ilk dönemi, içinden geldiğimiz hareketin biriktirdiği insan malzemesinden elde edilebilecek güçleri elde etmek çabası olarak yaşadık. Bu çabayı göstermek durumundaydık. Oradan kazanabileceğimiz insanları kazanmak ve onlarla bir faaliyetin ilk basamaklarını döşemek durumundaydık. Kadro durumumuz, örgütsel olanaklarımız ve araçlarımız düşünüldüğünde pek bir tercih imkanımız da yoktu. Ama şu konuda tercihimiz vardı. Kazanılan bu ilk destekle biz düşündüğümüz tarzda bir örgütü istesek de yaratamayacağımızı düşünüyorduk. Dahası kazandığımız o ilk ilişkilerin bize çıkardığı güçlükler ve bizim önümüzde belirginleştirdiği gerçekler bundan geri durmamız konusunda her adımda bizim için uyarıcı oluyordu. Üye alımına gitmedik örneğin. Belli örgütsel biçimler yaratmakla birlikte, onlara leninist bir örgütte sözkonusu olabilen herhangi bir statü tanımak yoluna gitmedik (üyelik ve aday üyelikle bağlantılı olarak). Yer yer komite türü şekillenmeler oldu. Ama bunlar daha çok bir ilk faaliyeti, leninist normlarla bakıldığında biraz şekilsiz sayılabilecek bir faaliyeti sürdürmenin geçici örgütsel biçimler idi bizim için. Bu esnekliği gösteremeseydik, bugünkü düzeye ulaşamazdık.

Ama kuşkusuz bunun kendisi yine de bir örgütsel süreçtir. Kaldı ki bu, illegal bir yayın organı etrafında şekillenen bir faaliyetin kendi doğasında vardır. Bu yayın organını hazırlamanın, dağıtmanın, bu dağıtım alanını genişletmenin kendisi bile ancak belli bir örgütsel biçim içersinde, belli örgütsel bağlantılar içersinde gerçekleşebilecek bir faaliyettir. Ve bunun ters bir yanı da yoktur. Tersine tam da arzu ettiğimiz türden kadroları belli bir hazırlayıcı pratik içersinde yaratmak gibi bir olanak sunuyordu bize. Bu tür bir yayın organını, illegal bir yayın organını tercih ederken, zaten böyle bir avantajı da gözetiyorduk biz. Şimdi ilk ilişkilerin kalıcı olamadığı, bugünden bakıldığında daha iyi görülebiliyor. Ama bunu hareketin bir yanlılığına yormak, hareketin gelişme süreçlerini, kullandığı gelişme imkanlarını doğru değerlendirememek anlamına gelir. Biz o ilk insan malzemesini, o ilk biçimiyle kullanamamış olsaydık, bir hareket olarak kesin

bir biçimde tasfiye olurduk. Başka türlü davranırsaydık, ulaştığımız ideolojik perspektifleri politik ve örgütsel bir süreçte dönüştüremezdik. Bunu kiminle yapacağız? Bir kere eski birikmiş insan malzemesinden destek almak çabası doğal bir ihtiyaçtır. Bir hareketin bünyesinden bir iç ayrışmayla ortaya çıkıyorsun ve bu iç ayrışmanın bir nesnel dayanağı olduğunu düşünüyorsun. Bu hareketin sağlıklı öğelerinin aslında bir yönelimini ifade ettiğini söylüyorsun. Öncelikle öne çıkmayı başarmış olanların, hareketten geride kalan ama ileriye çıkmaya açık olan öğeleriyle birleşmek çabası göstermesi, bu yönüyle işin doğasına uygun. Ama daha da önemlisi, bir faaliyeti yürütebilecek ilk dayanakları ancak buradan bulabilmek gibi bir zorunlulukla da yüzyüzydik. Tekrar ediyorum; sonraki süreçleri bakarak, bu insan malzemesinin belli bir bakımdan ancak geçici bir dayanak olduğu olgusundan kalkarak, bu pratiğin kendisi olumsuzlanamaz. Böyle yapmak, sonraki pratiklerin, sonraki gelişme imkanlarının neyin üzerine yükseldiği konusunda açık bir kavrayışsızlığı ifade eder. Biz o ilk insanlarla, geçmiş kültürün hala etkisinde olan ve dolayısıyla da yeni ideolojik yönelimin ihtiyaçlarıyla bütünüyle birleşebilmek konusunda daha sonra hayli yetersiz kalabilen insanlarla, ilk çabalarımızı ortaya koymasaydık, sonraki sağlıklı çabaların üzerinde yükseleceği zemini de yaratamazdık.

İçimizde bunu anlayamayanlar çıkabiliyor. Oysa ben bu davranış çizgisinin, anlaşılmayacak bir yönü olduğunu sanmıyorum. Soruna diyalektik olarak bakabilme yeteneği gösterilebilirse, bunu anlamakta bir güçlük olduğunu zannetmiyorum. Şimdi yeni bir hareketi yönlendiren ilk imkanlar, eski hareketin bünyesinden geliyor. Biz gökten zembille inmediğimizi hep söyledik. Belli bir hareketin ileriye çıkma yeteneği gösterebilen sağlıklı bir kesimini oluşturuyorduk. İlk ileriye çıkan bizler olabiliriz; fakat bu ileriye çıkabilecek güçlerin hiç de yalnızca bizden ibaret olduğu anlamına gelmez. Tersine ilk ileriye çıkmayı başaranların görevi, bu hareketlerin bünyesinde ileriye çıkabilecek öteki sağlıklı güçleri kazanabilmek, onları harekete geçirebilmektir. İşin bir yönü budur.

Öteki yönüne gelince. Bu çaba içerisinde sen karışık bir insan malzemesi alıyorsun. Çünkü bir kısım insan için senin attığın adım sağlıklı bir yönelimin işareti olabiliyor ve bu onun kendi sağlıklı

özüyle de birleşebildiği ölçüde o insanı sana yöneltiyor. Ama bir kısım başka insan için ise, senin çıkışın geçmiş süreçlerin olumsuzlanması bakımından bir anlam taşıyor. Ama bu aynı insanlar, geçmiş süreçlerin olumsuzlanması ve eleştirisi konusunda seninle birleşse-ler bile, senin yaşamakta bulunduğun yeni ideolojik sürece, yeni konumuna, bunun politik ve örgütsel ihtiyaçlarına uygun düşmeye-biliyorlar, bu yeteneği gösteremeyebiliyorlar. Eskiden kopmayı başarıyorlar, ama kendini yeniden yaratmak konusunda zayıf ya da yetersiz kalabiliyorlar. Bu zayıflıklar ve yetersizlikler bir ilk oluşum döneminde senin taşıdığı zayıflıklar ve yetersizliklerle birleştiği ölçüde, birtakım insanların ayağına dolanıp onlar için bir elenme sürecine ve akibetine dönüşebiliyor. Bizim kopuş sürecimiz, aynı zamanda bir geçiş sürecidir. Bu geçiş sürecini yaşayabilmek, deminden beri anlatmaya çalıştığım gibi, ancak bu karışık insan malzemesini değerlendirebilmek ölçüsünde olanaklıydı. *Ekim* çıktığı andan itibaren dağılmak, okunmak imkanı bulamasaydı, bu hareket kendini üretmek imkanı da bulamazdı.

Bazı yoldaşların düştüğü bir göz yanılmasına da işaret etmek istiyorum. Bu yoldaşlar, hareketin belli bir noktasından itibaren yaşanan gelişme süreçlerinin zeminini dokuyan çabaları görmezlik-ten gelebiliyorlar. O ilk çabalar olmasaydı, bu hareket ortaya çıktığından itibaren bir yayın organını çıkarmak, bunu dağıtmak, bunu ideolojik ve politik bir etkinin dayanağı halini getirebilme yeteneği gösteremeseydi, sonraki gelişme sürecini de yaşayamazdı. Bunu anlayamayan, örgütsel gelişmemizin diyalektiğinden hiç bir şey anlayamamış demektir. Bu ilk imkanı bize tam da bu karışık insan malzemesi sağladı. Bu karışık insan malzemesinin belli öğeleri bu çaba içersinde kendini buldu, ama başka bazı öğeleri ise belli bir dönem hareketin gelişmesi için belli imkanların doğmasına hizmet etmekle birlikte, belli bir dönemin ardından, hareket kendi gelişme dinamiğini bulduğu ölçüde, bununla uyumsuzluğa düştü ve bu gelişme süreçlerinin dışında kaldı.

Buradaki bağlantıyı, buradaki diyalektiği iyi kavramak gerekir. Üzerine bir yapının kurulabilmesi için, bizim toprağımızın önce bir düzlenmesi gerekiyordu. Ben ilk çabaları bu açıdan son derece saygıdeğer, anlamlı ve değerli buluyorum. Bu hareket çıktığında bir

yayın organı çıkarmak yeteneği gösteremeseydi eğer, akibeti ne olurdu? Bir yayının organının yazılarını yazmayı ve bunları bir gazete olarak sunmayı kastetmiyordun. Bunun basılmasını, dağıtılmasını, belli insanlara ulaştırılmasını, devrimci çevrelerde bunun yaygınlaştırılmasını, buna belli pratik çabaların eşlik etmesini kastediyordum. Bu hareket ilk anında bunu başaramasaydı, hayatta kalabilecek gücü bulamazdı. Bugün hakkında hangi hükmü verirsek verelim, o ilk insan malzemesi olmasaydı, bunu hiç de başaramazdık. Çok önemli bir noktanın daha altını çiziyorum; bizden önce de bazı akımlar geçmişin o dar zemininden belli sınırlar içinde koştular. Fakat buna rağmen bunu sağlıklı bir tarzda yaşayamadılarsa eğer, kendileri için gelişme olanakları, kendilerini politik ve örgütsel olarak yaratma olanakları bulamadılarsa, bu aynı zamanda, onların bu ilk dayanakları bulma konusundaki imkansızlıkları ve yeteneksizlikleriyle doğrudan bağlantılıydı.

Şunu unutmamak gerekir yoldaşlar. Pratikte gelişebilmek kadro sorunudur ve sen arzuladığın kadroları, arzuladığın biçimde ve anda bulamıyorsun. Bir fabrikaya gazete ulaştırabilmek bazı ilk insan ilişkileri sorunudur. Bizim saflarımızdan öyle insanlar geçti ki, bunlar bir yayının organını üç tane işçiye teknik bakımdan ulaştırmak dışında herhangi bir yeteneğe sahip değillerdi. Ama o gazeteyi üç tane işçiye ulaştırabilmek çabasının kendisi bizim için yine de önemliydi. Bu tür imkanlardan hareket etmeseydik eğer, *Ekim*'in ilk sayılarını çıkarına yeteneği bile gösteremezdik. Gösteremediğimiz ölçüde, hareketin kendine yaratmak çabasının bu ilk evresinde, bu tür bir başarısızlıkla karşı karşıya kaldığımız ölçüde, bir hareket olarak kendimizi yaratma imkanlarından yoksun kalırdık.

Biz ideal bir örgüt, ideal bir politik faaliyet yaratmak istiyorduk. Ulaştığımız dinamizm, ideolojik düzey bunu olanaklı kılıyordu. Ama bu ideale ulaşabilmek için varolan imkanlardan hareket etmek durumundaydık. Politika sanatı biraz da budur zaten. İdeale ulaşmak isteyen, varolandan hareket eder. Bu hareketimizin bugünkü gerçekleri bakımından da, halla belli anlamlarda, belli bakımlardan geçerli birşeydir. Evet biz, proleter bir sınıf hareketi yaratmak istiyoruz. İyi proleterlerden ve sağlam aydınlardan oluşan bir komünist partisi yaratmak istiyoruz. Ama ulaşmak istenilen hedef ile ona ulaşabil-

mek farklı şeylerdir. İdeali arzulayan, ideal malzemeyle, ideal pratik tercihlerle iş yapmak isteyen akımların akibeti, hep bir kısırlaşma ve yok olma olmuştur. İdeal olan ile gerçek olan başkadır.

EKİM bu konuda son derece yetenekli bir çaba ortaya koymuştur. Karışık, hareket için ancak geçici bir dayanak olabilecek insan malzemesinden hareketle, sağlıklı öğelere ulaşmayı başarabilmiştir. X ilinde bütün sağlıksızlığı sonradan açığı çıkan belli ilk kadrolardan hareket ettik. Ama bugün burada bulunan B yoldaşa, H yoldaşa, bugün burada temsil edilmeyen ama bizim saflarımızda iş yapabilmek durumunda olan bir çok başka yoldaşa ulaşabilmek, ancak bu ilk ilişkilere belli bir değer ve anlam atfedebilmek ölçüsünde olanaklıydı. Zira bizim o zamanlar henüz ne kitabınız çıkıyordu, ne de daha başka bir aracınız vardı. Daha henüz ne adımız vardı, ne de fikirlerimiz biliniyordu. Dahası olduğu kadarıyla fikirlerimiz yerleşik önyargıların duvarına çarpmak gibi büyük dezavantajlarla karşı karşıyaydı. Bundan dolayı bize verilen ilk destek çok anlamlıydı. Biz bugün clediğimiz ya da öfkeli eleştirilere konu ettiğimiz bu insanlara dayanabildiğimiz ölçüde, sonraki gelişme imkanlarına kavuştuk. Sonraki gelişmeleri yaşayan birtakım yoldaşların bunu gözden kaçırmaması şaşırtıcıdır; toprağın kimler tarafından düzlendiğini, ilk adımların kimler tarafından atıldığını, sürekliliğin kimler tarafından sağlandığını unutmak büyük bir yanılğı olur. Bu bir kavrayışsızlık ve yanılğı olur; kendi rolünü, kendi başarısını abartmak olur.

Merkez Komitesi'nin perspektifinde bu konuda hiçbir zaman yanılğı olmadı. Merkez Komitesi bu konuda gerçekçiydi, elindeki insanların zaafı konusunda belli bir değerlendirmeye sahipti. Bir sürekliliği başarabildik ve o sürekliliğin içerisinde bugün kendine güvenli, sağlıklı, belli gelişme imkanlarına sahip bir hareket yaratabildiysek eğer, bu tam da o ilk imkanlara kendi içinde bir değer atfedebildiğimiz ve onları olumlu bir tarzda kullanabildiğimiz ölçüde mümkün olabildi. Biz o ilk insan malzemesini olumlu yönleriyle kullandık, olumsuz yönleriyle boğuştuk, ama neticede bir yere geldik.

Belli bir aşamadan sonra, bütün bu çabaların ardından, eldeki insan malzemesini süzmek, bu süreç içerisinde dayanabilir olduğunu gösterebilen unsurlarla kalıcı bir örgütlenmeye, kalıcı bir örgüt-

lenmenin ilk biçimlerine geçmek artık bizim için bir ihtiyaç haline geldi. Bölgelere göre değişmekle birlikte, bu yaklaşık birbuçuk, yer yer iki yılı aldı. Artık belli bir gücü bu bakımdan biriktirebildiğimiz, belli bir örgütsel şekillenışı yaratabildiğimiz ölçüde, bunu asıl faaliyet alanlarımıza yöneltmek aşamasına geldik. Sorunu böyle ele aldık. Zaten başlangıçtada, bu tartışmalı insan malzemesiyle gösterilen çabalar bile, kalıcı bir faaliyetin bizim için temeli olabilecek alanlara dönük olarak kullanılmıştı. Biz bir yandan bu insan malzemesinden, eski kadrobirikiminden beslenmeye çalışırken, öte yandan da bunlar aracılığıyla ileri işçilere ulaşmak çabası içerisinde olduk.

Kalıcı bir örgütlenme bizim karşımıza pratik bir sorun olarak çıkmadığı ölçüde, kalıcı bir örgütlenmenin anlayış düzeyindeki sorunlarını yeterince tartışmadık, tartışamadık. Ama doğaldır ki, geçmiş bir örgütlenme pratiği ve tecrübesi üzerinde yükseliyorduk. Belli kavrayışlarımız vardı, dahası, bu geçmiş kavrayışları eleştirici bakışla ele almak olanağına sahiptik. Ulaştığımız yeni ideolojik perspektifler, geçmiş hareketin gerçekleri konusunda ulaştığımız bilinç, bunu bizim bakımımızdan olanaklı da kılıyordu. Bununla anlatmak istediğim şudur; örgütsel konularda çok şey yazıp çizmekle birlikte, örgütsel anlayışımızı yeterince açmamış ve işlememiş olmakla birlikte, biz bir örgüt kavrayışına, leninist örgütlenme konusunda belli bir kavrayışa, kendimize özgü yaklaşımlara sahiptik. Dolayısıyla pratik şekillenişimizde, gerek kadrolaşma çabamızda gerekse örgütsel olarak şekilleniş çabası içinde, bunları gözettik. Neticede bugün ortaya çıkmış bulunan örgütsel yapı hala ciddi kusurlar taşımakla birlikte, temel noktalarda leninist örgüt anlayışına uygun bir pratik olarak gelişti.

Örgütsel şekillenme, doğaldır ki bir kadrolaşma, kendi kadrolarını bulma dönemidir. Bu kadrolarla, bir ilk örgütsel biçimleniş, ilk örgütsel dayanakları yaratma dönemidir. Hareketimizin bu konferans aşamasına kadarki süreci biraz böyle algılanmalıdır. Belli bir kadrolaşma çabası yaşadık ve bunda belli bir başarı sağladık. Ama bu kadroları dışı dönük etkili bir politik faaliyet içerisinde kullanmak aşamasına daha henüz yeni yeni geçiyoruz. Sağladığımız kadro birikimi ve yarattığımız bu ilk örgütlenme düzeyiyle kıyaslandığında, politik faaliyetimiz henüz son derece zayıf sayılır. Ama konferansımız

hareketimiz için bu yönüyle de yeni bir dönemi başlatacaktır. Biriktirilmiş güçlerin, kazanılmış örgütsel imkanların, artık sistemli ve etkili bir politik-pratik faaliyet içine sokulması aşamasında bulunuyoruz. Zaten konferansın gündeminde buna dönük sorunların da tartışılması sözkonusudur. Bu, bugüne kadar işçi kitlelerine dönük olarak yürütmekte bulunduğumuz politik faaliyeti küçümsemeyi ifade etmiyor. O kuşkusuz önemlidir ve belli bir dönemdir, özellikle şu son bir yıldır yürütülen bir faaliyettir. Ama bu bir ilk çabadır henüz; kapsamı, ulaştığı alanlar ve yoğunluğu bakımından yetersizdir. Ve belki de en önemlisi, biriktirdiğimiz güçlerin taşıdığı potansiyeli değerlendirmek bakımından çok yetersizdir. Ama bu yetersizliği aşabilecek, eldeki güçleri kullanarak kapsamlı, sistemli, yoğun, daha geniş alanları kucaklayabilecek bir faaliyeti yürütebilecek bir aşamaya da bugün artık ulaşmış bulunuyoruz.

Bu aşamaya gelmek sanıldığı kadar kolay olmadı. Hareketin ilk dönemi, daha çok kendini ideolojik olarak üretmek, ideolojik olarak etkili olmak ve ideolojik olarak yankı yaratmak dönemi idi. Ama hareketteki bütünsel gelişme perspektifi, örgütsel ve politik gelişme sorununu ortaya çıkardığı için, eldeki sınırlı güçleri bu bütünlük içersinde kullanmak bizi bazı güçlükler ve açmazlarla yüzyüze bıraktı. Öyle oldu ki, belli bir dönem belli bir ideolojik gelişme yaşamakla birlikte, politik ve örgütsel bakımdan bir yetersizlikle yüzyüze kaldık. İdeolojik gelişmeyle politik örgütsel gelişme arasında belirgin bir mesafe doğmaya başladı ve bu mesafeyi kapatmak bizim için bir ihtiyaç haline geldi. Hareketin ideolojik gelişmesini, politik ve örgütsel gelişmeyle uyumlu hale getirmek bizim için bir ihtiyaç olarak ortaya çıktı. Ama ilk şekillenen ve sınırlı güçlere sahip bir hareket için, bu problemi çözmek, eldeki güçleri yeniden düzenlemekle olanaklı olabildi ancak. Öyle oldu ki, bizim, aslında hareketin ideolojik ihtiyaçlarını karşılamak durumunda olan, ideolojik sorunların kapsamı gözetildiğinde, bu alanda değerlendirilmesi bir yönüyle zorunlu olan bir grup kadroyu, politik ve örgütsel alandaki zayıflığımızı ve yetersizliğimizi gidermeye yöneltmemiz gerekti. Doğal olarak bunun ortaya çıkardığı sorunlar oldu. Bu sorunlar yeni ideolojik açılımlar yapmada yetersizliğe yolaçarak kendini ortaya koydu.

Merkez Komitesi, '89 sonbaharında yaptığı değerlendirmede, hareketin ideolojik gelişmesiyle politik ve örgütsel durumu arasındaki mesafeye ve bunun hareketin sağlıklı gelişmesi bakımından ifade ettiği çelişkiye işaret etti. Bu temel üzerinde yükselen belli değerlendirmeler yaptı. Bu değerlendirmeden hareketle güçleri yeniden düzenledi. Bugüne kadar ideolojik ihtiyaçlar içerisinde ya da propaganda ihtiyaçları içerisinde değerlendirilen bir grup yönetici kadroyu, bu politik ve örgütsel ihtiyaçları karşılamak üzere, bu sorunu çözmek üzere görevlendirmek durumunda kaldı. Bunun ise bir bedeli oldu ve buna Konferansa ilişkin karar metninde de değiniliyor. Hareketin politik ve örgütsel ihtiyaçlarına eldeki bu bir kısım kadronun bu tarzda bir yönlilişi, ideolojik alanda belli bir zayıflamaya yolaçtı. İdeolojik zayıflık, doğaldır ki bir ideolojik bozulma anlamında alınmıyor burada. İdeolojik-teorik açılımlar yapabilmekteki zayıflıktır sözkonusu edilen. Bu alanda bir zayıflık doğdu. Merkez Komitesi'nin o günkü (1989 sonbaharı) değerlendirmesinde şöyle temelli bir nokta eksik kaldı. Biz hareketin yalnızca politik ve örgütsel gelişme ihtiyaçlarına işaret etmekle kalmamış, aynı zamanda hareketin yeni bir teorik hamle yapması ihtiyacını da tespit etmiştik. Bu pratik olarak kendini, bir teorik yayın organı çıkarmak kararı şeklinde ortaya koydu. Bununla birlikte, teorik hamle ihtiyacı ile politik ve örgütsel gelişme ihtiyacını bir arada değerlendiren MK, ama bu ihtiyacı karşılayabilecek güçleri bu bütünlük içerisinde değerlendirmeyi başaramadı. Zira bizim bir teorik yayın organını bir teorik hamlenin dayanağı olarak çıkarmayı karara bağladığımız toplantı, aynı zamanda hareketin içinde bulunduğu örgütsel gelişme ihtiyaçlarını tespit ettiğimiz ve tam da teorik hamleye dayanak olabilecek kadroların bir kısmını bu örgütsel ihtiyaçlara ayırdığımız bir dönem oldu. İhtiyaç doğru tespit edilmişti, ama bu ihtiyacı karşılayacak güçlerin neler olduğu sorunu üzerinde dikkatle durulmamıştı. Bir çok yoldaşın merak ettiği teorik yayın organı çıkarma kararının neden pratik olarak gerçekleştirilemediği sorunu bu çerçevede görülmelidir. İhtiyacı karşılamak güç sorunudur. Bizim güçlerimiz ise o gün için oldukça sınırlıydı. Biz ihtiyaçları ve araçlarını tespit ettik. Ama bu ihtiyaçları karşılayacak güçlerin neler olduğu sorusunu dikkatle cevaplandıramadık. Sonuçta bu çıkıyor.

Dikkatle cevaplandıramadık diyorum; zira tespit edilen görevlerin kadrosunu kuşkusuz tartışmıştık. Şu var ki, bu aynı ihtiyacı karşılayacak önderlik kadrolarıyla, aynı dönemde, hareketin politik ve örgütsel gelişme ihtiyaçlarını da karşılayabileceğimizi ummuştuk. Oysa, bu iki çabanın bir arada yürüyemediğini zaman ve olaylar gösterdi.

Politik ve örgütsel alanda ciddi boşluklar vardı. Ve bu boşluklar ancak yoğun bir pratik çabayla aşılabilirdi. Bu yoğun pratik çaba içersine girmiş kadroların teorik çalışma ihtiyaçlarına isteseler de cevap veremeyecekleri kısa zamanda açığa çıktı. Açığa çıktığı ölçüde ise teorik bir yayın organı çıkarmak ve bunu bir teorik atılımla birleştirmek tasarımızın gerçekçi olmadığı da ortaya çıkmış oldu. Yine de ben, şu son bir birbuçuk yılın, yeni teorik açılımlar yapmak ya da ulaşılan teorik zemini derinleştirmek alanında anlamlı olabilecek bir çabaya sahne olmamakla birlikte, yine de boş geçtiğini sanmıyorum. Hareket kendini politik faaliyet içersinde yaratmak istiyordu ve bu dönemin çabası, bu faaliyetin politik perspektiflerini netleştirmeye hizmet etmiştir. Biz kuşkusuz şu son bir yılda teorik açılım olarak değerlendirilebilecek çok şey ortaya koymuş değiliz. Ama belli bir asgari teorik zemin kazanmış bulunan ve bunu politik ve örgütsel boyutlarla birleştirmek isteyen bir hareketin, politik perspektifler ve pratik politika ihtiyaçlarına, belli bir düzeyde cevap verilmiştir. Bunu gözden kaçırmamak gerekiyor. Birçok yoldaş politik olayların akışı, işçi hareketinin imkanları ve gelişme seyri, bunun Türkiye'nin politik sahnesiyle doğru bir tarzda ilişkilendirilmesi konusunda, hareketin başarılı ve isabetli tahlillere sahip olduğunu sık sık söylüyor. O halde bunun kendisini de bir başarı saymak gerekir. Eğer bu yapılmamış olsaydı, politik ve örgütsel gelişmenin önü de açılmamış olurdu. Hareketin politik ve örgütsel gelişme ihtiyaçlarına cevap verebilme çabası bir teorik atılımla birleştirilebilirdi. Bu arzu edilen birşeydi. Ağa tekrar ediyorum, bu güçlerle ve imkanlarla doğrudan bağlantılıdır. Konferansın da önemli bir sorunudur bu, zira hala da bir sorun olarak önümüzde durmaktadır. Türkiye'de olayların bugünkü ulaştığı aşamada, politik faaliyetimizi kuvvetlendirmek, örgütsel şekillenişimizi sağlamlaştırmak ve yaymak sorunuyla yüzyüzeyiz. Aynı zamanda da bunu, kuvvetli bir teorik atılımla

birleştirmek durumundayız. Bunlar birbirinden koparılamaz. Bu birbiriyle bağlantılı ihtiyaçlara, eldeki güçlerle birarada nasıl cevap verebileceğimiz konusunda konferansımız açık sonuçlara ulaşmak zorundadır. İhtiyaçlarımızı ve güçlerimizi birlikte değerlendirmek, güçlerimizin bu bakımdan en akılcı tarzda nasıl kullanılabileceğini saptamak, konferansın gündemindeki önemli sorunlardan biridir.

Hareketimizin yaşadığı gelişme süreçlerini değerlendirmede yüzeysellikten kaynaklanan bir kolaycılığa değinmek istiyorum.

Bu hareketin eleştirici bir geleneği var ve ben bu geleneğin yerleşmesinde hareketin bugüne kadar önderlik sorumluluğunu üstlenen kadronun önemli bir rolü olduğuna inanıyorum. Dolayısıyla bizim geride kalan süreçlerimizin eleştirel bir değerlendirmesi bizim için hem yönetsel bakımından, hem pratik ihtiyaçlar bakımından önemlidir. Geride bıraktığımız süreçleri eleştirerek anlamalıyız, yetersizliklerimizi, kusurlarımızı tespit edebilmeliyiz. Yanlız bu çabayı gösterirken bir başka kritik yönetsel noktayı da gözetmek zorundayız. Her hareket kendi gelişme ortamı ve kendi gelişme olanaklarıyla birlikte değerlendirilebilir. Son derece net olarak söylüyorum; yeni ideolojik-politik perspektiflerinden başka hiç bir imkanı olmayan ve sayıları bir elin beş parmağını geçmeyen komünistin yola çıkmasıyla bu hareket doğmuş ve bugüne gelmiştir. Bu hareketi sonradan ulaşılmış belli güçlerin imkanları üzerinde değerlendirmek, bu hareketin ulaştığı düzeyi belli bir aşamanın yarattığı imkanlar üzerinde değerlendirmek, tümüyle bir yanılgıdır. Büyük güçlüklerle, büyük engellerle, kuvvetli önyargılarla karşı karşıya kalan sınırlı bir kadro, eğer böyle bir gelişmenin sürükleyicisi olabilmişse, bu, bu hareketin konumunu, imkanlarını değerlendirmek bakımından anlamlandırılmalıdır ve yerli yerine oturtulmalıdır. Yapılacak her eleştirici değerlendirme bu zemin üzerinde yükselmek durumundadır.

EKİM Hareketinin hep yeni bir örnek olduğu söylenir. Yapılamayanın yapıldığı, kanıtlanamayanın kanıtlandığı söylenir. Geçmiş hareketin sert bir eleştirisiyle ortaya çıkan birçok eski yada paralel çabanın, liberal yada troçkist bir yozlaşmayla sonuçlandığı da söylenebilir. Ama EKİM'in bir imkansızlıklar ortamında bunu nasıl başarabildiğı sorunu üzerinde dikkatle düşünmek, bunu anla-

mak, önce bunu bir yerli yerine oturtmak ve eleştirici bir yaklaşımı bu zemin üzerinde göstermek gerekir. İdeolojik temeli, gelenekleri ve kadroları oturmuş bir hareketin imkanlarını belli bir aşamada değerlendirmek, ya da o hareketin belli bir aşamadan itibaren yeni bir gelişme dönemine girebilmesini değerlendirmek, şekillenen bir hareketi değerlendirmeye benzer. Deyim uygunsa sen herşeyini yeniden yaratmak sorunuyla yüzyüzesin. Evet eski insan malzemesinden hareketle, eskiden devraldığın güçlerden hareketle; ama bu bile başlı başına bir güçlülüdür. Bizim süreçlerimiz bu nokta gözetilerek değerlendirilmelidir. Hareketimizin ulaştığı düzey bu çerçevede anlaşılabilir. Hareketimizin ulaştığı düzey bu çerçevede anlaşılabilir.

EKİM'in bugünkü düzeyi ve durumu nedir? EKİM, ihtilalci perspektif temeli üzerinde, ihtilalci bir kadroya ve ihtilalci bir örgütlenmeye ulaşmayı başarmıştır. EKİM, sınıfsal perspektif temeli üzerinde, kendi gerçek toplumsal zeminine ulaşmayı, bu doğrultuda bazı ilk adımlar atmayı, bazı ilk ilişkiler yaratmayı ve kendi örgütlenmesini de kendi toplumsal zeminine uygun alan üzerinde yükseltme aşamasına gelmeyi başarabilmiştir. EKİM dar bir kadro hareketi olmaktan çıkıp, artık kitlelere yönelebilen bir politik faaliyet aşamasına ulaşabilmiştir. EKİM, geçmişten ideolojik olarak kopmakla kalmayıp, kendi ideolojik zeminine uygun yeni bir politik ve örgütsel kültürü, çabayı demiyorum, kültürü yaratmak konusunda bazı ilk anlamlı adımlar atmayı, mevziler yaratmayı başarabilmiştir. Bunlar önemlidir.

Ben hareketimizin geride bıraktığı dönemi, bir ilk şekillenme, bir varolma hakkı elde etme aşaması sayıyorum. Olayların içinde bir hareketin kendi durumun belli bir evrede, belli bir biçimde, belli bir sorunla bağlantılı olarak değerlendirmesi başka birşeydir, ama hareketin toplam süreçlerini değerlendirmek daha başka birşeydir. Bu konferans hareketin toplam süreçlerini değerlendirmek ve bunu anlamlandırmak çabasıdır. Kendi içinde alındığında, bu hareketin teorik organı niye çıkmadı, bu ciddi bir sordur gerçekten, önemli bir tartışmaya konu olabilir. Ama sorunları böyle tek tek ele almadan kurtulup, bu hareket hangi imkanlarla yola çıktı, hangi güçlüklerle karşılaştı, hangi süreçlerden geçti, hangi noktaya ulaşmış bulunuyor ve bu ulaşılan aşama neyi ifade ediyor diye sormak gerekir.

Soruna böyle bakmak ise ortaya daha değişik sonuçlar çıkaracaktır. Hareketimiz büyük güçlüklerle boğuşarak kendi ilk şekillenme dönemini, ilk birikim dönemini geride bırakmıştır. Belli güçler, belli imkanlar, belli gelenekler, belli değerler, belli mevziler biriktirip oluşturmayı başarabilmiştir. Bu zemin üzerinde yeni bir gelişmenin olanakları vardır ve hareket bu zemin üzerinde, artık yeni bir sıçramayı, kendini gerçek bir siyasal harekete dönüştürecek, giderek bir partileşme sürecine sokabilecek bir aşamaya ulaşmıştır.

Kavrayışlarla pratikleri birbirinden belli bakımlardan ayırmak gerekiyor. Bir hareket bazen sorunlara, ihtiyaçlara doğru bakabilir, doğru bakmayı başarabilir, ama ihtiyaçları doğru görmekle, ihtiyaçları gereğincekarşılama biribirinden farklı olabiliyor. Diyelim teorik sorunlar alanını sen bütün kapsamıyla kucaklayabiliyorsun, bu ihtiyaçları bütün kapsamıyla görebiliyorsun, ama o ihtiyacı ve alanı görebilmek ile o ihtiyacı karşılayabilmek farklı şeylerdir. Birincisi bir perspektif sorundur, ikincisi perspektife uygun olarak belli güçleri harekete geçirebilmek sorundur. Sorunların genel kapsamını, ihtiyaçların genel kapsamını görmek konusunda ciddi zayıflıklarımız olduğunu sanmıyorum. Ama bunları karşılama konusunda zayıflıklarımız ve zaaflarımız olabildi. Bu ihtiyaçları yaratabilmek konusunda yetersizliklerimiz ya da zaaflarımız olabildi. Politik gelişme ihtiyaçlarına yanıt olabilecek doğru politik tahliller ve değerlendirmeler ortaya koyabilir bir hareket, politik yönünü doğru tayin edebilir. Ama bu yöne uygun düşen bir pratik gelişme, gene ancak belli güçlerle, belli olanaklarla bağlantılı olarak sağlanabilir. Güçlerin ve imkanların arkasına saklanılarak hataları mazur göstermek gerektiği düşüncesi, zaman zaman bazı yoldaşlarca ifade edilebiliyor. Bu sorunun bir yönüdür. Ama öteki yönü de, belli ihtiyaçları karşılamanın ancak belli güç ve imkanlarla olanaklı olabileceğidir.

Biz bir mezhep, bir “grup” yaratmaya çabalamadık. Modern bir sınıfın ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir siyasal hareket şekillendirmek perspektifiyle hareket ettik. Ama o ihtiyaçların belli bir çevreden doğmuş dar bir grubun sınırlı imkanlarıyla sağlanabileceğini ummak hayalcilik olurdu. Biz sorunları ve ihtiyaçları, modern bir sınıfın sorunları ve ihtiyaçlarından hareketle tespit ettik. Ama

onları karşılamaya, sorunun pratik boyutuna gelince; kendi bakımımızdan ancak sınırlı güçlerle bu ihtiyaçlara cevap verme güçlüğüyle yüzyüze kaldık. Birlik perspektifi biraz da buradan doğuyor. Bu onun güçsüzlükten doğan bir perspektif olduğu anlamına gelmiyor. Eğer Türkiye gibi bir ülkede işçi sınıfı belli bir tarihsel rolü oynayabilecek bir nesnellikle karşı karşıya kalmışsa, bu nesnel ihtiyaca özne olabilecek güçler de aslında o toplumdaki devrimci birikim içersinde potansiyel olarak var demektir.

Türkiye işçi sınıfının politik önderlik ihtiyaçlarına cevap verebilecek güçler Türkiye’de vardır. Ama ham, şekillenmemiş ve belli bir eksen etrafında odaklaşmamış biçimiyle. Bunları marksist-leninist çizgide toparlamak biz komünistlerin temel bir görevidir. Birlik politikamızın esası bu görevi kucaklamaktadır. Birlik belli bir nesnelliğin üzerine yükselebilir. Birlik ihtiyacı bizim yüce gönüllüğümüzden doğmuyor. Belli bir sınıfın ideolojik, politik ve örgütsel ihtiyaçlarına cevap verebilecek güçlerin sol hareketin toplamı içersinde dağınık, şekilsiz ve henüz işlenmemiş biçimiyle, varolması olgusundan doğuyor.

(...)

27 Şubat 1991

"Biz bir toplumsal devrim hareketiyiz, bir ihtilal örgütüyüz. Toplumsal devrimin, ihtilalin yönlendirici ve sürükleyici gücü olacak leninist bir partinin yaratılması yakıcı çabası içindeyiz. Bizim acil sorumuz parti, temel sorumuz devrim ve iktidardır. Tüm teorik, politik ve örgütsel sorunlarımızın temel eksenini bunlardır. Tüm çabalarımızın yöneleceği şaşmaz hedefler bunlar olmalıdır. Dolayısıyla ve hiç kuşkusuz, Konferansımızın asıl gündemi bu sorunlardır. Tüm öteki sorunların genel ve ortak eksenini, parti ve devrimdir. Türkiye devrimini temel teorik ve taktik sorunlarının yanı sıra, dünya devriminin ve sosyalizminin tarihsel deneyimleri konusunda açıklığa kavuşmak, bu deneyimlerin ışığında teorik bakımdan gelişip güçlenmek, dünyanın bugünkü tablosu, bugünün dünyasında devrimci süreçler, dinamikler ve olanaklar, dünya komünist ve işçi hareketinin bugünkü durumu ve sorunları, tüm bunlar parti ve devrim davasının sorunlarıdır bizim için. Konferansın tüm gündemi, tüm tartışmaları, tüm çözümleme ve kararları bu ikili etrafında oluşmalı, şekillenmeli, bu ikili davaya hizmet etmelidir."